

ბუღალტერია

სახელმძღვანელო

ანოტაცია

წიგნში განხილულია ფინანსური და საბუღალტრო ანგარიშების წარმოების პრინციპები, ასევე მოყვანილია საბუღალტრო გატარებების მაგალითები, რაც დაეხმარებოდა ჩვენი აზრით არა მხოლოდ ბუღალტერიის წარმოებით დაინტერესებულ პირებს, არამედ საქმეთა მწარმოებლებს და მმართველებს. ამ წიგნის მიზანი იყო შესაძლებლობა მიცემოდეთ სტუდენტებს კურსის დამთავრების შემდეგ ემუშავათ ორგანიზაციებში, გაამზადებინათ საფინანსო ანგარიშები და საგადასახადო ფორმები. წიგნში მოყვანილია ასევე საგადასახადო ფორმების მაგალითები. ცურსის დამთავრებული შეძლებს გააკონტროლოს და გაანალიზოს ფულის მოძრაობა და საფინანსო ოპერაციები ორგანიზაციებში, ასევე აწარმოოს გრძელვადიანი აქტივების და პროდუქციის ანალიზი, შეადგინოს ბიუჯეტი და დაასაბუთოს საბუღალტრო ინფორმაციის აუცილებლობა მფლობელებისათვის. წიგნში მოყვანილია საგადასახადო თავისებურებები, რომელიც უნდა იყოს გათვალისწინებული საფინანსო ანგარიშების შედგენის დროს.

წიგნის ბოლოს არის მოყვანილი საბუღალტრო აღრიცხვის ანგარიშთა გეგმა და დებულება საქართველოში ბუღალტრული აღრიცხვის და ანგარიშების შესახებ, საგადასახადო დეკლარაციების ნიმუშები, ხელშეკრულების მაგალითი და სხვა ფორმები, რაც გამოსადეგი იქნება სტუდენტებისათვის.

რედაქტორი თენგიზ თავზარაშვილი
თბილისი 2008 წელი

შინაარსი

	შესავალი ანგარიშგებაში	4
I	საფინანსო ანგარიშგების ბუნება, პრინციპები და შესაძლებლობები	7
II	ბალანსი და შემოსავლების ანგარიში	14
III	ბუღალტერიის პრინციპები	30
IV	საცდელი ბალანსი	42
V	წინასწარ გადახდის ხარჯები, საღარო და ვალდებულებების კონცეფცია	52
VI	სავაჭრო ბიზნესის ანგარიშგებები	55
VII	დებიტორული დავალიანების ანგარიშგება	58
VIII	გრძელვადიანი აქტივები	64
IX	ვალდებულებები	76
X	საფინანსო ანგარიშის ანალიზი	89
XI	მმართველობითი ბუღალტერია	93
XII	დაგროვება, აღდგენა და ლოკალიზება	96
XIII	მოგების და ღირებულების კონტროლის დაგეგმვა	97
XIV	კაპიტალური ინვესტიციების დაგეგმვა	102
	სემინარების თემები	111
	დავალებები სასემინარო სამუშაოსათვის	111
	მივლინების ბარათი	118
	ბუღალტრული აღრიცხვის ანგარიშთა გეგმა	119
	დებულება საქართველოში ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშების შესახებ	125
	ფინანსებით მართვის პროცესის საინფორმაციო ბაზის სტრუქტურა	135
	მოთხოვნები საბუღალტრო ანგარიშგების მიმართ	136
	ვადიანი შრომითი ხელშეკრულება	137
	ბრძანების ნიმუში	138
	თვის საგადასახადო დეკლარაციების ნიმუშები	139
	სასაქონლო ზედნადების ნიმუში	146
	სასაწყობო მოთხოვნების საბუთების ნიმუშები	147

შესავალი

შესავალში განვიხილავთ შემდეგ საკითხებს:

რა არის ბუღალტერია

რეგისტრაცია და დაჯამება

საწარმოთა ტიპები

საბუღალტრო ინფორმაციის გამოყენებითობა

საფინანსო ანგარიშგება და საფინანსო ანგარიშგების მომხმარებლები

ბუღალტერიის ფესვებს მივყავართ შორეულ ხანას, როდესაც წარმოიშვა შემოსავლების და გასავლების აღრიცხვის აუცილებლობა და როდესაც დაისვა კითხვა - რამდენი მაქვს, რამდენი დამრჩა? თუ კი ვიხელმძღვანელებთ სიტყვის წარმოშობით ტერმინი „*ბალანსი*“ შედგება 2 ლათინური სიტყვისაგან: *bis* – *ორი* და *lanse* – *სასწორის თეფში*. მათ საფუძველზე წარმოიშვა სიტყვა *balance*, რაც სიტყვა-სიტყვით წონასწორობას ნიშნავს. ბუხ-პალტერია არის შემოსავლების და გასავლების აღრიცხვის წიგნი, რომელშიც თანხის მოძრაობა ჩაიწერება თარიღის მიხედვით და შესრულებული ოპერაციის რიგითობის მიხედვით. ყოველი ქმედება დაკავშირებული ფულის მოძრაობასთან იმავდროულად ჩაიწერება ამისათვის გამოიზნულ წიგნში ან ჟურნალში.

ამ თავში განვიხილავთ საფინანსო ანგარიშგების ძირითადი პრინციპები და აგრეთვე პასუხი გაცემა კითხვას თუ რატომ ამზადებენ ბუღალტრულ ანგარიშგებას. ნახევრები იქნება აგრეთვე ფინანსური ანგარიშგების მომზადებასთან დაკავშირებული პრობლემები და ყოველი საფინანსო ანგარიშის მრავალი მომხმარებლის განსხვავებული მოთხოვნები. წიგნის შესწავლის დასრულებისას თქვენ შეძლებთ:

- ❖ ბუღალტერიის ძირითადი მცნებების განმარტებას;
- ❖ ფინანსური საანგარიშგებო ინფორმაციის მომხმარებელთა იდენტიფიცირებას;
- ❖ სხვადასხვა ტიპის ანგარიშგების განმარტებას;
- ❖ საანგარიშგებო ინფორმაციის სასურველი ხარისხის იდენტიფიცირებას;
- ❖ საერთაშორისო მარეგულირებელი სისტემის შესწავლას და კერძოდ, ფინანსური ანგარიშგების ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტებით ხელმძღვანელობას.

მართალია ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო გამოცდილების ცალკეულ საწარმოს უფლება ეძლევა დამოუკიდებლად შეიმუშაოს საჭირო საბუღალტრო აღრიცხვის ანგარიშთა გეგმა, მაგრამ არ არსებობს ტრადიცია, გამოცდილება და საბაზისო ცოდნა იმისა, რომ ყველა ბუღალტერმა შეძლოს ბასს-ის (ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტები) შესაბამისად საწარმოსათვის საჭირო ანგარიშთა გეგმის დამოუკიდებლად შედგენა. ამდენად აუცილებელი გახდა ერთიანი ანგარიშთა გეგმის შემუშავება, რომლის სტრუქტურა ერთნაირად მისაღები იქნებოდა სამეწარმეო სფეროს ყველა იურიდიული პირისათვის.

ამრიგად ბუღალტერია მოიცავს ორ ძირითად ელემენტს: ჩანაწერს (ანგარიშგებას) და დაჯამებას.

ჩანაწერი უპირველესს ყოვლისა უზრუნველყოფს მენეჯერებს საქმიან ოპერაციებზე ყოველდღიური ინფორმაციით. მაგალითად გაყიდვები, ყოველდღიური შესყიდვები შესაძლებელია წარმოებულ იქნას ფულის მოგვიანებით გადახდით, ამ შემთხვევაში უნდა ვიცოდეთ როდის უნდა წარვუდგინოთ მოთხოვნა თანხის დროულად დაფარვასთან დაკავშირებით.

დაჯამება გულისხმობს დაინტერესებული მხარეებისადმი დროდადრო ინფორმაციის მიწოდებას სამეწარმეო საქმიანობის მდგომარეობის შესახებ. აქ შეიძლება იყოს წარმოგენილი ორი ძირითადი ელემენტი: შემოსავლების ანგარიში და ბალანსი.

შემოსავლების ანგარიში გვიჩვენებს მოგებას ან ზარალს წლის განმავლობაში წარმოებული საქმიანობის შედეგად. **მოგება** არის სამეწარმეო საქმიანობის შედეგად მიღებულ შემოსავალს გამოკლებული ამ საქმიანობასთან დაკავშირებული ხარჯი.

ბალანსი არის საქმიანობის შედეგის მაჩვენებელი წლის ბოლოსათვის, რომელიც მოიცავს შემოსავლების ანგარიშს. ბალანსი აჩვენებს საქმიანობის აქტივებს და ვალდებულებებს და მის მომხმარებელს აძლევს საქმის შეფასების საშუალებას, ანუ აქვს თუ არა ორგანიზაციას ვალდებულებების დროულად დაფარვის შესაძლებლობა.

აქტივი არის ორგანიზაციის განკარგულებაში არსებული ფულადი სახსრების, ნახევარფაბრიკატების და ძირითადი ფონდების ჯამი. ყველაფერი რაც ეკუთვნის ან ერგება კომპანიას არის აქტივი: ნაღდი ფული, შენობა-ნაგებობები, მოწყობილობა (ფიქსირებული აქტივები), პატენტები, რომლის შესრულება გარკვეულ ნორმებს ექვემდებარება.

საწარმოთა ტიპები. ბიზნესის ორგანიზაციის სახეები შეიძლება იყოს რამდენიმე სახის. ყველაზე მარტივს წარმოადგენს **ინდივიდუალური საწარმო (ი/ს)** ან, რაც იგივეა, **ინდივიდუალური მეწარმე (ი/მ)**. ამ შემთხვევაში საწარმოს ფლობს ერთპიროვნულად ერთი ადამიანი. შესაძლებელია მას ჰყავდეს ერთი ან რამდენიმე მომუშავე ან მუშაობდეს მხოლოდ თვით მფლობელი. ასეთი ტიპის საწარმოებად შეიძლება დასახელდეს მცირე საწარმოები როგორიცაა: მაღაზიები, სილამაზის სალონები, ატელიე, სამშენებლო მასალების რეალიზაციის პუნქტები, შემკეთებელი (სარემონტო) ფირმები, საკონსულტაციო სამსახური და ა. შ.

მეორე ტიპის ორგანიზაციას ეწოდება **შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება (შპს)**, რომელსაც ფლობს ორი ან რამდენიმე მეპატრონე. ისინი ერთად აწარმოებენ საქმიანობას და ერთობლივად იღებენ მონაწილეობას გადაწყვეტილების მიღებაში საერთო კრებებსა თუ შეხვედრებზე.

მესამე ტიპის საწარმოებს ეწოდება **სააქციო საზოგადოება (ს/ს)**, როდესაც რამდენიმე ადამიანიდან დაწყებული ათასობით ადამიანს შეუძლია ამ ტიპის კომპანიაში ჩადოს ფული და მიიღოს თავისი სარგო საერთო მოცულობიდან. მათ ეწოდებად კომპანიის **აქციონერები ანუ წევრები**. ისინი ფლობენ აქციებს, მაგრამ ყოველთვის არ იღებენ მონაწილეობას მართვაში - მხოლოდ ნიშნავენ დირექტორებს რომლებიც წარმართავენ საქმიანობას ამომრჩეველთა სახელით.

აქციონერი არის აქციის/აქციების მფლობელი იურიდიული ან ფიზიკური პირი, რომლის მონაწილეობა გადაწყვეტილებების მიღებაში და ქონებრივი ვალდებულებების განაწილებაში განისაზღვრება მისი შენატანის ოდენობით ძირითად კაპიტალში.

გარდა აღნიშნულისა საქართველოში მოქმედებს ისეთი ტიპის ორგანიზაციები, როგორიცაა: ამხანაგობა, რელიგიური ორგანიზაციები, კომანდიტური საზოგადოება და ა.შ. მათი საბუღალტრო - საფინანსო ანგარიშგების წარმოება ექვემდებარება საერთო ნორმებს და სტანდარტებს, იმ განსხვავებით, რომ ზოგიერთი მათგანი განთავისუფლებულია გარკვეული სახის გადასახადებიდან.

საფინანსო ანგარიშგება არის სამეურნეო საქმიანობის მოგება/ზარალის ანგარიში. საფინანსო ანგარიში არის ორი სახის - დამტკიცებული და საპროგნოზო. დამტკიცებული ანგარიშგება არის საბალანსო ანგარიში, რომელსაც საჭიროების შემთხვევაში ამოწმებენ აუდიტორთან. საპროგნოზო საფინანსო ანგარიშგება არის გაცილებით საინტერესო. სამომავლოდ განსახორციელებელი წინადადებების საპროგნოზო შედეგის საფინანსო ანგარიშგებაა. მაგალითად

სავაჭრო ორგანიზაცია აპირებს ახალი პროდუქციის შემოტანას, რომელმაც სავარაუდოდ მოგება უნდა მოიტანოს. ახალი პროდუქციის შემოტანა დაკავშირებულია დამატებით ხარჯებთან. საპროგნოზო საფინანსო ანგარიშგებაში უნდა გამოჩნდეს როგორი იქნება მოგება და რა ხარჯის გაწევა იქნება საჭირო ამ მოგების მისაღებად. სავაჭრო ორგანიზაციებისათვის მიღებულია მარჯას გაანგარიშება. მარჯა არის ფასსა და თვითღირებულებას შორის სხვაობა. თუ ახალ პროდუქციას ნაკლები თვითღირებულება აქვს მაშინ მარჯა იქნება მაღალი.

ასეთი ინფორმაცია აინტერესებთ ორგანიზაციის მმართველებს და კომპანიონებს, ასევე ბანკ – კრედიტორებს, რომლებმაც აინტერესებთ კრედიტის გაცემის შემთხვევაში მისი დაბრუნება თავის დროზე.

ანგარიშგებები წარედგინება წლის და კვარტლების მიხედვით (კვარტალი არის 3 თვე):

1. მფლობელებს;
2. საგადასახადო ინსპექციას, ბანკებს და ა.შ.
3. სტატისტიკის დეპარტამენტს ან სტატისტიკის ადგილობრივ განყოფილებებს. ორგანიზაციის ანგარიშგების წარმოდგება შემდეგ ფორმებში:
 1. საბუღალტრო ბალანსი;
 2. მოგება / ზარალის ანგარიში;
 3. ახსნა – განმარტებები მოგება / ზარალის ანგარიშგებაზე:
 - კაპიტალის ცვლილების ანგარიში;
 - ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიში;
 - ბუღალტრული ანგარიშის დანართი;
 - განმარტებითი ჩანაწერები.
 4. აუდიტორის დასკვნა, თუ ორგანიზაცია საჭიროებს სავალდებულო აუდიტს.

თანამედროვე სახელმწიფოს საფინანსო საქმიანობა დაფუძნებულია მეურნეობის საბაზრო სისტემაზე, რომელიც იყენებს ისეთ ძირითად ეკონომიკურ ბერკეტებს, როგორიცაა: ფული, კრედიტი, ფინანსები და სხვა. მეურნეობის საბაზრო სისტემის პირობებში სხვადასხვა ტიპის ორგანიზაციებს შორის ფინანსური რესურსების შექმნის და გამოყენების პროცესში წარმოიშობა ფინანსური ურთიერთობები.

საფინანსო-სამართლებრივი ურთიერთობები იყოფა: საბიუჯეტო, საგადასახადო, სადაზღვევო, საკრედიტო, საანგარიშსწორებო, ასევე ფულის მიმოქცევის, სავალუტო ოპერაციების სფეროში წარმოშობილ ურთიერთობებად.

I. საზინანსო ანგარიშების ბუნება, პრინციპები და შესაძლებლობები

ამ თავში განვიხილავთ:

ფინანსური ანგარიშების არსს და ფუნქციებს

ფინანსების წარმოშობის მოკლე ისტორიულ მიმოხილვას

რა რის იმპორტი და ექსპორტი

აუდიტის გასაზღვრებას

საერთაშორისო და ადგილობრივ მარეგულირებელ საბუღალტრო სისტემებს გადასახადების სისტემას.

ფინანსური ანგარიშგება არის საწარმოს მიერ განხორციელებული სამეურნეო ოპერაციების და მისი ფინანსური მდგომარეობის სტრუქტურულად ჩამოყალიბებული სურათი. ის წარმოადგენს ინფორმაციის განსაკუთრებულ წყაროს, რომელიც გამოიყენება გადაწყვეტილებების მისაღებად, როგორც საწარმოს შიგნით, ისე მის გარეთ. ფინანსური ანგარიშგება უზრუნველყოფს ისეთი ფუნქციების განხორციელებას, როგორიცაა დაგეგმვა, კონტროლი და შეფასება.

დაგეგმვა – მოქმედების წესის ფორმულირების პროცესია. იგი გულისხმობს მიზნის დასახვას, მისი მიღწევის გზების მოძიებას და საუკეთესო ალტერნატივის არჩევას. ამ ეტაპზე ბუღალტერმა უნდა წარმოადგინოს არსებული ფინანსური მდგომარეობის ნათელი სურათი, რადგან დაგეგმვისათვის აუცილებელია მოგებისა და ფულად საშუალებებზე მოთხოვნის შესახებ ინფორმაცია.

კონტროლი – გეგმის ფაქტიურად შესრულებაზე მეთვალყურეობის პროცესია. ამ ეტაპზე ბუღალტერმა უნდა წარადგინოს ინფორმაცია, რომელიც მოიცავს გეგმასთან ფაქტიური ხარჯების და შემოსავლების შედარებას.

შეფასება – გადაწყვეტილების მიღების მთელი სისტემის შესწავლის პროცესია, რომლის დროსაც უნდა დადგინდეს მიღწეულია თუ არა დასახული მიზანი, გაირკვეს ამ მიზნების მისაღწევად დამატებული მიზეზები და ადაგინდეს ამ მიზნების განხორციელების დაბრკოლებების ეტაპები ან სტადიები.

სანამ შევეხებოდეთ ფინანსური ანგარიშგების საკითხებს, უპრიანი იქნებოდა მცირეოდენი მიმოხილვა მოგვეყვანა ფინანსების წარმოშობასთან დაკავშირებით.

მკვლევართა უმრავლესობის აზრით ტერმინი **“ფინანსები”** მომდინარეობს შუასაუკუნეთა ლათინური სიტყვიდან **“finatio”**, **“financia”**, **“financia pecuinaría”**, რომელიც თავისთავად მომდინარეობდა ძველი ლათინური **“figo”** - “ჩატედება” და გვიანდელი **“finis”** - დან, რაც ნიშნავდა საზღვარს, ბოლოს, დასასრულს. მოგვიანებით ამ ტერმინებით აღინიშნებოდა გადასახდელები, მათი ვადის გასვლა და ფულადი თანხა. ინგლისურ ენაში **“fine”** ნიშნავს დასასრულს, ჯარიმას, საურავს; **“finis”** - დამთავრებას, **“finish”** - დასასრულს; იტალიურში - **“finare”** - საბოლოო, დასრულებული.

ლათინური **“finare”** გამოხატავდა სასამართლო გადაწყვეტილების, განაჩენის გადასახდელებს, საეკლესიო გადასახადს მომსახურებისათვის და ბეგარას, რომელიც იხდებოდა როგორც ნატურალური აგრეთვე ფულადი ფორმით.

საფრანგეთში XVI საუკუნიდან ტერმინი **“finance”**-ს გაგება დაიწყო როგორც სახელმწიფო ქონების ერთობლიობისა. ამავე მნიშვნელობით გამოიყენებოდა ეს ტერმინი XVII საუკუნიდან გერმანიაშიც. ამ დროიდან ეს ტერმინი “ფინანსები” შევიდა სხვა ენებშიც.

ესპანური სიტყვა *“hacienda”*, რომელიც ფინანსებს აღნიშნავს მომდინარეობს არაბული *“chazena”*-დან - *“ხაზინა”*. რუსული სიტყვა *“казна”* ქართულად არის ხაზინა. ქართულად ხაზინას მე-XII საუკუნეში ეწოდებოდა საჭურჭლე, რომელსაც განაგებდა მეჭურჭლეთუხუცესი.

დღეს ეკონომიკა და ფინანსები უკვე ყოველი ფირმის და კომპანიის სავალდებულო ნაწილია, რომელიც უზრუნველყოფს მათი მოგების ზრდას, საწარმოს განკარგულებაში არსებული რესურსების უკეთ გამოყენებას.

განასხვავებენ ფინანსურ და მმართველობით აღრიცხვას. **ფინანსური აღრიცხვა** შეისწავლის ეკონომიკურ მოვლენებს, ამზადებს საბალანსო და მოგება-ზარალის ანგარიშგებებს. **მმართველობითი აღრიცხვა** მოიცავს საორგანიზაციო სტრუქტურის მართვის ყველა დონის შესახებ ინფორმაციის მომზადებას და წარდგენას, და ყველა ქმედებას მიმართავს სარგებლიანობის გაზრდისაკენ.

ფინანსური აღრიცხვიანობის წარმოება გამოწვეულია სხვადასხვა სახის ორგანიზაციების მოთხოვნით. სახელმწიფო ორგანოების ფუნქციას წარმოადგენს ადგილობრივი ორგანიზაციების ეკონომიკური საქმიანობის რეგულირება. ასეთი ფუნქცია ეკისრება ნებისმიერ სახელმწიფოს – კონტროლი და რეგულირება. სახელმწიფოს შიგნით მიმდინარე ეკონომიკური, ფინანსური პროცესები დიდი ხანია უკვე გაცდა ერთი სახელმწიფოს ფარგლებს და წარმოადგენს საერთაშორისო ეკონომიკური და ფინანსური საქმიანობის ნაწილს.

საფინანსო სისტემა არის სახელმწიფოს ეკონომიკური, იგივე საწარმო-სამრეწველო საქმიანობის ფულადი არსების სისტემა, რომელშიდაც წარმოებს ფულადი სახსრების მოძრაობა. ამიტომ მნიშვნელოვანია ამ პროცესების შესწავლა და სწორი მიმართულების არჩევა. ეკონომიკური გარემო, რომელშიც ყველა ჩართულია ნებისმიერ თუ უნებლიეთ, არ არის მხოლოდ თანამედროვე საზოგადოების მონაპოვარი. მან ათასწლეულების მანძილზე განიცადა ცვლილებები და დღეს გვევლინება როგორც საზოგადოების ცხოვრებასთან ორგანულად შერწყმული და საზოგადოებრივ აზრთან ერთად განვითარებადი გარემო. ეკონომიკური გარემოს მოქმედება დამოკიდებულია ადამიანების მოთხოვნებზე და მოთხოვნილებებზე. იქმნება ამ გარემოში მოქმედების მექანიზმები – კანონები, ნორმები, წესები და ა.შ., რომელთა შინაარსი დამოკიდებულია სახელმწიფოს შიგნით არსებულ საწარმო-სამრეწველო ინფრასტრუქტურაზე.

საქართველოში ორგანიზაციის გახსნა დაკავშირებულია საკმაოდ მარტივ პროცედურებთან, რომლებიც დრო-და-დრო იცვლება. მაგრამ რჩება ისეთივე იოლი რაც ხელს უწყობს ადგილობრივი საწარმოების განვითარებას. ადგილობრივ საწარმოებს შესაძლებლობა ეძლევათ შეიძინონ პარტნიორები უცხოური კომპანიების სახით იქნება ეს იმპორტი თუ ექსპორტი. **იმპორტი** (ლათინურიდან „importo“ ნიშნავს *შემომაქვს*) არის პროდუქციის შემოტანა ქვეყანაში საზღვარგარეთიდან. **ექსპორტი** (ლათინურიდან „exporto“ ნიშნავს *გამაქვს*) არის პროდუქციის გატანა სახელმწიფოს ფარგლებს გარეთ. ეს ოპერაციები დაკავშირებულია სახელმწიფოებს შორის საზღვრის გადაკვეთასთან და შესაძლებელია პროდუქციამ გადაკვეთოს რამდენიმე ქვეყნის საზღვარი. **ამ პროცედურას ეწოდება საბაჟო პროცედურა.** საბაჟოზე დაწესებულია სხვადასხვა სახის ოპერაციები: განბაჟების საგნის შემოწმება, დათვლა, მდგომარეობის ნახვა, მიმწოდებელი ორგანიზაციის მიერ წარმოდგენილი საბუთების და განბაჟებული პროდუქციის შესაბამისობა. განბაჟების პუნქტებში განბაჟებულ პროდუქციაზე ადგენენ საბუთს, რომელშიც აისახება ყველა ძირითადი მონაცემი: საქონლის რაოდენობა, წონა, ფასი. საბუთში აუცილებლად უნდა იყოს მითითებული რეკვიზიტები – ორგანიზაციების ან პირვნების მონაცემები, სახელწოდება, საიდენტიფიკაციო კოდი, მისამართი, ქვეყანა და ქალაქი, საიდან და სად გადააქვთ პროდუქცია. **ამ საბუთს ეწოდება ინვოისი.** ინვოისის შეიძლება მოყვებოდეს დაწვრილებითი მახასიათებლების ჩამონათვალი მოცემულ პროდუქციაზე დანართის სახით, რაც დამოკიდებულია მიმწოდებელი და

მიმღები ორგანიზაციების წინასწარ შეთანხმებაზე. უფრო დამოკიდებულია მყიდველის სურვილზე. საბაჟო გადასახადის ოდენობა განისაზღვრება ქვეყნის შიგნით მოქმედი საბაჟო კანონმდებლობის თანახმად. სხვადასხვა საქონელს შეესაბამება თავისი საბაჟო გადასახადი. სავალდებულო გადასახადებში შედის ასევე დამატებული ღირებულების გადასახადი, რომელიც დღეს შეადგენს თვითღირებულების 18%-ს.

თუ შემოსულია შავი ლითონის მეტალოკონსტრუქცია, რომლის ღირებულება შეადგენს - 4 805 ლარს, ეს თანხა წარმოადგენს დასაბეგრ ბაზას. მისი 18% იქნება;

$$4\ 805 \times 18 / 100 = 864.9 \text{ (ლარი)}$$

ორგანიზაცია იხდის $4\ 805 + 864.9 = 5\ 669.9 \text{ (ლარი)}$

პერიოდულად ორგანიზაცია აწარმოებს თავისი საქმიანობის შემოწმებას, ანუ აუდიტს. აუდიტი არის ფინანსური და საბუღალტრო ანგარიშგების შეფასება (ძველი გაგებით ქონებრივი შეფასება). აუდიტის მოვალეობაში შედის საწარმოს ქონების შეფასება და მისი ღირებულების დადგენა, ასევე აუდიტს მიმართავენ ორგანიზაციის შიდა ბუღალტრული აღრიცხვის შესამოწმებლად და საგადასახადო ვალდებულებების შესაფასებლად. ამიტომ ადგენენ ორგანიზაციის მონაცემთა ცხრილებს, სადაც შეაქვთ ორგანიზაციის მონაცემები თვეების, კვარტლების და წლების მიხედვით. როგორც წესი ასეთი შემოწმება აუცილებელია დროდადრო ჩატარდეს, რადგანაც ბუღალტრული ინფორმაცია მოითხოვს პერიოდულ გადამოწმებას ინფორმაციის დიდი მოცულობის გამო.

განსხვავებული ტიპის ორგანიზაციების ბუღალტერია იძენს გარკვეულ სპეციფიკას. ეს ასევე არის დამოკიდებული დარგზე: მშენებლობა იქნება ეს თუ სავაჭრო ობიექტი, საბანკო საფინანსო დაწესებულება თუ სამრეწველო საწარმო, სახელმწიფო დაწესებულება თუ საგანმანათლებლო დაწესებულება, სკოლა, ინსტიტუტი, და ა. შ.. ყველა ამ შემთხვევაში წარმოებს ფულის მოძრაობა – შემოსავალი რეალიზაციიდან, ანაზღაურებიდან, მოგებიდან, პროცენტის სახით, - რეალიზაციასთან და მოგებასთან დაკავშირებული ხარჯები იგივე გასავალი. ამიტომ აუცილებელია ხარჯების კლასიფიცირება, იგივე დაჯგუფება. მაგალითად თუ წარმოდგენილი ორგანიზაცია არის სამშენებლო-სამონტაჟო მაშინ გამოიყოფა ძირითადი და ზედნადები ხარჯები. ძირითადში შევა მასალის ღირებულება, ძირითადი მუშების ხელფასი. ზედნადები ხარჯები შედგება ადმინისტრაციის და დამხმარე პერსონალის ხელფასისაგან, სასაწყობო და სატრანსპორტო ხარჯებისაგან, საოფისე ხარჯებისაგან. ყველა ხარჯი უნდა შეესაბამებოდეს შესატყვისს ანგარიშთა უწყისს.

საბუღალტრო აღრიცხვის წარმოებისათვის აუცილებელია საბუღალტრო სტანდარტების და ნორმების ცოდნა. ამისათვის არსებობს **მარეგულირებელი სისტემა** – ყოველ სახელმწიფოს გააჩნია თავისი მარეგულირებელი ლეგალიზებული საბუღალტრო აღრიცხვა და ოპერაციები ორგანიზაციისათვის. **ACCA** საერთაშორისო სისტემა არის საბუღალტრო საერთო სტანდარტების კრებული მიღებული ბევრ ქვეყანაში.

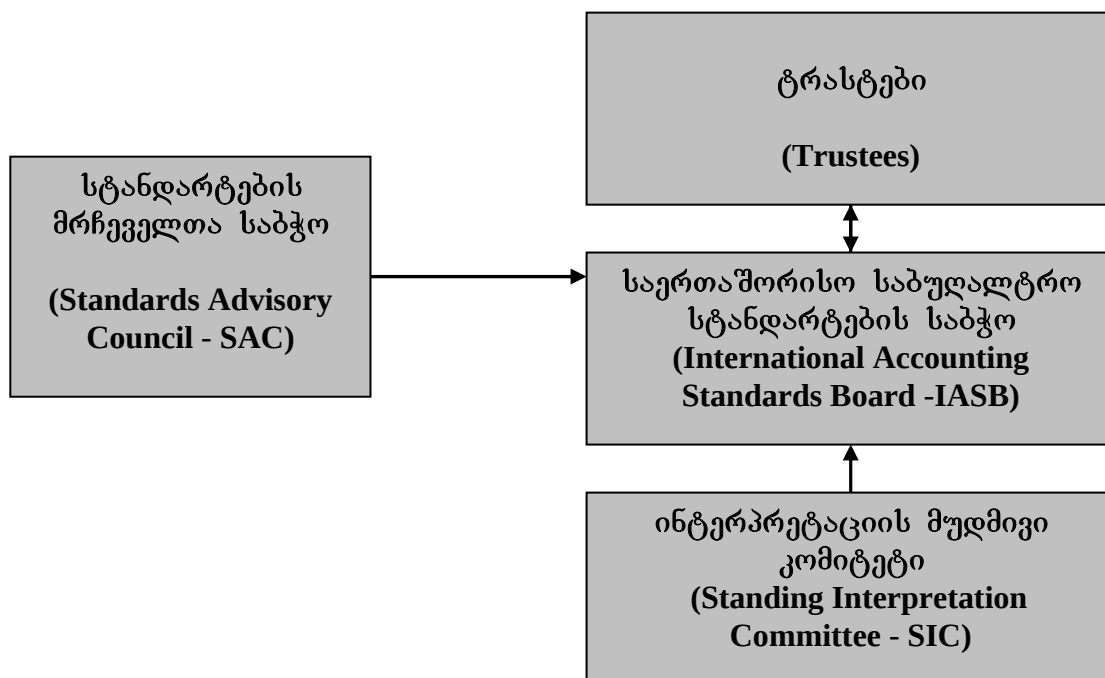
1973 წლიდან 2001 წლამდე საერთაშორისო საბუღალტრო სტანდარტები (**International Accounting Standards - IAS**) იყო დადგენილი საერთაშორისო საბუღალტრო სტანდარტების კომიტეტი (**International Accounting Standards Committee - IASC**) მიერ. 2001 წლის 1 აპრილიდან მან განიცადა ცვლილება და სახელწოდებამ მიიღო სახე საერთაშორისო საბუღალტრო სტანდარტების საბჭო (**International Accounting Standards Board - IASB**). **IASB-ს** ძირითად ამოცანას წარმოადგენს საბუღალტრო სტანდარტების გლობალური შეთანაწყობის მიღწევა. იყო გამოცხადებული ევროპული გაერთიანების წევრების მიერ საერთაშორისო სტანდარტების აღიარება 2005 წელს დასახელებული კომპანიების მიერ.

IAS (საერთაშორისო საბუღალტრო სტანდარტები) არაა ავტომატურად აღიარებული სხვადასხვა ქვეყნის მიერ, რომლებმაც წევრობაზე თანხმობა გამოთქვეს. მაგალითად ამერიკის შეერთებული შტატების და დიდი ბრიტანეთის ბუღალტერთა საბჭოები **IASB**-ს წევრები არიან, მაგრამ ორივე ქვეყანას გააჩნია თავისი საბჭოებიც საფინანსო-საბუღალტრო სტანდარტების საბჭო (**Financial Accounting Standards Board**) აშშ-ში და საბუღალტრო სტანდარტების საბჭო (**Accounting Standards Board - ASB**) დიდ ბრიტანეთში. თუმცა ბრიტანეთის საბჭო ცდილობს შეძლებისდაგვარად მიუახლოვდეს საერთაშორისო სტანდარტებს. მიუხედავად თქმულისა საერთაშორისო საბუღალტრო სტანდარტებმა გამოყენება პოვეს არაწევრ ქვეყნებშიც.

IASB შესწავლის საგანს წარმოადგენს შემდეგი:

- ❖ საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვით, გლობალური საბუღალტრო სტანდარტების მაღალი ხარისხის, გაგებითობის, ცხოვრებაში გატარების, ტრანსპარენტულობის და შესაბამისობის გაღრმავება ფინანსურ ანგარიშებში და სხვა საფინანსო საბუთებში, რათა მსოფლიოს ბაზარზე მომხმარებელთა მონაწილეობა და ეკონომიკური გადაწყვეტილებების მისაღება გაიოლდეს,
- ❖ აღნიშნული სტანდარტების ხელშეწყობა და ზუსტი გამოყენება,
- ❖ ეროვნული საბუღალტრო სტანდარტების და საერთაშორისო საბუღალტრო სტანდარტების მაღალი ხარისხის გადაწყვეტილებამდე მიყვანა.

საერთაშორისო საბუღალტრო სტანდარტების საბჭოს სქემა

1. **ტრასტები.** არსებობს 19 ტრასტი, რომელიც დაინიშნა ფართო გეოგრაფიული მოცვის მიზნით. ის მოიცავს: ექვს წარმომადგენელს – ჩრდილო ამერიკიდან, ექვს წარმომადგენელს – ევროპიდან, ოთხს – აზიის და წყნარი ოკეანის რეგიონებიდან,

სამს – სხვა დანარჩენი ქვეყნებიდან.

ტრასტების ძირითად მოვალეობებში შედის:

- ფონდამენტულობა,
- IASB, SIC და SAC წევრების დანიშვნა,
- წლიური მიმოხილვის სტრატეგია.

ტრასტები არ არიან ჩართული საბუღალტრო სტანდარტების გატარების ტექნიკურ საკითხებთან.

2. საბჭო (IASB) მოიცავს 14 წევრს, 12 რომელთაგან მუშაობს სრული განაკვეთით. გეოგრაფიული შეზღუდვები არ ვრცელდება საბჭოს წევრებზე, მაგრამ პერსპექტივების და გამოცდილების დაბალანსების მიზნით მიღწეული იყო შემდეგი შეთანხმებები საბჭოს შემადგენლობის შესახებ:

- 5 ან მეტი წევრი აუდიტის პრაქტიკით,
- 3 ან მეტი წევრი ფინანსურ ანგარიშგებებთან მუშაობის პრაქტიკით,
- 3 ან მეტი წევრი ფინანსური ანგარიშგებების მომხმარებელი,
- ერთი წევრი მაინც აკადემიური გამოცდილებით.

საბჭოს პირველი თავმჯდომარე იყო სერ დევიდ ტვილი ბრიტანეთიდან.

საბჭო აწარმოებს სტანდარტების დახვეწას შემდეგი მექანიზმების საშუალებით:

- აყალიბებს წამყვანი პროექტებისათვის სტანდარტების მარეგულირებელ კომიტეტს,
- კონსულტაციას უწევს სტანდარტების მრჩეველთა კრებას,
- აქვეყნებს პრინციპების და სხვა სადისკუსიო საბუთების პროექტების ანგარიშს დაინტერესებული მხარეების მოწვევით და მათი კომენტარების გამოყენებით,
- იგივე მხარეების თანდასწრებით აქვეყნებს და აწყობს საპროექტო (დრაფტი) საგამოფენო ჩვენებას,
- აწარმოებს დასრულებული საერთაშორისო საფინანსო ანგარიშთა სტანდარტების (*IERS – International Reporting Standards*) გამოქვეყნებას.

3. **SIC** – ის ძირითად ამოცანას წარმოადგენს IAS-ის და IFRS-ის გამოყენების ასხნას სირთულეების წარმოშვების შემთხვევაში. იხინი მიაწვდიან ინფორმაციას IASB-ს გამოქვეყნებამდე საბჭოს განსახილველად და მისაღებად და დასამტკიცებლად. SAC უზრუნველყოფს IASB-ს ძირითადი სტანდარტების გატარების პროექტებით. ის მოიცავს დაახლოებით 30 წევრს ეროვნული სტანდარტების წარმომადგენელთა ჩათვლით და სხვა დაინტერესებული მხარეების ჩათვლით.

GAAP (საზოგადოდ აღიარებული საბუღალტრო პრაქტიკა – Generally Accepted Accounting Practice) აწარმოებს საბუღალტრო პრაქტიკის დანერგვას მოცემულ ქვეყნებში.

საქართველოში ასევე არსებობს ორგანიზაცია, რომელიც ემსახურება საერთაშორისო საბუღალტრო სტანდარტებთან მიახლოებას და ადგილობრივი საბუღალტრო ანგარიშგების წარმოების დახვეწას. საქართველოში მოქმედებს საქართველოს პროფესიონალ ბუღალტერთა და აუდიტორთა ფედერაცია. საქართველოში მოქმედებს **ბასს** – ი ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტები. ეს არის ის ნორმები, რომლითაც უნდა იხელმძღვანელონ ორგანიზაციებმა საფინანსო-საბუღალტრო საქმიანობის წარმოების დროს. ასევე მოქმედებს საქართველოს პარლამენტთან არსებული ბუღალტრული აღრიცხვის სტანდარტების კომისია. ეს იმას ნიშნავს, რომ ნებისმიერი ტიპის ორგანიზაციას შეუძლია იხელმძღვანელოს სახელმწიფოში მოქმედი კანონებით და სტანდარტებით საქმიანობის წარმართვისათვის. აღნიშნული სტანდარტების ცოდნა იძლევა საშუალებას სწორიად გაწარმოოთ ყველა ეკონომიკური თუ ფინანსური ოპერაცია.

მოცემული სახელმწიფოს ფარგლებში მოქმედი ორგანიზაცია ეცნობა ასევე სავალდებულო გადასახადებს, რომელიც სავალდებულოა. საქართველოს საგადასახადო კოდექსში აღნიშნულია გადასახადის მცნება (წიგნი I, კარი I, თავი I, მუხლი 6), რომელშიც აღნიშნულია გადასახადების აუცილებელი და უსასყიდლო ხასიათი. ის არის სავალდებულო და უპირობო ფულადი შენატანი. გადასახადების საშუალებით რეგულირდება მოლაპარაკებების და გარიგებების მონაწილეთა სამართლებრივი ურთიერთობები. ანუ თავდაპირველად დამკვეთი და შემსრულებელი იწყებენ მოლაპარაკებას ერთმანეთთან და დებენ გარიგებას, რომელიც ძალაში შედის მხოლოდ შესაბამისი ხელშეკრულების დადების და ხელმოწერის შემთხვევაში. საქმის წარმოება, ანუ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული სამუშაოს შესრულება, ან მომსახურების გაწევა იწყება აღნიშნული ხელშეკრულების შექმნის და ხელმოწერის შემდეგ. თუმცა გარიგება მას წინ უსწრებს. ეს არის ხელშეკრულების დადების სტადიები. მათი შესრულება არის მხარეების ინტერესების ერთგვარი დაცვა. თავის მხრივ სახელმწიფოც, რომლის ფარგლებს შიგნით მიმდინარეობს ორგანიზაციების ეკონომიკური თუ საფინანსო საქმიანობა აწესებს ამ ურთიერთობების სამართლებრივ ბაზას.

ორგანიზაცია, რომელიც იწყებს სამეწარმეო საქმიანობას, იღებს თავის თავზე ვალდებულებებს იმოქმედოს მოცემულ სახელმწიფოში მასში მოქმედი შესაბამისი, ეკონომიკური კანონების ფარგლებში. საქართველოში მოქმედებს საერთო-სახელმწიფოებრივი და ადგილობრივი გადასახადები. ადგილობრივი გადასახადებია ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი ორგანოების ნორმატიული აქტებით შემოღებული გადასახადები (ზღვრული განაკვეთების ფარგლებში) : **ქონების გადასახადი.**

საერთო-სახელმწიფოებრივ გადასახადებს განეკუთვნება :

- ა) საშემოსავლო გადასახადი,
- ბ) მოგების გადასახადი,
- გ) დამატებული ღირებულების გადასახადი,
- დ) აქციზი ,
- ე) საბაჟო გადასახადი.

გადასახადის გადახდა წარმოებს მოცემულ სახელმწიფოში მოქმედი საპროცენტო განაკვეთის შესაბამისად. (საქართველოს საგადასახადო კოდექსი).

კოდექსში გათვალისწინებული დებულებები შემუშავებულია მთელი სახელმწიფოსათვის, და არის სავალდებულო. თუ ორგანიზაცია ეწევა ეკონომიკურ საქმიანობას მოგების მიღების მიზნით, ის იხდის ამ სავალდებულო გადასახადებს. თუ ორგანიზაცია არ მოქმედებს მოგების მიღებისათვის, ის ვალდებულია გადაიხადოს მხოლოდ საშემოსავლო გადასახადი ხელფასების დარიცხვის შემთხვევაში და ქონების თუ ასეთი გააჩნია.

მოკლედ განვიხილოთ გადასახადები. შეიქმნა სამშენებლო ფირმა **შპს “.....X.....”**, მან მიიღო დაკვეთა სხვა ორგანიზაციიდან აშენებინა საცხოვრებელი შენობა. ხელშეკრულება გაფორმდა 115 000 ლარზე, საიდანაც ხელფასებზე დარიცხულია 36 400 ლარი, მასალების და სხვა ხარჯმა შეადგინა 68 200 ლარი. შპს “.....X.....” - მ უნდა გაიანგარიშოს მის განკარგულებაში დარჩენილი მოგება და გაცემული ხელფასები, რომ სწორად გადაიხადოს სავალდებულო სახაზინო გადასახადები. ჯერ განვიხილოთ ხელფასების დარიცხვა. საშემოსავლო გადასახადი არის სავალდებულო გადასახადი, რომელიც გადაიხდება მოცემული სახელმწიფოს ტერიტორიაზე მიღებული შემოსავლიდან, რომელიც განისაზღვრება როგორც ეკონომიკური საქმიანობის შედეგად ან ხელფასის სახით მიღებული თანხის დაბეგვრა. ჩვენს შემთხვევაში ეს არის ხელფასის სახით მიღებული შემოსავალი, რომელიც ასევე ექვემდებარება დაბეგვრას. დღეს მოქმედებს 25% საგადასახადო განაკვეთი. ვანგარიშობთ საშემოსავლო გადასახადს, რომელიც ექვემდებარება ხელფასის მიმღებ პირს, მაგრამ

ხელფასის გაცემასთან ერთად უნდა ვაწარმოოთ საშემოსავლო გადასახადის ანგარიში და გადავიხადოთ შესაბამისი სახაზინო კოდით.

$$36\ 400 \times 25 / 100 = 9\ 100 \text{ (ლარი)}$$

ვანგარიშობთ ორგანიზაციის მოგებას, რომელიც არის სხვაობა მიღებულ შემოსავლებსა და გასაღებებს შორის :

$$115\ 000 - 36\ 400 - 68\ 200 = 10\ 400 \text{ (ლარი)}$$

როგორც ვხედავთ ორგანიზაციას სამუშაოს დამთავრების შემდეგ დარჩა მოგება 10 400 ლარის ოდენობით. მოგების საგადასახადო განაკვეთი საქართველოში დღეისათვის შეადგენს 15%-ს.

$$10\ 400 \times 15 / 100 = 1\ 560 \text{ (ლარი)}$$

ორგანიზაციის განკარგულებაში დარჩენილი მოგება შეადგენს :

$$115\ 000 - 68\ 200 - 36\ 400 - 1\ 560 = 8\ 840 \text{ (ლარი)}.$$

ახლა ბუღალტრულად გავატაროთ მოცემული ოპერაცია. ორგანიზაციამ დაასრულა მშენებლობა და მიიღო შემოსავალი. რეალიზაციიდან მიღებული ფული შეიძლება იყოს მიღებული ნაღდი ანგარიშსწორებით ან საბანკო ანგარიშზე გადარიცხვით. თუ ფული მიღებულია უშუალოდ ნაღდი ანგარიშსწორებით, მაშინ ანგარიშთა გეგმის მიხედვით ვნახულობთ I განყოფილს – აქტივებს, I ჯუფს – 1000 მიმდინარე აქტივებს, და ვატარებთ 1110 ანგარიშზე – ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში. ფულის მიღების წყაროს შეესაბამება ანგარიშთა გეგმის მე-6 განყოფილების 6110 ანგარიში – შემოსავალი რეალიზაციიდან. **ანგარიშთა გეგმა წარმოდგენილია სახელმძღვანელოს ბოლოში.**

მოხერხებულობისათვის ამ გატარებას ვსვავთ ცხრილში :

1110 ანგარიშზე – ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში	6110 ანგარიში – შემოსავალი რეალიზაციიდან
--	--

ეს გატარება შეიცვლება თუ გავითვალისწინებთ რომ შესაძლებელია ორგანიზაცია იყოს **დამატებული ღირებულების გადასახადის** გადამხდელი. მაშინ ანგარიშთა გეგმაში ვნახულობთ მის შესაბამის ანგარიშს და ჩავწერთ ზემოთ მოცემულ ცხრილში :

1110 ანგარიშზე – ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში	6110 ანგარიში – შემოსავალი რეალიზაციიდან 3330 ანგარიში – გადასახდელი დღგ
--	---

თუ ორგანიზაციამ მიიღო ფული გადარიცხვით საბანკო ანგარიშზე, მაშინ გატარება მიიღებს შემდეგ სახეს :

1210 ანგარიშზე – ეროვნული ვალუტა რეზიდენტ ბანკში	6110 ანგარიში – შემოსავალი რეალიზაციიდან 3330 ანგარიში – გადასახდელი დღგ
--	---

II. ბალანსი და შემოსავლების ანგარიში

ამ თავში განხილულია :

*შემოსავლების ანგარიში
შემოსავლის განსაზღვრება
ორმაგი ჩაწერა
ბალანსი და საბალანსო წონასწორობა
ბალანსის შედგენის ორი სახე
დებეტი და კრედიტი
აქტივები, ვალდებულებები და კაპიტალი
საქმიანი შეთანხმება
საწარმოს სააღრიცხვო პოლიტიკის ნიმუში*

აქ განიხილება 2 ძირითადი ფინანსური ანგარიშგება და ურთიერთკავშირი ინდივიდუალურ საბუღალტრო ოპერაციებსა და ფინანსურ ანგარიშებს შორის. ამის შესწავლა აუცილებელია ორმაგი ჩაწერის მექანიზმის უკეთ გაგებისათვის.

თავის შესწავლის შედეგია:

- ბალანსის და შემოსავლების ანგარიშის შესადგენად ტიპური შემადგენელი ნაწილების უკეთ გაგება,
- ფინანსური ანგარიშგების მომზადებისათვის ძირითადი კონცეფციების და პრინციპების გააზრება,
- ბუღალტრული წონასწორობის მექანიზმის გააზრება და ოპერაციების ორმხრივი ეფექტის აღიარება.

შემოსავლების ანგარიში – შემოსავლებს და ხარჯებს განსაზღვრავენ მოგების ოდენობის დასადგენად, ამისათვის აუცილებელია შემოსავლების სწორი განმარტების დადგენა.

შემოსავალი არის საწარმოს მიერ ეკონომიკური სარგებლის ზრდა საანგარიშგებო პერიოდში, აქტივების ზრდის ან ვალდებულებების შემცირების გზით, რაც გამოიხატება საწარმოს საკუთარი კაპიტალის გადიდებით, რომელიც დაკავშირებული არ არის საკუთარი კაპიტალის მესაკუთრეთა დამატებით შენატანებთან. შემოსავალი არის რამდენიმე სახის: შემოსული პროდუქციის, საქონლის, მომსახურების რეალიზაციიდან, რასაც *ამონაგებს* უწოდებენ და სხვა საქმიანობის შედეგად მიღებული შემოსავალი, მაგალითად ძირითადი საშუალებების რეალიზაციით მიღებული თანხა, რომელსაც ეწოდება *შემოსულობა*. შემოსავალი შეიძლება მიღებულ იქნას აგრეთვე ფასიანი ქაღალდების გადაფასების ან გრძელვადიანი აქტივების საბალანსო ღირებულების ზრდით.

შემოსავლების გატარება როგორც ნახეთ დამოკიდებულია მათი მიღების წყაროზე და იმაზე თუ ბანკის მეშვეობით ვაწარმოებთ ოპერაციას თუ ნაღდი ანგარიშსწორებით. *მაგალითად ორგანიზაციამ, რომელიც აწარმოებს მასალების გაყიდვას აკეთებს შემდეგ გადატარებას:*

დებეტი – 7200 რეალიზებული საქონლის თვითღირებულება 25 000 კრედიტი – 1610 საქონელი 25 000	X
--	---

რელიზაციით მიღებული თანხა შედის საბანკო ანგარიშზე და შეესაბამება ჩანაწერი:

დებეტი – 1210 – 25 000 ლარი,

თუ ანგარიშვალდებულ პირს გადაეცემა თანხა, ანუ სალაროში შემოდის, მაშინ გატარება იქნება:

დებეტი – 1110 – 25 000 ლარი,

კრედიტი – 7200 – 25 000 ლარი.

გატარება არის საქმიან ოპერაციაზე კოდის მინიჭება (იხილეთ გვერდი 94). ბუღალტრული აღრიცხვის ახალ ანგარიშთა გეგმაში ანგარიშების ინდექსი 4 ნიშნისაა: I – არის განაყოფის აღმნიშვნელი, II – ჯგუფის, III და IV – ანგარიშთა ნომერი. მაგალითად: 1110 – არის I განაყოფის – მიმდინარე აქტივების მანიშნებელი, მეორე ნიშანი I ჯგუფის მანიშნებელია – ნაღდი ფული სალაროში, მესამე და მეოთხე აჩვენებს თუ რომელ სალაროში რიგით არის მიღებული თანხა. თუ ორგანიზაციას რამდენიმე სალარო აქვს გახსნილი, დავუშვათ რამდენიმე ქალაქში აქვს ფილიალები, იმდენ სალაროს გახსნის და იმდენივე ანგარიში ექნება.

მაღაზია „POPULI“-ს აქვს ბერგი ფილიალი ამიტომ იმდენივე სალაროს ანგარიში აქვს, რამდენიც ფილიალია. თუ ორგანიზაციას აქვს ფილიალები გახსნილი საზღვარგარეთ მაშინ გამოიყენებს დამატებითად ანგარიშებს **1230 – უცხოური ვალუტა არარეზიდენტ ბანკში**. ეს უკვე საბანკო ანგარიშია, სადაც ორგანიზაცია ხსნის ანგარიშს ფულის გადარიცხვის ოპერაციების წარმოებისათვის ბანკის მეშვეობით.

ორმაგი ჩაწერა ბუღალტრულ აღრიცხვაში

სამეურნეო ოპერაციის ჩაწერა საჭიროებს ორ დამოუკიდებელ ბუღალტრულ ანგარიშს. სამეურნეო ოპერაციით გამოწვეული ცვლილების ჩასაწერად საჭიროა სამეურნეო ოპერაციის თანხის ჩაწერა ერთი ანგარიშის დებეტში და სხვა რომელიმე ანგარიშის კრედიტში.

ერთი და იგივე სამეურნეო ოპერაციის ასახვას ერთი ანგარიშის დებეტში და მეორე ანგარიშის კრედიტში თანაბარი თანხით **ორმაგი ჩაწერა** ეწოდება.

მაგალითი: ორგანიზაცია აწარმოებს სამშენებლო საქმიანობას, მის მიერ არის შეძენილი ნაღდ ანგარიშზე 24 500 ლარის ნედლეული და მასალები. ეს ოპერაცია ასე ჩაიწერება 1620 ანგარიშის „ნედლეული და მასალები“ დებეტში და 1100 ანგარიშის „ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში“ კრედიტში თანაბარი თანხით 24 500 ლარი :

დებეტი - 1620,

კრედიტი – 24 500 ლარი.

სამეურნეო ოპერაციების ორმაგი ჩაწერის წესით ანგარიშების ურთიერთდაკავშირებას **ანგარიშთა კორესპონდენციას** უწოდებენ, ხოლო თვით სამეურნეო ოპერაციებით ურთიერთდაკავშირებულ **ანგარიშებს მაკორესპონდენტო ანგარიშები** ეწოდება.

ორმაგი ჩაწერის მეთოდით ასახულ სამეურნეო ოპერაციას ბუღალტრული მუხლი ანუ ბუღალტრული გატარება ეწოდება.

განასხვავებენ მარტივ და რთულ ბუღალტრულ მუხლს ანუ გატარებას.

მარტივი ბუღალტრული მუხლით ერთი ანგარიშის დებეტი დაკავშირებულია ერთი ანგარიშის კრედიტთან. ზემოთ მოყვანილი მაგალითი დ 1620 კ 1110 – 500 ლარი მარტივი ბუღალტრული მუხლია, ხოლო რთული ბუღალტრული მუხლით ერთი ანგარიშის დებეტი დაკავშირებულია რამდენიმე ანგარიშის კრედიტთან და პირიქით.

მაგ.: შეძენილია ნაღდი ფულით 12 500 ლარის საქონელი და 4 100 ლარის ნედლეული და მასალები. ამ ოპერაციაზე გატარდება რთული ბუღალტრული მუხლი

დ 1620 – 12 500 ლარი,
 დ 1620 – 4 100 ლარი,
 კ 1110 – 16 600 ლარი.

ბალანსი და საბალანსო წონასწორობა. ბალანსი გვიჩვენებს საქმის ფინანსურ პოზიციას გარკვეულ საკითხზე მოცემულ დროში. თავისი მნიშვნელობით ბალანსი ნიშნავს წონასწორობას შემოსავლებსა და გასავლებს შორის. სამშენებლო ორგანიზაციისათვის შემოსავალი არის ჩაბარებული ობიექტიდან (შენობა, ნაგებობა) მიღებული თანხა, გასავალი, ანუ ხარჯი იქნება ხელფასის, ამ ობიექტის მშენებლობაზე ან შეკეთებაზე დახარჯული მასალის, სატრანსპორტო ხარჯების, ადმინისტრაციული ხარჯების ჯამი. ბალანსის შედგენის ორი გზა, მიმართულება არსებობს:

- ორმხრივი ჰორიზონტალური ფორმატი,
- ვერტიკალური ფორმატი

ორმხრივი ჰორიზონტალური ფორმატი. ამ სახის ფორმა დღესდღეობით საკმაოდ პოპულარულია პრეზენტაციისათვის. მაგალითად ინდივიდუალური მეწარმისათვის ბალანსის წარმოდგენილი ორმხრივი ფორმა შემდეგი სახისაა:

ბალანსი 31 დეკემბრისათვის 200__ წლისათვის

გრძელვადიანი აქტივები:

სასაწყობო მეურნეობა 2400

მიმდინარე აქტივები:

ინვენტარი 2390

სავაჭრო და სხვა

შემოსულობები 1840

ფული საბანკო ანგარიშებზე 1704

ნაღდი ფული საღაროში 56

5990

8390

ძირითადი ანგარიში

ბალანსი 1 იანვრისათვის

200__ წ. 5200

წლის მოგება 3450

8650

ზარალი წლის მიხედვით 2960

5690

მიმდინარე ვალდებულებები:

სხვა გადასახადები 2700

8390

ბალანსი 20X2 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით

	20X2	20X2	20X1	20X1
	აქტივები			
გრძელვადიანი აქტივები				
ძირითადი საშუალებები		X		X
ინვესტიციები	X		X	
სხვა გრძელვადიანი საშუალებები		<u>X</u>		<u>X</u>
		X	X	
მიმდინარე აქტივები				
მატერიალური მარაგი	X	X		
დებიტორები	X		X	
ავანსები	X	X		
ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები	<u>X</u>		<u>X</u>	
		<u>X</u>		<u>X</u>
<u>სულ აქტივები</u>	<u>X</u>		<u>X</u>	
ფონდები და ვალდებულებები				
ფონდები				
შეუზღუდავი ფონდი	X		X	
დროებით შეზღუდული ფონდი	X		X	
მუდმივად შეზღუდული ფონდი	<u>X</u>		<u>X</u>	
გრძელვადიანი ვალდებულებები				
გრძელვადიანი სესხები	X		X	
საპენსიო ანარიცხები	<u>X</u>		<u>X</u>	
	X		X	
მოკლევადიანი ვალდებულებები				
კრედიტორები	X		X	
მოკლევადიანი სესხები	X		X	
გრძელვადიანი სესხების მიმდინარე ნაწილი		<u>X</u>		<u>X</u>
	<u>X</u>		<u>X</u>	
<u>სულ ფონდები და ვალდებულებები</u>	<u>X</u>		<u>X</u>	<u>X</u>

საქმიანობის შედეგების ანგარიშგება 20X2 წლის 31 დეკემბერს დამთავრებული წლისათვის

I. შეუზღუდავი ფონდების ნაწილში	20X2	20X1
შემოსავლები		
საწევრო შენატანები	X	X
საპროცენტო შემოსავლები	X	X
დივიდენდები	X	X
გრანტი	X	X
შემოწირულობები	X	X
სხვა შემოსავლები	<u>X</u>	<u>X</u>
<u>სულ შემოსავლები</u>	X	X

ხარჯები					
I პროექტის ხარჯი	X			X	
II პროექტის ხარჯი	X		X		
III პროექტის ხარჯი	X		X		
პროექტის მხარდაჭერის ხარჯი	X			X	
ადმინისტრაციული და სხვა ხარჯი	<u>X</u>			<u>X</u>	
<u>სულ ხარჯები</u>	X	X			

მთლიანი შედეგი (შემოსავლის ნამეტი/დეფიციტი) X X

განსაკუთრებული მუხლები					
განსაკუთრებული შემოსავალი	X			X	
განსაკუთრებული ხარჯი	(X)			(X)	
წმინდა შედეგი (ფონდის ზრდა/შემცირება)	<u>X</u>			<u>X</u>	

II. დროებით შეზღუდული ფონდების ნაწილში შემოსავლები

შემოსავალი ინვესტიციიდან		X			X
შეზღუდვისაგან განთავისუფლებული ფონდი			X		X
სხვა შემოსავალი	<u>X</u>		<u>X</u>		
<u>სულ შემოსავალი</u>	X	X			

ხარჯები					
I პროექტის ხარჯი	X		X		
II პროექტის ხარჯი	X		X		
III პროექტის ხარჯი	<u>X</u>			<u>X</u>	
<u>სულ ხარჯები</u>	X	X			
წმინდა შედეგი (ფონდის ზრდა/შემცირება)	<u>X</u>			<u>X</u>	

III. მუდმივად შეზღუდული ფონდების ნაწილში შემოსავლები

შემოსავალი ინვესტიციებიდან		X			X
შეზღუდვისაგან განთავისუფლებული ფონდი			X		X
სხვა შემოსავალი	<u>X</u>		<u>X</u>		
<u>სულ შემოსავალი</u>	X		X		

ხარჯები					
I პროექტის ხარჯი		X		X	
II პროექტის ხარჯი	X			X	
III პროექტის ხარჯი	<u>X</u>			<u>X</u>	
<u>სულ ხარჯები</u>		X		X	
წმინდა შედეგი (ფონდის ზრდა/შემცირება)	<u>X</u>			<u>X</u>	

ხარჯების ეკონომიკური შინაარსი 200X2 წლის 31 დეკემბერს დამთავრებული წლისათვის

ხარჯების ელემენტები I პროექტის ხარჯი II პროექტის ხარჯი III პროექტის ხარჯი პროექტების მხარდაჭერის ხარჯი ადმინისტრაციული და სხვა ხარჯი

ხარჯი სულ
 პერსონალის ხელფასი X X X X X X
 საშემოსავლო X X X X X X
 ტრანსპორტის ხარჯი X X X
 საკანცელარიო ნივთები X X X X
 სხვა მატერიალური ფასეულობა X X
 აქტივის ცვეთა X X X
 იჯარა X X X X X
 ელექტროენერგია X X X X X
 სხვა კომუნალური ხარჯი X X X X X X
 კავშირგაბმულობა X X X X X X
 კონსულტაცია და აუდიტი X X X
 მივლინება X X X X X
 შეხვედრები და პრეზენტაცია X X X X X X
 განცხადება და რეკლამა X X X X X X

 დანარჩენი ხარჯები X X X X X X
 ხარჯების ჯამი X X X X X X

ფონდებში ცვლილების ანგარიშგება 200X2 წლის 31 დეკემბერს დამთავრებული წლისათვის

შეუზღუდავი ფონდების დროებით შეზღუდული ფონდები მუდმივად შეზღუდული ფონდები შეზღუდული ფონდები სულ

20X0 წლის 31 დეკემბრის ნაშთი X X X X
 გრანტი და შემოწირულობები X X X X
 ფონდის რეკლასიფიცირება X (X)
 ხარჯების დაფინანსება (X) (X) (X)
 ფონდის ზრდა (შემცირება) X X
 20X1 წლის 31 დეკემბრის ნაშთი X X X X
 გრანტი და შემოწირულობები X X X X
 ფონდის რეკლასიფიცირება X (X)
 ხარჯების დაფინანსება (X) (X) (X)
 ფონდის ზრდა (შემცირება) X X
 20X2 წლის 31 დეკემბრის ნაშთი X X X X

ფულადი ნაკადების ანგარიშგება 200X2 წლის 31 დეკემბერს დამთავრებული წლისათვის

20X2
 ფულადი ნაკადები საოპერაციო საქმიანობიდან
 საწევროს სახით მიღებული ფულადი სახსრები X
 შემოწირულობის სახით მიღებული ფულადი სახსრები X
 გრანტის სახით მიღებული ფულადი სახსრები X

მომწოდებლებზე და თანამშრომლებზე გაცემული ფული (X)
 სოაპერაციო საქმიანობიდან შემოსული თანხები X
 გადახდილი პროცენტები (X)
 გადახდილი გადასახადები (X)
 ფულადი ნაკადები განსაკუთრებულ მუხლამდე X
 განსაკუთრებული მუხლით შემოსული ფულადი სახსრები X
 განსაკუთრებული მუხლით გასული ფულადი სახსრები (X)
 წმინდა ფულადი სახსრები სოაპერაციო საქმიანობიდან X

ფულადი ნაკადები საინვესტიციო საქმიანობიდან
 ძირითადი საშუალებების შეძენა (X)
 ძირითადი საშუალებების გაყიდვით მიღებული ნამეტი X
 მიღებული პროცენტები X
 მიღებული დივიდენდები X
 წმინდა ფულადი სახსრები საინვესტიციო საქმიანობიდან X

ფულადი ნაკადები საფინანსო საქმიანობიდან
 თამასუქის გაცემით მიღებული ფულადი სახსრები X
 სესხის დასაფარავად გადახდილი ფულადი სახსრები (X)
 ფინანსური იჯარის ვალდებულების დასაფარავად გადახდილი ფული და სახსრები (X)
 წმინდა ფულადი სახსრები საფინანსო საქმიანობიდან X

ფულადი სახსრებისა და მათი ეკვივალენტების წმინდა ზრდა X
 ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები საანგარიშგებო პერიოდის დასაწყისისათვის X
 ფულადი სახსრები და მათი ეკვივალენტები საანგარიშგებო პერიოდის ბოლოსათვის X

ქვემოთ მოგვყავს ორმხრივი ჰორიზონტალური ბალანსის ნიმუში სამშენებლო სარემონტო ორგანიზაციისათვის:

იგივე ბალანსი შეიძლება იყოს წარმოდგენილი ვერტიკალური ფორმატით:

საქონელი	8 200
მანქანა-დანადგარები	4 116
ოფის-აღჭურვილობა	7 046
	19 362
ფული საბანკო ანგარიშებზე	6 102
	25 464
გადასახადი საშემოსავლო	98
სარეზერვო კაპიტალი	17 264
საწესდებო კაპიტალი	2 000
გაუნაწილებელი მოგება	6 102
	25 464

როგორც ბალანსიდან ჩანს ორგანიზაციამ მოგებით დაამთავრა 2007 წელი.

საწარმოს ეკონომიკური რესურსების (აქტივები) და მათ წყაროებში (ვალდებულებები, საკუთარი კაპიტალი) სამეურნეო ოპერაციებით გამოწვეული ყოველგვარი ცვლილების ასახვისათვის დროის გარკვეული პერიოდის განმავლობაში გამოიყენება ბუღალტრული ანგარიშები. მათი საშუალებით

შესაძლებელია სამეურნეო ოპერაციებისა და მათი შედეგების მიმდინარე ასახვა, დაჯგუფება და კონტროლი.

წლიური ბალანსი

აქტივი	კოდი (სტრიქ)	2006 წელი
მიმდინარე აქტივები		
ნაღდი ფული საღაროში -----(1100)	010	6102
ფული საბანკო ანგარიშებზე -----(1200)	020	
მოკლევადიანი ინვესტიციები -----(1300)	030	
მოთხოვნები მიწოდებიდან და მომსახურებიდან -----(1400)	040	
მოთხოვნები მეკავშირე საწარმოების მიმართ -----(1420)	041	
საექვო მოთხოვნების კორექტირება -----(1415)	050	
მოთხოვნები საწარმოს პერსონალის მიმართ -----(1430)	060	
მოთხოვნები კაპიტალის შევსებაზე -----(1460)	070	
გადახდილი დღგ -----(3340)	071	
მიმწოდებლებზე გადახდილი ავანსები -----(1480)	080	
სხვა მოკლევადიანი მოთხოვნები -----(1490)	090	
სულ მიმდინარე აქტივები		6102
სასაქონლო მატერიალური მარაგი		
საქონელი -----(1610)	110	8200
ნედლეული და მასალები -----(1620)	120	
დაუმთავრებელი წარმოება -----(1630)	130	
მზა პროდუქცია -----(1640)	140	
სხვა სასაქონლო-მატერიალური მარაგი -----(1690)	150	
წინასწარ გაწეული ხარჯები -----(1700)	160	
სხვა მიმდინარე აქტივები -----(1900)	170	
სასაქონლო-მატერიალური მარაგი	180	8200
გრძელვადიანი აქტივი		
მიწის ნაკვეთები -----(2110)	190	4116 7046
დუამთავრებული მშენებლობა -----(2120)	200	
შენობა-ნაგებობები -----(2130)	210	
მანქანა-დანადგარები -----(2150)	220	
ოფისის აღჭურვილობა -----(2160)	230	
სატრანსპორტო საშუალებები -----(2180)	240	
სხვა ძირითადი საშუალებები -----	250	
გრძელვადიანი მოთხოვნები -----(2300)	260	
გადავადებული საგადასახადო აქტივი -----(2340)	270	
გრძელვადიანი ინვესტიციები -----(2400)	280	
არამატერიალური აქტივები -----(2500)	290	
სულ გრძელვადიანი აქტივები	300	11162
სულ აქტივები	310	25464

პასივი	კოდი (სტრიქ.)	2006 წელი
მიმდინარე ვალდებულებები		
მოწოდებიდან და მომსახურებიდან წარმოქმნილი ვალდებულებები (3110)	310	
მიღებული ავანსები -----(3120)	320	
გადასახდელი ხელფასები -----(3130)	330	
ვალდებულებები მეკავშირე საწარმოების წინაშე -----(3170)	331	
მოკლევადიანი სესხები -----(3210)	340	
გრძელვადიანი სესხების მიმდინარე ნაწილი -----(3230)	350	
გადასახდელი მოგების გადასახადი -----(3310)	360	
გადასახდელი საშემოსავლო გადასახადი -----(3320)	370	98
გადასახდელი დღგ -----(3330)	380	
გადასახდელი აქციზი -----(3350)	390	
სოციალური გადასახადი -----(3370)	400	
სხვა საგადასახადო ვალდებულებები -----(3390)	410	
გადასახდელი პროცენტები -----(3410)	420	
გადასახდელი დივიდენდები -----(3420)	430	
სხვა მოკლევადიანი ვალდებულებები -----(3190)	440	
სულ მიმდინარე ვალდებულებები		98
გრძელვადიანი ვალდებულებები		
გრძელვადიანი სასესხო ვალდებულებები -----(4100)		
გადავადებული მოგების გადასახადი -----(4210)		
ანარიცხები -----(4300)		
გადავადებული შემოსავალი -----(4410)		
სხვა გრძელვადიანი ვალდებულებები -----(4220)		

აქტივების, საკუთარი კაპიტალისა და ვალდებულებების თითოეულ მუხლს ეხსნება ანგარიში. თითოეულ ანგარიშს აქვს თავისი დასახელება. ბუღალტრულ ანგარიშს სქემატურად ასეთი სახე აქვს:

ბუღალტრულ ანგარიშს აქვს 2 მხარე: მარცხენა და მარჯვენა. ანგარიშის მარცხენა მხარეს ეწოდება „დებეტი“ (*debit*), მარჯვენას კი „კრედიტი“ (*credit*). დებეტი და კრედიტი ლათინური წარმოშობის სიტყვებია, „დებეტი“ ნიშნავს – მას მართბეს, „კრედიტი“ – მას სწამს, სჯერა.

ბუღალტრული ანგარიშები იყოფა 2 ძირითად ჯგუფად: *აქტიურ* და *პასიურ* ანგარიშებად. აქტივების ამსახველი ანგარიშები აქტიურია, ხოლო კაპიტალისა და ვალდებულებების – პასიური.

ბუღალტრული ანგარიში იხსნება ერთი თვის ვადით. იგი ასახავს ნაშთს თვის დასაწყისისათვის, თვის განმავლობაში მომხდარ სამეურნეო ოპერაციებს და ნაშთს თვის ბოლოსათვის. პირველი ჩანაწერი ბუღალტრულ ანგარიშზე არის დაწყებითი ნაშთი, მის შემდეგ იწერება სამეურნეო ოპერაციებით გამოწვეული ცვლილებები და ბოლოს განისაზღვრება ნაშთი პერიოდის ბოლოსათვის. ანგარიშებზე ასახული სამეურნეო ოპერაციების ჯამი წარმოადგენს ბრუნვას, ანგარიშის დებეტში ასახული ოპერაციების ჯამი წარმოადგენს დებეტის ბრუნვას, ხოლო კრედიტში ასახული ოპერაციების ჯამი – კრედიტის ბრუნვას. ანგარიშებზე განსაზღვრული საბოლოო ნაშთები წარმოადგენს მიმდინარე პერიოდში გახსნილი ანგარიშებისათვის საწყის ნაშთს.

აქტიური ანგარიშები ეწოდება ბალანსის აქტივის მუხლებს და მათი საწყისი ნაშთი დებეტის მხარეს გააჩნიათ, პასიური ანგარიშები ეხსნება საკუთარი კაპიტალისა და ვალდებულებების მუხლებს და საწყისი ნაშთი ამ ანგარიშებზე კრედიტის მხარეს აისახება.

აქტიურ ანგარიშში პირველი ჩანაწერი-დაწყებითი ნაშთი იწერება დებეტის მხარეს. სამეურნეო ოპერაციებით გამოწვეული საშუალებების მატება იწერება დებეტში, ხოლო სამეურნეო ოპერაციებით გამოწვეული შემცირება აისახება კრედიტში. შაბოლოო ნაშთი საანგარიშგებო პერიოდის ბოლოს განისაზღვრება საწყისი ნაშთებისა და თვის განმავლობაში ჩაწერილი ოპერაციების საფუძველზე და იგი ჩაიწერება დებეტში.

აქტიური ანგარიშის საბოლოო ნაშთი განისაზღვრება დებეტის დაწყებით ნაშთზე დებეტის ბრუნვის დამატებით და კრედიტის ბრუნვის გამოკლებით. მაგალითად: აქტიური ანგარიში №1620.

პასიურ ანგარიშებში დაწყებითი ნაშთი აისახება კრედიტში, სამეურნეო ოპერაციებით გამოწვეული მატება იწერება კრედიტში, ხოლო შემცირება – დებეტში. საბოლოო ნაშთი იწერება კრედიტში.

დ „ნედლეული და მასალები“ კ			
დაწყ. ნაშთი	500	შემც.	300
+მატება	800		400
	200		800
	400		
ბრუნვა	1900		1500
საბოლოო ნაშთი	400		

პასიური ანგარიშებისათვის საბოლოო ნაშთი განისაზღვრება კრედიტის დაწყებით ნაშთზე ბრუნვის დამატებით და დებეტის ბრუნვის გამოკლებით. მაგალითად: პასიური ანგარიში №3210

„მოკლევადიანი სესხები“			
დ			კ
შემცირება	1200	დაწყ. ნაშთი	1000
	800	+ მატება	500
	800		2000
	400		1500
ბრუნვა	3200	ბრუნვა	5000
		საბოლოო ნაშთი	1800

აქტივების, ვალდებულებების და კაპიტალის განსაზღვრება

საბუღალტრო აღრიცხვა წარმოადგენს საწარმოს ეკონომიკური რესურსების და მათი ფორმირების წყაროების, სამეურნეო ფაქტების ცვლილებათა შესახებ ინფორმაციის თავმოყრის, დაჯგუფებისა და გადაცემის სისტემას.

ბუღალტრული აღრიცხვა ქმნის საინფორმაციო სისტემას სამეურნეო სუბიექტის საქმიანობის შესახებ, იძლევა საშუალებას განსაზღვროს მისი ქონება და მთლიანი კაპიტალი, შემოსავლები და ხარჯები, სამეურნეო საქმიანობის ფინანსური შედეგი.

ბუღალტრული აღრიცხვისათვის დამახასიათებელი თავისებურებაა საწარმოს დაარსებიდან მიმდინარე პერიოდამდე მასში მიმდინარე ოპერაციების განუწყვეტელი აღრიცხვა ქრონოლოგიური თანამიმდევრობით სათანადოდ გაფორმებული დოკუმენტების საფუძველზე.

ინფორმაცია საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის შესახებ ძირითადად მოცემულია ბუღალტრულ ბალანსში.

ბუღალტრულ ბალანსში მოცემულია საწარმოს ფინანსური მდგომარეობის შესაფასებლად გამოყენებული შემდეგი ელემენტები: აქტივები, ვალდებულებები და საკუთარი კაპიტალი. აქტივები ნაჩვენებია ბალანსის მარცხენა მხარეს, კაპიტალი და ვალდებულებები წარმოდგენილია ბალანსის მარჯვენა მხარეს.

აქტივი – არის საწარმოს განკარგულებაში არსებული მატერიალური რესურსები, რომლებიც წარსულში მომხდარი სამეურნეო მოვლენების შედეგია და რის საფუძველზეც საწარმო მომავალში მოელის ეკონომიკური სარგებელის მიღებას. აქტივი სიტყვიდან გამომდინარე არის ის რაც, აქტიურად იღებს მონაწილეობას სამეურნეო საქმიანობაში.

ვალდებულება – საწარმოს მიმდინარე პერიოდის მოვალეობაა, რომელიც წარმოიშვა წარსული სამეურნეო მოვლენების შედეგად და მისი შესრულება გულისხმობს საწარმოს ეკონომიკურ სარგებელში განივთებული რესურსების გასვლას საწარმოდან.

საკუთარი კაპიტალი – არის საწარმოს აქტივების ის ნაწილი, რომელიც რჩება ყველა ვალდებულების დაფარვის შემდეგ.

საწარმოს სამეურნეო-ფინანსური საქმიანობის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია ქონება ანუ ეკონომიკური რესურსების ფორმირების წყაროები საკუთარი კაპიტალისა და ვალდებულებების სახით.

ბალანსში საწარმოს ეკონომიკური რესურსები და მათი ფორმირების წყაროების განზოგადებულად, ფულადი ფორმით არის წარმოდგენილი ერთი გარკვეული პერიოდის, საანგარიშგებო პერიოდის ბოლოსათვის.

ბუღალტრული ბალანსი გვიჩვენებს, რა სახის ქონებას ფლობს საწარმო და რომელი წყაროებიდან არის ეს ქონება ფორმირებული.

ვალდებულებები და საწესდებო კაპიტალი შეადგენს ორგანიზაციის პასივს. ასივი არის აქტივის მიღების წყარო.

საბალანსო წონასწორობა. ბალანსი შედგება 2 ნაწილისაგან, რომელთაგან ერთი ასახავს აქტივებს (ეკონომიკური რესურსები), ხოლო მეორე – საკუთარი კაპიტალისა და ვალდებულებების ჯამს (ეკონომიკური რესურსების ფორმირების წყაროები).

აღწერილი ინდივიდუალური საწარმოს მაგალითზე გვაქვს საწარმოს ბალანსი 200____ წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით. ბალანსი ყოველთვის უნდა აკმაყოფილებდეს წონასწორობის ძირითად პირობას. ბალანსში ეკონომიკური რესურსები (აქტივები) და მათი წყაროები (საკუთარი კაპიტალი და ვალდებულებები) განლაგებულია საბალანსო ტოლობის სახით:

აქტივები = საკუთარი კაპიტალი + ვალდებულებები

ეს პირობა ცნობილია საბალანსო წონასწორობის ან საბუღალტრო წონასწორობის სახელით. აღნიშნული ტოლობა ყოველთვის ძალაში რჩება, თუ საბუღალტრო ჩანაწერებში ადგილი არა აქვს შეცდომებს.

ბალანსის თითოეული დასახელება, თითოეული ელემენტი ბალანსის მუხლს წარმოადგენს. მუხლების ჯამს ბალანსის თითოეულ ნაწილში ბალანსის ვალუტას უწოდებენ.

საწარმოს ყოველი სამეურნეო მოქმედება, სამეურნეო ფაქტი, რომელიც ფულადი სახით იზომება, სამეურნეო ოპერაციას წარმოადგენს.

საქმიანი შეთანხმება – ბიზნესის კონვენცია. ბიზნესის კონვენციას საფუძვლად უდევს საფინანსო-საბუღალტრო ინფორმაციით სამეწარმეო ან სხვა საქმიანობის უზრუნველყოფა და არა მისი მფლობელის საქმიანობისა, სხვანაირად რომ ვთქვათ ემსახურება საერთო ინტერესებს.

განვიხილოთ აქტივების სხვა განსაზღვრებაც: **აქტივი** არის საწარმოს განკარგულებაში არსებული მატერიალური ან არამატერიალური რესურსი, რომელიც წარსულში მომხდარი სამეურნეო მოვლენების შედეგია და რის საფუძველზეც საწარმო მოელის მომავალში ეკონომიკური სარგებლის მიღებას. **რესურსი** ნიშნავს წყაროს. ამ შემთხვევაში რესურსი არის ორგანიზაციის განკარგულებაში არსებული საშუალებები და მატერიალურია რესურსი თუ წარმოდგენილია ფულადი სახსრების სახით. ეს არის ფული საღაროში, საბანკო ანგარიშებზე. არამატერიალურია სხვა დანარჩენი საშუალებები იქნება ეს ქონება, მანქანა-დანადგარები, მოწყობილობები, ხელსაწყოები და ა. შ.. არამატერიალური აქტივების მოხმარების ვადა განსხვავებულია. სხვა განმარტებით **აქტივი** არის ბიზნესის წარმართვის საშუალება. დაგუშვათ კომპანიამ აწარმოვა მოლაპარაკება ერთ-ერთ კლიენტთან, იგივე დამკვეთთან, რომ შეუსრულებს გარკვეული სახის საშემკეთებლო (სარემონტო) სამუშაოებს. კომპანიის ანგარიშზე შემოსული თანხა სამუშაოს დასრულების შემდეგ ჩაიწერება აქტივში, საბანკო ანგარიშზე არსებული თანხის სახით. ზემოთ გამოყენებული საბალანსო წონასწორობის ფორმულა დაგვეხმარება გარკვეული ფინანსური ოპერაციების ჩაწერაში. თუ დამკვეთის მიერ შემოსული თანხა შეადგენს 24 000 ლარს, ხოლო ორგანიზაციის კაპიტალი შეადგენს 12 400 ლარს, მაშინ ვალდებულებები იქნება:

$$24\ 000 = \text{ვალდებულება} + 12\ 400$$

$$\text{ანუ } 24\ 000 - 12\ 400 = 11\ 600 \text{ (ლარი)}$$

ვალდებულება არის საწარმოს მიმდინარე პერიოდის მოვალეობა, რომელიც წარმოიშვა წარსული სამეურნეო მოვლენების შედეგად და რომლის შესრულება გულისხმობს საწარმოს ეკონომიკურ სარგებელში განივთებული რესურსების გასვლას საწარმოდან. ორგანიზაციაში შეძენებთან დაკავშირებული ფინანსური ოპერაციის შედეგად წარმოიშვა ხარჯი: ეს შეიძლება იყოს მასალის შესყიდვის,

ხელფასების გაცემის ან მიმდინარე ვალდებულებების ხარჯი. ხელფასების გაცემის დროს აგრეთვე წარმოიშვება საგადასახადო ვალდებულება – საშემოსავლო გადასახადი, რომელიც ირიცხება ბანკის მეშვეობით განსაკუთრებული სახაზინო კოდის მითითებით.

საკუთარი კაპიტალი – არის საწარმო აქტივების ის ნაწილი, რომელიც რჩება ყველა ვალდებულებების დაფარვის შემდეგ.

მსხვილი ორგანიზაციების შემთხვევაში მათი აქტივები ეკუთვნის ინვესტორებს და კრედიტორებს: ინვესტორები უზრუნველყოფენ ფინანსურ რესურსებს, ბიზნესში მფლობელთა ინტერესების ნაცვლად, კრედიტორები გაასესხებენ ფინანსურ რესურსებს ბიზნესისათვის. ბიზნესის შემოსავლიდან წილის ნაცვლად ისინი ელიან გასესხებული რესურსების დაბრუნებას მომავალში.

თუ ორგანიზაციის საქმიანობა წყდება, მაშინ მისი აქტივები ექვემდებარება გაყიდვას და უბრუნდება ინვესტორებს და კრედიტორებს. ასეთ პროცესს ეწოდება **ლიკვიდაცია**. კრედიტორებს გააჩნია უპირატესობა აქტივების მფლობელობაზე საქმიანობის შეწყვეტის შემდეგ. კრედიტორების ინტერესის დაკმაყოფილების შემდეგ ყველა დარჩენილი აქტივი გადაეცემა ინვესტორებს, ანუ მფლობელებს.

დავუშვათ საქმის წარმოებაში ჩაიღო 1 200 ლარი ინვესტორების მიერ და 3 500 ლარი კრედიტორების მიერ. საქმის დასრულების შემდეგ ორგანიზაციამ დაკარგა 900 ლარი, ანუ საქმიანობის შემდეგ მიიღეს მხოლოდ $(1\,200 + 3\,500 - 900) = 3\,800$ ლარი. კრედიტორები მიიღებენ თავის 3 500 ლარს, ხოლო ინვესტორები მხოლოდ 300 ლარს. თუ კი იგივე პირობებში ორგანიზაციამ განიცადა 1 300 ლარის ოდენობით ზარალი, მაშინ კრედიტორები მიიღებენ $(1\,200 + 3\,500 - 1\,300) = 3\,400$ ლარს, ინვესტორები აღარაფერს იღებენ. აქედან გამომდინარე საქმიანობის/ოპერაციის ზარალით დასრულების შემთხვევაში შესაძლებელია დაზარალებულს ორივე – კრედიტორიც და ინვესტორიც. რა საკვირველია კრედიტორები დგანან შედარებით მომგებიან პოზიციაზე. საკუთარი პოზიციის დასაცავად ისინი საქმიანობის დაფინანსებიდან არ მოითხოვენ მოგების წილს. მის მაგივრად კრედიტორები ღებულობენ ფიქსირებულ თანხას, ეგრედ წოდებულ პროცენტს (*interest*). ამ შემთხვევაში ვიღებთ დამოკიდებულებას:

აქტივი = მოთხოვნა (Assets = Claims)

კრედიტორების მოთხოვნას ეწოდება **ვალდებულება** და ინვესტორების მოთხოვნას – **ნარჩენ ქონებას** კრედიტორებისადმი ვალდებულებების დაფარვის შემდეგ.

დარჩენილი ქონება ასევე შეიძლება განიხილოს როგორც აქტივების წყარო. ამ შემთხვევაში ორგანიზაციას ეძლევა საშუალება მიიღოს ინვესტირების დამატებითი ფინანსური წყარო მფლობელთა მხრიდან. ორგანიზაცია იყენებს აქციების გამოშვების უფლებას (ასევე იყენებენ ტერმინს აქციის სერთიფიკატის უფლება). ასეთი ორგანიზაციის მფლობელებს ეწოდება **აქციონერები** და მათ მფლობელობაში გადადის აქციების გარკვეული რაოდენობა შეტანილი თანხის მიხედვით.

აქცია არის ფასიანი ქაღალდი, რომელიც მოწმობს სააქციო საზოგადოების კაპიტალში გარკვეული პაის შეტანას და იძლევა დივიდენდის სახით მოგების ნაწილის მიღებაზე უფლებას, ეს ფასიანი ქაღალდი მიმოქცევის ვადის მითითების გარეშე.

მეორე მხრივ ორგანიზაციის ხელთ დარჩენილი ქონება ნაწილობრივ რეალიზაციას დაექვემდებაროს, რომლის შემდეგ მიღებული თანხა ან რჩება ორგანიზაციას ან და ეძლევა მფლობელს.

საწარმოს სააღრიცხვო პოლიტიკა. საწარმო რომელიც ბუღალტრულ აღრიცხვასა და ფინანსურ ანგარიშგებას აწარმოებს ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტებით (ბასს), ვალდებულია შეიმუშაოს სააღრიცხვო

პოლიტიკა და ბუღალტრული აღრიცხვის წარმოების და ფინანსური ანგარიშგების შედგენის დროს იხელმძღვანელოს სააღრიცხვო პოლიტიკაში აღწერილი დებულებებით.

სააღრიცხვო პოლიტიკა უნდა შეესაბამებოდეს აღქმადობას, შესაბამისობას, საიმედოობას და შესადარისობას.

აღქმადი არის ინფორმაცია თუ ის არის წარმოდგენილი მომხმარებლისათვის გასაგებ ენაზე; **შესაბამისობა** ნიშნავს რომ ინფორმაცია უნდა აკმაყოფილებდეს მომხმარებლის ინტერესებს და ინფორმაცია უნდა შეესაბამებოდეს მოვლენებს, ანუ ზუსტად აღწერდეს მათ; **საიმედოობა** ბუღალტრული აღრიცხვისათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კრიტერიუმი, და ინფორმაცია აკმაყოფილებს ამ მოთხოვნას თუ არის ნეიტრალური, სრულფასოვანი და არ არის გამოტოვებული არანაირი ინფორმაცია; **შესადარისობა** ყველა ინფორმაცია მაგალითად სხვადასხვა წლების მონაცემების შედარების საშუალებას უნდა იძლეოდეს.

ბუღალტრული ანგარიშგებების წარმოებისათვის ამიტომ ხელსაყრელი იქნება საკუთარი სააღრიცხვო პოლიტიკის ჩამოყალიბება. მაგალითისათვის მოყვანილია ერთ-ერთი ნიმუში:

ს/ს „ავეჯის“ სააღრიცხვო პოლიტიკა

ვამტკიცებ
ს/ს „ავეჯის“
დირექტორი

„___“ 2000

1. ზოგადი დებულებები

1.1 ს/ს „ავეჯი“ რეგისტრირებულია ქ. თბილისის ვაკის რაიონის სასამართლოს მიერ „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად 2000 წლის 10 მარტს. სარეგისტრაციო ნომერი _____. მისამართი ქ. თბილისი, ტაშკენტის ქ. № _____. საგადასახადო საიდენტიფიკაციო კოდი _____.

1.2. საზოგადოების ძირითად საქმიანობას წარმოადგენს:

(საქმიანობის ჩამონათვალი)

საზოგადოების სააღრიცხვო პოლიტიკა შემუშავებულია შემდეგ კანონებსა და კანონქვემდებარე აქტებზე დაყრდნობით:

- ❖ საქართველოს კანონი „მეწარმეთა შესახებ“,
- ❖ საქართველოს კანონი „ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშგების რეგულირების შესახებ“,
- ❖ საქართველოს პარლამენტთან არსებული ბუღალტრული აღრიცხვის სტანდარტების კომისიის მიერ სამოქმედოდ დამტკიცებული ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტები.

მოცემული სააღრიცხვო პოლიტიკა მოქმედებაში შედის 2000 წლის 1 აპრილიდან და მოქმედებს მუდმივად საწარმოს ფუნქციონირების მთელ პერიოდში.

მოცემული სააღრიცხვო პოლიტიკა შესაძლებელია შეიცვალოს ბასს-ით გათვალისწინებული პირობების დაცვით.

ბუღალტრული აღრიცხვისა და ფინანსური ანგარიშგების მომზადებაზე პასუხისმგებელია საზოგადოების ხელმძღვანელი. იგი ქმნის ბუღალტრული აღრიცხვის სწორად წარმოებისა და ანგარიშგების დროულად წარდგენის პირობებს; უზრუნველყოფს აღრიცხვა-ანგარიშგებასთან დაკავშირებული ყველა ქვედანაყოფისა და შვილობილი საწარმოს მიერ მთავარი ბუღალტრის მოთხოვნების დროულ შესრულებას.

2. ბუღალტრული აღრიცხვის შერჩეული ვარიანტები და მეთოდები

ძირითადი საშუალებები

- ❖ ნაყიდი ძირითადი საშუალებები შემოსავალში აიღება მისი თვითღირებულებით, რომელიც შეიცავს: ნასყიდობის ფასს, საიმპორტო ბაჟს, უკან ამოღებას დაქვემდებარებულ დასახელებებს, საწარმოებში - ტრანსპორტირების, ადგილმდებარეობის მომზადების, მონტაჟისა და სამუშაო მდგომარეობაში მოსაყვანად საჭირო სხვა პირდაპირ ხარჯებს;
- ❖ საკუთარი ძალით, სამეურნეო წესით შექმნილი ძირითადი საშუალებები შემოსავალში ტარდება მისი შექმნის ფაქტიური თვითღირებულებით;
- ❖ ფინანსური იჯარით მიღებული ძირითადი საშუალებები შემოსავალში ტარდება საიჯარო ქონების რეალური ღირებულებით;
- ❖ ძირითადი საშუალებები ფინანსურ ანგარიშგებაში აისახება ცვეთის თანხით შემცირებული თვითღირებულებით;
- ❖ ძირითადი საშუალებების ცვეთის თანხა იანგარიშდება წრფივი მეთოდის გამოყენებით;
- ❖ ძირითადი საშუალებების ცვეთადი ღირებულება განისაზღვრება მისი პირვანდელი ღირებულებიდან სალიკვიდაციო ღირებულების გამოკლებით;
- ❖ ძირითადი საშუალებების სალიკვიდაციო ღირებულებასა და ცვეთის ნორმას ადგენს ხელმძღვანელის მიერ დანიშნული კომისია;

სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობა

- ❖ შეძენილი საქონელი შემოსავალში ტარდება შეძენის ფაქტიური თვითღირებულებით;
- ❖ საზოგადოებაში წარმოებული პროდუქცია შემოსავალში ტარდება წარმოების თვითღირებულებით;
- ❖ სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობა აღირიცხება პერიოდული აღრიცხვის მეთოდით;
- ❖ სასაქონლო - მატერიალური ფასეულობის თვითღირებულება განისაზღვრება მეთოდით „ფიფო“ (ან სხვა);
- ❖ სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობა ფინანსურ ანგარიშგებაში აისახება თვითღირებულებასა და ნეტო სარეალიზაციო ღირებულებას შორის უმცირესი ღირებულებით.

მოთხოვნები

- ❖ გრძელვადიანი და მოკლევადიანი მოთხოვნები აღირიცხება ნომინალური ღირებულებით;
- ❖ მოთხოვნები ფინანსურ ანგარიშგებაში აისახება ნეტო (მოსალოდნელი ანაზღაურების) თანხით, რისთვისაც მოთხოვნების კორექტირება ხდება საეჭვო მოთხოვნების თანხით;
- ❖ საეჭვო მოთხოვნების სიდიდე განისაზღვრება წმინდა რეალიზაციიდან წარსულის გამოცდილების გათვალისწინებით.

საკუთარი კაპიტალი

- ❖ საკუთარი კაპიტალი შედგება საწესდებო კაპიტალის (ჩვეულებრივი აქციები), საემისიო კაპიტალის, გამოსყიდული საკუთარი კაპიტალის, მიმდინარე და წინა წლის გაუნაწილებელი მოგებისაგან;

- ❖ საწესდებო კაპიტალის ოდენობა დადგენილია წესდებით და შეადგენს 44 000 ლარს.

ვალდებულებები

- ❖ მოკლევადიანი და გრძელვადიანი ვალდებულებები აღირიცხება იმ თანხით, რომლის გადახდაც მოუწევს საზოგადოებას;
- ❖ მოკლევადიანი და გრძელვადიანი სესხები ბალანსში აისახება წლის ბოლოსათვის გადასახდელი პროცენტის გათვალისწინებით;
- ❖ სესხის სარგებლობასთან დაკავშირებული დანახაჯები მიეკუთვნება იმ პერიოდს, როცა იყო ის გაწეული.

შემოსავლები და ხარჯები

- ❖ შემოსავლის აღიარება დარიცხვის მეთოდით. შემოსულობები განიხილება იმ პერიოდის შემოსავლად, რომელ პერიოდშიც იქნა გამომუშავებული, მიუხედავად მისი სანაცვლო ფულადი სახსრებისა, ან სხვა ეკონომიკური კომპენსაციის ფაქტიურად მიღების მომენტისა. შემოსავლები აღირიცხება და ანგარიშგებაში აისახება ნეტო ღირებულებით. ე.ი. მესამე პირის სახელით ამოღებული თანხების (დღგ, აქციზი) გარეშე;
- ❖ ხარჯების აღიარება ხდება დარიცხვის მეთოდით. დანახარჯები განიხილება ამ პერიოდის ხარჯად, როდესაც იგი წარმოიშვა და უზრუნველყო ეკონომიკური სარგებლის მიღება, მიუხედავად ხარჯების ფაქტიურად დაფარვის მომენტისა;
- ❖ შემოსავლები აღირიცხება და ფინანსურ ანგარიშგებაში აისახება მისი წყაროების მიხედვით;
- ❖ ხარჯები აღირიცხება და ფინანსურ ანგარიშგებაში აისახება ფუნ-ციონალური დანიშნულების მიხედვით;
- ❖ წმინდა მოგება ნაწილდება და გამოიყენება:
 - დივიდენდების გასაცემად
 - სხვა მიზნით აქციონერთა საერთო კრების გადაწყვეტილებით.

მოგების გადასახადი

- ❖ მოგების გადასახადი იანგარიშება სააღრიცხვო მოგებიდან და აისახება საგადასახადო ხარჯის სახით;
- ❖ სააღრიცხვო მოგებიდან გაანგარიშებულ საგადასახადო (დასაბეგრი) მოგებიდან გამომდინარე ბიუჯეტის კუთვნილი მოგების გადასახადს შორის სხვაობა აღირიცხება გადავადებული საგადასახადო აქტივის გადავადებული მოგების გადასახადის სახით.

III. ბუღალტერიის პრინციპები

ამ თავში მოცემულია :

ბუღალტერიის პრინციპები

ხელშეკრულების ფორმა

პირველ წყარო – ფორმების მაგალითები და მათი შევსების პრინციპები.

შეცდომების გასწორების ხერხები ბუღალტერიაში

ბუღალტერიის პრინციპები – არის აგებული ბუღალტრული აღრიცხვის განსაკუთრებული თვისებების გათვალისწინებით :

I პრინციპი – *ფულადი შეფასების პრინციპი* – ყველა ოპერაცია, რომელიც იწარმოება ორგანიზაციაში გამოსახული უნდა იყოს ფულად საზომ ერთეულებში;

II – *საწარმოს ავტონომიურობის პრინციპი* – ორგანიზაციის ანგარიშებში აისახება მხოლოდ ორგანიზაციის ფინანსური ანგარიშები და არა მისი დამფუძნებლის ;

III – *უწყვეტობის პრინციპი* – ორგანიზაციის დაარსებიდან დაწყებული ითვლება რომ რომ ის იარსებებს გარკვეული დროის მანძილზე, ან ხანგრძლივი დროით, ამიტომ ის ითვლება „ფუნქციონირებად საწარმოდ“ ;

IV – *თვითღირებულების პრინციპი* – ყველა საწარმოო საშუალებები აღირიცხება თვითღირებულებით და არა მისი საბაზრო ღირებულებით ;

V – *კონსერვატიზმის პრინციპი* – ეკონომიკური მოვლენა აღირიცხება და ბუღალტრულად ტარდება მხოლოდ მისი შესრულების მომენტში. მაგალითად, ხელშეკრულება დაიდო ორგანიზაციებს შორის მასალების მიწოდებაზე, როგორც წესი გარიგება წინ უსწრებს ხელშეკრულების შესრულებას, ანუ მოლაპარაკება შეიძლება შედგეს მარტში, ხოლო შესრულდეს აპრილში ;

VI – *მატერიალურობის პრინციპი* – უმნიშვნელო მოვლენების უგულებელყოფა და ყველა მნიშვნელოვანი მოვლენის ასახვა ;

VII – *რეალიზაციის პრინციპი* – სამშენებლო კომპანიამ დაასრულა ობიექტი და გადასცა იგი დამკვეთს შესაბამისად მიღება-ჩაბარების აქტის გაფორმებით, ამ შემთხვევაში რეალიზაციის პრინციპი დაცულია და ობიექტის რეალიზაცია მოხდა, ხოლო გადახდა შეიძლება მოჰყვეს შედარებით გვიან ;

VIII – *შესაბამისობის პრინციპი* - საბუღალტრო გატარებები უნდა შეესაბამებოდეს შესაბამის მოვლენებს იგივე დროში.

საბუღალტრო აღრიცხვის წყაროებს წარმოადგენენ : ხელშეკრულებები, გარიგებები, მიღება-ჩაბარების აქტი, ორგანიზაციის წესდება, ანგარიშ-ფაქტურა, სასაქონლო ზედნადები, საღაროს შემოსავლის და გასავლის ორდერები, საღაროს ჩეკი, ხელფასის უწყისები. პირველი ოთხი ჩამოთვლილთაგანი შეიცავს საწყისს მონაცემებს, რომელთა საშუალებით ბუღალტერია აყალიბებს ანგარიშგებების წარმოების შიდა ტექნოლოგიას. მაგალითად ორგანიზაცია აწარმოებს მომსახურებას იურიდიული კონსულტაციების სახით. დასაწყისშივე ის ცდილობს ჩამოაყალიბოს თუ როგორ იმოქმედებს მოსალოდნელ რთულ სიტუაციებში და საბუღალტრო სამსახური უნდა გარკვეულ წილად მზად იყოს განსხვავებული სახის ოპერაციების გასატარებლად და საგადასახადო ცვლილებების შესატანად. თუ დასაწყისშივე ორგანიზაცია აყალიბებს სწორ პოლიტიკას და მიმართულებას და კარგად იცნობს ეკონომიკურ გარემოს ყველა საჭირო კანონმდებლობის და სტანდარტების გათვალისწინებით, ორგანიზაციას ექნება აწყობილი და მოწესრიგებული საბუღალტრო სამსახური.

ყველა ზემოთ აღნიშნულ ფორმას აქვს თავისი დანიშნულება. ხელშეკრულება არის იურიდიული საბუთი, რომელიც წარმოადგენს გარიგების შედეგს რაიმე სამუშაოს შესრულების ან მომსახურების გაწევის შესახებ. როგორც ნათქვამიდან

გამომდინარეობს, ხელშეკრულება შეიძლება იყოს რამდენიმე სახის : 1 – სამუშაოს შესრულება შეიძლება დაეკისროს როგორც ორგანიზაციას ასევე დაქირავებით შემსრულებელსაც (მუშა ან მოსამსახურე, დაცვის მუშაკი, ა.შ.). მომსახურება შეიძლება გულისხმობდეს სხვა კომპანიასთან (ტელეკომუნიკაცია, სარეკლამო სააგენტო რეკლამისათვის, იურიდიული მომსახურების სამსახური იურიდიული კონსულტაციების მისაღებად, დაცვის სამსახურის სააგენტო ორგანიზაციის ქონების დასაცავად, საბუღალტრო და აუდიტის მომსახურება) ურთიერთობის გაფორმებას, რომელსაც შეიძლება ქონდეს დროებითი ან პეიროდულად განახლებადი ხასიათი. ხელშეკრულებაში აღინიშნება ხელშეკრულების საგანი თავისი მონაცემებით იქნება ეს ტექნიკური თუ ტექნოლოგიური, ხელშეკრულების პირობები და შესრულების ვადები, ღირებულება, ხელშეკრულების დამდებთა მოვალეობები, შესრულების გარანტიები თუ ხელშეკრულების შესრულება ფერხდება ან არ სრულდება სრულფასოვნად იქნება ფორს-მაჟორული პირობა. ეს პირობა განიხილება უკიდურეს შემთხვევაში. ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადების შეუსრულებლობის გამო ორგანიზაციას შეიძლება დაეკისროს პროცენტის გადახდა, რომელზედაც წინასწარ თანხმდებიან ხელშეკრულების დამდები ორგანიზაციები. ხელშეკრულებაში ჩაიწერება ორგანიზაციების რეკვიზიტები, ასეთი ხელშეკრულება დასტურდება დირექტორთა ან მათ წარმომადგენელთა ხელმოწერებით. ხელშეკრულება შეიძლება იყოს ასევე დადებული მუშაკების დაქირავებასთან დაკავშირებით, საიჯარო, სასესხო – ბანკებთან ან იურიდიულ პირებთან და ა.შ.

ხელშეკრულების პირობითი ფორმა ასეთია :

ხელშეკრულება

ქ. თბილისი

„___“ 20___ წ.

(ხელშეკრულების დამდებ ორგანიზაციების ან მათი წარმომადგენლების მონაცემები)

1. ხელშეკრულების საგანი
2. გადახდის პირობები/ანგარიშსწორება
3. საგნის ტექნიკური ან სხვა თვისებები
4. ხელშეკრულების პირობები
5. მხარეთა პასუხისმგებლობა
6. ფორს-მაჟორი
7. დავის გადაწყვეტა
8. სხვა პირობები
9. დანართი (თუ ასეთი საჭიროებს)
10. ორგანიზაციების რეკვიზიტები

წიგნის ბოლოში (გვ.) მოყვანილია შრომითი ხელშეკრულების ნიმუში.

მაგალითად სამშენებლო ორგანიზაცია აწარმოებს სამშენებლო-სამონტაჟო სამუშაოებს. ორგანიზაცია სამუშაოების დაწყებამდე დებს ხელშეკრულებას დამკვეთ ორგანიზაციასთან, რომლის მე-2 პუნქტში გადახდის პირობები/ანგარიშსწორება მითითებულ უნდა იყოს ავანსის ოდენობაც. ავანსის გაანგარიშება ხდება სამუშაოების შემსრულებელი ორგანიზაციის მიერ წარმოდგენილი სახარჯთაღრიცხვო საბუთების საფუძველზე. **ხარჯთაღრიცხვა არის სამუშაოების ღირებულება, რომელსაც ორგანიზაცია აღგენს შესასრულებელ სამუშაოებზე**

მაგალითი : საწარმომ უცხოელ მყიდველს გაუზზავნა 20 000 ლარის საქონელი. საქონლის გაგზავნის დღეს ცნობილი გახდა, რომ მყიდველი სუბიექტის ქვეყანამ აკრძალა თანხების სხვა ქვეყანაში გადაგზავნის ოპერაციები. ამიტომ საექვრო გახდა ამონაგების მიღების შესაძლებლობა. საწარმო შემოსავალს აღიარებს მხოლოდ მაშინ, როდესაც თანხა იქნება მიღებული ან, როდესაც უცხო ქვეყანა მოხსნის დადგენილ შეზღუდვებს თანხების გადარიცხვასთან დაკავშირებით.

ამიტომ ამონაგების აღიარება დასაშვებია მხოლოდ შემდეგი პირობების დაცვით :
 თუ საწარმო მყიდველს გადასცემს საქონლის ფლობასთან დაკავშირებულ ყველა მნიშვნელოვან რისკს და სარგებელს ; საწარმო არ ინარჩუნებს უწყვეტ მენეჯერულ მონაწილეობას იმ დონით, რომელიც ჩვეულებრივ ასოცირდება საკუთრების უფლებასთან ან არ ანხორციელებს გაყიდულ საქონელზე ფაქტობრივ კონტროლს ; თუ შესაძლებელია ამონაგების თანხის საიმედოდ განსაზღვრა ; თუ მოსალოდნელია, რომ მოცემული ოპერაციიდან საწარმო მიიღებს ეკონომიკურ სარგებელს ; თუ შესაძლებელია, რომ მოცემულ ოპერაციასთან დაკავშირებული უკვე გაღებული ან მომავალ პერიოდში გასაწევი ხარჯები განისაზღვროს საიმედოდ (ბასს 18, პუნქტი 14).

ოპერაცია არ ითვლება დასრულებულად თუ შემოსავალი არაა აღიარებული : საწარმო თუ იტოვებს არადადამაკმაყოფილებელ მიწოდებასთან დაკავშირებულ ვალდებულებას, რომელიც არ იფარება სტანდარტული საგარანტიო ვალდებულებებით ; თუ საწარმოში საქონლის რეალიზაციიდან ამონაგების მიღება დამოკიდებულია მყიდველის ამონაგების წყაროზე, რომელიც მან თავისი საქონლის რეალიზაციის შედეგად უნდა მიიღოს ; თუ ხელშეკრულებით გათვალისწინებულია გაგზავნილი საქონლის დამონტაჟება და ეს პირობა მნიშვნელოვანი სახელშეკრულებო ვალდებულებაა, რომელიც საწარმოს ჯერ არ შეუსრულებია ; თუ მყიდველს უფლება აქვს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული

შპს "გოლიათი"				ფორმა №სო-1		
საწარმო ორგანიზაცია				0308002		
ბდსკს-ს კოდის მიხედვით საღაროს გასავლის ორდერი №0001						
დოკუმ. №	შედგენის თარიღი	მაკორესპ. ანგარიში სუბანგ.	ანალიზური აღრიცხვის კოდი	თანხა	მიზნობრივი დანიშნულების კოდი	
1	21.03.2008	1620		7 400		

გაიცეს შპს „მირაჟს“, გივი შაიშმელაშვილზე

გვარი ს.მ.ს

საფუძველი მასალის ღირებულება

= შვიდი ათას ოთხასი= ლარი თეთრი

სიტყვიერად

დანართი: ა/ფ სერია აა-04 № 114548 ს/ზ № 01244

ხელმძღვანელი მთავარი ბუღალტერი:

მიიღო = შვიდი ათას ოთხასი= ლარი თეთრი

სიტყვიერად

„21“ მარტი 2008 წ. ხელმოწერა

დასახელება, ნომერი, თარიღი და ადგილი დოკუმენტის გაცემის

მიმღების პიროვნების დამადასტურებელი

გასცა მოღარემ

რომელიმე პირობის თანახმად, უარი თქვას საქონლის შეძენაზე და ამდენად საწარმოსათვის გაურკვეველია უკუგების მიღების შესაძლებლობა..

პირველ წყარო – ფორმების მაგალითები და მათი შევსების პრინციპები. როგორც ზემოთ ავღნიშნეთ ყიდვა-გაყიდვის ოპერაციის შესრულებაზე მოწმობს სპეციალურიად შედგენილი საბუთები : ანგარიშ-ფაქტურა, სასაქონლო-ხედნადები, საღაროს ჩეკი. ფულის შემოსვლა რომ გაკონტროლდეს ვაგსებთ შემოსავლის ორდერს.

შპს „გოლიათმა“ გაყიდა მასალა 12 400 ლარის ღირებულების, მყიდველმა ორგანიზაციამ შპს „აია“-მ მასალის მიღებისათანავე გადაიხადა მასალის საფასური. გამყიდველი ორგანიზაცია ავსებს შემოსავლის ორდერს, რომელსაც ორი მხარე აქვს. ორივე მხარე ივსება იდენტურად (ერთნაირად). ორდერის მარჯვენა მხარე უნდა მოიხეს გამოწერის შემდეგ და გადაეცეს მყიდველს. დარჩენილ ნახევარს ვაკრავთ იმ საბუთს რომლის გამოც გამოიწერა შემოსავლის ორდერი და ვინახავთ სხვა საბუღალტრო საბუთებთან ერთად. საბუთის შევსების დროს ორდერს ვანიჭებთ რიგით ნომერს №0001, შემდეგ ოპერაციაზე გამოიწერება შემოსავლის ორდერი № 0002 და ასე შემდეგ. მაკორესპონდენტო ანგარიშის სუბ-ანგარიში არის იმ ანგარიშის ნომერი რომელზედაც მიმდინარეობს ბრუნვა, ანა-ლიზური აღრიცხვის კოდი არის რიგითი ნომერი, რომელიც უფრო შეიძლება ენიჭებოდეს კომპიუტერული პროგრამის მეშვეობით.

თუ შპს „გოლიათმა“ შეიძინა მასალა, მაშინ ის გამოწერს გასავლის ორდერს, სადაც ასევე უნდა იყოს მითითებული რომელი ორგანიზაციიდან მიიღო მასალა, ვინ იყო პასუხისმგებელი პირი ფულის მიწოდებაზე :

როგორც გასავლის ორდერიდან ჩანს მასზე 4 პიროვნება დებს ხელმოწერას : ხელმძღვანელი, მთავარი ბუღალტერი, ფულის მიმღები და მოლარე.

ორივე მოყვანილი საბუთის ნიმუში საკმაოდ ძველია მაგრამ ამჯერადაც გამოიყენება საწარმოების ბუღალტერიაში. თუმცა დროთა განმავლობაში ის განიცდის ცვლილებას. ახლა ორგანიზაციების უმრავლესობა გადასულია ისეთ საბუღალტრო პროგრამებზე როგორიცაა **ორისი, სუპერფინი....** ისინი არსებობენ 1998 წლიდან. მათთან ერთად იქმნებოდა სხვა საბუღალტრო აღრიცხვის პროგრამებიც, მაგრამ მხოლოდ ზემოთ აღნიშნულნი არიან ლეგალიზებული. ამ პროგრამების მომწოდებელი ორგანიზაციები უზრუნველყოფენ მოწოდებული პროგრამების გამართულ მუშაობას, გვთავაზობენ მათ ახალ ვერსიებს და პროგრამულად უზრუნველყოფენ.

საერთაშორისო საბუღალტრო გამოცდილებიდან გამომდინარე ამ ფომის შემოსავლის და გასავლის ორდერები არ არის სავალდებულო. საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით დაშვებული არის ადგილობრივი მოთხოვნების გათვალისწინება. მაგრამ ვინაიდან ეს ფორმები არის გაყიდვაში საკანცელარიო მაღაზიებში და ხელმისაწვდომია ისინი ძალაში არიან. ნებისმიერი ცვლილების შეტანა მოითხოვს გარკვეულ დროს, ახალი ფორმების შედგენა და დამკვიდრება ასევე დაკვეშირებულია იმაზე თუ რამდენად არის მომარაგებული ორგანიზაცია ბუღალტრული პროგრამებით, რომლებიც შეიცავენ ყველა საჭირო ფორმის ელექტრონულ ვერსიას. საბუღალტრო აღრიცხვის ელექტრონულ ვერსიებში ეს ფორმები უკვე არის შეტანილი. მაგრამ ძალიან მცირეა იმ ორგანიზაციების რაოდენობა, რომლებიც ფლობენ ამ პროგრამებს. ელექტრონულ ვერსიასთან შედარებით ეს ფორმები დიდად არ გამოირჩევიან, ყველა ფორმა უნდა შეესაბამებოდეს შესრულებულ ოპერაციას.

შემოსავლის და გასავლის ორდერები შეაქვთ მემორიალურ ორდერში :

ეს პროგრამები აადვილებს ამ საბუთების შევსებას. მონაცემების შევსების დროს მონაცემთა ბაზაში პროგრამის მეშვეობით ეს საბუთები ივსება ავტომატურად. ენუ ეგრედ წოდებული შავი სამუშაო სრულდება ნაკლები დროის დანახარჯით.

ბანკი ისევე როგორც სხვა ტიპის ორგანიზაცია ასევე გამოწერს შემოსავლის საბუთს, რომელიც ზემოთ არის მოყვანილი. ამ სახის საბუთს უწოდებენ ავიზოს. ის ივსება ბანკში ფულის შესვლის დროს. დაფუშვით თქვენ შეგაქვთ ფული თქვენ საბანკო ანგარიშზე. ზემოთ მოყვანილი მონაცემები არის წარმოდგენილი მაგალითისათვის სანიმუშოდ. ავიზოს ავსებენ მაშინ, როდესაც ბანკის მეშვეობით ვრიცხავთ ფულს სხვა ორგანიზაციის ანგარიშზე, საგადასახადო დავალებით შეგვაქვს ჩვენი ორგანიზაციის ანგარიშზე, ვრიცხავთ შემოწირულობას და ასე შემდეგ.

ტიპური ფ. № 276

მემორიალური ორდერი №

მინაწერი _____ თვეში 200 __ წ.

საფუძველი (საბუთების დამოწმება ან ჩანაწერის შინაარსი)	ანგარიშის № დებეტის მიხედვით	ბარათის (გვერდის №)	ანგარიშის № კრედიტის მიხედვით	ბარათის (გვერდის №)	თანხა
შ/ო №0001, შპს „აია“-დან	1110		6110		35 000
გ/ო №0001, შპს „გოლიათი“ზე	1610		1110		24 000
					59 000
	სულ	 1 შ/ო, 1 გ/ო.....			59 000

_____ 200__ წ.
დანართი

ფურცელზე

მთავარი ბუღალტერი
უფროსი

თუ საბუღალტრო საბუთები ივსება ხელით, მაშინ ყოველთვის აქვს ადგილი მექანიკური შეცდომის დაშვებას. ამ დროს გამოიყენება შეცდომების გასწორების ხერხები.

შეცდომა ბუღალტერიაში შეიძლება გასწორდეს :

- 1) **კორექტორული ხერხით** – შეცდომა, რომელიც აღმოჩნდა მისი დაშვების თანავე, მიიჩნევა ადგილობრივ შეცდომად და იგი უნდა გასწორდეს კორექტორული ხერხით, რომლის დროსაც შეცდომა დაწერილ რიცხვს ან სიტყვას დაესძევა ერთი ხაზი (უნდა ეტყობოდეს რას გაესვა ხაზი), თავზე ან თავისუფალ ადგილას გაუკეთდება წარწერა, რომ ესა და ეს შეცდომა გასწორდა ასეთნაირად და ხელს მოაწერს პასუხისმგებელი პირი.
- 2) **„სტორნოს“ წესით** – თუ შეცდომის დაშვებისას არ მოხერხდა მისი აღმოჩენა და გაჰყვა რამდენიმე დოკუმენტს, იგი იწოდება საერთო შეცდომად და უნდა გასწორდეს ე.წ. „სტორნოს“ წესით („*storno*“ იტალიური ტერმინია და ნიშნავს შეცდომის გასასწორებლად შედგენილ ბუღალტრულ მუხლს).

საგადასახადო დავალება № 1

2008 წლის 07 თებერვალი

გადამხდელის დასახელება

შპს „ გოფიათი“

ანგარიში
(დებეტი)

30563035

ბანკის კოდი

გადამხდელის ბანკი

გადასახადის გადამხდელის

დასახელება შპს „გოლიათი“

გადასახადის გადამხდელის
საიდენტიფიკაციო კოდი

204444456

ბიუჯეტის შემოსულობების
სახაზინო კოდი

100103204

მიმღების დასახელება

ანგარიშის შესავსებად

ანგარიში
(კრედიტი)

30563035

ბანკის კოდი

220101502

მიმღების ბანკი ს/ს „საქართველოს ბანკი“,ძ.ფ.

გადახდის დანიშნულება:

დამატებითი ინფორმაცია:

თაზნა

10 020

თანხა სიტყვებით

| ათი ათას ოცი ლარი

ბანკის აღნიშვნები

ბანკში შემოსვლის

თარიღი 1 03 08

გატარებულია ბანკის

მიერ:

ხელმოწერა

შტამპის ადგილი

სელმოწერები

ბ.ბ.

„სტორნოს“ ხერხით შეცდომის გასწორებისას იყენებენ წითელ მელანს (პასტას), შეცდომით ჩაწერილ რიცხვს კვლავ გაიმეორებენ, მაგრამ წითელი პასტით, ან ჩაისმება ჩარჩოში, ამით შეცდომა ამოიწვება, შემდეგ უნდა ჩაიწეროს სწორი რიცხვი.

ბუღალტრულ რეგისტრებში წითელი პასტით ჩაწერილი რიცხვი მიიჩნევა უარყოფით რიცხვად.

მაგალითად შეძენილია 1200 ლარის ნედლეული და მასალები ნაღდი ფულით, რაზედაც გვექნება ბუღალტრული გატარება

დ 1620 კ 1110 – 1200 ლარი

ვთქვათ, შემდეგ გამოირკვა, რომ შეძენილია არა ნედლეული და მასალები, არამედ 1200 ლარის საქონელი. შეცდომის გასასწორებლად ჩაიწერება იგივე ბუღალტრული გატარება, მაგრამ თანხა 1200 ლარი ჩაიწერება წითელი პასტით ან ჩაისმება ჩარჩოში

დ 1620 კ 1110 – 1200 ლარი

შეცდომის ასეთნაირად გასწორების შემდეგ ჩაიწერება სწორი ბუღალტრული მუხლი

დ 1610 კ 1110 – 1200 ლარი

მაგ.: ვთქვათ შეცდომაა დაშვებული რიცხვის ჩაწერაში. 1200 ლარის ნაცვლად, ვთქვათ, დაიწერა 1250 ლარი, ასეთ შემთხვევაში ზედმეტად ჩაწერილი 50 ლარი უნდა ჩაიწეროს წითელი მელნით

დ 1620 კ 1110 – 1250 ლარი

დ 1620 კ 1110 – 50 ლარი

3) თუ ჩაწერილი თანხა საჭიროზე ნაკლებია, ვთქვათ, 1200 ლარის ნაცვლად წერია 1100 ლარი, მაშინ 100 ლარზე შედგება დამატებითი ბუღალტრული მუხლი ჩვეულებრივი მელნით

დ 1620 კ 1110 – 1100 ლარი

დ 1620 კ 1110 – 100 ლარი

გაყიდვები და დაკვეთები შესყიდვებზე და მათი ანგარიშები. გაყიდვა და დაკვეთა განსხვავდებიან ერთმეორისაგან. გაყიდვა გულისხმობს უკვე შესრულებულ ოპერაციას. ჩვენ ვიყენებთ სიტყვა ოპერაციას ეკონომიკური მოვლენის აღსანიშნავად იქნება ეს გიდვა-გაყიდვა, შეძენა, დარიცხვა თუ სხვა.

ორგანიზაცია აწარმოებს ნახევარფაბრიკატებს და რეალიზაციას უწევს მათ. თავის ნაწარმზე მან მიიღო დაკვეთა. მაგრამ ქონდა ნაწარმოები გაცილებით მეტი. ამიტომ გადაწყვიტა თავად შეეთავაზებინა თავისი პროდუქცია და ისე ეპოვა რეალიზაციის საშუალება. ის ქირობს სატვირთო მანქანას, იყვანს მძღოლს და აგზავნის მას სხვადასხვა ორგანიზაციებში, სადაც შეიძლება იყონ დაინტერესებული პირები. ამ დროს ის ყიდის თავის ნაწარმს. დაგუშვათ, რომ ორგანიზაციამ პროდუქციის რეალიზაცია აწარმოვა ნაღდ ანგარიშზე, რის შედეგად მიიღო 6 400 ლარი :

დებეტი – 1110, ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში – 6 400

კრედიტი – 6110 შემოსავალი საქონლის რეალიზაციიდან – 6 400

ეს გატარება არ არის სრული. ორგანიზაცია ვალდებულია რეალიზაციიდან მიღებული თანხა დაბეგროს.

კრედიტი და სადებეტო შენიშვნები. შემოსავლების და ხარჯების აღრიცხვაში სადებეტო და საკრედიტო გატარებები განსხვავებული სახისაა :

დებეტის მხარე	კრედიტის მხარე
აქტივები	ვალდებულებები
ხარჯები	შემოსულობები
დანაკარგები	მოგება

გამოდის რომ შინაარსის მიხედვით დებეტი წარმოადგენს ხარჯებს, კრედიტი კი – შემოსავალს. ზემოთ მოყვანილ მაგალითებშიც ასეთივე სურათს ვღებულობთ. კრედიტში აისახება ფულის შემოსვლის წყარო, დებეტში კი – რაზე იხარჯება ეს ფული, ან რაზე უნდა დაიხარჯოს.

საბუღალტრო წიგნი არის შემოსავლების და გასაღების ჟურნალი, რომელიც შეიძლება გამოიყენებოდეს სხვა დასხვა სახის ანგარიშებისათვის. კომპიუტერული პროგრამების დახმარებით ეს პროცესი გაიოლებულია. ხელით წარმოების შემთხვევაში იხსნება სპეციალური ჟურნალები მაგალითად მხოლოდ შემოსავლების აღსარიცხავად, ან საღაროს გასაღებისათვის. გარდა ამისა კეთდება ძირითადი ჟურნალი, რომელშიდაც შედის ყველა სხვა დანარჩენი ანგარიში. თუმცა შესაძლებელია საერთოდ ყველა ანგარიში გატარდეს ერთ ძირითად ჟურნალში, რომლის ფორმა შეიძლება იყოს შემდეგი :

თარიღი	ანგარიშის დასახელება	დებეტი	კრედიტი
1.01.2008	საღარო	4 000	
1.01.2008	რეალიზაცია		4 000
5.01.2008	საღარო		1 200
5.01.2008	მასალის შესყიდვა	1 200	
5.01.2008	საღარო		800
5.01.2008	დივიდენდის გაცემა	800	

საბუღალტრო ჩანაწერი გულისხმობს ჩანაწერების დაწყობას გარკვეული თანამიმდევრობით. საბუღალტრო ჩანაწერები, შეტანილი სათანადო ჟურნალში წარმოადგენს გარკვეული სახის არქივს, ანუ სამახსოვროს. პროცესი შეიძლება გამოისახოს შემდეგი სქემით :

ოპერაცია → ჟურნალი → მთავარი წიგნი → საფინანსო ანგარიშგება

ჟურნალი აფიქსირებს ერთგვაროვან ოპერაციებს ყოველდღიურად. ის წარმოადგენს საქმიანი ოპერაციების საწყისი ინფორმაციის მარაგს, რომელიც მომდევნოდ გამოიყენება მთავარი წიგნში ჩანაწერებისათვის.

ყველა ოპერაცია მოქმედებს ანგარიშების წონასწორობაზე. შეიძლება საქმიანი ოპერაცია პირდაპირ ჩაიწეროს ბალანსში. ამისათვის მოგვიწევს ყველა ოპერაციის ჩაწერა სათანადო ანგარიშებზე მათი მოხდენის თანავე. აუცილებელი იქნება ამ ანგარიშებზე დაჯამება. და ეს უნდა ვაწარმოოთ იმდენჯერ, რამდენ ახალ ოპერაციას ექნება ადგილი. მაშინ რთული იქნება იმის გარკვევა, თუ რა ოპერაციები ჩატარდა, როდის და რატომ. ამიტომ ყოველი ეკონომიკურ-ფინანსური მოვლენა ჩანაწერების სახით გაივლის გარკვეულ გზას, რომელიც ზემოთ იყო წარმოდგენილი.

ჟურნალში ყველა ოპერაცია ჩაიწერება სადებეტო და საკრედიტო ანგარიშზე. მაგალითად საღაროს ბრუნვები ჩაიწერება მხოლოდ საღაროს ანგარიშზე და იმ გვერდზე აღარ ჩაიწერება სხვა ანგარიშებზე თანხის მოძრაობა. ოპერაციების ასეთი დახარისხება აიოლებს ბალანსის შედგენას, რაც შეიძლება ამ შემთხვევაში წარმოებულ იქნას დროის უფრო დიდი ინტერვალებით. ამ ჟურნალებში მოთავსებული ინფორმაცია წარმოადგენს მთავარი წიგნის ინფორმაციულ წყაროს.

მთავარ წიგნში ჩანაწერების წარმოების ძირითად პრინციპს წარმოადგენს ოპერაციების განთავსება მარცხენა და მარჯვენა მხარეს – დებეტში თუ კრედიტში.

მთავარი წიგნი წარმოადგენს გატარებების სამ ძირითად სვეტს : დებეტი – კრედიტი – ბალანსი.

მაგალითად კომპანიაში შპს „ გოლიათი“ დამფუძნებელმა ჩადო 10 000 ლარი. ვაწარმოოთ გატარება :

საღარი	
დ	კ
საწესდებო კაპიტალი 10 000	

საწესდებო კაპიტალი	
დ	კ
	საღარი 10 000

შევისყიდეთ მსუბუქი ავტომობილი 4 500 ლარად :

საღარი	
დ	კ
საწესდებო კაპიტალი 10 000	მანქანა-მოწყობილობა 4 500

მანქანა-მოწყობილობა	
დ	კ
საღარი 4 500	

გავეყიდეთ მსუბუქი ავტომობილი 5 200 ლარად :

საღარი	
დ	კ
საწესდებო კაპიტალი 10 000 გაყიდვა 5 200	მანქანა-მოწყობილობა 4 500 საწესდებო კაპიტალი

ასეთი თანამიმდევრობით ჩანაწერების წარმოება არ გულისხმობს მოგების იდენტიფიცირებას (ჩვენებას) ყოველი ეკონომიკური და ფინანსური მოვლენის შემდეგ. მოგება/ზარალის გამოყვანას ვაწარმოებთ პერიოდის ბოლოს. შემოსავალი ყოველთვის წარმოადგენს საკრედიტო ჩანაწერს. ანგარიშების ასეთი განაწილების შემთხვევაში შეუძლებელია მოგება/ზარალის გამოყვანა.

განსაკუთრებულს ანგარიშს წარმოადგენენ საოპერაციო შემოსავლები და გასაღებები.

6000 – საოპერაციო შემოსავლები – მოცემული სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია სამეწარმო საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლების აღსარიცხავად, იგი გამოიყენება მზა პროდუქციისა და საქონლის გაყიდვიდან, სამუშაოს შესრულებიდან და მომსახურების გაწევიდან მიღებული შემოსავლების აღსარიცხავად.

მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

6110 – შემოსავალი რეალიზაციიდან

6120 – გაყიდული საქონლის დაბრუნება და ფასდათმობა

6190 – სხვა საოპერაციო შემოსავლები

6110 – შემოსავალი რეალიზაციიდან. ეს ანგარიში გამოიყენება საქონლის რეალიზაციიდან, სამუშაოს შესრულებიდან და მომსახურების გაწევიდან მიღებული შემოსავლების აღსარიცხავად.

მაგალითად: 1) რეალიზებულია ნაღდ ანგარიშზე 5200 ლარად საქონელი, ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1410 კ 6110 – 5200,26 ლარი,

დ 6110 კ 3330/2 – 793.26 ლარი.

დარიცხვის მეთოდის თანახმად, შემოსავლები მიღებულად განიხილება მყიდველისათვის საკუთრების უფლების გადაცემის მომენტიდან ანუ საოპერაციო შემოსავლად ხდება იმ თანხის აღიარება, რომელიც შესაძლებელი არც იყოს მიღებული საღაროში, რომელიც ჯერ კიდევ დებიტორულ დავალიანებად ითვლება.

მოცემული ანგარიში დროებითი ხასიათის ანგარიშია და წლის ბოლოს იხურება ბრუნვის მოგებისა და ზარალის ანგარიშზე გადატანით შემდეგი ბუღალტრული გატარებით:

დ 6100 კ 5330.

6190 – სხვა საოპერაციო შემოსავლები. ამ ანგარიშზე აისახება ის საოპერაციო შემოსავლები, რომლებიც არ არის განხილული ზემოთ მოცემულ ანგარიშებში.

7100 – რეალიზებული პროდუქციის თვითღირებულება (პროდუქციის მწარმოებელ და მომსახურების სფეროს საწარმოებისათვის). აღნიშნული სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია წლის განმავლობაში რეალიზებული პროდუქციის თვითღირებულების ოდენობის დასადგენად. ეს ანგარიში გამოიყენება პროდუქციის მწარმოებელ და მომსახურების სფეროს საწარმოებისათვის.

არსებობს ხარჯების აღრიცხვის ორი მეთოდი:

1) ფუნქციური დანიშნულების მიხედვით, რომელიც გულისხმობს ხარჯების დაჯგუფებას ბუღალტრულ ანგარიშებში, წარმოების პროცესში მათ მიერ შესრულებული ფუნქციების მიხედვით, წარმოების სახეების მიხედვით (მაგალითად: ძირითადი, სავაჭრო, მიწოდების, საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯები).

2) ეკონომიკური შინაარსის მიხედვით, რომელიც გულისხმობს ხარჯის დაჯგუფებას ბუღალტრულ ანგარიშებში ეკონომიკურად ერთგვაროვანი დანახარჯების ელემენტების (ძირითადი მასალები, პირდაპირი ხელფასი და სხვა) მიხედვით.

ეკონომიკური შინაარსის მიხედვით მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

7110 – ძირითადი მასალების დანახარჯები/შეძენა

7120 – პირდაპირი ხელფასი

7130 – სოციალური დანარიცხი პირდაპირ ხელფასზე

7140 – სამხმარე მასალების დანახარჯები/შეძენა

7150 – არაპირდაპირი ხელფასი

7160 – ცვეთა და ამორტიზაცია

7180 – რემონტის დანახარჯები

7185 – სასაქონლო-მატერიალური მარაგის კორექტირება

7190 – სხვა საოპერაციო ხარჯები

ჩამოთვლილ ანგარიშებში, გარდა 7185 – ანგარიშისა, აღირიცხება წარმოების (მომსახურების) ძირითადი ხარჯები, ხოლო ანგარიში 7185 – „სასაქონლო-მატერიალური მარაგის კორექტირება“ ატარებს მაკონტროლებელი ანგარიშის ფუნქციას წლის ბოლო აზუსტებს რეალიზებული პროდუქციის თვითღირებულებას. კერძოდ, მარაგის პერიოდული აღრიცხვის მეთოდის გამოყენებისას, წლის ბოლოს აზუსტებს რეალიზებული პროდუქციის თვითღირებულებას, კერძოდ მარაგის პერიოდული აღრიცხვის მეთოდის გამოყენებისას, წლის ბოლოს ინვენტარიზაციით დგინდება მზა პროდუქციის ნაშთი, ზრდა ან შემცირება წლის დასაწყისისათვის არსებულთან შედარებით. იმ შემთხვევაში, თუ პროდუქციის ნაშთი გაიზარდა, მაშინ გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1600 კ 7185,

ხოლო ნაშთის შემცირებისას კი გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 7185 კ 1600.

მაგალითად: წარმოება იყენებს პერიოდული აღრიცხვის მეთოდს, საქონლის ნაშთი პერიოდის დასაწყისში შეადგენდა 7000 ლარს. პერიოდის ბოლოს ინვენტარიზაციით დადგინდა ნაშთი 4300 ლარი. ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 7185 კ 1610 – 2700 (7000 – 4300).

პროდუქციის თვითღირებულების ფორმირებისათვის განკუთვნილია ნაგარიში 1630 „დაუმთავრებელი წარმოება“. პროდუქციის წარმოებაზე გაწეული ხარჯები აისახება ამ ანგარიშის დებეტში, ხოლო წარმოებული პროდუქციის თვითღირებულება აისახება მის კრედიტში.

მაგალითად: 1) შეძენილია 12000 ლარის ნედლეული და მასალები ნაღდი ფულით საღაროდან

დ 1620 კ 1110 – 10169,5 ლარი
დ 3340/1 კ 1110 – 1830,5 ლარი | 12000 ლარი

2) მზა პროდუქციის დასამზადებლად დაიხარჯა:

ა) 2000 ლარის ნედლეული და მასალები

დ 7110 კ 1620 – 4300 ლარი,

დ 1630 კ 7100 – 4300 ლარი.

ბ) დამხმარე მასალები 350 ლარის

დ 7140 კ 1621 – 350 ლარი,

დ 1630 კ 7140 – 350 ლარი.

გ) დარიცხულია ხელფასი 1200 ლარი ძირითად პერსონალიზე

დ 7120 კ 3130 – 1200 ლარი,

დ 1630 კ 7120 – 1200 ლარი.

დ) მანქანა-მოწყობილობის რემონტის ხარჯმა შეადგინა 600 ლარი

დ 7180 კ 1110 – 600 ლარი,

დ 1630 კ 7180 – 600 ლარი.

ე) ელექტროენერგიის ხარჯმა შეადგინა 350 ლარი

დ 7190 კ 1110 – 350 ლარი,

დ 1630 კ 7190 – 350 ლარი.

ვ) დარიცხულია საწარმოს მოწყობილობის ცვეთა 260 ლარი

დ 7170 კ 2250 – 260 ლარი,

დ 1630 კ 7170 – 260 ლარი.

3. წარმოებიდან მიღებულია 2400 ლარის მზა პროდუქცია თვითღირებულებით

დ 1640 კ 1630 – 2400 ლარი.

4. რეალიზებულია პროდუქცია 1800 ლარის თვითღირებულების 3200 ლარად ნაღდი ფულით

დ 1110 კ 6110 – 3200 ლარი,

დ 6110 კ 3330/1 – 488,14 ლარი.

5. ჩამოიწერა რეალიზებული მზა პროდუქცია ფაქტიური თვითღირებულებით 1000 ლარით

დ 7100 კ 1640 – 1000 ლარი.

7120 – პირდაპირი ხელფასი – პირდაპირი ხელფასის დარიცხვა საწარმოს მუშაკებზე, რომელთა შორის ანაზღაურება შედის პროდუქციის თვითღირებულებაში, ხდება ბუღალტრული გატარებით:

დ 7120 კ 3130.

მაგალითად: დარიცხულია ხელფასი 1200 ლარი ძირითად პერსონალიზე

დ 7120 კ 3130 – 1200 ლარი.

საწარმო ხელფასზე არიცხავს საშემოსავლო გადასახადს, რომელიც დღეს შეადგენს ხელფასის 25%-ს.

ანგარიში 3320 – გადასახდელი საშემოსავლო გადასახადი – საგადასახადო კოდექსის თანახმად, საშემოსავლო გადასახადის დაბეგვრის ობიექტია ერთობლივი შემოსავალი, მათ შორის ხელფასის სახით მიღებული შემოსავალი და ეკონომიკური საქმიანობით მიღებული შემოსავალი, რომლებიც არ არის დაკავშირებული დაქირავებულ მუშაობასთან.

საშემოსავლო გადასახადის დაკავება ხელფასიდან, გაცემული პროცენტებიდან, დივიდენდებიდან და სხვა შემოსავლებიდან ხდება გადახდის წყაროესთან დადგენილი განაკვეთის მიხედვით, დაკავებული თანხების ბიუჯეტისათვის გადარიცხვა წარმოებს ფიზიკური პირებისათვის ხელფასის გაცემისას.

საშემოსავლო გადასახადის დაკავებით ბიუჯეტის წინაშე ვალდებულების წარმოშობა აისახება ბუღალტრული გატარებით

დ 3130 კ 3320

ხოლო ბიუჯეტისათვის საშემოსავლო გადასახადის გადარიცხვა:

დ 3320 კ 1210

ანგარიში 3370 – სოციალური გადასახადი – წარმოადგენს სოციალური ფონდების აუცილებელ შენატანს, რომელსაც გადასახადის გადამხდელი იხდიდა დადგენილი განაკვეთის მიხედვით. სოციალური გადასახადის გადახდა წარმოებდა 2008 წლამდე.

IV. საცდელი ბალანსი

ამ თავში განვიხილავთ შემდეგ საკითხებს :

საცდელი ბალანსის ბუნება და მიზანი

საცდელი ბალანსის აღმოუჩენელი შეცდომების კომპენსაცია.

ფასდაკლება.

ინვენტარი და საფინანსო ანგარიშების მომზადება.

ინვენტარული შეფასების მიახლოება და დახურვა.

ექსპანსიის ღირებულება.

შესყიდვების ღირებულება.

მასალების ღირებულება.

საქონლის შესყიდვები.

ფრახტი.

გარდაქმნების ღირებულება – საწარმოს პირდაპირი და ზედნადები ხარჯები.

ღირებულების დადგენის მეთოდები. – ერთეულის ღირებულება.

ფიფო, ლიფო, ფიფოს და ლიფოს დაპირისპირება.

საცდელი ბალანსის ბუნება და მიზანი. ბალანსის შედგენის დროს ყველა ხარჯი უნდა იყოს ცალკე გამოყოფილი და კლასიფიცირებული. ხარჯების

კლასიფიცირება დამოკიდებულია საქმიანობის სპეციფიკაზე. ბალანსში აისახება საწარმოს მდგომარეობა მოცემული პერიოდისათვის, წლის დასაწყისში და წლის ბოლოს. ამიტომ საბოლოო სახით ბალანსის წარდგენის წინ ადგენენ საცდელ ბალანსს. წლიური ბალანსი, როგორც ასეთი, წარედგინება საგადასახადო წლის მეორე წელს. ხოლო საცდელი ბალანსი მზადდება გაცილებით ხშირად, საჭიროების და მიხედვით, შესაძლებელია შევადგინოთ ყოველთვიურად. საცდელი ბალანსი ასრულებს ყველა ანგარიშების და საღაროს თავდავთარს და ის არ წარმოადგენს ორმაგი ჩანაწერის ნაწილს.

თუ ორმაგი ჩანაწერის დროს ვამზადებთ ყველა ოპერაციის ჩაწერას დაწვრილებით და თანამიმდევრულად, მაშინ საცდელი ბალანსის მიზანია გვაჩვენოს თუ რამდენად იმყოფება წონასწორობაში ყველა სადებეტო და საკრედიტო გატარება, ვინაიდან ყოველ საკრედიტო გატარებასთან ერთად წარმოებს დებეტში ჩანაწერი.

საცდელი ბალანსის აღმოუჩენელი შეცდომების კომპენსაცია. საცდელი ბალანსის შედგენის წინ ვაკეთებთ ყველა გატარების დაჯამებას დებეტში და კრედიტში, ამ პროცესს ეწოდება სამახსოვრო ჩანაწერი. ჩანაწერებს ვაწარმოებთ ვერტიკალურად, რათა მოხერხებული იყოს ჯამის გამოსაყვანად. ვადგენთ მაქსიმალურ თანხას დაწვრილ მას. ორივე სვეტის ჯამს ჩავწერთ ერთმანეთის გასწვრივ და ხაზგასმით მოვნიშნავთ.

გვაქვს შემდეგი მონაცემები, რომლებიც უკვე მოვათავსეთ სვეტში :

საღაროს ანგარიშზე			
(1) კაპიტალი	1 000	(2)მანქანა	400
(4) შემოსავალი გაყიდვებიდან	300	(3) შესყიდვები	200
(8) დებიტორული დავალიანება	100	(7) კრედიტორული დავალიანება	200
(11)სესხი	600	(9) ამონაგები	75
		(10)იჯარა	40
		(12)დაზღვევა	30

ჯამი 2000 ლარი

ჯამი 945 ლარი

არითმეტიკული ჯამი გამოყვანილია.

შემდეგ ეტაპზე ვადგენთ სხვაობას ამ ორ ჯამს შორის :

$$2000 - 945 = 1055 \text{ (ლარი)}$$

ეს თანხა ნიშნავს რომ ფული ხელზეა დარჩენილი დაკვირვების პერიოდის ბოლოსათვის. ამიტომ მომდევნო პერიოდის დასაწყისში ეს თანხა ასევე ფიქსირდება როგორც ხელზე დარჩენილი.

ამიტომ იგივე ცხრილში შეგვაქვს შესწორება :

საღაროს ანგარიშზე			
(1) კაპიტალი	1 000	(2)მანქანა	400
(4) შემოსავალი გაყიდვებიდან	300	(3) შესყიდვები	200
(8) დებიტორული დავალიანება	100	(7) კრედიტორული დავალიანება	200
(11)სესხი	600	(9) ამონაგები	75
		(10)იჯარა	40
		(12)დაზღვევა	30
		საბალანსო შესწორება	1055

ჯამი 2000 ლარი

ჯამი 2000 ლარი

ამიტომ ამ მონაცემებზე აგებული ბალანსი მიიღებს შემდეგ სახეს :

ანგარიში	დებიტი ლარი	კრედიტი ლარი
კაპიტალი		1000
სალარო	1055	
მანქანა	400	
შესყიდვები	600	
შემოსავალი გაყიდვებიდან		550
კრედიტორული დავალიანება		200
დებიტორული დავალიანება	150	
ამონაგები	75	
იჯარა	40	
სესხი		600
დაზღვევა	30	
	<u>2350</u>	<u>2350</u>

საცდელი ბალანსით აღმოუჩენელი შეცდომების კომპენსაცია. დაბალანსებული ანგარიში ჯერ არ ნიშნავს ბალანსის კორექტულობას, სისწორეს, მასში შეიძლება დაშვებული იყოს გარკვეული შეცდომები, რომელიც პირველი შეხედვით გამოვლენილი არ იყო. ასეთი შეცდომების დაშვების რამდენიმე მიზეზი არსებობს :

1. დაუდევრობით გამოწვეული შეცდომები, გარკვეული ოპერაციები არ იყო გატარებული საერთოდ ;
2. საკომისიოს შეცდომები, როდესაც ოპერაცია იყო გათვალისწინებული მაგრამ გატარდა არასწორ ანგარიშზე. ერთი ბუღალტრის მიერ იყო რეალიზაციასთან დაკავშირებული ჩანაწერი შეტანილი სადებიტო ანგარიშზე, შემდეგ მას შეენაცვლა მეორე ბუღალტერი, რომელმაც ეს ანგარიში შეიტანა საკრედიტო ანგარიშზე. ასეთი ბალანსი არ არის გაწონასწორებული, და საკრედიტო ანგარიშზე გამოჩნდება ზედმეტობა ;
3. პრინციპულობით გამოწვეული შეცდომები, ეს მაშინ ხდება, როდესაც ბუღალტერი არასწორად მიაკუთვნებს მომხდარ მოვლენას დანახარჯების ჯგუფს, მაგალითად რეალიზებული საოფისე ინვენტარი – ავეჯი მიაკუთვნეს რეალიზებულ საქონელს ;
4. ჩანაწერში არასწორად შეტანილი ან შეცდომით წაკითხული რიცხვი შემდეგ არასწორად იყო შეტანილი საერთო ჩანაწერებში. მაგალითად 10.00 ლარის მაგივრად შეტანილი იყო 100 ლარი, ბალანსის ორივე მხარეს დაფიქსირდა 100 ლარი, და ბალანსის წონასწორობა არ დარღვეულა. საბუღალტრო პრაქტიკაში ასეთი შეცდომები ხშირია, ანგარიშთა წიგნში თავიდანვე არასწორად არის შეტანილი თანხა მოწოდებული საბუთიდან ;
5. კომპენსაციის (ანაზღაურების) შეცდომები, ეს შედარებით იშვიათი ტიპის შეცდომაა. არის შემთხვევები, როდესაც არის ან რამდენიმე სხვადასხვა შეცდომა კრედიტის და დებიტის მხარეს აწონასწორებენ ერთიმეორეს და მათი აღმოჩენა საკმაოდ რთული პროცესია.

საცდელი ბალანსი წარმოადგენს ერთგვარ გატარებული ჩანაწერების სამასსოვრო დავთარს. ეს არ არის ორმაგი ჩანაწერის ნაწილი, და ზემოთ მოყვანილ

მაგალითში მიღებული სხვაობა 1055 ლარის ოდენობით არ იყო მხოლოდ გამოყენებული ბალანსის გასაწონასწორებლად, ის მხოლოდ აჯამებს საკრედიტო და სადებეტო ანგარიშებზე წარმოებულ ოპერაციებს, შესრულებულ მოცემულ პერიოდში.

ხშირად, რომ შეცდომების გამოაშკარავება შესაძლებელია მხოლოდ გარკვეული დროის გავლის შემდეგ, რამდენიმე პერიოდის ან წლის შემდეგ. ასეთი შეცდომების გასწორება მიმდინარე საანგარიშგებო პერიოდის წმინდა მოგების ან ზარალის გაანგარიშებაში არის შესაძლებელი. გამოყოფენ არსებით შეცდომებს : დაუმთავრებელი წარმოების მნიშვნელოვანი თანხების ასახვა წინა პერიოდის ფინანსურ ანგარიშგებაში და განუხორციელებელი ყალბი კონ-ტრაქტებიდან მისაღები მოთხოვნები წარმოადგენს ასეთი შეცდომის მაგალითს. ასეთი შეცდომების გასწორება შესაძლებელია მხოლოდ ძველი ინფორმაციის ახლებურად განხილვით ან რაიმე დამატებითი ინფორმაციის წარმოდგენით. აღნიშნავენ შეცდომების გასწორების ორ ძირითად მეთოდს : **საბაზისო მეთოდს და ნებადართულ ალტერნატიულ მეთოდს**. პირველი მათგანი გულისხმობს წინა წლების გაუნაწილებელი მოგების საწყის ნაშთში კორექტირების შეტანას. იცვლება შესაღარი ინფორმაცია, თუ ეს შესაძლებელია. ასეთივე შესწორებას ექვემდებარება სხვა ანგარიშებზე დაშვებული შეცდომები, ანუ შესწორება შეგვაქვს წინა წლების საწყის ნაშთებში. ამის შემდეგ წარადგენენ ახსნა-განმარტებებს შენიშვნებში : არსებითი შეცდომების ხასიათს, მიმდინარე და წინა საანგარიშგებო პერიოდების კორექტირების თანხას, იმ საანგარიშგებო პერიოდების კორექტირების თანხებს, რომლებიც წინ უსწრებს შესაღარი ინფორმაციის ამსახველ პერიოდს, ის ფაქტი, რომ შესაღარი ინფორმაცია შეიცვალა, ან რომ ეს პრაქტიკულად შეუძლებელია.

მეორე მეთოდის გამოყენების დროს შეცდომების გასწორება მიმდინარეობს საანგარიშგებო პერიოდის წმინდა მოგების ან ზარალის ფორმულირებაში. ასეთი სახის შესწორებებს აწარმოებენ ისეთ ქვეყნებში, სადაც მიღებულია ერთ საფინანსო ანგარიშგებაში რამდენიმე წლის ფინანსური ანგარიშის წარმოდგენა. ამ შემთხვევაში საწარმო წარადგენს შემდეგ ახსნა-განმარტებებს და სახავს შენიშვნებში შემდეგ ინფორმაციას : არსებითი შეცდომების ხასიათს, მიმდინარე საანგარიშგებო პერიოდის წმინდა მოგება ან ზარალში ასახული შესწორების თანხა, ყველა საანგარიშგებო პერიოდის შესწორების თანხა, რომელიც წარმოდგენილი იყო დამატებით ფორმაში. აგრეთვე იმ შესწორების თანხა, რომელიც უფრო ადრე გაკეთდა, ვიდრე აისახებოდა დამატებით ფორმაში. თუ დამატებითი ფორმის წარმოდგენა შეუძლებელია, უნდა დაფიქსირდეს ეს ფაქტი.

ფასდაკლება. საქონლის კრედიტით რეალიზაციისას სახელშეკრულებო პირობები შეიძლება ითვალისწინებდეს მყიდველისათვის წახალისებას ვადამდელი გადახდისათვის, მაგალითად, ფასდამოშვას იგივე ფასდაკლებას დათქმულ ვადაზე ადრე გადახდისათვის, ასევე დასაშვებია გაყიდული საქონლის უკანდაბრუნება სხვადასხვა მიზეზით. ასეთი ოპერაციების აღრიცხვა ხდება ანგარიშზე **6120** „გაყიდული საქონლის დაბრუნება და ფასდამოშვა“.

მაგალითად: რეალიზებულია 1200 ლარად საქონელი ნაღდი ფულით

დ 1110 კ 6110 1200 ლარი

დ 6110 კ 3330/1 200 ლარი

ვთქვათ უხარისხობის გამო მყიდველისაგან დაბრუნებულია 300 ლარის საქონელი, ფული გაცემულია საღაროდან. ეს გამოიწვევს დღგ-ს საგადასახადო ვალდებულების კორექტირებას 50 ლარით და გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 6120 კ 1110 – 250 ლარი

დ 3330/1 კ 1110 – 50 ლარი

როდესაც საწარმო კრედიტით ყიდის საქონელს, მან შეიძლება მიიღველი წახალისოს დათქმულ ვადაზე ადრე გადახდისათვის. წახალისების გამო ერთი ფორმად ფასდათმობა ანუ დისკონტი.

არსებობს დისკონტის ჩაწერის ორი სახე:

1. ოპერაციის აღრიცხვის მთლიანი თანხის მეთოდი.
2. ორგანიზაციის აღრიცხვის წმინდა თანხის მეთოდი.

მაგალითად: საწარმოს მიერ რეალიზებულია კრედიტით 12 000 ლარის საქონელი, საქონელი მოწოდებულია ღირებულების 90 დღეში გადახდის პირობით, ამასთან, თუ მიიღველი ვალს გადაიხდის მოწოდებიდან 60 დღეში, მიიღებს ფასდათმობას 5% (დისკონტი მიღებულია 2-7%). ავსახოთ აღნიშნული ოპერაცია ბუღალტრულად ორივე მეთოდით:

1. ოპერაციის აღრიცხვა მთლიანი თანხის მეთოდით თითოეული მეთოდის დროს.

განიხილება ორი შემთხვევა:

ა) როდესაც მიიღველი თანხას იხდის დათქმულ ვადაში.

ბ) როდესაც მიიღველი თანხას ვერ იხდის დათქმულ ვადაში

მოცემული მაგალითის მიხედვით საქონლის კრედიტი რეალიზაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლით:

დ 1410 კ 6110 – 12 000 ლარი (I მეთოდი)

ა) მიიღველმა დათქმულ ვადაში (60 დღეში) გადაიხადა დავალიანება, რისთვისაც ის მიიღებს ფასდაკლებას 600 ლარს.

დ 1110 კ 1410 – 11 400 ლარი

დ 1610 კ 1410 – 600 ლარი

რადგან რეალიზაციიდან შემოსავალი აღიარებული გვაქვს 12 000 ლარი, ფაქტიურმა შემოსავალმა კი შეადგინა 11 400 ლარი, ამიტომ წლის ბოლოს უნდა მოხდეს 6110 ანგარიშის კორექტირება შემდეგი ბუღალტრული გატარებით

დ 6110 კ 6120 600 ლარი.

ბ) მიიღველმა ვერ გადაიხადა დავალიანება დათქმულ ვადაში (60 დღეში), ე.ი. ის ვერ მიიღებს ფასდათმობას და მან მთლიანად უნდა გადაიხადოს დავალიანება

დ 1110 კ 1410 12 000 ლარი.

II. ოპერაციის აღრიცხვა წმინდა (მისაღები) თანხის მეთოდით

მოცემული მაგალითის მიხედვით საქონლის კრედიტით რეალიზაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1410 კ 6110 – 11 400 ლარი (II მეთოდი).

ა) მიიღველმა დათქმულ ვადაში გადაიხადა (60 დღე) დავალიანება, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1110 კ 1410 – 11 400 ლარი.

ბ) მიიღველმა ვერ გადაიხადა დავალიანება დათქმულ ვადაში (60 დღე), დებიტორმა არ ისარგებლა ფასდათმობით და დავალიანება გაანაღდა სრული თანხით:

დ 1110 კ 1410 – 11 400 ლარი

დ 1110 კ 6125 – 600 ლარი

იმის გამო, რომ რეალიზაციიდან შემოსავალი აღიარებული იყო 11 400 ლარი, ფაქტიურად კი მივიღეთ 12 000 ლარი, წლის ბოლოს უნდა მოხდეს რეალიზაციის ანგარიშის კორექტირება:

დ 6125 კ 6110 – 600 ლარი.

ინვენტარი. ინვენტარი არის სამეურნეო და საწარმოო საქმიანობისათვის განკუთვნილი საგნების ერთობლიობა.

ინვენტარული შეფასების მიახლოება და დახურვა. ინვენტარის შემოწმება ხდება დროდადრო ნებისმიერ ორგანიზაციაში. ეს არის საჭირო ინვენტარის შესაფასებლად. როგორც ზემოთ იყო აღნიშნული ფიფო და ლიფო მეთოდები და ა.შ. ასევე გამოიყენება ინვენტარის შესაფასებლად. ჩვენ გვინდა ყურადღება გავამახვილოდ ინვენტარიზაციის საკითხებს. მისი ჩატარება ორგანიზაციას აძლევს უფლებას სწორად შეაფასოს და დაადგინოს მათი რეალური ღირებულება. ინვენტარიზაციის დროს ვლინდება სხვაობა ბუღალტრულ მონაცემებთან. ინვენტარიზაციას უტარებენ ძირითად საშუალებებს, სასაქონლო – მატერიალურ ფასეულობებს, დაუმთავრებელ წარმოებას, ფულად სახსრებს და სხვა ანგარიშებს. ინვენტარიზაციის შედეგად აღმოჩენილი ზედმეტობა აიყვანება შემოსავალში, ნაკლებობა – ხარჯებში ტარდება. თუ აღგილი აქვს ნორმების გადამეტებას, მაშინ აღგილი აქვს სერიოზულ დარღვევას. დანაკლისი შეიძლება იყოს გამოწვეული დანაკარგით ან დაზიანებით. ინვენტარიზაციის ჩატარების შედეგები ჩაიწერება საბუთის სპეციალურ ფორმაში, სადაც მოყვანილი უნდა იყოს ინვენტარის რაოდენობის, ერთეულის ფასის, მთლიანი ფასის ფაქტიური და ბუღალტრული მონაცემები. ინვენტარიზაციის ჩატარებისას აწარმოებენ აღწერას, რომელსაც ხელს აწერენ მოცემულ ორგანიზაციაში მომუშავე ადმინისტრაციის თანამშრომლები. სასურველია რომ ასეთი კომისიის მონაწილეთა რაოდენობა აღემატებოდეს 1 ადამიანს, სამი მაინც იყოს მონაწილე.

რა არის ღირებულება. ღირებულება არის პროდუქციის ან მომსახურების წარმოებაზე გაწეული ხარჯების ერთობლიობა, რომელიც მოიცავს პირდაპირ და ხედნადებ ხარჯებს. პირდაპირ ხარჯებს განეკუთვნებათ მასალების ღირებულება დახარჯული გაწეული პროდუქციის ან მომსახურების წარმოებაზე და ძირითად მუშებზე დარიცხული ხელფასი. ზედნადებია ჯარჯები, რომელთა ზუსტი გამოყოფა არ შეიძლება მოცემული პროდუქციის ან მომსახურების წარმოების დროს და არ შეგვიძლია დანამდვილებით ვთქვათ, რომ ზუსტად მათ წარმოებაზე იყო დახარჯული. ეს არის იჯარის, ელექტროენერგიის, კომუნიკაციის, საკანცელარიო საგნების შესყიდვაზე გაწეული ხარჯები და ა.შ. ზედნადები ხარჯები იგივე არაპირდაპირი ხარჯებია.

ექსპანსიის ღირებულება არის ეკონომიკური გავლენის სფეროს ზრდა მოგების ზრდის მიზნით. ექსპანსიის ღირებულება მოიცავს ხარჯებს ორგანიზაციის საქმიანობის გაფართოებასთან დაკავშირებით.

შესყიდვების ღირებულება. შესყიდვების ღირებულება არის დამოკიდებული სარეალიზაციო ფასზე. ის დამოკიდებულია ასევე მისი გადაზიდვის და შენახვის ღირებულებაზე.

მასალების ღირებულება. მასალების ღირებულების დადგენა ხდება შესასყიდი ფასის მიხედვით. მასალის ღირებულებაში შედის თვით მასალის თვითღირებულება, დამატებული ღირებულების გადასახადი, გადაზიდვის ღირებულება და საწყობში შენახვის ღირებულება, თუ ასეთში არის რაიმე საჭიროება.

სასაქონლო – მატერიალური ფასეულობების ანგარიშის დროს ვიყენებთ შემდეგ ანგარიშს - **1600 სასაქონლო მატერიალური მარაგები.**

საწარმო თავისი საქმიანობის პროცესში იყენებს მატერიალურ აქტივებს, რომელიც გამოყენების პროცესში იცვლის სახეს ან შინაარსობრივად განსხვავებული ფორმით წარმოგვიდგება.

სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობების შემადგენლობაში შედის: საქონელი, ნედლეული და მასალები, მზა პროდუქცია, იგი მოიცავს აგრეთვე საკუთარი წარმოების ნახევრადფაბრიკატებს, დაუმთავრებელ წარმოებას.

სასაქონლო-მატერიალური მარაგის აღრიცხვა წარმოებს 2 მეთოდით: უწყვეტი და პერიოდული აღრიცხვის მეთოდით.

პერიოდული აღრიცხვის დროს ფასეულობების აღრიცხვა ამ ფასეულობათა ამსახველ ანგარიშებზე წარმოებს არა ყოველდღიურად, არამედ პერიოდის ბოლოს. მატერიალური ფასეულობების საწყისი ნაშთი პერიოდის დასაწყისიდან ბოლომდე უცვლელია. პერიოდის ბოლოს მარაგის სიდიდე დგინდება ინვენტარიზაციით. საწყისი ნაშთის დაყვანა საბოლოო ნაშთამდე ხდება კორექტირების გზით.

უწყვეტი აღრიცხვის მეთოდის გამოყენების დროს სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობების მოძრაობის აღრიცხვა წარმოებს მუდმივად, ყოველდღიურად, ქრონოლოგიური თანამიმდევრობით.

სინთეზური ანგარიში 1600 – სასაქონლო-მატერიალური მარაგი გამოიყენება სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობების მოძრაობის აღსაწერად, უწყვეტი აღრიცხვის მეთოდით. მას ეხსენება შემდეგი ანგარიშები:

- 1610 საქონელი
- 1620 ნედლეული და მასალები
- 1630 დაუმთავრებელი წარმოება
- 1640 მზა პროდუქცია
- 1690 სხვა სასაქონლო-მატერიალური მარაგი

1610 – საქონელი. საქონელი არის მატერიალური ფასეულობა, რომელიც შეძენილია სხვა სამეურნეო სუბიექტიდან და განკუთვნილია გასაყიდად.

მაგალითად: შეძენილია 800 ლარის საქონელი ნაღდ ანგარიშზე, ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1610 კ 1110 – 800 ლარი.

ანგარიშვალდებული პირის მიერ შეძენილია 150 ლარის საქონელი:

დ 1610 კ 1430 – 150 ლარი.

1620 ნედლეული და მასალები. ეს არის ფასეულობა, რომელიც გამოიყენება წარმოების პროცესში მზა პროდუქციის მისაღებად.

მაგალითად: შეძენილია 7 200 ლარის ნედლეული და მასალები ნაღდ ანგარიშზე.

დ 1620 კ 1110 – 7 200 ლარი.

1630 დაუმთავრებელი წარმოება. ეს არის მატერიალური ფასეულობა, რომელსაც არ აქვს გავლილი დამუშავების ყველა სტადია და არ აქვს მიღებული დასრულებული სახე (მაგალითად: ნახევარფაბრიკატები)

მაგალითად: წარმოებაში გადასამუშავებლად გაცემულია 11 200 ლარის ნედლეული და მასალები.

დ 1630 კ 1620 – 11 200 ლარი.

1640 მზა პროდუქცია. ეს არის მატერიალური ფასეულობა, რომელმაც გაიარა დამუშავების ყველა სტადია და გამზადებულია სარეალიზაციოდ.

მაგალითად: მიღებულია მზა პროდუქცია წარმოებიდან თვითღირებულებით 24 500 ლარი

დ 1640 კ 1630 – 24 500 ლარი.

1690 სხვა სასაქონლო-მატერიალური მარაგი. ამ ანგარიშზე აღიწერება ის ფასეულობა, რომელიც არ არის გათვალისწინებული ზემოთ მოცემულ ანგარიშებში.

ანგარიშს 1620 ნედლეული და მასალები, შეიძლება გააჩნდეს შემდეგი ქვეანგარიშები:

- 1621 ნაყიდი ნახევარფაბრიკატები
- 1622 სათბობი

- 1623 ტარა და ტარა მასალები
- 1624 სატადარიგო ნაწილები
- 1625 დანარჩენი მასალები
- 1626 გარეთ გადასამუშავებლად გაცემული მასალები
- 1627 სამშენებლო მასალები

ჩამოთვლილი მასალები აღირიცხება ცალ-ცალკე ქვეანგარიშებზე, თუ ისინი საწვობში არის მნიშვნელოვანი რაოდენობით, ხოლო თუ მცირე რაოდენობითაა, ისინი აისახებიან ანგარიშზე 1690 „სხვა სასაქონლო-მატერიალური მარაგი“.

საქონლის შესყიდვები. შესყიდვები სამეურნეო საქმიანობასთან დაკავშირებით წარმოადგენს დიდი პარტიების შესყიდვებს. ამ დროს მიმდინარეობს ფასდათმობა, რაც შეიძლება იყოს დამოკიდებული შესყიდვების პირობებზე, ვადებზე და პარტიების რაოდენობაზე.

ფრახტი. ფრახტი არის ტვირთის უსაფრთხო გადაზიდვის ხარჯი, რომელსაც უხდიან შუამავალს. ტვირთი შეიძლება იყოს მალეფუჭებადი, სახიფათო, თხევადი ან სხვა სახის. ტვირთად ითვლება ყველა პროდუქტი, რომელიც გადაზიდვას ექვემდებარება იქნება ეს საკვები პროდუქტი, თუ სამშენებლო მასალა, თუ ავტოტრანსპორტი.

გარდაქმნების ღირებულება – საწარმოს პირდაპირი და ზედნადები ხარჯები. საწარმოს პირდაპირი და ზედნადები ხარჯების კლასიფიცირება ახალ საბუღალტრო სტანდარტებზე გადასვლასთან დაკავშირებით შეიძლება ქმნიდეს გარკვეულ სირთულეებს. ძველ ანგარიშებში პირდაპირ ხარჯებს მიაკუთვნებდნენ ძირითადი მუშების ანაზღაურებას და მასალების ღირებულებას, ხოლო ზედნადები ხარჯებში შექონდათ დამხმარე მუშების ხელფასი თავისი გადასახადებით. ახალ სისტემაში დამხმარე მუშების ხელფასები შედის პირდაპირ დანახაჯებში. ამით გამოწვეული სხვაობის ასაცილებლად, ჯერჯერობით განიხილავენ ძველ მიდგომას.

მაგალითად, მოცემულ საწარმოში იყო დამზადებული 1000 ცალი სათამაშო პატარა ბავშვებისათვის. ჩვენ უნდა დავადგინოთ თვითღირებულება. პროდუქციის დამზადებაზე საწარმომ გაიღო შემდეგი ხარჯი :

პირდაპირი დანახარჯები

პირდაპირი ხელფასი-----	2 300
ძირითადი მასალები -----	1 700

მუდმივი საწარმოო ზედნადები ხარჯები

საწარმოო შენობების და მოწყობილობის ცვეთა -----	350
მოწყობილობის ექსპლუატაციის დანახარჯი -----	480
წარმოების მართვის დანახარჯი -----	200

ცვალებადი საწარმოო ზედნადები ხარჯები

დამხმარე მუშების ხელფასი -----	600
დამხმარე მასალები -----	300

პროდუქციის თვითღირებულება ----- 5930

განვიხილოთ მაგალითი : ორგანიზაცია აწარმოებს პროდუქციას. წარმოებს პროცესში დარიცხულია ძირითადი მუშების ხელფასი 35 000 ლარი და ძირითადი მასალების ხარჯი – 55 000 ლარი, ზედნადები ხარჯები შეადგენენ 25 000 ლარს. ადმინისტრაციის და გასაღების მუშაკების ხელფასი შეადგენს 8 000 ლარს. წარმოებამ დაამზადა ერთი სახეობის პროდუქტი 1 000 ცალი და რეალიზებულია 800 ცალი. ანგარიშის დროს გასაყიდ ფასს დაუმატეს 75 ლარი. უნდა ვიანგარიშოთ წმინდა მოგება.

ამოხსნა: მთლიანი პროდუქციის ღირებულებამ შეადგინა 115 000 ლარი ($35\ 000 + 55\ 000 + 25\ 000$). ერთეული პროდუქციის ღირებულებამ შეადგინა 115 ლარი ($115\ 000 : 1\ 000$). თითოეული პროდუქციის სარეალიზაციო ფასი არის 190 ლარი ($115 + 75$). რეალიზებული პროდუქციის ღირებულებამ შეადგინა 92 000 ლარი (115×800). გაყიდული პროდუქციის ფასია 152 000 ლარი (190×800). მოგებამ შეადგინა 60 000 ლარი ($152\ 000 - 90\ 000$). წმინდა მოგება არის 35 000 ლარი ($60\ 000 - 25\ 000$).

ზედნადები ხარჯები არის მუდმივი და ცვალებადი. მუდმივი ზედნადები ხარჯები მუდმივად თან ახლავს სამეურნეო საქმიანობას. ცვალებადი ზედნადები ხარჯები ატარებს დროებით ხასიათს. მაგალითად დამხმარე მუშები შეიძლება დროებით მუშებად ჩავთვალოთ. ეს არის დამოკიდებული შესასრულებელი სამუშაოს მოცულობაზე და დროზე, რომელშიც ის უნდა შესრულდეს.

მცირე საწარმოებში ზედნადებ ხარჯებს აღრიცხავენ ყოველთვიურად და ამატებენ ძირითად ხარჯებს. მსხვილ საწარმოებში შეიძლება საჭირო გახდეს ზედნადები ხარჯების შიდა ნორმის გაანგარიშება.

ზედნადები ხარჯების მიკუთვნების საკმაოდ მარტივი მეთოდი არსებობს. დავუშვათ ორგანიზაცია აწარმოებს სხვადასხვა სახის პროდუქციას. ეს არის ავეჯის ქარხანა. ჩვენ უნდა ვიანგარიშოთ ყოველი პროდუქციისათვის ზედნადები ხარჯები და მივაკუთვნოთ მათ. ამისათვის საჭიროა ვიცოდეთ, თუ რამდენი დრო ესაჭიროება ყოველი საგნის დამუშავებას. საშუალოდ ქარხანა 6 საათს ანდომებს კარადის დამზადებას და 2 საათს სკამისას. კარადა არის ფეხსაცმელების. დღეში ზედნადებმა ხარჯებმა შეადგინა 240 ლარი. ვიანგარიშოთ თუ რა თანხის ზედნადები ხარჯი მოდის 1 საათზე: $240 : 8 = 30$ ლარი. მაშინ თითო სკამის თვითღირებულებაში შევა: $2 \times 30 = 60$ ლარის ოდენობის ზედნადები ხარჯი. კარადის თვითღირებულებაში შემავალი ზედნადები ხარჯი შეადგენს: $6 \times 30 = 180$ ლარს.

ფიფო, ლიფო, ფიფოს და ლიფოს დაპირისპირება. საწარმო პროდუქციის გამოშვების დროს იძენს მასალებს. მასალების ღირებულება იცვლება დროთა განმავლობაში და მათი აღრიცხვა დაკავშირებულია რიგ სირთულეებთან.

მეთოდი **ფიფო (First – in – First – out, პირველი შემოსავალში – პირველი გასავალში)**. პროდუქციის წარმოებისას იხარჯება მასალა. მასალა შეიძლება იყოს ახალი შეძენილი ან ადრე შესყიდული. ამიტომ მასალის შეძენის ფასები შეიძლება იყოს განსხვავებული. იგივე ეხება პროდუქციით ვაჭრობის საკითხსაც. ბასს 2-ით დაშვებულია „ფიფო“ და საშუალო შეწონილი ღირებულების მეთოდების გამოყენება. „ფიფო“ მეთოდის გამოყენება გულისხმობს, რომ სასაქონლო – მატერიალური ფასეულობების ელემენტების გაყიდვისას ან გახარჯვისას პროდუქციის წარმოების დროს, მათი შეძენის ფასსა და რიგითობას არ ექცევა ყურადღება. პირველად გადის ის სასაქონლო – მატერიალური ფასეულობა, რომელიც პირველად იყო ნაყიდი ან წარმოებული. ასული სასაქონლო – მატერიალური ფასეულობების თვითღირებულების აღრიცხვისათვის არ არის აუცილებელი მათი მოძრაობის აღნიშვნა. საკმარისია შეძენის ფასების კავშირის დადგენა წინასწარ გაკეთებულ დაშვებასთან.

„ლიფო“ (Last – in – last – out, ბოლო შემოსავალი – პირველი გასავალში) არის ბასს 2 – ით ნებადართული მეთოდი, რომელიც გულისხმობს, რომ პირველად იყიდება ან იხარჯება ის სასაქონლო – მატერიალური ფასეულობა, რომელიც ბოლოს იყო შეძენილი ან წარმოებული. ამიტომ თვითღირებულების დასადგენად გამოიყენება ბოლოს შეძენილი ან წარმოებული ფასეულობის თვითღირებულება.

საშუალო შეწონილი ღირებულება (Average cost) გამოიყენება როგორც საბაზისო მეთოდი. ისი არსი მდგომარეობს შემდეგში – გასული პერიოდების განმავლობაში დარჩენილი ფასეულობის ფასს ემატება საანგარიშგებო პერიოდში შეძენილი ფასეულობების ღირებულება და იყოფა საერთო რაოდენობის ჯამზე.

მაგალითად განვიხილოთ ორგანიზაცია, რომელსაც შეძენილი აქვს გარკვეული სახის მასალა სხვადასხვა დროს :

თვე	რაოდენობა	ერთეულის ფასი	მთლიანი ღირებულება
იანვარი	380	2.00	760.00
თებერვალი	400	2.50	1000.00
მარტი	350	2.50	875.00
აპრილი	420	2.75	1155.00
მაისი	430	3.00	1290.00
ივნისი	440	3.25	1430.00
	2420		6510

გავითვალისწინოთ, რომ ივნისში 1420 ერთეული იყო გაყიდული 7000-ად. ვიანგარიშოთ 30 ივნისისათვის მიღებული შედეგი სამივე მეთოდის გამოყენებით. ხელზე დარჩენილია $2420 - 1420 = 1000$ ერთეული :

1. ფიფო :

	რაოდენობა	ერთეულის ფასი	მთლიანი ღირებულება
ივნისი	440	3.25	1430.00
მაისი	430	3.00	1290.00
აპრილი	130	2.75	357.00
	1000		3077

1000 ერთეულის მისაღებად აპრილში შეძენილი პროდუქციის 130 ერთეულს ვიღებთ. ჯამში მივიღეთ, რომ ღირებულებამ შეადგინა 3077 ლარი.

2. ლიფო

	რაოდენობა	ერთეულის ფასი	მთლიანი ღირებულება
იანვარი	380	2.00	760.00
თებერვალი+მარტი	620	2.50	1550.00
	1000		2310

3. საშუალო შეწონილი :

$$\text{საერთო ღირებულება / რაოდენობასთან} = \frac{6510}{2420} = 2.69 \text{ (ლარი)}$$

მაშასადამე 1000 ერთეული იყო გაყიდული 2.69 ლარად, ჯამში გაიყიდა 2690 ლარის.

ვიანგარიშოთ ჩატარებული ანგარიშების და გამოყენებული მეთოდების გავლენა შედეგებზე :

	რაოდ-ბა	ფიფო		ლიფო		საშ. შეწონილი.	
		ლარი		ლარი		ლარი	
კომერციული შემოსავალი	1420		7000		7000		7000
შესყიდვები	2420	6510		6510		6510	
ინვენტარის დახურვა	1000	3077		2310		2690	

გაყიდული ფასეულობის ფასი	1420		3433		4200		3820
წმინდა მოგება			3567		2800		3180

ღირებულების შეფასება. ღირებულება არის პირდაპირი და ზედნადები ხარჯების ჯამი. ანუ ღირებულება განისაზღვრება დახარჯული შრომის, მასალების, საამორტიზაციო დანარიცხების, სატრანსპორტო დანახარჯების, შენახვის ხარჯების, ადმინისტრაციის და საოფისე ხარჯების ჯამით.

ღირებულება შედგება ხარჯებისაგან. სამრეწველო საწარმოში ყველა ხარჯი შედის თვითღირებულებაში. სავაჭრო ორგანიზაცია პროდუქციის ყიდვა-გაყიდვის პროცესში მხოლოდ უმატებს შენახვის და რეალიზაციასთან დაკავშირებულ ხარჯებს. თვითონ პროდუქცია არ იცვლის თავის სახესხვაობას.

სამრეწველო საწარმოში წარმოებული პროდუქცია სანამ არაა გაყიდული ბაზარსში ჩაიწერება აქტივის მხარეს. რეალიზაციის შემდეგ კი გადადის მეორე მხარეს – პასივის მხარეს მოგება – ზარალის ანგარიშზე.

არასაწარმოო დანახარჯები ითვლება პერიოდის დანახარჯებად. ეს ნიშნავს, რომ აქ ხარჯები ჩაიწერება მოგება – ზარალის ანგარიშზე მიმდინარე პერიოდისათვის.

სამშენებლო კომპანიას შესრულებულ სამუშაოებზე დაეხარჯა მიმდინარე თვეში ძირითადი მასალები 75 000 ლარის, ძირითად მუშებზე გაიცა ხელფასი 55 000, ზედნადები ხარჯებია – 39 000 ლარი. საფინანსო ანგარიშს ექნება სახე :

პირდაპირი დანახარჯები

პირდაპირი ხელფასი----- 75 000

ძირითადი მასალები ----- 55 000

საწარმოო ზედნადები ხარჯები სულ ----- 39 000

პროდუქციის თვითღირებულება ----- 169 000.

V. წინასწარი გადახდის ხარჯები, სალარო და ვალდებულებების კონცეფცია

აქ განიხილება შემდეგი საკითხები :

წინასწარ გაწეული ხარჯები,

სალაროს წარმართვა,

სალაროს კონტროლის დოკუმენტაციის ფორმები,

დებიტორული და ვალდებულებები და უიმედო ვალები.

ხარჯების კატეგორია – წინასწარ გადახდის ხარჯები, განეკუთვნება მოთხოვნების კატეგორიას. წინასწარ გადახდასთან დაკავშირებით ორგანიზაცია

უნდა იყოს დარწმუნებული, რომ ოპერაცია შედგება. მაგრამ დასაშვებია, რომ გარკვეული მიზეზების გამო ოპერაცია ვერ შედგეს. ამ შემთხვევაში ადგილი აქვს ვალდებულების შეუსრულებლობას. მაგალითად მასალებზე დაკვეთის შედეგად წინასწარ იყო გადახდილი მასალების ღირებულების თანხა. მასალის მიწოდება კი არ მოხდა. ამის ბევრი მიზეზი შეიძლება არსებობდეს: ტრანსპორტირების შეფერხება, მასალის დაზინება გზაში, დანაკარგი დაუცველობის შემთხვევაში. არსებობს სხვა შემთხვევებიც, როდესაც ორგანიზაციებს შორის მოლაპარაკების საფუძველზე გადაწყვეტილია მასალების გარკვეული პარტიების მიწოდების შესრულების შემდეგ მთლიანი თანხის გადახდა. წინდაუხედულობის პრინციპიდან გამომდინარე, საწარმომ უნდა გაითვალისწინოს უიმედო ვალების წარმოშობის შესაძლებლობაც.

საღაროს წარმოება. საღაროს წარმოების დროს აუცილებელია იმის ცოდნა, თუ როგორ აწარმოებენ ოპერაციების ჩანაწერების გაკეთებას. ბუღალტერიაში გამოიყენება ორი მეთოდი: დარიცხვის და გაცემული თანხების მიხედვით. დარიცხვის მეთოდი გულისხმობს ხარჯების აღრიცხვას მათი წარმოშობის მომენტიდან. მაგალითად, დარიცხულია გასაცემი ხელფასი თვის ბოლოსათვის 2 500 ლარი. მისი გადახდა წარმოებს მომდევნო თვის პირველ კვირას. მანამდე ეს ხელფასი არის დარიცხული და წარმოადგენს წარმოების ვალდებულებას მომუშავის მიმართ. გაცემის მომენტიდან ორგანიზაციას ეხსნება ვალდებულება პიროვნების წინაშე და ექმნება ვალდებულება სახელმწიფო ბიუჯეტის მიმართ საშემოსავლო გადასახადის სახით. დარიცხულ ვალდებულებებს წარმოადგენს ასევე, თუ მიღებულია პროდუქცია, მაგრამ ჯერ არ არის გადახდილი მისი საფასური.

ბუღალტრულ აღრიცხვაში შემუშავებულია ანგარიშთა ერთიანი გეგმა. თითოეული ანგარიშის დასახელება და შიფრი წინასწარ განსაზღვრულია. მაგ.:

1110 – ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში

2100 – ძირითადი საშუალებები და ა. შ.

ანგარიშთა გეგმა წარმოადგენს სამეურნო საქმიანობის აღსარიცხავად გამოსაყენებელი ყველა სინთეზური და ანალიზური ანგარიშის სისტემატიზებულ სიას, ჩამონათვალს.

სინთეზური ანგარიში გულისხმობს შინაარსობრივად დაახლოებულ ბუღალტრული ანგარიშების ჯგუფს. ცალკეულ ჯგუფში შემავალი ანგარიშები კი ითვლება ანალიზურად.

სინთეზურ და ანალიზურ ანგარიშებს შორის გარდამავალ როლს ასრულებს ქვეანგარიშები ანუ სუბანგარიშები. მაგ.:

1600 – სასაქონლო მატერიალური მარაგი არის სინთეზური ანგარიში, მისი ანალიზური ანგარიშია 1620 – ნედლეული და მასალები, რომელსაც საჭიროების მიხედვით შეიძლება გაეხსნას ქვეანგარიშები 1621, 1622 და ა.შ.

ბუღალტრული აღრიცხვის ანგარიშთა გეგმაში აქტივებს მინიჭებული აქვს ანგარიში **1000**. ის დაყოფილია 2 ნაწილად:

1000 – მიმდინარე აქტივები,

2000 – გრძელვადიანი აქტივები,

1100 – ნაღდი ფული ეროვნულ საღაროში.

სინთეზური ანგარიში „ნაღდი ფული საღაროში“ გამოიყენება საწარმოში არსებული, შემოსული და საწარმოდან გასული ნაღდი ფულის აღსარიცხავად. ეს არის ფულადი აქტიური ანგარიში. მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

1110 – ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში

1120 – ნაღდი ფული უცხოურ ვალუტაში

1110 – ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში. ეს ანგარიში გამოიყენება საწარმოში არსებული, შემოსული და საწარმოდან გასული ნაღდი ფულის აღსარიცხავად ეროვნულ ვალუტაში.

1120 - ნაღდი ფული უცხოურ ვალუტაში. აღირიცხება უცხოური ვალუტის ნომინალით შესაბამისი კურსის გათვალისწინებით ეროვნულ ვალუტაში. მას ეხსნება იმდენი ანალიზური ანგარიში, რამდენი სახის ვალუტაც იქნება გამოყენებული საწარმოში.

მოცემული სინთეზური ანგარიშის დებეტში აისახება საწარმოში ნაღდი ფულის ნაშთი და მისი მიღება, ხოლო კრედიტში – ფულის გასვლა საწარმოდან.

საღაროს ოპერაციებს აღრიცხავს მოღარე. საღაროდან ფულის გაცემა ხდება საღაროს გასავლის ორდერის საფუძველზე, სადაც მითითებული უნდა იყოს, თუ ვისზე, რამდენი და რა საჭიროებისათვის გაიცა ფული საღაროდან. საღაროში ფულის მიღებისას დგება საღაროს შემოსავლის ორდერი, სადაც აღნიშნული უნდა იყოს საღაროში ფულის მიღების საფუძველი. საღაროს შემოსავლის და გასავლის ორდერების საფუძველზე მოღარე ჩანაწერებს აკეთებს საღაროს წიგნში (დავთარში). საღაროს წიგნში ნაშთი გამოყავთ ყოველდღიურად, მაგრამ თუ საღაროში ფულის მოძრაობა არაა ინტენსიური, მაშინ საღაროს ნაშთის შედგენა შეიძლება 3-5 დღეში ერთხელ.

1200 – ფული საბანკო ანგარიშებზე.

გარდა საღაროში ნაღდი ფულისა, საწარმო ფულად სახსრებს ინახავს ბანკში. გახსნილ ანგარიშებზე საწარმოს ჩაერიცხება თანხები, რომლებიც მიიღება პროდუქციის რეალიზაციისა და გაწეული მომსახურებიდან, მოკლევადიანი და გრძელვადიანი სესხები და კრედიტები. ამ ანგარიშიდან ხდება სხვა და სხვა ვალდებულებების დაფარვა, მომწოდებლებზე თანხების გადარიცხვა, ნაღდი ფულის გაცემა საღაროში ხელფასის ასანაზღაურებლად და სხვა.

ბანკში გახსნილ ანგარიშებზე ოპერაციების აღსარიცხავად გამოიყენება სინთეზური ანგარიში 1200 „ფული საბანკო ანგარშზე“, რომელსაც გააჩნია შემდეგი ანალიზური ანგარიშები:

1200 – ეროვნული ვალუტა რეზიდენტ ბანკში

1220 - უცხოური ვალუტა რეზიდენტ ბანკში

1230 - უცხოური ვალუტა არარეზიდენტ ბანკში

1290 – ფული სხვა საბანკო ანგარიშზე

რეზიდენტი ბანკი ნიშნავს ადგილობრივ, ქვეყნის ტერიტორიაზე მოქმედ ბანკებს, ხოლო არარეზიდენტი ბანკი – ეს არის საზღვარგარეთ, ქვეყნის ტერიტორიის გარეთ მოქმედი ბანკი.

1210 - ეროვნული ვალუტა რეზიდენტ ბანკში. ეს ანგარიში გამოიყენება ადგილობრივ ბანკებში მოთავსებული ეროვნული ვალუტის მოძრაობის აღსარიცხავად.

1220 – უცხოური ვალუტა რეზიდენტ ბანკში. ეს ანგარიში გამოიყენება ადგილობრივ ბანკებში მოთავსებული უცხოური ვალუტის მოძრაობის აღსარიცხავად.

1230 – უცხოური ვალუტა არარეზიდენტ ბანკში. ეს ანგარიში გამოიყენება საზღვარგარეთის ბანკებში მოთავსებული უცხოური ვალუტის მოძრაობის აღსარიცხავად.

1290 – ფული სხვა საბანკო ანგარიშზე. ეს ანგარიში გამოიყენება სხვა საბანკო ანგარიშებზე მოთავსებული ფულის მოძრაობის აღსარიცხავად.

თითოეულ ანგარიშზე შეიძლება ჰქონდეს რამდენიმე ანალიზური ანგარიში. იგი დამოკიდებულია იმაზე თუ რამდენ ადგილობრივ ბანკში ექნება საწარმოს ეროვნული ან უცხოური ვალუტის ანგარიში ან რამდენი სახის უცხოური ვალუტი ექნება საწარმოს გამოყენებული. ფული უცხოურ ვალუტაში აღირიცხება უცხოური ვალუტის ნომინალით და შესაბამისი კურსის გათვალისწინებით ეროვნულ ვა-

ლუტაში. მოცემული სინთეზური ანგარიშის დებეტში აისახვა ნაშთი და ფულის შემოსვლა ბანკის ანგარიშზე, ხოლო კრედიტში – მისი გასვლა.

საღაროს კონტროლის დოკუმენტაციის ფორმები. საღაროს მაკონტროლებელი საბუთებია საღაროს ორდერები, საღაროს წიგნი და შემოსავლების და გასავლების ჟურნალი.

დებიტორული დავალიანება წამოიშვება, როდესაც სხვა ორგანიზაციას გააჩნია მოცემული ორგანიზაციის მიმართ ვალდებულება. ამ ორგანიზაციებს ეწოდებათ დებიტორები.

VI. სავაჭრო საქმიანობის ბუღალტერია

ტრანსპორტირების ღირებულება.

შესყიდვების დაბრუნება.

მოგების და დანაკარგის აღიარება.

დანაკარგები, დაზიანებული და მოპარული ინვენტარი.

ჩამოფასება ინვენტარის შესყიდვების დროს.

მომწოდებლის მოთხოვნაში მასალების მოწოდებაზე გაწეული დანახარჯი უნდა იყოს შესყიდვის ფასში და ეს დანახარჯი განიხილება როგორც პირდაპირი დანახარჯი. ტრანსპორტირების ხარჯები უნდა შედიოდეს მასალების ძირითად ხარჯებში, ვინაიდან ძალზედ გართულებია სატრანსპორტო ხარჯების ცალკე გამოყოფა, დაჯგუფება. სასაქონლო ზედდებულის საბუთში სატრანსპორტო ხარჯები შესულია. ასევე ხარჯთაღრიცხვები, რომელსაც ამზადებენ სამუშაოების დაწყების წინ, მოიცავენ სატრანსპორტო ხარჯებსაც. ცალკე გამოყოფენ გადაადგილების ხარჯებს, რომელიც შეიძლება გულისხმობდეს შიდა გადაადგილებას საწყობი-სამუშაო ადგილი.

შესყიდვების დაბრუნება შეიძლება გამოწვეული იყოს არა დამაკმაყოფილებელი ხარისხით.

რეალიზებული საქონლის თვითღირებულებას ეხსნება შემდეგი ანგარიში – **7200.** მოცემული ანგარიში განკუთვნილია სავაჭრო სფეროს საწარმოებში რეალიზებული საქონლის თვითღირებულების აღსარიცხავად. მას ეხსნება შემდეგი ანალიზური ანგარიშები:

7210 – გაყიდული/შეძენილი საქონელი

7220 – შეძენილი საქონლის უკან დაბრუნება და ფასდათმობა

7290 – სასაქონლო მატერიალური მარაგის კორექტირება

7210 – გაყიდული/შეძენილი საქონელი. ამ ანგარიშით ხდება გაყიდული ან შეძენილი საქონლის ხარჯად აღიარება ანუ ფაქტიური თვითღირებულების ჩამოწერა ბუღალტრული გატარებით

დ 7210 კ 1610

7220 – შეძენილი საქონლის უკან დაბრუნება და ფასდათმობა. შეძენილი საქონელი შეიძლება უკან დაუბრუნდეს მომწოდებელ სხვადასხვა მიზეზებით, ასეთი ოპერაციები აღირიცხება ანაგიშზე 7220 – „შეძენილი საქონლის უკან დაბრუნება და ფასდათმობა“.

მაგალითად: შეძენილია საქონელი 3000 ლარად ნაღდი ფულით, მათ შორის დღგ 500 ლ

დ 1610 კ 1110 2500 ლ,

დ 3340/1 კ 1110 500 ლ.

ვთქვათ, უხარისხობის გამო მომწოდებელს დაუბრუნდა 1200 ლარის საქონელი, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1110 კ 7220 1000 ლ,

დ 1110 კ 3340/1 200 ლ/

7290 – სასაქონლო მატერიალური მარაგის კორექტირება. ეს ანგარიში წლის ბოლოს აზუსტებს სავაჭრო საწარმოებისათვის რეალიზებული საქონლის თვითღირებულებას. სასაქონლო-მატერიალური მარაგის პერიოდული აღრიცხვის მეთოდის გამოყენებისას, წლის ბოლოს ინვენტარიზაციით დგინდება მარაგის ნაშთის ზრდა წლის დასაწყისისათვის არსებულთან შედარებით. ის გატარდება ბუღალტრული მუხლით:

დ 1600 კ 7185.

ხოლო ნაშთის შემცირებისას დ 7185 კ 1600 (მარაგის ნაშთის სხვაობით წლის დასაწყისსა და წლის ბოლოს შორის).

მიწოდების ხარჯებს ეხსნება ანგარიში 7300. აღნიშნული ანგარიში განკუთვნილია პროდუქციის და საქონლის რეალიზაციასთან დაკავშირებული ხარჯების აღსარიცხავად. მიწოდების ხარჯებს კომერციულ ხარჯებსაც უწოდებენ. კომერციული (მიწოდების) ხარჯები ის ხარჯებია, რომლებიც დაკავშირებული არიან პროდუქციის მიწოდებასთან და ანაღზაურდება მიმწოდებლის (გამყიდველის) მიერ. მიწოდების დანახარჯები ეკონომიკური შინაარსის მიხედვით ჯგუფდება შემდეგ ანგარიშებში:

7310 – რეკლამის ხარჯები

7320 – შრომის ანაზღაურება და საკომისიო გასამრჯელო

7330 – შრომის ანაღზაურებაზე დანარიცხები

7340 – ტრანსპორტირებისა და შენახვის ხარჯები

7350 – ცვეთა და ამორტიზაცია

7390 – მიწოდების სხვა ხარჯები

მაგალითად: 1) გადახდილია სარეკლამო ხარჯი 200 ლარი

დ 7310 კ 1110 – 200 ლარი,

2) დარიცხულია ტვირთის გამცილებლის შრომის ანაზღაურება 300 ლარი

დ 7320 კ 3130 – 300 ლარი,

3) გადახდილია მყიდველისათვის დანიშნულების ადგილზე საქონლის გადაზიდვის სატრანსპორტო ხარჯი – 100 ლარი

დ 7340 კ 1110 – 100 ლარი,

4) დარიცხულია საშემოსავლო გადასახადები ხელფასზე 75 ლარი

დ 7330 კ 3320 – 75 ლარი

(300 ლარის 25% = 75).

ანგარიში **7200** განკუთვნილია სავაჭრო სფეროს საწარმოებში რეალიზებული საქონლის თვითღირებულების აღსარიცხავად. მას ეხსნება შედეგი ანალიზური ანგარიშები:

7210 – გაყიდული/შეძენილი საქონელი,

7220 – შეძენილი საქონლის უკან დაბრუნება და ფასდათმობა,

7290 – სასაქონლო მატერიალური მარაგის კორექტირება.

7210 – გაყიდული/შეძენილი საქონელი. ამ ანგარიშით ხდება გაყიდული ან შეძენილი საქონლის ხარჯად აღიარება ანუ ფაქტიური თვლირებულების ჩამოწერა ბუღალტრული გატარებით

დ 7210 კ 1610.

7290 – სასაქონლო მატერიალური მარაგის კორექტირება. ეს ანგარიში წლის ბოლოს აზუსტებს სავაჭრო საწარმოებისათვის რეალიზებული საქონლის თვითღირებულებას. სასაქონლო-მატერიალური მარაგის პერიოდული აღრიცხვის მეთოდის გამოყენებისას, წლის ბოლოს ინვენტარიზაციით დგინდება მარაგის ნაშთი გაიზრდება წლის დასაწყისისათვის არსებულთან შედარებით, გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1600 კ 7185,

ხოლო ნაშთის შემცირებისას დ 7185 კ 1600 (მარაგის ნაშთის სხვაობით წლის დასაწყისსა და წლის ბოლოს შორის)

მიწოდების ხარჯების 7300 ანგარიში განკუთვნილია პროდუქციის და საქონის რეალიზაციასთან დაკავშირებული ხარჯების აღსარიცხავად. მიწოდების ხარჯებს კომერციულ ხარჯებსაც უწოდებენ. კომერციული (მიწოდების) ხარჯები ის ხარჯებია, რომლებიც დაკავშირებული არიან პროდუქციის მიწოდებასთან და ანაღზაურდება მიმწოდებლის (გამყიდველის) მიერ. მიწოდების დანახარჯები ეკონომიკური შინაარსის მიხედვით ჯგუფდება შემდეგ ანგარიშებში:

7310 – რეკლამის ხარჯები

7320 – შრომის ანაზღაურება და საკომისიო გასამრჯელო

7330 – შრომის ანაღზაურებაზე დანარიცხები

7340 – ტრანსპორტირებისა და შენახვის ხარჯები

7350 – ცვეთა და ამორტიზაცია

7390 – მიწოდების სხვა ხარჯები

მაგალითად: 1) გადახდილია სარეკლამო ხარჯი 200 ლარი

დ 7310 კ 1110 – 200 ლარი,

2) დარიცხულია ტვირთის გამცილებლის შრომის ანაზღაურება 300 ლარი

დ 7320 კ 3130 – 300 ლარი,

3) გადახდილია მყიდველისათვის დანიშნულების ადგილზე საქონლის გადაზიდვის სატრანსპორტო ხარჯი – 100 ლარი,

დ 7340 კ 1110 – 100 ლარი,

4) დარიცხულია საშემოსავლო გადასახადები ხელფასზე 75 ლარი

დ 7330 კ 3320 – 750 ლარი,

(300 ლარის 25% = 75).

VII. დებიტორული დავალიანების ანგარიშგება

ამ თავში განიხილება :

დებიტორული დავალიანების განსაზღვრება
მოთხოვნები მიწოდებიდან და მომსახურებიდან
საეჭვო მოთხოვნების კორექტირება
მოთხოვნები

მოკლევადიანია მოთხოვნები, თუ მისი მოთხოვნის ვადა ბალანსის შედგენის თარიღიდან ერთ წელს არ აღემატება. მათ მინიჭებული აქვთ ანაგარიში **1400**.

ეკონომიკური საქმიანობის განხორციელების პროცესში საწარმოებს წარმოექმნება ურთიერთობა სხვა საწარმოებთან, ორგანიზაციებთან და პირებთან. ეს ურთიერთობა ხორციელდება პროდუქციის (საქონლის) მოწოდებისას, სამუშაოების შესრულების, მომსახურების გაწევის, სესხების გაცემის, გადახდილი ავანსებისა და სხვა ოპერაციების შედეგად.

მომსახურებისა და მოწოდების კრედიტით გაწევის დროს მომწოდებლებისათვის წარმოიშობა დებიტორული დავალიანება ანუ მოთხოვნა.

დებიტორული დავალიანება – ეს არის მოცემული საწარმოს წინაშე წარმოქმნილი სხვადასხვა ორგანიზაციების, საწარმოებისა და პირების დავალიანებანი, ხოლო თვით ამ იურიდიულ და ფიზიკურ პირებს უწოდებენ **დებიტორებს**.

სინთეზური ანგარიში 1400 – „მოკლევადიანი მოთხოვნები“ გამოიყენება იმ დებიტორული დავალიანების აღსარიცხავად, რომელთა განაღდება მოსალოდნელია ერთ წლამდე პერიოდში. იგი აქტიური ანგარიშია და აერთიანებს რამდენიმე კატეგორიის მოთხოვნას. მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

1410 – მოთხოვნები მიწოდებიდან და მომსახურებიდან

1415 – საეჭვო მოთხოვნების კორექტირება

1420 – მოთხოვნები მეკავშირე საწარმოს მიმართ

1430 – მოთხოვნები საწარმოს პერსონალის მიმართ

1440 – მოთხოვნები ხელმძღვანელებისა და სამეთვალყურეო ორგანოების წევრების მიმართ

1450 – მოთხოვნები პარტნიორზე გაცემული სესხებიდან

1460 – კაპიტალის შევსებაზე პარტნიორების გრძელვადიანი მოთხოვნების მიმდინარე ნაწილი

1470 – გრძელვადიანი მოთხოვნების მიმდინარე ნაწილი

1480 – მომწოდებელზე გადახდილი ავანსები

1490 – სხვა მოკლევადიანი მოთხოვნები

1410 – მოთხოვნები მიწოდებიდან და მომსახურებიდან. ეს ანგარიში გამოიყენება საწარმოდან მყიდველებისათვის საქონლის მიწოდებისა და მომსახურების გაწევისთან დაკავშირებით წარმოშობილ დებიტორულ დავალიანებათა აღსარიცხავად. მოთხოვნების ასახვა ანგარიშზე ხდება დარიცხვის პრინციპით შემოსავლების ანგარიშთან კორესპოდენციით. (მოქმედებს შემოსავლების აღრიცხვის 2 მეთოდი: ა) საკასო მეთოდი, რომელიც გულისხმობს შემოსავლების აღიარებას მაშინ, როდესაც დებიტორი შემოიტანს თანხას და ბ) დარიცხვის მეთოდი, რომლის დროსაც შემოსავლები მიღებულად ითვლება მყიდველისათვის საკუთრების უფლების გადაცემის მომენტიდან ანუ შემოსავლად

ხდება იმ თანხის აღიარება, რომელიც შესაძლებელია არც იყოს მიღებული საღაროში და ჯერ კიდევ დებიტორულ დავალიანებად ითვლება).

მაგალითად რეალიზებულია კრედიტით (შემდგომი ანგარიშსწორებით) 1000 ლარის საქონელი 90 დღეში გადახდის პირობით.

ამ ოპერაციით, საქონლის მიწოდებიდან, ერთი მხრივ, წარმოიშობა მოთხოვნა და მეორე მხრივ – შემოსავალი რეალიზაციიდან, რომელიც ბუღალტრულად ტარდება შემდეგნაირად:

დ 1410 კ 6110 – 1000 ლარი,

მოთხოვნის (დებიტორული დავალიანების) დაფარვა აისახება შემდეგი ბუღალტრული მუხლით:

დ 1110 კ 1410 - 1000 ლარი ან დ 1210.

1415 – საექვო მოთხოვნების კორექტირება. ზოგჯერ შეუძლებელი ხდება მიწოდებიდან და მომსახურებიდან წარმოშობილი მოთხოვნების ამოღება სრული ოდენობით.

საქონლის კრედიტით გაყიდვის ძირითად პრობლემას წარმოადგენს მათი თავისდროული განაღდება. ნებისმიერ საწარმოს სურს საქონელი მიყიდოს გადახდისუნარიან მყიდველებს, მაგრამ ხშირია შემთხვევები, როდესაც მყიდველი ვერ ასრულებს კონტრაქტით გათვალისწინებულ ვალდებულებებს, რის გამოც წარმოიქმნება ვალი, რომელიც შეიძლება იყოს უიმედო ან საექვო. თუ მყიდველს წარმოექმნება ფინანსური სიძნელებები ან გაკოტრდა და ექვემდებარება ლიკვიდაციას, თუ შეუძლებელია მისი ადგილსამყოფლის მოკვლევა, მაშინ მისგან დებიტორული დავალიანების განაღდებაც უიმედოა, უიმედოა ვალი, რომლის დაფარვის პირობები აღარ არსებობს და მისი ამოღება შეუძლებელია. თუ საწარმო მიიღებს სათანადო ინფორმაციას, როგორც არის განაცხადი საწარმოს გაკოტრების შესახებ, თუ სასარჩელო ვადა გასულია, სასამართლო წესით თანხების ამოღების შესაძლებლობა დაკარგულია, ეს იმას ნიშნავს, რომ დებიტორი გადახდისუნაროდ არის მიჩნეული. ასეთ შემთხვევაში საწარმომ ფინანსურ ანგარიშგებაში არ უნდა ასახოს ის მოთხოვნები, რომელთა მიღება ყოველგვარ საფუძველს მოკლებულია, ამიტომ მან ასეთი მოთხოვნა უნდა გააუქმოს. საწარმომ ფინანსურ ანგარიშგებაში არ უნდა ასახოს ის მოთხოვნებიც, რომელთა მიღება საექვოა. საექვოდ ითვლება ვალი, რომელსაც საწარმო ელოდება, მაგრამ მისი მიღება საექვოა.

საექვო ვალების აღსარიცხავად გამოიყენება ანგარიში 1415, რომელიც კონტრალური ანგარიშია 1410 ანგარიშისათვის. იგი არსით პასიური ანგარიშია, ამიტომ მას გააჩნია კრედიტის ნაშთი, საექვო მოთხოვნის ზრდა იწერება კრედიტში. საექვო მოთხოვნების ნაშთის შემცირება კი – დებეტში. საექვო მოთხოვნების ნაშთის შემცირება შეიძლება გამოწვეული იყოს წლის განმავლობაში უიმედო მოთხოვნების ჩამოწერით ან საექვო მოთხოვნების ნაშთის კორექტირებით წლის ბოლოს. მაგალითად: მყიდველის გაკოტრებულად გამოცხადების გამო ჩამოიწერა მისი დებიტორული დავალიანება 500 ლარი

დ 1415 კ 1410 – 500 ლარი

საექვო მოთხოვნებთან დაკავშირებული ხარჯის ჩამოწერა ხდება საექვო მოთხოვნების რეზერვიდან შემდეგი ბუღალტრული გატარებით

დ 7460 კ 1415 – 500 ლარი

1420 – მოთხოვნები მეკავშირე საწარმოს მიმართ. ეს ანგარიში გამოიყენება მეკავშირე საწარმოებთან ანგარიშსწორების აღსარიცხავად. საჭიროების შემთხვევაში იგი გამოიყენება ფილიალებთან და სხვა განცალკევებულ ქვედანაყოფებთან ანგარიშსწორების აღსარიცხავად:

მაგალითად: სათაო კომპანიამ მიყიდა შვილობილ საწარმოს კრედიტით ნედლეული და მასალები 500 ლარის, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი
დ 1420 კ 6110 – 500 ლარი

ხოლო შვილობილი საწარმოს მიერ დებიტორული დავალიანების დაფარვის შემთხვევაში, როდესაც თანხა შემოტანილი იქნება სათაო კომპანიის საღაროში, გვექნება ბუღალტრული გატარება
დ 1110 კ 1420 – 400 ლარი

1430 – მოთხოვნები საწარმოს პერსონალის მიმართ. ეს ანგარიში გამოიყენება საწარმოს ხელმძღვანელი მუშაკებისა და დამფუძნებლების გარდა სხვა პერსონალის მიმართ წარმოშობილი დავალიანების აღსარიცხავად. იგი შეიძლება დაკავშირებული იყოს სხვა საქვეანგარიშო თანხებთან, მატერიალური ზარალის ანაზღაურებასთან, სესხების გაცემასთან ან სხვა სამეურნეო ოპერაციებთან.

საწარმოს თანამშრომელი, რომელიც ასრულებს გარკვეულ დავალიანებას და ამ მიზნით საწარმოდან ღებულობს გარკვეულ თანხას, ხდება ანგარიშვალდებული პირი მოცემული საწარმოსათვის ანგარიშგებულმა პირმა მოცემული საწარმოსათვის ავანსად შეიძლება მიიღოს თანხა რაიმეს შესაძენად, მივლინების და სხვა. ანგარიშვალდებულმა პირმა უნდა წარადგინოს ანგარიშგება ავანსად მიღებული სახსრების მიზნობრივად ხარჯვის შესახებ. თუ აღმოჩნდება, რომ ანგარიშვალდებულმა პირმა დახარჯა ავანსად მიღებულ თანხაზე მეტი, მაშინ მიღებულ ავანსსა და დახარჯულ თანხას შორის სხვაობას ანგარიშვალდებული პირი მიიღებს საღაროდან, ხოლო თუ ავანსად მიღებული თანხა მთლიანად არ იქნება გამოყენებული, მაშინ დარჩენილ თანხას იგი დააბრუნებს საღაროში. როდესაც ავანსად მიღებული თანხა მთლიანად იქნება გამოყენებული, ანგარიშვალდებულ პირს ჩამოეწერება მიზნობრივად გამოყენებული სახსრები.

მაგალითად: ა) ანგარიშვალდებულ პირზე გაცემულია 500 ლარი ნაღდი ფული საღაროდან ნედლეულის და მასალების შესაძენად, ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1430 კ 1110 – 500 ლარი,

ბ) ანგარიშვალდებულმა პირმა მოიტანა 300 ლარის ნედლეული და მასალები

დ 1620 კ 1430 – 300 ლარი,

გ) ანგარიშვალდებულმა პირმა დააბრუნა საღაროში 200 ლარი

დ 1110 კ 1430 – 200 ლარი.

1440 – მოთხოვნები ხელმძღვანელებისა და სამეთვალყურეო ორგანოების წევრების მიმართ. ეს ანგარიში გამოიყენება ხელმძღვანელებისა და სამეთვალყურეო ორგანოების წევრების მიმართ წარმოშობილი დებიტორული დავალიანების აღსარიცხავად.

მაგალითად: გაცემულია საწარმოს მენეჯერზე სამივლინებო ავანსი 200 ლარი

დ 1440 კ 1110 – 200 ლარი.

1450 – მოთხოვნები პარტნიორზე გაცემული სესხებიდან. ეს ანგარიში გამოიყენება საწარმოს დამფუძნებლებისთვის ერთ წლამდე ვადით გაცემული სესხების აღსარიცხავად.

მაგალითად: საწარმოს დამფუძნებელზე გაცემულია სესხი 1000 ლარი საღაროდან, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1450 კ 1110 – 1000 ლარი,

სესხის დაბრუნების შემთხვევაში გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1110 კ 1450 – 1000 ლარი.

1460 – კაპიტალის შევსებაზე პარტნიორების გრძელვადიანი მოთხოვნების მიმდინარე ნაწილი. ეს ანგარიში განკუთვნილია საწარმოს პარტნიორების მიერ საწესდებო კაპიტალის შევსებასთან დაკავშირებით ნაკისრი ვალდებულების იმ ნაწილის აღსარიცხავად, რომელიც პარტნიორმა უნდა შეასრულოს ერთი წლის განმავლობაში.

მაგალითად: კომპანიის დამფუძნებელმა 5 წლის განმავლობაში 10000 ლარით უნდა შეავსოს საწესდებო კაპიტალი. თანხის ის ნაწილი, რომელიც უნდა შემოიტანოს მან მიმდინარე წელს (2000 ლარი), ჩაითვლება როგორც გრძელვადიანი მოთხოვნის მიმდინარე ნაწილი. (ბუღალტრული გატარება იხილე სინთეზურ ანგარიშში 2300 „გრძელვადიანი მოთხოვნები“ – ანგარიში 2330 „მოთხოვნები საწესდებო კაპიტალის შევსებაზე“).

1470 – გრძელვადიანი მოთხოვნების მიმდინარე ნაწილი. ამ ანგარიშზე აღირიცხება ნებისმიერი გრძელვადიანი მოთხოვნის ის ნაწილი, რომელიც უნდა დაიფაროს მიმდინარე წელს.

1480 – მომწოდებელზე გადახდილი ავანსები. ეს ანგარიში გამოიყენება მომწოდებლისათვის ავანსად გადახდილი თანხების აღსარიცხავად.

მაგალითად: ა) მომწოდებლისთვის ავანსად გაცემულია 500 ლარი ნაღდი ფული ნედლეულის და მასალების შესაძენად. ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1480 კ 1110 – 500 ლარი,

ბ) მომწოდებელმა შემოიტანა 500 ლარის ნედლეული და მასალა

დ 1620 კ 1480 – 500 ლარი.

1490 – სხვა მოკლევადიანი მოთხოვნები. ეს ანგარიში გამოიყენება იმ დებიტორული დავალიანების აღსარიცხავად, რომელიც არ არის გათვალისწინებული ზემოთ განხილულ ანგარიშებში

მოკლევადიან სათამასუქო მოთხოვნების 1500 სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია მყიდველების, დამკვეთებისა და დებიტორების მიმართ წარმოშობილი ისეთი მოთხოვნების აღსარიცხავად, რომელიც უზრუნველყოფილია თამასუქებით. სათამასუქო მოთხოვნების წარმოშობა დაკავშირებულია საქონლის კრედიტით რეალიზაციასთან. თამასუქი შეიძლება მიღებული იქნას გაცემული სესხის ან აქტივების სანაცვლოდ.

თამასუქი არის კანონით დადგენილი წერილობითი ვალდებულება, რომლის საშუალებითაც თამასუქის მფლობელს ეძლევა უფლება მოსთხოვოს თამასუქის გამცემს განსაზღვრული ოდენობის თანხა დათქმულ ვადაში.

თამასუქებით უზრუნველყოფილი მოთხოვნა შეიძლება იყოს როგორც მოკლე, ისე გრძელვადიანი.

თამასუქს გააჩნია ნომინალი (დაწყებითი ღირებულება), საპროცენტო განაკვეთი, რომელიც დადგენილია ერთი წლისათვის.

მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანალიზური ანგარიშები:

1510 – მიღებული მოკლევადიანი თამასუქი

1520 – მიღებული მოკლევადიანი თამასუქის მიმდინარე ნაწილი

მაგალითად: რეალიზებულია კრედიტით 5000 ლარის საქონელი 60 დღეში გადახდის პირობით.

დ 1410 კ 6110 – 5000 ლარი.

ვთქვათ დებიტორმა დროზე ვერ აანაზღაურა თავისი დავალიანება, კონტრაქტი საქონლის კრედიტით რეალიზებაზე იცვლება მოკლევადიანი სათამასუქო მოთხოვნით შემდეგი ბუღალტრული გატარებით:

დ 1510 კ 1410 – 5000 ლარი.

ვთქვათ აღნიშნული თამასუქი არის წლიური საპროცენტო განაკვეთი 6%, საპროცენტო თანხა გადახდილი უნდა იქნას ყოველი თვის ბოლოს. ყოველთვიურად საპროცენტო შემოსავლის დარიცხვაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი.

დ 1820 კ 8110 – 25 ლარი.

(5000-ის 6%=300 ლ ერთი წლის საპროცენტო შემოსავალი. ერთი თვის საპროცენტო შემოსავალი $300 : 12 = 25$)

აღნიშნული საპროცენტო თანხის მიღების შემთხვევაში გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1110 კ 1820 – 25 ლარი.

წლის ბოლოს თამასუქის ძირითადი თანხის ანაზღაურების შემთხვევაში გვექნება ბუღალტრული გატარება:

დ 1110 კ 1510 – 5000 ლარი.

მომავალში თუ არის გასაწევი ხარჯი, მაშინ მას ეხსნება შემდეგი ანგარიში – 1700. აღნიშნული სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია მომავალი პერიოდში მისაღების ეკონომიკური სარგებლისათვის გაწეული გასავლების აღსარიცხავად. მას ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

1710 წინასწარ ანაზღაურებული მომსახურება.

1720 წინასწარ გადახდილი საიჯარო ქირა.

1790 სხვა წინასწარ გაწეული ხარჯები.

1710 წინასწარ ანაზღაურებული მომსახურება. აღნიშნული ანგარიში გამოიყენება საწარმოს მიერ წინასწარ ანაზღაურებული მომსახურების აღსარიცხავად. მაგალითად: წინასწარ გადახდილია 3 თვის მომსახურების ღირებულება 1000 ლარი.

დ 1710 კ 1110 – 1000 ლარი.

1720 წინასწარ გადახდილი საიჯარო ქირა. აღნიშნული ანგარიში გამოიყენება იმ საიჯარო ქირის აღსარიცხავად, რომელიც წინასწარ არის გადახდილი.

მაგალითად: წინასწარ გადახდილია შენობის საიჯარო ქირა 5000 ლარი

დ 1720 კ 1210 – 5000 ლარი.

1790 სხვა წინასწარ გაწეული ხარჯები. ამ ანგარიშზე აღირიცხება ის წინასწარ გაწეული ხარჯები, რომლებიც ზემოთ მოცემულ ანგარიშებში არ არის გათვალისწინებული.

დარიცხული ნიშნავს გამომუშავებულ, მაგრამ მიუღებელ შემოსავალს, რომელიც დარიცხვის მეთოდით აღიარებული უნდა იქნას შემოსავლად და მოთხოვნად. **არიცხულ მოთხოვნებს მინიჭებული აქვთ ანგარიში 1800.**

აღნიშნული სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია პროცენტისა და დივიდენდის სახით წარმოშობილი მოთხოვნების აღსარიცხავად, მას ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

1810 – მისაღები დივიდენდები,

1820 – მისაღები პროცენტები,

1890 – სხვა დარიცხული მოთხოვნები.

1810 – მისაღები დივიდენდები. საწარმოები სხვადასხვა ორგანიზაციები, მათი სამეურნეო საქმიანობის განსახორციელებლად საჭირო სახსრების მოსაზიდად სარეალიზაციოდ უშვებენ აქციებს – ფასიან ქაღალდებს. ის ფიზიკური და

იურიდიული პირები, რომლებიც იძენენ გამოშვებულ აქციებს, იწოდებიან აქციონერებად. სამეურნეო შედეგებიდან გამომდინარე, ისინი მიიღებენ მოგებიდან გარკვეულ თანხას შეძენილი აქციების პროპორციულად. აქციონერთა მიერ აქციების მფლობელობის გამო საწარმოთა და ორგანიზაციებიდან მიღებულ მოგებას ეწოდება **დივიდენდი**.

როდესაც სააქციო საზოგადოება გამოაცხადებს დივიდენდების გაცემას, დივიდენდის მიმღები ორგანიზაცია აფიქსირებს, რომ მას ეკუთვნის სააქციო საზოგადოებიდან დივიდენდი. დივიდენდის ოდენობას საწარმო განსაზღვრავს ერთ აქციაზე გამოცხადებული დივიდენდის გამრავლებით დივიდენდის გამოცხადების მომენტში მის ხელთ არსებული აქციების რაოდენობაზე.

მიმღები საწარმო სააქციო საზოგადოების მიერ დივიდენდების გამოცხადების შემდეგ. კუთვნილი დივიდენდების მიღებაზე ასახავს შემდეგი ბუღალტრული გატარებუთ, ვთქვათ აქციონერების მისაღები დივიდენდი შეადგენს 400 ლარს.

დ 1810 კ 8120 – 400 ლარი.

საგადასახადო კოდექსის მოთხოვნათა შესაბამისად, აქციონერების მისაღების დივიდენდებიდან ხდება დივიდენდზე გადასახადის გამოქვითვა (10%), რომელიც აქციონერ საწარმოს შეუძლია ჩაითვალოს მოგების გადასახადის გადახდაში სათანადო დამადასტურებელი დოკუმენტის საფუძველზე, აქციონერი საწარმოში დაკავებული დივიდენდის გადახდას ასახავს ბუღალტრული გატარებით:

დ 3390 კ 1810 – 40 ლარი.

კუთვნილი დივიდენდის მიღებაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1110 კ 1810 – 360 ლარი.

1820 – მისაღები პროცენტები. ეს ანგარიში გამოიყენება დებიტორზე დარიცხული პროცენტის აღსარიცხავად.

მაგალითად: დაერიცხა თამასუქს ყოველთვიური საპროცენტო განაკვეთი 4% (თამასუქის ნომინალური ღირებულებაა 2000 ლარი)

დ 1820 კ 8110 – 80 ლარი.

1890 – სხვა დარიცხული მოთხოვნები. ეს ანგარიში გამოიყენება სხვა დარიცხული მოთხოვნების აღსანიშნავად, რომლებიც არ არის გათვალისწინებული ზემოთ გახსნილ ანგარიშებში.

მისაღები საურავის დარიცხვაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი, ვთქვათ, 100 ლარით

დ 1890 კ 8190 – 100 ლარი.

ხოლო საურავის მიღება საღაროში აისახება ბუღალტრული გატარებით

დ 1110 კ 1890 – 100 ლარი.

სხვა მიმდინარე აქტივების აღრიცხვა მიმდინარეობს ანგარიშზე 1900.

ეს ანგარიში განკუთვნილია იმ მიმდინარე აქტივების აღსარიცხავად, რომლებიც ზემოთ განხილულ 1000 – „მიმდინარე აქტივები“-ს ანგარიშებში არ არის გათვალისწინებული.

VIII. ბრძელვადიანი აქტივები

*გრძელვადიანი აქტივების ღირებულების დადგენა.
საშემოსავლო გადასახადი.
ფასეულობების ანფასება.
აქტივების დაგეგმვის ხარჯები.
ბუნებრივი რესურსები.*

გრძელვადიანი აქტივების ღირებულების დადგენა. გრძელვადიან აქტივებს ეხსნებათ ანგარიში 2000. საწარმო თავისი საქმიანობის განხორციელებისას იყენებს როგორც გრძელვადიან, ისე მოკლევადიან აქტივებს.

გრძელვადიანი აქტივები შედგება მატერიალური და არამატერიალური გრძელვადიანი აქტივებისგან. მატერიალურ გრძელვადიან აქტივებს განეკუთვნება ძირითადი საშუალებები.

ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით – ძირითადი საშუალებები, **ანგარიში 2100**, არის მატერიალური აქტივები, რომლებიც: ა) იმყოფება საწარმოს განკარგულებაში და გამოიყენება საქონლის წარმოებისა და მომსახურების გასაწევად. იჯარით გასაცემად ან ადმინისტრაციული მიზნებისთვის; ბ) გათვალისწინებულია ერთ საანგარიშგებო პერიოდზე მეტი ხნით გამოსაყენებლად.

ძირითადი საშუალებები საწარმოს აქტივების შემადგენლობაში შესატანად უნდა აკმაყოფილებდეს გარკვეულ მოთხოვნებს, ბასს 16-ის (ბასს – ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტები) მიხედვით, ძირითადი საშუალებები აღიარებულ უნდა იქნეს აქტივად, თუ:

ა) მოსალოდნელია, რომ საწარმო მომავალში ამ აქტივის გამოყენებით მიიღებს ეკონომიკურ სარგებელს;

ბ) საწარმოსათვის შესაძლებელია აქტივის ღირებულების საიმედო შეფასება.

საგადასახადო კოდექსის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, ძირითად საშუალებებს მიეკუთვნება აქტივები, რომელთა ღირებულება უნდა შეადგენდეს მოცემული მომენტისათვის დაწესებულ ლიმიტზე მეტს (დღეისათვის 10000 ლარი).

ძირითადი საშუალებები საწარმოში შეიძლება მიღებულ იქნას სხვადასხვა გზით. კერძოდ, ნაღდი ფულის გადახდით, განვადებით – სათანადო პროცენტის გადახდით, უსასყიდლოდ, სხვა აქტივზე გაცვლით. საწარმომ ძირითადი საშუალებები შეიძლება შექმნას საკუთარი ძალით (მაგალითად: ააშენოს შენობა), მიიღოს გრანტის სახით და სხვა.

ძირითადი საშუალებების შეძენა ხდება მისი ფაქტიური თვითღირებულებით, რომელიც შეიცავს აქტივის შეძენისა და მის სამუშაო მდგომარეობაში მოყვანაზე გაწეულ ხარჯებს: ნასყიდობის ფასი, საწარმომდე ტრანსპორტირების, მონტაჟისა და სამუშაო მდგომარეობაში მოსაყვანად საჭირო სხვა პირდაპირი ხარჯები.

სინთეზური ანგარიში 2100 – „ძირითადი საშუალებები“ – განკუთვნილია ძირითადი საშუალებების აღსარიცხავად. მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

2110 – მიწის ნაკვეთები

2120 – დაუმთავრებელი მშენებლობა

2130 – სენობები

2140 – ნაგებობები

2150 – მანქანა-დანადგარები

2160 – ოფისის აღჭურვილობა

21170 – ავეჯი და სხვა ინვენტარი

21180 – სატრანსპორტო საშუალებები

2190 – იჯარით აღებული ქონების კეთილმოწყობა

ძირითადი საშუალებები შეიძლება შეფასდეს თავდაპირველი ნარჩენი და აღდგენითი ღირებულებებით.

თავდაპირველი ღირებულება – არის ყველა იმ ხარჯის ჯამი, რაც გაწეულ იქნა მოცემული ობიექტის შეძენაზე.

აღდგენითი ღირებულება – გულისხმობს ძირითადი საშუალებების რეალურ ღირებულებას თავისუფალი ფასებიდან გამომდინარე. აღდგენითი ღირებულების დადგენის მიზნით პერიოდულად ტარდება ძირითადი საშუალებების გადაფასება.

ნარჩენი (საბალანსო) ღირებულება არის ის თანხა, რომლითაც აისახება ძირითადი საშუალება ბალანსში დაგროვილი ცვეთის თანხის გამოკლებით ანუ ეს არის ექსპლუატაციაში მყოფი ძირითადი საშუალებების ღირებულების ის ნაწილი, რომელიც ჯერ კიდევ არ არის ჩამოწერილი ამორტიზაციის (ცვეთის) დარიცხვის გზით.

„ძირითადი საშუალებების“ ანგარიშზე აქტივების აღრიცხვა ხდება მათი შეზენის თვითღირებულებით, რომელიც შეძენის შემდგომი პერიოდის ბალანსში, მისი რეალური ღირებულებიდან გამომდინარე, ნარჩენი ღირებულებით აისახება. ეს იმას ნიშნავს, რომ ძირითადი საშუალებების ღირებულება იცვლება მისი საბაზრო ფასების ცვალებადობის გამო. ამიტომ ძირითადი საშუალებების ღირებულების გაზრდა ან შემცირება შესაძლებელია ჩამოფასების ან აფასების გზით.

ძირითადი საშუალებები შემოსავალში აიღება შესაბამისი დოკუმენტაციის (ანგარიშ-ფაქტურას, სასაქონლო ზედღებულის, შესყისვის აქტი და სხვა) საფუძველზე და ფორმდება „ძირითადი საშუალებების მიღება-ჩაბარების“ აქტით, რომელშიც მითითებულია მათი ღირებულება და ძირითადი ტექნიკური მახასიათებლები.

ძირითადი საშუალებების შეძენა, უმრავლეს შემთხვევაში, ხორციელდება მომწოდებელთან ხელშეკრულების გაფორმებით, რომელშიც აღინიშნება ანგარიშსწორების ფორმა (ნაღდი ან უნაღდო), აქტივის ღირებულება, განაღდების ვადა და სხვა.

მაგალითად: 1) შეძენილია მანქანა-დანადგარები 5000 ლარად

დ 2150 კ 1210 – 50000 ლარი,

2) კომპანიამ უსასყიდლოდ (ჩუქება) მიიღო სატრანსპორტო საშუალება 7000 ლარად (ნაჩუქარი ძირითადი საშუალებების საბალანსო ღირებულება განისაზღვრება რეალური საბაზრო ღირებულებით)

დ 2180 კ 8190 – 7000 ლარი.

ნებისმიერი ობიექტი, რომელიც მიეკუთვნება ძირითად საშუალებებს (გარდა მიწის ნაკვეთებისა და დაუმთავრებელი მშენებლობისა), განიცდის ცვეთას, აღიარდება ხარჯად. ხარჯად აღიარება ხდება ცვეთის დარიცხვით, ცვეთის დარიცხვა არის პროცესი, რომლის დროსაც დგება აქტივის პირვანდელი ღირებულების სისტემატიური განაწილება მისი სასარგებლო მომსახურების ვადის განმავლობაში.

პერიოდს, რომლის განმავლობაში ძირითად საშუალებას შეუძლია მოიტანოს ეკონომიკური სარგებელი, **სასარგებლო მომსახურების ვადა ეწოდება.**

ძირითადი საშუალების ცვეთის აღსარიცხავად გამოიყენება სინთეზური ანგარიში 2200. „ძირითადი საშუალებების ცვეთა“, რომელიც კონტრალური ანგარიშია ანგარიშისათვის 2100 ძირითადი საშუალებები“.

„ძირითადი საშუალებების ცვეთა“ ანგარიში ემსახურება ძირითადი საშუალებების საბალანსო (ნარჩენი) ღირებულების დადგენას.

მოცემულ სინთეზური ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

2230 – შენობების ცვეთა

- 2240 – ნაგებობების ცვეთა
- 2250 – მანქანა-დანადგარების ცვეთა
- 2260 – ოფისის აღჭურვილობის ცვეთა
- 2270 – ავეჯის და სხვა ინვენტარის ცვეთა
- 2280 – სატრანსპორტო საშუალებების ცვეთა
- 2290 – იჯარით აღებული ქონების კეთილმოწყობის ცვეთა

ძირითადი საშუალებების ცვეთის გეგმის შესადგენად აუცილებელია ცვეთის მეთოდის შერჩევა. ძირითადი საშუალებების გარკვეული ჯგუფისათვის შერჩეული ცვეთის მეთოდი უცვლელად უნდა იყოს გამოყენებული წლების მანძილზე. სამეწარმეო თვალსაზრისით, ცვეთის მეთოდების შერჩევაში შეზღუდვა არ არსებობს, მეთოდის შერჩევა დამოკიდებულია მოსალოდნელი ეკონომიკური სარგებლობის ხასიათზე და იგი არ უნდა შეიცვალოს მანამ, სანამ არ შეიცვლება მოცემული აქტივიდან მოსალოდნელი ეკონომიკური სარგებლის ხასიათი.

მსოფლიო სააღრიცხვო პრაქტიკაში ყველაზე მეტად გავრცელებული მეთოდებია:

I. წრფივი ცვეთის მეთოდი. იგი გულისხმობს ობიექტის ღირებულების თანაბარზომიერად ჩამოწერას მისი მომსახურების პერიოდში. აღნიშნული მეთოდი ეფუძნება იმ მოსაზრებას, რომ ცვეთა დამოკიდებულია მხოლოდ მომსახურების ვადის ხანგრძლივობაზე. თითოეული პერიოდისათვის ცვეთა გათანაბრებულია ცვეთადი ღირებულების გაყოფით ობიექტის ექსპლუატაციის ვადაზე.

წრფივი ცვეთის მეთოდის მიხედვით:

$$\text{წლიური ცვეთა} = \frac{\text{პირვანდელი ღირებულება} - \text{სალიკვიდაციო ღირებულება}}{\text{მომსახურების ვადა}}$$

სალიკვიდაციო ღირებულება ეწოდება თანხას, რომელიც ძირითადი საშუალებების მომსახურების ვადის გასვლის შემდეგ მისი გაყიდვიდან ან ლიკვიდაციიდან მიიღება.

ძირითადი საშუალებების პირვანდელ ღირებულებასა და სალიკვიდაციო ღირებულებას შორის სხვაობა წარმოადგენს ცვეთად ღირებულებას.

მაგალითად დაუშვათ, ძირითადი საშუალებების პირვანდელი ღირებულება 20000 ლარს შეადგენს, მისი სალიკვიდაციო ღირებულება გათვალისწინებულია 5000 ლარის ოდენობით, ხოლო მისი მომსახურების ვადა ნაგარაუდებია 5 წლის ხანგრძლივობით.

5 წლის განმავლობაში დარიცხული ცვეთა შემდეგ სახეს მიიღებს:

შეძენის თარიღი	პირვანდელი ღირებულება	ცვეთის წლიური ნორმა	ცვეთა ნაზარდი ჯამით	ნარჩენი ღირებულება
I წელი	20 000	3 000	3 000	17 000
II წელი	20 000	3 000	6 000	14 000
III წელი	20 000	3 000	9 000	11 000
IV წელი	20 000	3 000	12 000	8 000
V წელი	20 000	3 000	15 000	5 000

როგორც ცხრილიდან ჩანს, 5 წლის განმავლობაში ცვეთის თანხა ერთნაირია, ჯამური (დაგროვილი) ცვეთა იზრდება თანაბარზომიერად და ასევე თანაბარზომიერად მცირდება ნარჩენი ღირებულება.

ძირითადი საშუალებების ცვეთის დარიცხვაზე დგება ბუღალტრული მუხლი: დ 7170, 7350 ან 7455 „ცვეთა და ამორტიზაცია“, კ 2200.

მოცემული მაგალითის მიხედვით, ძირითად საშუალებას ცვეთა დაერიცხება ყოველწლიურად 5 წლის განმავლობაში შემდეგი ბუღალტრული გატარებით
დ 7170 კ 2200 – 3000 ლარი.

II. წარმოებლების პროპორციულად ცვეთის დარიცხვის მეთოდი

ეს მეთოდი გულისხმობს, რომ ყოველი პროდუქციის ერთეულის წარმოებისას თანაბარზომიერად ცვეთა მის წარმოებაზე გამოყენებული ძირითადი საშუალებები.

ცვეთა პროდუქციის ერთეულზე გაიანგარიშება ფორმულით:

$$\text{ცვეთა პროდუქციის ერთეულზე} = \frac{\text{პირვანდელი ღირებულება} - \text{სალიკვიდაციო ღირებულება}}{\text{პროდუქციის წარმოების სავარაუდო მოცულობა}}$$

დავუშვათ, მოცემული მაგალითის მიხედვით, ძირითადი საშუალების ზემოთ მოტანილი ობიექტი, მოემსახურება 150 000 ერთეული ნაწარმის შექმნას. მათ შორის I წელს გათვალისწინებულია 40 000 პროდუქციის ერთეულის, მეორე წელს – 35 000, III წელს – 32 000, IV წელს – 28 000, V წელს – 15 000 ერთეულის წარმოება.

ცვეთის დარიცხვა ყოველწლიურად ამ მეთოდის მიხედვით შემდეგნაირად მოხდება:

$$\text{ცვეთა პროდუქციის ერთეულზე} = \frac{20000 - 5000}{150000} = 0,1 \text{ ლარი}$$

ე.ი. 1 ერთეული ნაწარმის შექმნაზე ძირითადი საშუალება ცვეთა 0,1 ლარით

შეძენის თარიღი	პირვანდელი ღირებულება	ნაწარმის რაოდენობა	ცვეთის წლიური ნორმა	ცვეთა ნაზარდი ჯამით	ნარჩენი ღირებულება
I წელი	20 000	40 000	4 000	4 000	16 000
II წელი	20 000	35 000	3 500	7 500	12 500
III წელი	20 000	32 000	3 200	10 700	9 300
IV წელი	20 000	28 000	2 800	13 500	6 500
V წელი	20 000	15 000	1 500	15 000	5 000

როგორც ცხრილიდან ჩანს, აღნიშნული მეთოდის მიხედვით ცვეთის თანხა იზრდება შექმნილი პროდუქციის მოცულობის პროპორციულად, ძირითადი საშუალებების ნარჩენი ღირებულება მცირდება ასევე შექმნილი პროდუქციის მოცულობის პროპორციულად სალიკვიდაციო ღირებულებამდე.

ცვეთის დარიცხვაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 7170 კ 220 – 4000 ლარი I წელს

დ 7170 კ 220 – 3500 ლარი II წელს

და ა.შ.

III. რიცხვითა ჯამის მეთოდი

აღნიშნული მეთოდის მიხედვით ყოველწლიური ცვეთის თანხა იანგარიშება ფორმულით:

$$\text{წლიური ცვეთა} = \frac{\text{დარჩენილი წლების რაოდენობა}}{\text{რიცხვითა ჯამი}} * \text{ცვეთადი ღირებულება}$$

სადაც რიცხვთა ჯამი – ეს არის ძირითადი საშუალების ექსპლუატაციის პერიოდში ყველა წლის რიცხვითი მნიშვნელობის ჯამი. მაგალითად: თუ აქტივის სასარგებლო მომსახურების ვადა 3 წელია, მაშინ რიცხვთა ჯამი $1+2+3=6$. რიცხვთა ჯამი გამოითვლება ფორმულით:

$$\text{რიცხვთა ჯამი} = \frac{n(n+1)}{2}$$

სადაც n – არის ძირითადი საშუალებების სასარგებლო მომსახურების ვადა.

ზემოთ მოყვანილი მაგალითის მიხედვით ყოველწლიური ცვეთის თანხის გაანგარიშება რიცხვთა ჯამის მეთოდით შემდეგნაირად მოხდება:

$$\text{რიცხვთა ჯამი} = \frac{5(5+1)}{2} = 15 \quad \text{ცვეთადი ღირებულება} = 20000 - 5000 = 15000$$

შექმნის თარიღი	პირვანდელი ღირებულება	ცვეთის წლიური ნორმა	ცვეთა ნაზარდი ჯამით	ნარჩენი ღირებულება
I წელი	20 000	$\frac{5}{15} * 15000 = 5000$	5 000	15 000
II წელი	20 000	$\frac{4}{15} * 15000 = 4000$	9 000	11 000
III წელი	20 000	$\frac{3}{15} * 15000 = 3000$	12 000	8 000
IV წელი	20 000	$\frac{2}{15} * 15000 = 2000$	14 000	6 000
V წელი	20 000	$\frac{1}{15} * 15000 = 1000$	15 000	5 000

როგორც ცხრილიდან ჩანს, ცვეთის თანხა ყველაზე მეტია ექსპლუატაციის პირველ წელს, მომდევნო წლებში კი თანდათანობით მცირდება.

რიცხვთა ჯამის მეთოდს დაჩქარებული ცვეთის მეთოდსაც უწოდებენ. დაჩქარებული ცვეთის მეთოდის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ძირითად საშუალებას ექსპლუატაციის დასაწყისში უფრო მეტი ცვეთა ერიცხება, ვიდრე მომსახურების ვადის ბოლოს. ამ მეთოდის გამოყენება გამართლებულია იმ თვალსაზრისით, რომ საწარმოო დანიშნულების ძირითადი საშუალებების მეტი ნაწილი უფრო ეფექტურად მოქმედებს ექსპლუატაციის პირველ წლებში. ცვეთის მეტი ნაწილის ჩამოწერა ხდება ძირითადი საშუალებების ექსპლუატაციის დასაწყისში, რადგან მისი სარგებლიანობა და მწარმოებლობა ბევრად უფრო მაღალია პირველ წლებში, ვიდრე მომდევნო და ბოლო წლებში.

ცვეთის დარიცხვაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი
 დ 7170 კ 2200 – 5000 ლარი I წელი
 დ 7170 კ 2200 – 4000 ლარი II წელი
 და ა.შ.

IV. საბაღანსო ღირებულების შემცირების მეთოდი

საგადასახადო კოდექსის მოთხოვნათა შესაბამისად, ძირითადი საშუალებები, რომლებიც ექვემდებარებიან ამორტიზაციას, დაყოფილია 5 ჯგუფად. თითოეულ ჯგუფს შეესაბამება ამორტიზაციის დადგენილი ნორმა პროცენტებში. ძირითადი საშუალებების ცვეთის წლიური დარიცხვის გაანგარიშება ხდება ძირითადი საშუალებების ნარჩენი ღირებულებიდან ჯგუფის შესაბამისი პროცენტის გაანგარიშებით.

მაგალითად: შეძენილია მსუბუქი ავტომანქანა ადმინისტრაციული საჭიროებისათვის 20 000 ლარად. (საგადასახადო კოდექსით მსუბუქი ავტომანქანა მოთავსებულია I ჯგუფში და ერიცხება ცვეთა ნარჩენი ღირებულების 20%). დავარიცხოთ ცვეთა ავტომანქანას პირველი 5 წლის განმავლობაში.

შეძენის თარიღი	პირვანდელი ღირებულება	ცვეთის წლიური ნორმა	ცვეთა ნაზარდი ჯამით	ნარჩენი ღირებულება
I წელი	20 000	4 000	4 000	16 000
II წელი	20 000	3 200	7 200	12 800
III წელი	20 000	2 560	9 760	10 240
IV წელი	20 000	2 048	11 808	8 192
V წელი	20 000	1 638,4	13 446,4	6 553,6

გატარდება: I წ. 7170 კ 2280 – 4000 ლარი

II წ. 7170 კ 2280 – 3200 ლარი და ა.შ.

პრაქტიკაში აქტივის მიღება ხშირად არ ემთხვევა წლის დასაწყისს ან თვის პირველ რიცხვს. თუ ძირითადი საშუალება მიღებულია 15 რიცხვის ჩათვლით, მას ცვეთა ერიცხება მიმდინარე თვიდან, ხოლო თუ ძირითადი საშუალება მიღებულია 16 რიცხვიდან, მას ცვეთა ერიცხება მომდევნო თვიდან.

არასრული წლისათვის ცვეთის გამოთვლა ყველაზე მარტივია მწარმოებლობის მიხედვით., ვინაიდან ამ შემთხვევაში არსებითი მნიშვნელობა არა აქვს მიღების მომენტი.

არასრული წლისათვის წრფივი მეთოდით დასარიცხი ცვეთის თანხის დასადგენად ცვეთის წლიური თანხა (ჩვენი მაგალითის მიხედვით 3 000) იყოფა 12-ზე და მრავლდება მიღებიდან წლის ბოლომდე დარჩენილი თვეების რაოდენობაზე. თუ ჩვენს მაგალითში დაეუშვებთ, რომ აქტივი შეძენილი იყო 20 მარტს, მაშინ I

არასრული წლის ცვეთის თანხა იქნება $\frac{3000}{12} * 9 = 2250$ ლარი

მომდევნო სრული წლებისათვის ცვეთის დარიცხვა იქნება:

$$20000 - 2250 = 17750; \quad \frac{17750 - 5000}{4} = 3187,5 \text{ ლარი.}$$

ანალოგიურად იანგარიშება პირველი არასრული წლის ცვეთა რიცხვთა ჯამის მეთოდით. თუ ვისარგებლებთ რიცხვთა ჯამის მეთოდის ზემოთ მოყვანილი პირობით და დაეუშვებთ, რომ აქტივი შეძენილი იყო 10 აპრილის, მაშინ I არასრული წლისათვის ცვეთის თანხა იქნება $\frac{5000}{12} * 9 = 3750$ ლარი, მომდევნო ცვეთა შეადგენს

$$\frac{(5000 - 3750) + 4000 * 9}{12} = 4250,$$

ანალოგიურად გაგრძელდება მომდევნო წლების ცვეთის თანხის გამოთვლა:

$$\begin{aligned} \text{III წელს: } & \frac{4000 - 3000(*) + 3000 * 9}{12} = 3250 & \frac{*(4000 * 9)}{12} = 3000, \\ \text{IV წელს: } & \frac{3000 - 2250(*) + 2000 * 9}{12} = 2250 & \frac{*(3000 * 9)}{12} = 2250, \\ \text{IV წელს: } & \frac{2000 - 1500(*) + 1000 * 9}{12} = 1250 & \frac{*(2000 * 9)}{12} = 1500. \end{aligned}$$

ცვეთის ჩამოწერა ხდება შემდეგი ბუღალტრული გატარებით:
დ 2200 კ 2100.

სინთეზური ანგარიში გრძელვადიანი მოთხოვნები – 2300 - განკუთვნილია იმ მოთხოვნების აღსარიცხავად, რომელთა განადგება გათვალისწინებულია ბალანსის შედგენის თარიღიდან ერთი წლის ვადით. ასეთი მოთხოვნები შეიძლება დაკავშირებული იყოს გრძელვადიანი კრედიტით საქონლის გაყიდვასთან, ქონების ფინანსური იჯარით გაცემასთან და სხვა.

„გრძელვადიანი მოთხოვნების“ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

- 2310 – მიღებული გრძელვადიანი თამასუქები.
- 2320 – ფინანსურ იჯარასთან დაკავშირებული მოთხოვნები.
- 2330 – მოთხოვნები საწესდებო კაპიტალის შევსებაზე
- 2340 – გადავადებული საგადასახადო აქტივი
- 2390 – სხვა გრძელვადიანი მოთხოვნები

2310 – მიღებული გრძელვადიანი თამასუქები. გრძელვადიანი თამასუქების აღრიცხვა ხორციელდება მოკლევადიანი თამასუქების მსგავსად. გრძელვადიანი სათამასუქო მოთხოვნა წარმოიქმნება გაცემულ სესხზე თამასუქის წარმოდგენის დროს, აგრეთვე აქტივების გრძელვადიანი კრედიტით რეალიზაციის დროს დებიტორის მიერ დავალიანების დროულად აუნაზღაურებლობის შემთხვევაში.

მაგალითად: რეალიზებული გრძელვადიანი კრედიტი 6000 ლარის საქონელი, რაზედაც შედგება ბუღალტრული მუხლი:

დ 2390 კ 6110 – 6000 ლარი.

ვთქვათ, დებიტორმა ვერ აანაზღაურა აღნიშნული დავალიანება და ხელშეკრულება შეიცვალა გრძელვადიანი თამასუქით წლიური საპროცენტო განაკვეთით 10% ვადა სამი წელი.

დ 2310 კ 2390 – 6000 ლარი.

პროცენტის შემოსავლად აღიარება მოხდება შემდეგი ბუღალტრული გატარებით

დ 1820 კ 8110 – 600 ლარი.

დაუშვათ, დებიტორმა მიმდინარე წელს უნდა აანაზღაუროს გრძელვადიანი თამასუქის ნაწილი 2000 ლარი. ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1520 კ 2310 – 2000 ლარი.

დებიტორის მიერ თამასუქის აღნიშნული ნაწილის დაფარვის დროს გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1110 კ 1520 – 2000 ლარი,

ხოლო საპროცენტო თანხის მიღება აისახება შემდეგი გატარებით

დ 1110 კ 1820 – 600 ლარი.

2320 – ფინანსურ იჯარასთან დაკავშირებული მოთხოვნები. იჯარა ეს არის მხარეთა ურთიერთშეთანხმება, რომლის თანახმად მეიჯარე (ქონების იჯარით გამცემი) შემოსავლის გაცემის მიზნით, მოიჯარეს (ქონების იჯარით მიმღები)

გადასცემს აქტივის გამოყენების უფლებას ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადის განმავლობაში.

საერთაშორისო სტანდარტის მიხედვით არსებობს ორი ტიპის იჯარა. ფინანსური იჯარა და საოპერაციო იჯარა. საიჯარო ურთიერთობების ასეთი კლასიფიკაცია ეყრდნობა იმას, თუ როგორ არის განაწილებული იჯარით გაცემულ აქტივთან დაკავშირებული რისკები და ეკონომიკური სარგებელი მოიჯარესა და მოიჯარეს შორის.

ფინანსური იჯარა, როდესაც აქტივებთან დაკავშირებული ყველა მნიშვნელოვანი რისკი და ეკონომიკური სარგებელი გადაეცემა მოიჯარეს. საკუთრების უფლება შეიძლება გაცემული იქნას ან არა.

რისკი გულისხმობს სიმძლავრეთა მოცდენის ან ტექნიკურად მოძველების გამო ზარალის მიღების ალბათობას, ასევე ეკონომიკური პირობების გამო მოგების მერყეობას.

ეკონომიკური სარგებელი არის აქტივების სასარგებლო მოხმარების ვადაში სავარაუდო მომგებიანი ოპერაციის, ასევე აქტივების გაძვირების ან სალიკვიდაციო ღირებულების რეალიზაციიდან შემოსავლების მიღების ალბათობა.

ფინანსურია იჯარა, თუ სრულდება რომელიმე პირობა:

ხელშეკრულების თანახმად, მოიჯარეს გადაეცემა აქტივის საკუთრების უფლება იჯარის ვადის დამთავრების შემდეგ.

ხელშეკრულების თანახმად, მოიჯარეს უფლება აქვს შეიძინოს აქტივი იმ რეალურ ღირებულებაზე მნიშვნელოვნად დაბალი ფასით, რომელიც აქტივს გააჩნია უფლების გამოყენების მომენტში, ხოლო იჯარის ვადის დასაწყისში არსებობს ამ უფლების გამოყენების დიდი ალბათობა.

იჯარის ვადა მოიცავს აქტივის სასარგებლო მოხმარების ვადის ძირითად, მნიშვნელოვან ნაწილს მიუხედავად იმისა, რომ საკუთრების უფლება არ გადაეცემა.

იჯარის ვადის დასაწყისისათვის მიმდინარე საიჯარო გადასახადის დისკონტირებული ღირებულება უკიდურეს შემთხვევაში შეადგენს იჯარით აღებული აქტივის პრაქტიკულად მთლიან რეალურ ღირებულებას.

თუ მოიჯარეს შეუძლია გააუქმოს იჯარა, გაუქმებასთან დაკავშირებული ზარალის ანაზღაურება ეკისრება მოიჯარეს.

მოიჯარეს უფლება აქვს გააგრძელოს იჯარა მეორე ვადის საბაზრო დონეზე მნიშვნელოვნად დაბალი საიჯარო გადასახადით.

მაგალითად: გაცემულია ფინანსური იჯარით მანქანა-დანადგარი 5 წლის ვადით 10 000 ლარად, ეს ოპერაცია აისახება ბუღალტრული გატარებით

დ 2320 კ 2150 – 10 000 ლარი.

ფინანსურ იჯარასთან დაკავშირებული მოთხოვნების დაფარვა ხდება ყოველწლიურად მიმდინარე ნაწილის მოკლევადიან მოთხოვნაში გადატანით.

ვთქვათ, მოცემულ მაგალითში მოიჯარის მიერ მიმდინარე წელს გადასახდელია საიჯარო ქირის ნაწილი 2.000 ლარი, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1470 კ 2320 – 2000 ლარი.

როდესაც მოიჯარეს მიერ შემოტანილი იქნება მიმდინარე წლის საიჯარო გადასახდელი 2000 ლარი, გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1110 კ 1470 – 2000 ლარი

ფინანსური იჯარის დროს აქტივი აისახება მოიჯარის ბალანსზე და მათ ცვეთა ერიცხება ჩვეულებრივ.

ყველა იჯარა, რომელიც არ შეიძლება ჩაითვალოს ფინანსურ იჯარად, წარმოადგენს ჩვეულებრივ იჯარას.

ჩვეულებრივი (საოპერაციო) იჯარის შემთხვევაში აქტივის გადაცემით მოიჯარეს არ გადაეცემა ამ აქტივთან დაკავშირებული რისკი და ეკონომიკური სარგებელი. აქტივი აღირიცხება მოიჯარესთან.

მაგალითად: გაცემულია ჩვეულებრივი იჯარით შენობა 2 000 ლარად, ეს ოპერაცია აისახება დარიცხული მოთხოვნების სახით შემდეგი ბუღალტრული გატარებით:

დ 1890 კ 8190 – 2000 ლარი.

საიჯარო ქირის მიღების შემთხვევაში გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1110 კ 1890 – 2000 ლარი.

2330 – მოთხოვნები საწესდებო კაპიტალის შევსებაზე. საწესდებო კაპიტალის შევსებასთან დაკავშირებული მოთხოვნები წარმოიშობა მაშინ, როდესაც პარტნიორს სრული ოდენობით არა აქვს საწესდებო მოთხოვნა შესრულებული. თუ წესდებით განსაზღვრული არ არის საწესდებო მოთხოვნის შესრულების ვადა, იგი თავიდან გრძელვადიან მოთხოვნებს მიეკუთვნება. პარტნიორის მიერ საწესდებო კაპიტალის შევსებაზე მოთხოვნა, ვთქვათ 10 000 ლარზე, გატარდება შემდეგი ბუღალტრული მუხლით

დ 2330 კ 5100 – 10000 ლარი.

თუ პარტნიორი თავისი ინიციატივით შეასრულებს საწესდებო მოთხოვნას, გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1210 კ 2330 – 10000 ლარი.

შესაძლებელია, პარტნიორების გადაწყვეტილების საფუძველზე აღნიშნული მოთხოვნა გადავიდეს მოკლევადიანი მოთხოვნების ანგარიშზე, რათა კაპიტალის შევსება მოხდეს ნაწილ-ნაწილ. ვთქვათ მიმდინარე წელს პარტნიორს მოეთხოვოს საწესდებო კაპიტალის შევსება 50 000 ლარით, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1460 კ 2330 – 5000 ლარი.

მოთხოვნის დაფარვა შეიძლება მოხდეს ფულის ან სხვა აქტივების შეტანით

დ 1210 კ 1460 – 5000 ლარი..

2340 – გადავადებული საგადასახადო აქტივი. ამ ანგარიშზე აისახება გადავადებული საგადასახადო აქტივი, რომლის წარმოშობა გამოწვეულია საფინანსო (სააღრიცხვო) და საგადასახადო მოგებას შორის სხვაობით. თუ სააღრიცხვო მოგების მიხედვით გაანგარიშებული მოგების გადასახადი ნაკლებია საგადასახადო მოგებიდან გაანგარიშებულ მოგების გადასახადზე, მაშინ წარმოიქმნება მოთხოვნა გადავადებულ საგადასახადო აქტივზე.

ვთქვათ, საერთაშორისო სტანდარტების მიხედვით გაანგარიშებული მოგების გადასახადი შეადგენს 200 ლარს, ხოლო საგადასახადო კოდექსის მოთხოვნებიდან გამომდინარე, მოგების გადასახადი შეადგენს 220 ლარს, მაშინ გვექნება ბუღალტრული გატარება

დ 9210 კ 3310 – 200 ლარი,

დ 2340 კ 3310 – 20 ლარი.

2390 – სხვა გრძელვადიანი მოთხოვნები. ამ ანგარიშზე აღირიცხება ის გრძელვადიანი მოთხოვნები, რომელიც ზემოთ განხილულ ანგარიშებში არ არის გათვალისწინებული.

ბასს-ის მიხედვით არამატერიალური აქტივები **ანგარიში 2500** არის იდენტიფიცირებადი არაფულადი აქტივი, რომელსაც არ გააჩნია ფიზიკური ფორმა და საწარმო ფლობს საქონლის ან მომსახურების, წარმოებისა და მიწოდების პროცესში გამოსაყენებლად, სხვებზე იჯარით გადასაცემად ან ადმინისტრაციული მიზნებისათვის. არამატერიალური აქტივები უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ 3 პირობას: 1) როგორც აქტივი იგი უნდა იყოს საწარმოს მიერ კონტროლირებადი; 2) უნდა იძლეოდეს ეკონომიკურ სარგებელს; 3) უნდა იყოს იდენტიფიცირებადი.

საწარმო აქტივს აკონტროლებს მაშინ, თუ მას გააჩნია უფლება მოცემული რესურსიდან მიიღოს მომავალი ეკონომიკური სარგებელი და ამავე დროს შეუძლია, სხვას აუკრძალოს ამ აქტივის გამოყენება.

არამატერიალური აქტივებიდან მომავალში მისაღები ეკონომიკური სარგებელი მოიცავს საქონლის ან მომსახურების რეალიზაციიდან მიღებულ ამონაგებს, დანახარჯების ეკონომიას ან სხვა სარგებელს, რომელიც ამ აქტივების გამოყენების შედეგია.

– არამატერიალური აქტივის იდენტიფიცირებადობა მოითხოვს მის მკვეთრად გამოიჯნას გუდვილისაგან, რომელიც წარმოიშობა საწარმოთა გაერთიანების შედეგად და იგი წარმოადგენს მომავალი ეკონომიკური სარგებლის მოლოდინში გადახდილ საფასურს.

არამატერიალური აქტივები იყოფა კლასებად, როგორიცაა: ა) სავაჭრო ნიშანი; ბ) პერიოდული გამომცემლობისა და პუბლიკაციის დასახელება; გ) კომპიუტერული პროგრამული უზრუნველყოფა; დ) ლიცენზია და ფრანჩაიზი; ე) საავტორო უფლება, პატენტი და უფლება სამრეწველო საკუთრებაზე, მომსახურებისა და ექსპლუატაციის უფლება; ვ) რეცეპტი, ფორმულა, ნახაზი და პროტოტიპი; ზ) დამუშავების პროცესში მყოფი არამატერიალური აქტივი.

განვიხილოთ ზოგიერთი მათგანი:

სავაჭრო ნიშანი – არის კომპანიების, მათი პროდუქციის დასახელება, ტერმინი, რომელიც განკუთვნილია ამა თუ იმ საქონლის (მომსახურების) იდენტიფიცირებისა და სხვა საწარმოთა საქონლისაგან განსხვავებისათვის.

საავტორო უფლება წარმოადგენს ლიტერატურაში, ხელოვნებაში და მეცნიერებაში შესრულებული ნაშრომების ავტორთა უფლებას ამ ნაშრომების მონოპოლიაზე. ეს უფლება დაცულია კანონით და საავტორო უფლების დარღვევა სისხლის სამართლის საქმედ ითვლება. საავტორო უფლების სხვაზე გადაცემა ფორმდება კონტრაქტით.

ფრანჩაიზი – წარმოადგენს უფლების გადაცემას ძირითადი საშუალებების, სავაჭრო მარკების, მატერიალური და არამატერიალური აქტივების გამოყენებაზე. იგი გაიცემა მეწარმეზე და უფლებას აძლევს, აწარმოოს ან ივაჭროს განსაზღვრული სახის საქონლით ან მომსახურებით განსაზღვრულ რეგიონში შეთანხმებული პერიოდის განმავლობაში. მეწარმე ამ უფლებისათვის გარკვეულ საზღაურს იხდის. ფრანჩაიზი თავისი ბუნებით ლიცენზიის იდენტურია.

კოპირაიტი (**Copy right** - უფლება ტირაჟირებაზე) – წარმოადგენს სახელმწიფოსაგან ლიტერატურის, მუსიკის, კონოს, ხელოვნების ნიმუშების და სხვა მასალების გამოცემასა და რეალიზაციაზე უფლების მოპოვებას.

ინტელექტუალური საკუთრება (ნოუ ჰაუ - ვიცი, როგორ) არის სამეცნიერო, მმართველობითი, კომერციული, ფინანსური და სხვა სახის გამოცდილება ან ცოდნა, რომელიც გამოყენებული იქნება სამეცნიერო გამოკვლევებში და სხვა.

არამატერიალური აქტივი საწარმოში შეიძლება შემოვიდეს სხვადასხვა გზით, საწარმომ შეიძლება იგი შეიძინოს, გაცვალოს სხვა მატერიალურ და არამატერიალურ აქტივზე, მიიღოს სახელმწიფო გრანტის სახით ან შექმნას თვითონ.

არამატერიალური აქტივები თავდაპირველად ფასდება მათი შეძენის თვითღირებულებით, რომელიც მოიცავს ყველა დანახარჯს, რაც დაკავშირებულია ამ აქტივის შეძენასთან.

არამატერიალური აქტივების აღსარიცხავად გამოყენებულია სინთეზური ანგარიში 2500 „არამატერიალური აქტივები“. მას ეხსენება შემდეგი ანგარიშები:

2510 – ლიცენზიები

2520 – კონცესიები

2530 – პატენტები

2540 – გუდვილი

2590 – სხვა არამატერიალური აქტივები.

2510 – ლიცენზიები. ლიცენზია არის სახელმწიფო ორგანოსაგან მიღებული ნებართვა გარკვეული სახის საქმიანობის განსახორციელებლად. საქართველოს კანონი სამეწარმეო საქმიანობის ლიცენზირების შესახებ განსაზღვრულია ლიცენზიით ნებადართული საქმიანობის სახეები და ლიცენზიის გაცემაზე უფლებამოსილი ორგანოები.

2520 – კონცესიები. კონცესია წარმოადგენს სახელმწიფოსაგან მიღებულ უფლებას ბუნებრივი სიმდიდრეების, საბადოების, წიაღისეულისა და მიწის ნაკვეთების განსაზღვრული პირობებით ექსპლუატაციაში გადაცემაზე. ხელშეკრულება ფორმდება სახელმწიფო ან მუნიციპალურ ხელისუფლებასა და კერძო მეწარმეებს ან უცხოურ ფირმას შორის.

2530 – პატენტები. პატენტი არის დოკუმენტი, რომელიც ადასტურებს გამოგონების სახელმწიფოებრივ აღიარებას და ანიჭებს მის ავტორს ამ გამოგონებაზე საავტორო უფლებას. პატენტის მფლობელი უფლებამოსილია გამოგონების გამოყენების უფლება გადასცეს სხვა პირს.

არამატერიალური აქტივების შეძენაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი. მაგალითად: შეძენილია არამატერიალური აქტივი, ფული გადარიცხულია საბანკო ანგარიშიდან

დ 2500 კ 1200.

2540 – გუდვილი. საწარმოს შეიძლება ჰქონდეს კარგი საქმიანი რეპუტაცია, რომლის წარმოშობის მიზეზებია: პერსონალის მაღალი კვალიფიკაცია, მათი საქმიანი კულტურა, გამოცდილება და პროფესიონალიზმი, საწარმოს კავშირები მომწოდებლებთან, საწარმო შეიძლება ცნობილი იყოს როგორც მაღალი ხარისხის პროდუქციის ან მომსახურების მიმწოდებელი, საწარმოს შეიძლება ჰქონდეს კარგი ტერიტორიული მდებარეობა და სხვა. ყველა ეს ფაქტორი მონაწილეობას ღებულობს დამატებითი ეკონომიკური სარგებლის მიღებაში.

ზოგადად, ფირმის რეპუტაციას უწოდებენ გუდვილს. გუდვილი შეიძლება იყოს ჩამოყალიბებული საწარმოს შიგნით, მას უწოდებენ თანდართულ გუდვილს და შეძენილი, რომელიც მიიღება სხვა საწარმოს შეძენის ან სხვა საწარმოსთან გაერთიანების დროს. შიდა გუდვილის შეფასება პრაქტიკულად შეუძლებელია, მისი შეფასება შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი გაიყიდება საწარმოსთან ერთად. როდესაც იყიდება მაღალი საქმიანი რეპუტაციის საწარმო, მყიდველი მასში ამ რეპუტაციის გამო იხდის უფრო მეტს, ვიდრე მისი წმინდა აქტივების რეალური ღირებულებაა. მომავალი ეკონომიკური სარგებლის მიღების იმედით მყიდველი შეძენილ საწარმოში თავისი ნებით იხდის უფრო მეტს, ვიდრე მისი წმინდა აქტივის რეალური ღირებულებაა, ამიტომ საწარმოს ყიდვის დროს საბაზრო ფასზე ზევით გადახდილი ნამატი თანხა მყიდველისათვის წარმოადგენს არამატერიალურ აქტივს. სხვაობა შესყიდვის თვითღირებულებასა და წმინდა აქტივების რეალურ ღირებულებას შორის წარმოადგენს გუდვილს.

გუდვილი წარმოიშობა საწარმოთა გაერთიანების შედეგად, რომელიც განიხილება როგორც შეძენა და წარმოადგენს სხვაობას შესყიდვის თვითღირებულებასა და შეძენილი აქტივებისა და ვალდებულებების რეალურ ღირებულებას შორის.

მაგალითად: საწარმომ შეიძინა საწარმო 50 000 ლარად. სინამდვილეში საწარმოს აქტივებისა და ვალდებულებების რეალური ფასია 40 000 ლარი. ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 2100 კ 1210 – 40 000 ლარი,

დ 2540 კ 1210 – 10 000 ლარი.

შესყიდვების შედეგად შეიძლება წარმოიშვას უარყოფითი გუდვილი მაშინ, როდესაც შესყიდვის თვითღირებულება ნაკლები აღმოჩნდება შესყიდული წმინდა აქტივის რეალურ ღირებულებაზე.

უარყოფითი გუდვილი ფაქტობრივად ასახავს წმინდა აქტივების შეძენას ფასდათმობით. მაგალითად: მოცემულ მაგალითში დავუშვათ, რომ მყიდველმა საწარმომ გადაიხადა 35 000 ლარი, მაშინ მივიღებთ უარყოფით გუდვილს

დ 2100 კ 1210 – 35 000 ლარი,

დ 2110 კ 2540 – 5 000 ლარი.

2590 – სხვა არამატერიალური აქტივები. ამ ანგარიშზე აისახება ის არამატერიალური აქტივები, რომელიც ზემოთ განხილულ ანგარიშებში არ არის გათვალისწინებული.

არამატერიალური აქტივების ამორტიზაცია - **ანგარიში 2600** - არის ამორტიზირებადი თანხის სისტემური განაწილება მისი სასარგებლო მოხმარების ვადაში. ზოგიერთ აქტივზე გამოყენების ვადა განისაზღვრება იურიდიული უფლებით (მაგალითად: საავტორო უფლება, ლიცენზია), ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ ვადა არ არის შეზღუდული იურიდიულად, მაშინ გამოყენების ვადა დგინდება ეკონომიკური ფაქტორების გათვალისწინებით, მაგრამ ბასს 38-ის თანახმად, სასარგებლო მოხმარების ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 20 წელიწადს, მისი გამოყენების დაწყების დროიდან.

არამატერიალური აქტივის ამორტიზაცია შეიძლება დაირიცხოს სხვადასხვა მეთოდით, კერძოდ წრფივი დარიცხვის, რიცხვთა ჯვამით, პროდუქციის ერთეულზე მწარმოებლობის მეთოდების გამოყენებით. ამორტიზაციის მეთოდის არჩევა ხდება წარმოების მიერ მისაღები ეკონომიკური სარგებლის გრაფიკის საფუძველზე. თუ შეუძლებელი იქნება ასეთი გრაფიკის საიმედოდ შეფასება, მაშინ გამოყენებული უნდა იქნეს წრფივი ამორტიზაციის მეთოდი.

არამატერიალური აქტივების ამორტიზაცია აისახება სინთეზურ ანგარიშზე **2600 „არამატერიალური აქტივების ამორტიზაცია“**. მას არამატერიალური აქტივების ანგარიშების შესაბამისად ეხსნება შემდეგი ანგარიშები.

2620 – ლიცენზიების ამორტიზაცია

2620 – კონცესიების ამორტიზაცია

2630 – პატენტების ამორტიზაცია

2640 – გუდვილის ამორტიზაცია

2690 – სხვა არამატერიალური აქტივების ამორტიზაცია

მაგალითად: კომპანიამ შეიძინა პატენტი, რომლის მოქმედების ვადა შეადგენს 5 წელს, 15 000 ლარად. ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 2530 კ 1210 – 15 000 ლარით.

საწარმომ მიზანშეწონილად ჩათვალა, რომ გამოყენებულ იქნას ამორტიზაციის დარიცხვის წრფივი მეთოდი, რომლის თანახმად წლიური ცვეთა იქნება

$15\ 000 / 5 = 3\ 000$ ლარია.

ყოველწლიურად პატენტებზე დარიცხული წლიური ამორტიზაცია ბუღალტრულად გაფორმდება შემდეგი გატარებით

დ 7455 კ 2630 – 3000 ლარი.

ვთქვათ, კომპანიამ პატენტი გამოიყენა მხოლოდ 3 წლის განმავლობაში, ამ პერიოდში პატენტს დაერიცხა ცვეთა

დ 7455 კ 2630 – 9000 ლარი.

პატენტის ნარჩენი ღირებულება (15 000 – 9 000) უნდა ჩამოიწეროს და ვალიაოთ, როგორც ზარალი

დ 2630 კ 2530 – 9000 ლარი,

დ 8221 კ 2530 – 6000 ლარი .

გრძელვადიან ინვესტიციებს წარმოგიდგენთ კაპიტალურ ინვესტიციებში

ბუნებრივი რესურსები. საქართველოში ბუნებრივი რესურსები ხასიათდება მრავალფეროვნებით. საწარმოო საქმიანობის განვითარებასთან ერთად გარკვეული საფრთხე ექმნება მათ არსებობას. საკმაო ზიანი მოაქვს მოსახლეობის სოციალურ მდგომარეობას, ომს, შიდა სახელმწიფოებრივ კონფრონტაციებს. 1996 წელს 10 დეკემბერს იყო მიღებული კანონი „გარემოს დაცვის შესახებ“, რომელიც ქმნის საქართველოს გარემოსდაცვით ერთიან სისტემას.

ისტორიიდან ვიცით, რომ ჯერ კიდევ თამარ მეფის კარზე იყო თანამდებობა „ტყეთუხუცესი“, რომელიც ხელმძღვანელობდა სტრატეგიული და სამონადირეო ტყის დაცვას. სამართლებრივი დაცვა აღწერილია ასევე ვახტანგ VI-ეს „დასტურდამალში“, „ჰსჯულთა კრებულში“.

საქართველოში ჩართულია ბუნებათსარგებლობასთან ისეთ გლობალურ ხელშეკრულებებში როგორიცაა:

- ბიომრავალფეროვნების დაცვის კონვენცია. მიღებულია 1992 წელს გაეროს რიო-დე-ჟანეიროს მსოფლიო სამიტზე, საქართველო შეუერთდა 1994 წელს;
- კლიმატის ცვლილებები ჩარჩო-კონვენცია, მიღებულია 1992 წელს, საქართველო შეუერთდა 1996 წელს. მიმდინარეობდა კლიმატის ცვლილებების ეროვნული პროგრამის შემუშავება გაეროს განვითარების პროგრამის გრანტით;
- ვენის კონვენცია ოზონის შრის შესახებ და მონრეალის ოქმი;
- ფლორისა და ფაუნას იშვიათი და გადაშენების პირას მისული სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის კონვენცია. საქართველო ამ კონვენციას შეუერთდა 1996 წელს. წყალჭაობიანი ტერიტორიების დაცვის კონვენცია (ე.წ. რამსის კონვენცია, 1992 წ.);

ასევე 1992 წელს იყო დადებული რეგიონული ხელშეკრულება შავი ზღვის დაბინძურებისაგან დაცვის კონვენცია (ე.წ. ბუქარესტის კონვენცია, 1992წ.). 1997 წელს დაიდო ორმხრივი სამთავრობო ხელშეკრულებები აზერბაიჯანთან, სასომხეთთან, თურქეთთან და საბერძნეთთან.

საქართველოს მოგებიანი გეოგრაფიული ადგილმდებარეობა განაპირობებს გარკვეული მასალების მოპოვების შესაძლებლობას. არსებობს მარმარილო, ტუფი, ნავთობი, მარგანეცი, ცემენტის ნედლეული, ხის მასალა, თიხა და სხვა მრავალი.

IX. ვალდებულებები

განხილული საკითხები :

მიმდინარე ვალდებულებები

გადასახადები და მათ ანგარიში

გრძელვადიანი ვალდებულებები

მიმდინარე ვალდებულებების ანგარიში. ვალდებულება არის საწარმოს მოვალეობა ან პასუხისმგებლობა, რომლის შესრულება გარკვეულ ნორმებს ექვემდებარება.

ის წარმოიშვება ყოველდღიურად საწარმოო-ეკონომიკური საქმიანობის წარმართვასთან ერთად. საწარმო საქმიანობის დაწყებისთანავე განსაზღვრავს თუ რა დროით იღებს ამ ვალდებულებებს თავზე. ვალდებულებები წარმოიშვება ხელფასების და ავანსების გაცემასთან დაკავშირებით, მასალების შესყიდვის, შენახვის და ტრანსპორტირების დროს, სხვა კომპანიებთან ხელშეკრულებების დადების დროს და ა.შ.

ვალდებულებების დაფარვა სხვადასხვა გზით შეიძლება მოხდეს : ფულადი სახსრების გადახდით, სხვა აქტივების გადაცემით, მომსახურების გაწევით, ერთი ვალდებულების მეორეთი შეცვლით ან ვალდებულების საკუთარი კაპიტალად გადაქცევის გზით, ან კრედიტორის მიერ მისაღებ თანხაზე უარის თქმით, კრედიტორობის უფლების კონფისკაციით.

როგორც წესი ვალდებულება წარმოიშვება წარსულ პერიოდში სამეურნეო საქმიანობის შედეგად და მის დაფარვას ესაჭიროება გარკვეული დრო. მაგალითად, ბანკიდან აღებული სესხი უკვე წარმოშობს ვალდებულებას, რომელიც უნდა დაიფაროს სასესხო საბუთში აღნიშნულ დროში. ბალანსში ვალდებულების ასახვა მაშინ ხდება, როდესაც მისი დაფარვის ვადა გადადის მეორე წელზე ან დროულად არ ხერხდება მისი დაფარვა.

ვალდებულება როგორც სხვა ყველა ხარჯი საჭიროებს კლასიფიცირებას – დაჯგუფებას დანიშნულების და ფუნქციების მიხედვით.

ბასს 1-ს მოთხოვნის შესაბამისად ყოველმა საწარმომ, თავისი სპეციფიკიდან გამომდინარე, თვითონ უნდა გადაწყვიტოს ასახავს თუ არა გრძელვადიან და მოკლევადიან ვალდებულებებს ერთად თუ ცალკე, მაშინ თუ ის ვალდებულებებს ერთად ასახავს, მაშინ მათი წარდგენა უნდა მოხდეს ლიკვიდობის მიხედვით.

ლიკვიდობა ნიშნავს რეალიზაციის, გაყიდვებს, მატერიალური ან სხვა ფასეულობების ფულად სახსრებად გადაქცევა ფინანსური ვალდებულებების დაფარვის მიზნით. ლიკვიდობა – აქტივების თვისებაა ფულად სახსრებად ქცევის, თავისი ფიქსირებული ნომინალური ღირებულების შენარჩუნებით.

აქტივების ნომინალური ღირებულება ნეტო ღირებულება არის ნარჩენი ღირებულება ყველა ვალდების დაფარვის შემდეგ (Net Asset Value).

ბალანსის შედგენის თარიღიდან 12 თვის განმავლობაში დასაფარავი ვალდებულებები არის მოკლევადიანი, სხვა დანარჩენი ითვლება გრძელვადიან ვალდებულებებად. (ბასს 1. პუქტი 60).

მოკლევადიანი ვალდებულებები ისევე როგორც მიმდინარე აქტივები იყოფა კატეგორიებად. მაგალითად, დასაფარი სახელფასო ვალდებულებები, დარიცხული საწარმოო ხარჯები და სავაჭრო ვალდებულებები ითვლებიან მოკლევადიან ვალდებულებებად მაშინაც კი, როდესაც მათი დაფარვის დრო გადადის მეორე საანგარიშგებო წელიწადზე.

ვალდებულებებს მინიჭებული აქვს ანგარიშთა გეგმის კოდი – **3000**. ვალდებულებები საწარმოს მიმდინარე პერიოდის მოვალეობაა, რომელიც წარმოიშვა წარსული სამეურნეო ოპერაციის შედეგად და რომლის შესრულება გულისხმობს საწარმოს ეკონომიკურ სარგებელში განივთებული რესურსების გასაგაღს საწარმოდან.

ვალდებულება წარმოიშობა ყოველდღიური სამეურნეო საქმიანობის პირობებში. ვალდებულების დაფარვა გულისხმობს საწარმოს ეკონომიკური რესურსების გადინებას მეგალის ინტერსების დასაკმაყოფილებლად.

ვალდებულებები დაფარვის ვადის მიხედვით იყოფა მოკლევადიან და გრძელვადიან ვალდებულებებად.

ცალკე გამოყოფთ მოკლევადიან ვალდებულებებს.

მოკლევადიანია ვალდებულებები, მოკლევადიანია ვალდებულება, როდესაც მისი დაფარვა მოსალოდნელია მიმდინარე საწარმოო ციკლის ან ბალანსის შედგენის თარიღიდან 12 თვის განმავლობაში.

ყველა სხვა ვალდებულება ითვლება გრძელვადიან ვალდებულებად. მოკლევადიანი ვალდებულებების აღსარიცხავად გამოიყენება სინთეზური ანგარიში 3100 „მოკლევადიანი ვალდებულებები“. აღნიშნული ვალდებულებები წარმოიშობა სახელშეკრულებო პირობებიდან და განსხვავებული ბუნების მატარებლები არიან. მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანალიზური ანგარიშები:

3110 – მოწოდებიდან და მომსახურებიდან წარმოქმნილი ვალდებულებები

3120 – მიღებული ავანსები

3130 – გადასახდელი ხელფასები

3140 – როიალტი

3150 – საკომისიო გადასახადები

3160 – ვალდებულებები საწარმოს პერსონალის წინაშე

3170 – ვალდებულებები მეკავშირე საწარმოების წინაშე

3190 – სხვა მოკლევადიანი ვალდებულებები

3110 – მოწოდებიდან და მომსახურებიდან წარმოქმნილი ვალდებულებები.

ეს ანგარიში განკუთვნილი მიღებული სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობათა, შესრულებულის სამუშაოებისა და მომსახურებისათვის მომწოდებლისათვის გადასახდელი თანხით წარმოშობილი კრედიტორული დავალიანების აღსარიცხავად. სამეწარმეო საქმიანობის განხორციელებისას საწარმო გარეშე პირებისაგან შეიძენს საწარმოო მარაგს და მომსახურებას. შეძენა შეიძლება მოხდეს მომწოდებელზე ფულის შემდგომში გადახდით. შემდგომი გადახდით შეძენას კრედიტით შეძენას უწოდებენ და იგი გულისხმობს გადახდის გადავადებას სახელშეკრულებო პირობით და ვადით, მომწოდებლის ვალის დროული გადაუხდელობის შემთხვევაში წარმოიშობა ვალდებულება, რომელსაც სავაჭრო ვალდებულებას უწოდებენ. სავაჭრო ვალდებულება მოიცავს ყველა იმ თანხას, რომელიც გადახდილი უნდა იქნეს მომწოდებლის სასარგებლოდ. სავაჭრო ვალდებულებები აღირიცხება ანგარიშზე – 3110 „მოწოდებიდან და მომსახურებიდან წარმოქმნილი ვალდებულებები“. ეს ანგარიში პასიურია, მის კრედიტში იწერება ვალდებულებების წარმოქმნა, ხოლო დებეტში დაფარვა.

მაგალითად: 1) მომწოდებლისგან კრედიტით შეძენილია 5 000 ლარის ღირებულების საქონელი. მისი დაფარვა უნდა მოხდეს 30 დღეში. ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1610 კ 3110 – 5 000 ლარი.

2) დაფარული მომწოდებლის ვალი 5 000 ლარი ეროვნული ვალუტის საბანკო ანგარიშიდან

დ 3110 კ 1210 – 5000 ლარი.

3120 – მიღებული ავანსები. მყიდველსა და მომწოდებელს შორის სავაჭრო ურთიერთობებში ხშირად გამოიყენება წინასწარი გადახდა. მყიდველის მიერ წინასწარ გადახდილი თანხები მომწოდებელ საწარმოში აისახება მიღებული ავანსების სახით. საწარმოს ევალება მიღებული ავანსის სანაცვლოდ აქტივის მიწოდება ან მომსახურების გაწევა. მაგალითად: 1) მყიდველის მიერ გადახდილია ავანსი 1 000 ლარი საქონლის შესაძენად. ავანსის მიღება ბუღალტრულად გატარდება

დ 1110 კ 3120 – 1 000 ლარი.

2) როდესაც საქონელი მიეწოდება მყიდველს, გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1320 კ 6110 – 1 000 ლარი.

3130 – გადასახდელი ხელფასები. შრომითი კანონმდებლობის შესაბამისად, მუშა-მოსამსახურეებს დახარჯული შრომისათვის ეძლევათ ხელფასი, ხელფასი გაიცემა პერიოდულად. ხელფასის გაცემის პერიოდებს შორის საწარმოს

ყოველდღიურად წარმოეშობა ვალდებულება მომუშავეს წინაშე. მომუშავეს მიერ ყოველთვიურად გამოიმუშავებული თანხა ვალდებულების სახით დარიცხვას ექვემდებარება. ხელფასი, ერთი მხრივ, წარმოადგენს საწარმოს ხარჯების მნიშვნელოვან ნაწილს, ხოლო მეორე მხრივ – ვალდებულებას. მოცემულ ანგარიშზე აღირიცხება პერსონალისათვის გადასახდელი ხელფასები, პრემიები, ანაზღაურებადი გაცდენები და სხვა. მის კრედიტში იწერება პერსონალისათვის დარიცხული მთელი თანხა, სოციალური დაზღვევის ორგანოებიდან საწარმოს მუშაკებისათვის კუთვნილი დროებითი შრომისუნარობის დახმარებები, ხოლო დებეტში – ყოველგვარი დაკავებები ხელფასიდან.

ხელფასის დარიცხვაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 7120, 7150, 7320 ან 7410 კ 3130.

ხელფასის დარიცხვის დროს ხარჯი აისახება იმის მიხედვით, თუ საწარმოს რომელ პერსონალზე ხდება ხელფასის დარიცხვა:

7120 – პირდაპირი ხელფასი;

7150 – არაპირდაპირი ხელფასი;

7320 – შრომის ანაზღაურება და საკომისიო გასამრჯელო (მიწოდების ხარჯები);

7410 – შრომის ანაზღაურება (ადმინისტრაციის პერსონალისათვის).

ხელფასიდან საშემოსავლო გადასახადის დაკავება, რითაც წარმოიშობა ვალდებულება ბიუჯეტისა და სხვა სუბიექტების წინაშე. აისახება შემდეგი ბუღალტრული გატარებით

დ 3130 კ 3320.

ხელფასის გაცემაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 3130 კ 1110.

3140 – როიალტი. ეს ანგარიში გამოიყენება არამატერიალური აქტივებზე (პატენტები, ლიცენზიები და სხვა) გადასახდელი საიჯარო ქირის აღსარიცხავად.

როიალტი არის საწარმოს კუთვნილი არამატერიალური აქტივების სხვა პირების მიერ გამოყენებიდან მიღებული შემოსავალი. იგი საწარმოს ეძლევა პატენტის, სავაჭრო ნიშნების, საავტორო უფლებების, კომპიუტერული უზრუნველყოფისა და სხვათა გამოყენებაზე.

3150 – საკომისიო გადასახადები. ეს ანგარიში გამოიყენება იმ გადასახდელების აღსარიცხავად, რომლის გადახდაც ხდება შუამავალზე კრედიტით გაწეული მომსახურებისათვის. მაგალითად: მოკლევადიანი ინვესტიციის შეძენის დროს საწარმოთა ფასიან ქაღალდებში, ბროკერი მოგვემსახურა კრედიტით, მას უნდა გადაეუხადოთ 3 000 ლარი სამ თვეში, ეს ოპერაცია შემდეგნაირად აისახება:

დ 1310 კ 3150 – 3 000 ლარი.

ხოლო როდესაც გადაუხდით ბროკერს საკომისიო გადასახდელს, გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 3150 კ 1110 – 3 000 ლარი.

3160 – ვალდებულებები საწარმოს პერსონალის წინაშე. ეს ანგარიში გამოიყენება საწარმოს ნებისმიერი პერსონალის წინაშე წარმოქმნილი ვალდებულებების აღსარიცხავად.

მაგალითად: ანგარიშვალდებულ პირზე გაიცა სალაროდან 2 000 ლარი მანქანა-დანადგარების შესაძენად:

დ 1430 კ 1110 – 2 000 ლარი.

ანგარიშვალდებულმა პირმა შეიძინა მანქანა-დანადგარი 2 200 ლარად, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1250 კ 1430 – 2 000 ლარი,

დ 2150 კ 3160 – 200 ლარი.

იმ შემთხვევაში, როდესაც საწარმო დაფარავს დავალიანებას, გვექნება ბუღალტრული გატარება:

დ 3160 კ 1110 – 200 ლარი .

3170 – ვალდებულებები მეკავშირე საწარმოების წინაშე. ამ ანგარიშზე აღირიცხება შვილობილ საწარმოებთან და ფილიალებთან ანგარიშსწორების შედეგად წარმოშობილი ვალდებულებები.

მაგალითად: შვილობილმა საწარმომ სათაო კომპანიისაგან შეიძინა 1 000 ლარის ნედლეული და მასალა კრედიტით, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1620 კ 3170 – 1 000 ლარი

ხოლო დავალიანების გასტუმრების შემთხვევაში გვექნება ბუღალტრული გატარება:

დ 3190 კ 1110 – 1 000 ლარი.

3190 – სხვა მოკლევადიანი ვალდებულებები. ამ ანგარიშზე აღირიცხება ის ვალდებულებები, რომლებიც ზემოთ განხილულ ანგარიშებში არ არის გათვალისწინებული.

განვიხილოთ მოკლევადიანი სესხები. სინთეზური ანგარიში „მოკლევადიანი სესხები“ განკუთვნილია საწარმოს იმ სასესხო ვალდებულებების აღსარიცხავად, რომელთა გადახდა უნდა მოხდეს სესხის მიღებიდან 1 წლამდე ვადაში, მოცემულ ანგარიშზე აღირიცხება აგრეთვე გრძელვადიანი სესხის ის ნაწილი, რომელიც უნდა დაიფაროს ბალანსის შედგენის თარიღიდან 1 წლის განმავლობაში. აღნიშნული ფუნქციიდან გამომდინარე, მოკლევადიანი სესხების სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანალიზური ანგარიშები:

3210 – მოკლევადიანი სესხები

3220 – სესხები პარტნიორებისაგან

3230 – გრძელვადიანი სესხების მიმდინარე ნაწილი

3210 – მოკლევადიანი სესხები. ამ ანგარიშზე აღირიცხება კრედიტები, რომლებიც მიღებულია ეროვნულ და უცხოურ ვალუტაში, როგორც ქვეყნის ტერიტორიის, ისე საზღვარგარეთ მოქმედი ბანკებიდან და რომელთა გადახდა უნდა მოხდეს სესხის მიღებიდან 1 წლამდე ვადაში.

მაგალითად: არსებულია ბანკის მოკლევადიანი სესხი 5 000 ლარი, თანხა ჩარიცხულია საბანკო ანგარიშზე. ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1210 კ 3210 – 500 ლარი.

სესხის გასტუმრებამდე შედგება ბუღალტრული მუხლი:

დ 3210 კ 1210 – 5 000 ლარი.

3220 – სესხები პარტნიორებისაგან. ამ ანგარიშზე აღირიცხება პარტნიორების ანუ დამფუძნებლებისაგან ან ნებისმიერი სხვა პირებისაგან მიღებული მოკლევადიანი სესხები.

მაგალითად: აღებულია მოკლევადიანი სესხი 1 000 ლარი პარტნიორისაგან, თანხა შემოტანილია სალაროში

დ 1110 კ 3220 – 1 000 ლარი.

სესხის გასტუმრების შემთხვევაში შედგება ბუღალტრული მუხლი:

დ 3220 კ 1110 – 1 000 ლარი.

3230 – გრძელვადიანი სესხების მიმდინარე ნაწილი. ამ ანგარიშზე აღირიცხება გრძელვადიანი სესხების ის ნაწილი, რომლის დაფარვაც უნდა მოხდეს მიმდინარე წელს.

მოკლევადიან სესხებში ცალკე აისახება საგადასახადო ვალდებულებები. აღნიშნული სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია საგადასახადო კოდექსით დადგენილი გადასახადების აღსარიცხავად. გადასახადები აღირიცხება ცალ-ცალკე სახეების მიხედვით. მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება ანგარიშები:

- 3310 – გადასახდელი მოგების გადასახადი
- 3320 – გადასახდელი საშემოსავლო გადასახადი
- 3330 – გადასახდელი დღგ
- 3340 – გადახდილი აქციზი
- 3350 – გადასახდელი აქციზი
- 3360 – გადახდილი აქციზი
- 3370 – სოციალური გადასახადი
- 3390 – სხვა საგადასახადო ვალდებულებები

არაპირდაპირი გადასახადების (დღგ, აქციზი) აღრიცხვის მიზნით მოცემული სინთეზური ანგარიშის შემადგენლობაში ცალკე გამოიყოფა აქტიური ანგარიშები მიწოდებასთან დაკავშირებით გადახდილი და ბიუჯეტთან ურთიერთობაში ჩასათვლელი გადასახადებისათვის.

დამატებული ღირებულების გადასახადი (დღგ). დამატებული ღირებულების გადასახადის (დღგ), როგორც არაპირდაპირი გადასახადი, არის საქართველოს ტერიტორიაზე საქონლის, სამუშაოს, მომსახურების წარმოებისა და მიმოქცევის პროცესში შექმნილი ღირებულების ნაწილის, აგრეთვე საქართველოს ტერიტორიაზე შემოტანილი ყველა დასაბეგრი ღირებულების ნაწილის ბიუჯეტში სავალდებულო შენატანი.

დღგ-ს განაკვეთი შეადგენს დასაბეგრი ბრუნვის ან დასაბეგრი იმპორტის თანხის 18%-ს. (საგ. კოდექსი – თავი 16, მუხლი 245). წარმოებულ პროდუქციას ან საქონელს დღგ ერიცხება 18%-ის ოდენობით, ხოლო საქონლის შეძენისას გადახდილ მთლიან თანხაში დღგ შეადგენს ამ თანხის 15,25%-ს (მაგალითად, ვთქვათ, საქონლის გასაყიდი ფასი არის 100 ლარი დღგ-ს გარეშე, თუ დაემატება დღგ 18%,

მაშინ გასაყიდი ფასი იქნება $100 + 100 * \frac{18}{100} = 118$ ლ. თუ გვაინტერესებს შეძენილი საქონლის ღირებულებაში (118 ლარში) რამდენი პროცენტია დღგ, მისი გაანგარიშება შეიძლება შემდეგნაირად, ჩვენ ვიცით რომ 118 ლარში დღგ არის 18 ლარი. მართლაც $118 * \frac{p}{100} = 18$ ლარს, საიდანაც $p = 18 * \frac{100}{118} = 15,25\%$). დღგ არის

არაპირდაპირი გადასახადი, ამიტომ საწარმოს ევალება ფასეულობათა შეძენის დროს მომწოდებელს ფასეულობის ღირებულებასთან ერთად გადაუხადოს დღგ, რომლის ჩათვლის უფლება აქვს ფასეულობის გაყიდვასთან დაკავშირებით ბიუჯეტისათვის დღგ-ს გადახდის ვალდებულებების წარმოშობის დროს.

ბიუჯეტისადმი კუთვნილი დღგ უდრის პერიოდის განმავლობაში გაყიდვებთან დაკავშირებული დღგ გამოკლებული პერიოდის განმავლობაში შესყიდვებთან დაკავშირებული დღგ.

დღგ-თან დაკავშირებით პერიოდი მოიცავს ერთ თვეს. პერიოდის განმავლობაში გაყიდვებთან დაკავშირებული დღგ იწოდება როგორც გადასახდელი დღგ, ხოლო შესყიდვებთან დაკავშირებული დღგ, როგორც ჩასათვლელი დღგ. ხოლო მათ შორის სხვაობა არის ბიუჯეტის კუთვნილი ან ბიუჯეტიდან დასაბრუნებელი დღგ.

საანგარიშო თვის განმავლობაში საწარმო შესყიდულ ფასეულობაზე იხდის დღგ-ს ამ ფასეულობათა ღირებულებასთან ერთად, რომელიც ექვემდებარება ჩათვლას ან რაც წარმოშობს მოთხოვნას ბიუჯეტისადმი, ხოლო ფასეულობის გაყიდვიდან მიღებული ამონაგები მოიცავს ბიუჯეტისათვის გადასახდელ დღგ-ს თანხას, ე.ი. ერთდროულად წარმოიშობა შემოსავალი რეალიზაციიდან და ვალდებულება ბიუჯეტის წინაშე.

ბაას-ის თანახმად, დარიცხვის მეთოდით სამეურნეო მოვლენების და ოპერაციების აღიარება ხდება მათი მოხდენისთანავე. ამასთან დაკავშირებით, საგადასახადო უშვებს შეღავათს, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ რეალიზებულად ითვლება განადღებული ან 90 დღის შემდეგ გასანადღებელი საქონელი, ამასთან, საწარმოს არა აქვს შეძენასთან დაკავშირებული დღგ-ს ჩათვლის უფლება მანამ, სანამ არ გადაიხდის მომწოდებლის ვალს. ღირებულება არ არის გადახდილი, იგი არ ითვლება მიწოდებად სანამ არ ანაზღაურდება ან არ ამოიწურება 45 დრე. თუ საწარმოს მოცემულ თვეში არა აქვს ჩასათვლელი დღგ, მაშინ იგი სრულიად გადაიხდის გადასახდელ დღგ-ს.

დღგ-ს მიხედვით ბიუჯეტთან ანგარიშსწორების აღრიცხვის მოწესრიგების მიზნით ანგარიშს 3330 „გადასახდელი დღგ“ – ეხსენება შემდეგი 2 ანგარიში;

3330/1 – ვადადამდგარი გადასახდელი დღგ;

3330/2 – გადავადებული გადასახდელი დღგ.

3330/1 – ვადა დამდგარი გადასახდელი დღგ-ს ანგარიშში თავს მოიყრის დღგ-ს ის თანხები, რომლის გადახდის ვადა დამდგარია საგადასახადო კოდექსის მოთხოვნებიდან გამომდინარე (წინასწარი გადახდის, მიწოდებისთანავე გადახდის, მიწოდებიდან 45 დღეში გადახდის ან მიწოდებიდან 45 დღის განმავლობაში გადაუხდელობის შემთხვევაში). ამ ანგარიშის კრედიტში აღირიცხება ვალდებულება, რომლის გადახდის ვადა დამდგარია მყიდველის მიერ 45 დღეში ვალდებულების განადღების დროიდან.

მიმდინარე მაგალითებიდან თითოეული ანგარიშზე 3330/1, 3330/2, 3340/1, 3340/2 გავიგოთ საბოლოო ნაშთები:

3330/1		3330/2		3340/1		3340/2	
დ	კ	დ	კ	დ	კ	დ	კ
	1525	915	915	1220		610	610
	915			610			
1830	2440	-	-	1830	1830	-	-
610	610			-	-		
-	-						

პერიოდის ბოლოს აუცილებელია ერთმანეთს შეუდარდეს 3330/1 და 3340/1 ანგარიშის ბრუნგები

დ 3330/1 კ 3340/1 1830 ლარი.

(ანუ 1830 ლარის ჩათვლას ვახდენთ), ხოლო დარჩენილ 610 ლ ვიხდით საღარიოდან:

დ 3330/1 კ 1110 610 ლარი.

თუ 3340/1, 3340/2, 3330/2 ანგარიშებზე დაგვრჩა ნაშთები, იგი გადადის მომდევნო პერიოდის შესაბამის ანგარიშებზე.

3350 – გადასახდელი აქციზი;

3360 – გადახდილი აქციზი.

აქციზი დღგ-ს მსგავსად არის არაპირდაპირი გადასახადი. მისი გადახდა ხდება აქციზური საქონლის მიწოდებისას. აქციზის გადამხდელები არიან ის ფიზიკური და იურიდიული პირები, რომლებიც აწარმოებენ აქციზური საქონელს ან ეწევიან მის იმპორტს. აქციზური საქონელი იბეგრება საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული განაკვეთებით. აქციზის აღრიცხვა ხდება დღგ-ს აღრიცხვის ანალოგიურად. აქციზების ცხრილი მოცემულია საქართველოს საგადასახადო კოდექსში.

დარიცხული ვალდებულებები. აღნიშნული სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია საწარმოს მიერ აღიარებული ვალდებულებების აღსარიცხავად. დარიცხული ვალდებულება საწარმოს იმ მიმდინარე ვალდებულების ნაწილია, რომლის გადახდა უნდა მოხდეს ბალანსის შედგენიდან 12 თვეში. მას მიეკუთვნება გადასახდელი პროცენტები, გადასახდელი დივიდენდები, ის საგარანტო და საიჯარო ვალდებულებები, რომლებიც ბალანსის შედგენიდან 12 თვეში გადახდას ექვემდებარებიან და სხვა დარიცხული ვალდებულებები.

მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

3410 – გადასახდელი პროცენტები

3420 – გადასახდელი დივიდენდები

3430 – ვალდებულება საგარანტო მომსახურებზე

3490 – სხვა დარიცხული ვალდებულებები.

3410 – გადასახდელი პროცენტები. საპროცენტო ვალდებულების დარიცხვა წარმოებს სესხებზე, თამასუქებზე, ობლიგაციებზე და სხვა. მისი სიდიდე დამოკიდებულია სახელშეკრულებო ვალდებულებებზე. გადასახდელი საპროცენტო ვალდებულება წარმოადგენს ხარჯს და მისი დარიცხვა აისახება ბუღალტრული გატარებით.

მაგალითად: აღებულია მოკლევადიანი სესხი 5 000 ლარი ყოველთვიური 4%-იანი განაკვეთით. დავარიცხოთ 1 თვის საპროცენტო თანხა

დ 8210 კ 3410 – 200 ლარი ($200 = 5\,000\text{-ის } 4\%$).

საპროცენტო ვალდებულების გადახდაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი
დ 3410 კ 1110 – 200 ლარი.

3420 – გადასახდელი დივიდენდები. დივიდენდი მოგების ნაწილია, რომელიც ნაწილდება საწარმოს პარტნიორებზე (აქციონერებზე). საწარმოს მიერ დივიდენდების გაცემის გამოცხადების დღიდან წარმოიქმნება საზოგადოების ვალდებულება პარტნიორების მიმართ. დივიდენდის გაცემა ხდება გაუნაწილებელი მოგებიდან. გადასახდელი დივიდენდის ანგარიში წარმოებს წლიურად და საგადასახადო კოდექსის მიხედვით შეადგენს მისაღები დივიდენდის 10%-ს.

მაგალითად: სააქციო საზოგადოების მიერ გამოცხადებულია დივიდენდის გაცემა 5 000 ლარი, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 5310 კ 3420 – 5 000 ლარი.

დივიდენდიდან გადასახადის (10%) დაკავება აისახება ბუღალტრული გატარებით:

დ 3420 კ 3390 – 500 ლარი,

ხოლო დივიდენდის გაცემისას ხდება ბუღალტრული გატარება:

დ 3420 კ 1210 – 4 500 ლარი.

3430 – ვალდებულება საგარანტო მომსახურებზე. საქონლის გაყიდვისას წარმოდგენილი გარანტია მოქმედებს საგარანტო პერიოდის განმავლობაში. გარანტის თანხა აისახება იმ პერიოდის ხარჯებში, როცა მოხდა ამ საქონლის რეალიზაცია.

ერთ წლამდე ვადით საგარანტო მომსახურებით გაყიდული საქონლისათვის საგარანტო პერიოდში მოსალოდნელი გასაღების ხარჯად აღიარება საანგარიშგებო პერიოდის ბოლოს ხდება შემდეგი ბუღალტრული გატარებით:

დ 7480 კ 3430.

7480 – ეს არის საგარანტო მომსახურების ხარჯები.

საგარანტო ვალდებულების შესრულება კი აისახება ბუღალტრული გატარებით:

დ 3430 კ 1110.

3490 – სხვა დარიცხული ვალდებულებები. ამ ანგარიშზე აღირიცხება ის დარიცხული ვალდებულებები, რომლებიც ზემოთ განხილულ ანგარიშებში არ არის გათვალისწინებული (მაგალითად: საურავი).

მაგალითად დაერიცხა საწარმოს საურავი 100 ლარი, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 8290 კ 3490 – 100 ლარი.

გრძელვადიანი ვალდებულებების ანგარიშია 4000. აღნიშნული სინთეზური ანგარიში გათვალისწინებულია საწარმოს მიერ ერთ წელზე მეტი ვადით აღებული სასესხო ვალდებულებების აღსარიცხავად. იგი შეიძლება არსებობდეს გასანაღდებელი ობლიგაციების, გასანაღდებელი თამასუქების, ფინანსური იჯარის ვალდებულების ან გრძელვადიანი სესხების სახით. ეს არის ვალდებულების კლასიფიკაციის ზოგადი მიდგომა. მას გააჩნია კონკრეტული შემთხვევა, რომელიც მოითხოვს ზოგიერთი ვალდებულების დაფარვამდე გრძელვადიან ვალდებულებად აღრიცხვის აუცილებლობას. კერძოდ, საწარმომ პროცენტიანი გრძელვადიანი ვალდებულებები უნდა ჩათვალოს გრძელვადიან ვალდებულებებად მაშინაც კი, როდესაც ისინი უნდა დაიფაროს ბალანსის შედგენის თარიღიდან 12 თვის განმავლობაში, თუ : მათი გადახდის პირვანდელი ვადა 12 თვეზე მეტი იყო ; საწარმო აპირებს აღნიშნული ვალდებულების გრძელვადიან საფუძველზე რეფინანსირებას ; ეს გადაწყვეტილება განმტკიცებულია ვალდებულების გადახდის ვადის შეცვლის ან რეფინანსირების ხელშეკრულებით, რომელიც გაფორმებულია ფინანსური ანგარიშგების დამტკიცებამდე (ბასს 1, პუნქტი 63).

გრძელვადიანი სასესხო ვალდებულებების – 4100 - სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანალიზური ანგარიშები:

4110 – გასანაღდებელი ობლიგაციები

4120 – გასანაღდებელი თამასუქები

4130 – ვალდებულებები ფინანსურ იჯარაზე

4140 – გრძელვადიანი სესხები

4190 – სხვა გრძელვადიანი სასესხო ვალდებულებები

4110 – გასანაღდებელი ობლიგაციები. ობლიგაცია არის ფასიანი ქაღალდი, რომელიც ადასტურებს მისი გამოშვების სასესხო ვალდებულებას, განსაზღვრულ ვადაში გადაუხადოს მის მფლობელს ობლიგაციის ნომინალური ღირებულება და ფიქსირებული პროცენტი. ობლიგაცია, როგორც წესი, უნდა დაიფაროს 100%-ით, ხოლო პროცენტების გადახდა ხდება წელიწადში 2-ჯერ. ობლიგაცია ითვლება გამოშვებულად, როდესაც ის იქნება რეალიზებული. არსებობს სხვადასხვა სახის ობლიგაციები მათი დაფარვის პირობების და დროის მიხედვით. პიროვნებას, რომელიც იღებს თავის თავზე ობლიგაციის დაფარვის ვალდებულებას ეწოდება **ემიტენტი**. ობლიგაციის მფლობელს ეწოდება **კრედიტორი**. ობლიგაციების გამოშვების მიზანია დამატებითი მატერიალური საშუალებების მოზიდვა.

მაგალითად: გაყიდულია 5 წლიანი ობლიგაცია, რომლის ნომინალური ღირებულებაც 50 000 ლარი. წლიური საპროცენტო განაკვეთი შეადგენს 4%-ს. პროცენტის გადახდა ხდება წელიწადში 2-ჯერ: 30 ივნისს და 31 დეკემბერს.

ობლიგაციის გაყიდვაზე შედგება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1210 კ 4110 – 50 000 ლარი.

საპროცენტო განაკვეთის დარიცხვაზე შედგება ბუღალტრული მუხლი:

დ 8210 კ 3410 – 1 000 ლარი ($1000 = 5000\text{-ის } 4\% / 2$);

აღნიშნული პროცენტის განაღდება აისახება ბუღალტრული გატარებით

დ 3410 კ 1210 – 1 000 ლარი.

ობლიგაციების ძირითადი თანხა უცვლელი იქნება მის სრულ დაფარვამდე. ობლიგაციის დაფარვა აისახება ბუღალტრული გატარებით

დ 4110 კ 1210 – 50 000 ლარი.

ამის შემდეგ ობლიგაციის იურიდიული მოქმედება წყდება.

4120 – გასანაღდებელი თამასუქები. თამასუქი არის კანონით დადგენილი წერილობითი ვალდებულება, რომლის საშუალებითაც თამასუქის მფლობელს ეძლევა უფლება, მოსთხოვოს თამასუქის გამცემს განსაზღვრული ოდენობის თანხა

დათქმულ ვადაში. ვექსელი შეიძლება ეკუთვნოდეს ერთ პიროვნებას, ან იყოს გადასაცემი, როდესაც ვექსელის მფლობელი გადასცემს მას სხვა პიროვნებას. ამ შემთხვევაში ვექსელის მეორე მხარეს კეთდება ჩანაწერი – **ინდოსამენტი**.

მაგალითად: 1) შეძენილია კრედიტით 10 000 ლარის საქონელი

დ 1610 კ 3110 – 10 000 ლარი.

აღნიშნული კრედიტორული დავალიანება არ იქნა დროულად დაფარული, რის გამოც ხელშეკრულება შეიცვალა გრძელვადიანი სათამასუქო ვალდებულებით, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 3110 კ 4120 – 10 000 ლარი.

ვთქვათ, მოცემული თამასუქის წლიური საპროცენტო განაკვეთი შეადგენს 8%. თამასუქზე პროცენტის დარიცხვა მოხდება ბუღალტრული გატარებით:

დ 8210 კ 3410 – 800 ლარი;

ხოლო საპროცენტო თანხის გადახდაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 3410 კ 1110 – 800 ლარი.

თუ აღნიშნული თამასუქის ნაწილი, ვთქვათ 5 000 ლარი დასაფარია მიმდინარე წელს, მაშინ გრძელვადიანი თამასუქი გადავა მოკლევადიან ვალდებულებაში, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 4120 კ 3230 – 5 000 ლარი.

მისი განაღდებას დროს გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 3230 კ 1110 – 5 000 ლარი.

2) კომპანიამ შეიძინა 20000 ლარის ღირებულების მანქანა-დანადგარი, რაზედაც გასცა თამასუქი 2 წლის ვადით, მისი წლიური საპროცენტო განაკვეთია 10%

ა) მანქანა-დანადგარის მიღებასა და სათამასუქო ვალდებულებების წარმოშობაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 2150 კ 4120 – 20 000 ლარი.

ბ) გადასახდელი პროცენტის დარიცხვა მოხდება ბუღალტრული გატარებით:

დ 8210 კ 3410 2 000 ლარი.

გ) საპროცენტო თანხის გადახდაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 3410 კ 1210 – 2 000 ლარი.

დ) მთლიანად სათამასუქო დავალიანების გადახდაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 4120 კ 1210 – 20 000 ლარი.

4130 – ვალდებულებები ფინანსურ იჯარაზე. აღნიშნული აგარიში გამოიყენება ფინანსური იჯარით წარმოქმნილი ვალდებულებების აღსარიცხავად.

ბასს 17-ის მიხედვით იჯარა არის მხარეთა ურთიერთშეთანხმება, რომლის თანახმად მეიჯარე შემოსავლის მიღების მიზნით მოიჯარეს გადასცემს აქტივის გამოყენების უფლებას ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადის განმავლობაში. ხელშეკრულების მხარეები შეთანხმებაში თავისუფალნი არიან. მიტომ არსებობს მრავალი სახის იჯარა. იჯარა შეიძლება ერთი თვით იყოს გათვალისწინებული ან ერთი წლით, ან უფრო მეტი დროით. როგორც წესი იჯარის საგანს შეიძლება წარმოადგენდეს უძრავი ან მოძრავი ქონება. უძრავი ქონების მაგალითების: საცხოვრებელი სახლი, ბინა, ოთახი, აგარაკი, გარაჟი და ა.შ. მოძრავი ქონების მაგალითია: მანქანა მსუბუქი ან სატვირთო, მოხმარების საგნები, მანქანა-დანადგარები, მოწყობილობები და ა.შ. იჯარით შესაძლებელია გაიცეს მიწაც. მოკლევადიან იჯარას უწოდებენ **რენტინგს**, საშუალოვადიან იჯარას – **ჰაირინგს**, გრძელვადიანს – **ლიზინგს**. გრძელვადიანი იჯარა წარმოადგენს ფინანსურ იჯარას, რადგანაც ითვალისწინებს ხანგრძლივი დროით გაცემული საიჯარო ობიექტის დაბრუნების ხელშეკრულებაში დადგენილი ღირებულებით და ამასთან ერთად შეიცავს საიჯარო გადასახადს. თქმულიდან

გამომდინარე ლიზინგი და ფინანსური იჯარა განსხვავდებიან ერთიმეორისაგან. ფინანსური იჯარა არის აქტივებზე უფლებას გადაცემა ხანგრძლივი დროით. ლიზინგი კი გულისხმობს ორი კომპანიის შეთანხმებას საწარმოო დანიშნულების ობიექტებზე და ტექნიკაზე. იჯარის გადასახადის ოდენობის დადგენა დამოკიდებულია შეთანხმებაზე. **უკეთეს შემთხვევაში იჯარის გადასახადი უტოლდება ხელშეკრულებო საგნის ან საგნების საამორტიზაციო ანარიცხების და ამ საგნის გამოყენებით მიღებული მოგების ნაწილის ჯამს.**

იჯარით ქონების გაცემა დამოკიდებულია გარკვეულ რისკთან, რაც შეიძლება გამოწვეული იყოს საიჯარო ობიექტის მდგომარეობით ან გაუთვალისწინებელი შემთხვევებით, იჯარის საგანი შეიძლება იყოს მოძველებული ან გაუმართავი. რისკი შეიძლება იყოს გამოწვეული იჯარის საგნის ფასის ზრდით ან მოკლებით ახლო მომავალში, სანამ გავა იჯარის ვადა.

ფინანსურია იჯარა თუ სრულდება შემდეგი პირობები:

– ხელშეკრულების თანახმად მოიჯარეს გადაეცემა აქტივის საკუთრების უფლება იჯარის ვადის დამთავრების შემდეგ;

– ხელშეკრულების თანახმად მოიჯარეს უფლება აქვს შეიძინოს აქტივი იმ რეალურ ღირებულებაზე მნიშვნელოვნად დაბალი ფასით, რომელიც აქტივის გააჩნია უფლების გამოყენების მომენტში, ხოლო იჯარის ვადის დასაწყისში არსებობს ამ უფლების გამოყენების დიდი ალბათობა;

– იჯარის ვადა მოიცავს აქტივის სასარგებლო მომსახურების ვადის ძირითად, მნიშვნელოვან ნაწილს, მიუხედავად იმისა, რომ საკუთრების უფლება არ გადაეცემა;

– იჯარის ვადის დასაწყისისათვის მინიმალური საიჯარო გადასახდელის დისკონტირებული ღირებულება უკიდურეს შემთხვევაში შეადგენს იჯარით აღებული აქტივის პრაქტიკულად მთლიან რეალურ ღირებულებას;

– იჯარით აღებული აქტივი ხასიათდება სპეციფიურობით ისე, რომ მხოლოდ მოიჯარეს შეუძლია მისი გამოყენება მოდიფიკაციის გარეშე.

ჩვეულებრივი საოპერაციო იჯარის შემთხვევაში მოიჯარეს აქტივთან დაკავშირებულ ყველა მნიშვნელოვან რისკს არ გადაცემენ.

დავუშვათ მოიჯარემ 1 აგვისტოს გააფორმა ხელშეკრულება საოფისე შენობის იჯარაზე. იგი ვალდებულია მიეფარეს გადაუხადოს იჯარის დაწყებიდან ყოველი 12 თვის გასვლისთანავე 3 600 ლარი. მოიჯარე თვლის, რომ იჯარით აღებული შენობა თანაბარი დატვირთვით იქნება გამოყენებული მთელი საიჯარო პერიოდის – 10 წლის მანძილზე. ესე იგი მთლიანი საიჯარო გადასახდელი თანაბრად იქნება განაწილებული ათ წელზე. აღნიშნულ შემთხვევაში ხელშეკრულების გაფორმების წელს მოიჯარე აღიარებს 5 თვის გადასახდელს 1 500 ლარის ოდენობით. აღიარება მოხდება ბუღალტრული გატარებით:

დებეტი - 7420 – საიჯარო ქირა 1 500

კრედიტი – 3490 – სხვა დარიცხული ვალდებულებები 1 500

მომდევნო წელს გადახდილია საიჯარო გადასახადი 3 600 ლარი:

დებეტი - 7420 – საიჯარო ქირა 1 500

კრედიტი – 3490 – სხვა დარიცხული ვალდებულებები 1 500

კრედიტი – 1210 – ეროვნული ვალუტა რეზიდენტ ბანკში 3 600

მომდევნო წელს ასევე ვანგარიშობთ იჯარის გადასახდელს.

ჩვეულებრივი იჯარით გაცემული აქტივი მეიჯარის მიერ განიხილება როგორც ცვეთადი აქტივი და მის ბალანსში აისახება აქტივის შესაბამისად. (ბასს 17, პუნქტი 41).

მაგალითად: აღებულია ფინანსური იჯარით ძირითადი საშუალება 5 წლიანი ვადით 20 000 ლარად. ხელშეკრულების თანახმად, საიჯარო ქირა გადასახდელია 5

წლის განმავლობაში. ძირითადი საშუალებების ფინანსური იჯარით აღებაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 2100 კ 4130 – 20 000 ლარით.

ხელშეკრულების თანახმად მიმდინარე წელს გადახდილი უნდა იქნას 4 000 ლარი, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1430 კ 3230 – 4 000 ლარი.

არებული საიჯარო ქირის გადახდაზე შედგება ბუღალტრული მუხლი

დ 3230 კ 1110 – 4 000 ლარი.

როდესაც ხდება ჩვეულებრივი იჯარით აქტივების აღება, საიჯარო ქირის დარიცხვაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 7420 კ 3490.

ხოლო საიჯარო ქირის გასტუმრება გატარდება შემდეგი ბუღალტრული გატარებით

3490 კ 1110.

4140 – გრძელვადიანი სესხები. აღნიშნულ ანგარიშზე აღირიცხება ვალდებულება, რომელიც წარმოიშობა 1 წელზე მეტი ვადით აღებული სესხის აღსარიცხავად.

მაგალითად: საწარმომ ბანკისაგან აიღო სესხი 50000 ლარით 3 წლის ვადით წლიური 10%-იანი განაკვეთით.

ა) სესხის აღებაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 1210 კ 4140 – 50 000 ლარი.

ბ) ვთქვათ მიმდინარე წელს დასაფარია აღნიშნული სესხის ნაწილი 10 000 ლარი, რაზედაც მოხდება ბუღალტრული გატარება:

დ 4140 კ 3230 – 10 000 ლარი.

გ) აღნიშნული თანხის გადახდა მოხდება ბუღალტრული გატარებით

დ 3230 კ 1210 – 10 000 ლარი.

დ) საპროცენტო თანხის დარიცხვაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

8210 კ 3410 – 5 000 ლარი.

ე) საპროცენტო თანხის გადახდა აისახება ბუღალტრული მუხლით:

3410 კ 1210 – 5 000 ლარი.

4190 – სხვა გრძელვადიანი სასესხო ვალდებულებები. ამ ანგარიშზე აღირიცხება ის გრძელვადიანი სასესხო ვალდებულებები, რომელიც ზემოთ განხილულ ანგარიშებზე არ არის გათვალისწინებული.

გადავადებული გადასახადები და სხვა გრძელვადიანი ვალდებულებების 4200 სინთეზური ანგარიშის გამოყენების აუცილებლობა განპირობებულია საქართველოს საგადასახადო კოდექსის დადგენილი შეზღუდვების აღრიცხვაში გასათვალისწინებლად. იგი უმთავრესად უკავშირდება ხარჯებისა და შემოსავლების აღიარებისადმი ბუღალტრული აღრიცხვის სტანდარტებისა და საგადასახადო კოდექსის განსხვავებულ მიდგომას, კერძოდ სტანდარტების მოთხოვნით, მოგების გადასახადი ერიცხება საწარმოს მიერ არჩეული სააღრიცხო პოლიტიკით გამოთვლილ მოგებას, მაგრამ კონკრეტულ შემთხვევაში თუ საგადასახადო მიზნებისათვის დარიცხული ცვეთა და ამორტიზაცია მეტი აღმოჩნდება ფინანსური ანგარიშგების მიზნით დარიცხულზე, მაშინ საგადასახადო ხარჯი მეტი იქნება, ვიდრე საგადასახადო ვალდებულება, რომელიც მომავალ პერიოდში დროებითი სხვაობის გაწონასწორების გზით საგადასახადო ვალდებულებად იქცევა. სწორედ დროებითი სხვაობით გამოწვეული საგადასახადო ვალდებულება უნდა იქნას გადავადებული.

აღნიშნული მიზნიდან გამომდინარე მოცემულ სინთეზურ ანგარიშში გამოიყოფა ანგარიში 4210 „გადავადებული მოგების გადასახადი“.

ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების მოთხოვნებიდან გამომდინარე, ძირითად საშუალებას ცვეთა ერიცხება წარმოების მიერ არჩეული ერთ-ერთი მეთოდით, საგადასახადო კოდექსის მოთხოვნებიდან გამომდინარე გამოიყენება მხოლოდ ერთი მეთოდი. ეს იწვევს სხვაობას ხარჯების რაოდენობაში, რომელიც ცვლის მოგების სიდიდეს. ამდენად იცვლება დასაბეგრი მოგების თანხა. თუ სტანდარტების მოთხოვნით გამოთვლილი მოგების გადასახადი მეტია საგადასახადო კოდექსის მიხედვით გამოთვლილ მოგების გადასახადზე, მაშინ მოგების გადასახადის სხვაობა (მეტობა) გადაწვეს მომდევნო წლისათვის და აღირიცხება ანგარიშზე 4210 „გადავადებული მოგების გადასახადი“. მაგალითად: საფინანსო მოგება შეადგენს 250 ლარს, საგადასახადო კი 2 000 ლარს, მათ შორის სხვაობა კი 50 ლარით აღიარდება როგორც გადავადებული მოგების გადასახადი, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი.

დ 9210 კ 4210 – 50 ლარი.

4220 – სხვა გრძელვადიანი ვალდებულებები – ამ ანგარიშზე აღირიცხება ის გრძელვადიანი ვალდებულებები, რომელიც ზემოთ განხილულ გრძელვადიან ვალდებულებებში არ არის გათვალისწინებული.

ანარიცხებს ეხსნებათ ანგარიში 4300. აღნიშნული სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია მომავალ პერიოდში მოსალოდნელი ისეთი გასავლის აღსარიცხავად, რომელთა წარმოშობის საფუძვლები არსებობდა საანგარიში პერიოდში. ანარიცხები კეთდება საწარმოს მუშაკთა საპენსიო უზრუნველყოფის, ძირითად საშუალებათა რემონტის ან სხვა გრძელვადიანი მიზნებისათვის. ანარიცხები იქნება დარიცხვის მეთოდისა და წინდახედულობის პრინციპის მოთხოვნათა გათვალისწინებით, ანარიცხები კეთდება მაგალითად: საწარმოს ხელმძღვანელობის გადაწყვეტილებით, რათა მატერიალურად დაეხმაროს თავის თანამშრომლებს მომავალში. ანარიცხები იქნება მიმდინარე შემოსავლებიდან ანუ რეზერვიდან. აარიცხების სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება ორი ანგარიში:

4310 – საპენსიო უზრუნველყოფის ანარიცხი.

4320 – სხვა ანარიცხები

ანარიცხები ექვემდებარება წინასწარ შეფასებას. ამასთან, საპენსიო ანარიცხები აღირიცხება ფაქტობრივად განხორციელებული ოდენობით და არა იმ თანხით, რომლის გადახდაც იკისრა საწარმომ მუშაკის წინაშე იგი გამოიყენება მიზნობრივი დანიშნულებით. სინთეზურ ანგარიშზე 4300 „ანარიცხი“ თავმოყრილია ისეთი ხარჯები, რომლებიც წინასწარ არის გათვალისწინებული და გამოქვითულია გასული ან მიმდინარე წლის შემოსავლებიდან.

გადავადებული შემოსავალი – 4400 არის გადავადებული შემოსავალი არარეალიზებული, არა ამორტიზებული ვალდებულება, რომელიც მოგებისა და ზარალის ანგარიშგებაში შემოსავლად აღიარდება მომდევნო პერიოდებში. ამ ანგარიშის გამოყენება აუცილებელი ხდება გრანტთან დაკავშირებულ შემოსავლებთან.

სახელმწიფო გრანტი არის საწარმოსათვის დახმარების გაწევა რესურსების გადაცემის ფორმით, რომელიც ემყარება განსაზღვრული პირობების შესრულებას. საწარმომ სახელმწიფოსაგან გრანტი შეიძლება მიიღოს როგორც ფულადი, ისე არაფულადი ფორმით. სახელმწიფო გრანტის შემოსავლებად აღიარება მათი მიღებისთანავე ხდება მხოლოდ მაშინ, როდესაც გრანტი არ გადანაწილდება სხვადასხვა საანგარიშგებო პერიოდებზე. მაგალითად: საწარმომ მიიღო სახელმწიფო გრანტი 5000 ლარი დამატებით 10 სამუშაო ადგილის შესაქმნელად. თუ საწარმო დარწმუნებულია იმაში, რომ ის შეასრულებს გრანტის პირობებს. მიღებული თანხა მიმდინარე პერიოდის შემოსავლად და გვექნება ბუღალტრული გატარება

დ 1210 კ 8190 – 5 000 ლარი.

თუ საწარმომ მიიღო მაგალითად: 10 000 ლარი გრანტი მომდევნო 2 წლის განმავლობაში რაიმე კონკრეტული მიზნით გამოსაყენებლად, მაშინ სახელმწიფო გრანტები შემოსავლებად აღიარებული უნდა იქნას იმ საანგარიშგებო პერიოდში, რომლებშიც გაიწევა დანახარჯები გრანტით დაფინანსებულ ღონისძიებებზე. გრანტის ოპერაცია ბუღალტრულად გატარდება.

დ 1110 კ 4410 – 10 000 ლარი,

ან დ 1210.

ამ გატარებით ხდება გრანტის აღიარება გადავადებულ შემოსავლად.

ყოველ საანგარიშგებო წელს გაწეული დანახარჯების დასაფინანსებლად მოხდება გადავადებული შემოსავლის აღიარება მიმდინარე პერიოდის შემოსავლად და შედგება ბუღალტრული გატარება: მაგალითად 5000 ლარი)

დ 4410 კ 6190 – 5 000 ლარი (I საანგარიშგებო წელს)

ანალოგიური გატარებით გრანტის დანარჩენი ნაწილიც (5 000 ლარი) აღიარდება შესაბამისი პერიოდის (II საანგარიშგებო წელს) შემოსავლად.

დ 4410 კ 6190 – 5 000 ლარი (II საანგარიშგებო წელს)

სახელმწიფო გრანტი შეიძლება იყოს აქტივების შეძენასთან დაკავშირებით. მაგალითად: საწარმომ შეიძინა ძირითადი საშუალება სახელმწიფო გრანტით პირვანდელი ღირებულებით 5 000 ლარი. ძირითადი საშუალების სასარგებლო მომსახურების ვადა არის 5 წელი. გრანტით ძირითადი საშუალების შეძენაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 2100 კ 4410 – 5 000 ლარი.

ერთდროულად, ამავე საანგარიშგებო პერიოდში მოხდება სახელმწიფო გრანტიდან შემოსავლის აღიარება ბუღალტრული გატარებით

დ 4410 კ 8190 – 1 000 ლარი.

სახელმწიფო გრანტი აღიარდება შემოსავლების სახით სისტემატურად 5 წლის განმავლობაში – თითოეული საანგარიშგებო პერიოდში 1 000 ლარი; მე-5 წლის ბოლოს ანგარიში 4410 „გადავადებული შემოსავლები“ დაიხურება.

X. საფინანსო ანგარიშის ანალიზი

ამ თავში განხილულია შემდეგი საკითხები :

მომხმარებლები

ინფორმაციის ანალიზი – პორიზონტალური ანალიზის მეთოდი, ვერტიკალური ანალიზის მეთოდი, შედარებითი ანალიზი

ვალების დაფარვა

ლიკვიდობა

საფინანსო ანგარიშის ლიმიტი

საწარმოო დარგები

ეკონომიკური გარემოს ცვლილება.

მომხმარებლები. ფინანსური ანგარიშგების მომხმარებლები არიან შიდა და გარე. შიდა მომხმარებლებს განეკუთვნებიან მენეჯერი, მფლობელი, მუშა-

მოსამსახურეები. ხოლო გარე მომხმარებლებს განეკუთვნებიან კრედიტორები, მომწოდებლები, მყიდველები, სახელმწიფო მარეგულირებელი ორგანიზაციები, საზოგადოება.

მფლობელები და იგივე ინვესტორები დებენ ფულს წარმოებაში და წვევენ გარკვეულ რისკს, ამიტომ მათთვის განეკუთვნილი ინფორმაცია მოიცავს სრულ ფინანსურ ანგარიშგებას, მოგების/ზარალის ინფორმაციას, აქტივების მოძრაობის შეფასებას და წარმოშეგებულ ვალდებულებებზე ინფორმაციას.

მუშა-მოსამსახურეები დაინტერესებულნი არიან თავისი ანაზღაურებით – მისი ოდენობით გადახდის თავისდროულობით.

კრედიტორებს ესაჭიროებათ ყველა ინფორმაცია დაკავშირებული თანხის დაბრუნებასთან და რამდენად მომგებიანი არის მათი საქმიანობა მოცემულ ორგანიზაციასთან.

მომწოდებლები ითხოვენ ინფორმაციას დაკავშირებულს ორგანიზაციის მომგებიან საქმიანობაზე. რათა დარწმუნდნენ კონკურენტულ საქმიან ვითარებაში, რომ სწორად აირჩიეს პარტნიორი. აგრეთვე გარანტირებული უნდა იყოს მათ მიმართ არსებული ვალდებულებების დროულ დაფარვაში.

მყიდველებს უფრო მეტად აინტერესებთ, თუ რამდენად ფუნქციონირებადია ორგანიზაცია და მათთვის მიწოდებული პროდუქცია ან მომსახურება იქნება ხარისხიანი და საიმედო, და რაც მთავარია არ იქნება მაგნებელი.

სახელმწიფო ორგანიზაციები, საგადასახადო სამსახური დაინტერესებული იმაში, რომ ორგანიზაცია იყოს ფუნქციონირებადი, სტაბილური და მომგებიანი. მათ აინტერესებთ თუ რამდენად კარგად უძღვება ორგანიზაცია თავის სამეურნეო საქმიანობას. ეს ინფორმაცია ხელს უწყობს ეროვნული შემოსავლის აღრიცხვას.

საზოგადოება ვალდებულია იცოდეს თუ მოცემული ორგანიზაცია რა ცვლილებებს შეიტანს მათ ცხოვრებაში და რამდენად შეცვლის მას. უფრო ზუსტად რა ეკონომიკური გავლენა ექნება მის სამეურნეო საქმიანობას. ნებისმიერი საწარმოები და მრეწველობის დარგები გავლენას ახდენენ საზოგადოების ცხოვრებაზე. საქართველოში ჩვენ გვაქვს ცოცხალი მაგალითი ამისა. თუნდაც ქალაქი რუსთავი გარდაიქმნა სამრეწველო ქალაქად, სადაც ბევრი მოქალაქე იყო დასაქმებული. ეს ეკონომიკურად იყო დადებითი მოვლენა.

ფინანსური ინფორმაცია საინტერესოა იმდენად, რამდენადაც ეხება მოგება/ზარალის ანგარიშის წარდგენას, მოიცავს აქტივების, კერძოდ ფულადი სახსრების შესახებ ინფორმაციას, და ავლენს ორგანიზაციის კონკურენტუნარიანობას საკმაოდ ცვალებად ეკონომიკურ გარემოში. ფინანსური ინფორმაცია წარმოადგენს მონაცემებს ასევე თვითღირებულების შესახებ, რაც საკმაოდ მნიშვნელოვანია სამეურნეო საქმიანობის შემთხვევაში.

ფინანსური ანგარიშგების ანალიზის რამდენიმე მეთოდი არსებობს. **პირი-ზონტალური ანალიზის მეთოდის** გამოყენებისას ადარებენ ერთმანეთს სხვადასხვა პერიოდის ერთი და იგივე მონაცემებს. ეს შეიძლება იყოს რამდენიმე კვარტლის ან წლის მონაცემები. ერთი და იგივე ანგარიშზე თანხის ცვლილების ნახვა ერთ ანგარიშგებაში თვალსაჩინოა.

	2008	2007	2006	2005
გაყიდვები	900 000	800 000	750 000	600 000
რამდენად გაიზარდა 2005 წელთან შედარებით	50.0%	33.3%	25.0%	—
რამდენად გაიზარდა საწყისს წელთან შედარებით	12.5%	6.7%	25.0%	—

ვერტიკალური ანალიზის მეთოდის გამოყენებისას შედარებას უკეთებენ ერთი და იმავე პერიოდის მონაცემებს პროცენტულად. მაგალითად შემოსავლების

მონაცემებში ცალკე გამოყოფს სხვადასხვა წყაროდან მიღებული შემოსავლების პროცენტულ დამოკიდებულებას მთლიან შემოსავალთან.

	2008		2007	
	თანხა (ლარი)	გაყიდვების პროცენტი	თანხა (ლარი)	გაყიდვების პროცენტი
გაყიდვები	900 000	100.0%	800 000	100.0%
გაყიდული პროდუქციის ღირებულება	610 000	67.8	480 000	60.0
საბითუმო მარჟა	290 000	32.2	320 000	40.0
საექსპლოატაციო ხარჯები	248 000	27.6	280 000	35.0
შემოსავალი გადასახადების გადახდამდე	42 000	4.7	40 000	5.0
შემოსავალი გადასახადების გადახდის შემდეგ	17 000	1.9	18 000	2.3
წმინდა მოგება	25 000	2.8%	22 000	2.8%

შედარებითი ანალიზი ანალიზს უკეთებს სხვადასხვა ანაგარიშების ცვლილებას. მაგალითად შემოსავლის მონაცემებს ადარებენ აქტივებს.

ორგანიზაცია დროის მანძილზე სამეურნეო საქმიანობის შედეგად იძენს ვალებს, რომელთა დაფარვა წარმოებს. ვალია, როდესაც არსებობს უიმედო დებიტორული დავალიანება, ბანკის წინაშე არსებული დავალიანება აღებული სესხის გამო ან ვადაგადაცილებული პროცენტები. ვალი შეიძლება ჰქონდეს ორგანიზაციას მფლობელების წინაშე.

ლიკვიდობა. ლიკვიდობას აქვს ბევრი განმარტება. ლიკვიდობა არის აქტივების მობილურობა, ფასეულობების ფულად გარდაქმნის შესაძლებლობა. (ლათინურიდან liquidus - დენადი).

განვიხილოთ ფინანსური ანგარიშგებების მაგალითები.

ბალანსი შპს „ომეგა“
31 დეკემბერი 2007 წელი
2006

2007

გრძელვადიანი აქტივები

შენობა-ნაგებობები	2086	2103
მოწყობილობები და მანქანა-დანადგარები	1381	1296
	<u>3467</u>	<u>3399</u>

მიმდინარე აქტივები

სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობები	1292	1952
დებიტორული მოთხოვნები	1763	2086
ფულადი და ფულის ეკვივალენტები	197	512
	<u>3252</u>	<u>4550</u>
სულ აქტივები	<u>6719</u>	<u>7949</u>

ვალდებულებები

კრედიტორული დავალიანება	899	903
გამოცხადებული დივიდენდები	132	154
გადასახადები	257	312
	<u>1288</u>	<u>1369</u>
საკუთარი კაპიტალი		
საწესდებო კაპიტალი	4200	4500
საემისიო კაპიტალი	800	900
გაუნაწილებელი მოგება	<u>431</u>	<u>1180</u>
	<u>5431</u>	<u>6580</u>
სულ საკუთარი კაპიტალი და ვალდებულებები	<u>6719</u>	<u>7949</u>

2007 წელი მოგება – ზარალის ანგარიშგება

დასაბეგრი მოგება	1 381
გადასახადები	310
წმინდა მოგება	1 071

დივიდენდები :

შუალედურად (წინასწარ გადახდილი) 168
საბოლოოდ გამოცხადებული 154

დამატებითი ინფორმაცია

1. შენობა, რომლის ნარჩენი ღირებულება შეადგენდა 184-ს რეალიზებულ იქნა 203-ად. ამავე დროს შესყიდული იქნა ახალი შენობა 312-ად.
2. მოწყობილობა, რომლის საბალანსო ღირებულებაა 100, რეალიზებული იქნა 95-ად. მოწყობილობებსა და მანქანა-დანადგარებზე დარიცხულმა ცვეთამ შეადგინა 351.
3. მანქანა-დანადგარების შეძენა – 366
4. შენობის ცვეთა – 11

შესადგენია ფულადი სახსრების მოძრაობის ანგარიშგება არაპირდაპირი მეთოდით

ფულადი სახსრების ნაკადები საოპერაციო საქმიანობიდან

წმინდა მოგება საოპერაციო საქმიანობიდან	1381
დაბეგვრამდე	111
შენობის ცვეთა	351
მოგება ძირითადი საშუალებების რეალიზაციიდან	(19)
ზარალი ძირითადი საშუალებების რეალიზაციიდან	5
სასაქონლო-მატერიალური ფასეულობების ნაშთის ზრდა	(660)
დებიტორული მოთხოვნების ზრდა	(323)
კრედიტორული დავალიანების ზრდა	4
გადახდილი დივიდენდები	(300)
გადახდილი გადასახადები	(250)
წმინდა ფულადი სახსრები საოპერაციო საქმიანობიდან	295

ფულადი სახსრების ნაკადები საინვესტიციო საქმიანობიდან

შენობის შეძენა	(312)
მანქანა-დანადგარების შეძენა	(366)
შენობის გასვლა	203
მანქანა-დანადგარების გასვლა	95
წმინდა ფულადი სახსრები საფინანსო საქმიანობიდან	(380)

ფულადი სახსრების ნაკადები საფინანსო საქმიანობიდან

აქციათა ამისია

400

წმინდა ფულადი სახსრები საფინანსო საქმიანობიდან

400

ფულადი სახსრების და მისი ეკვივალენტის ცვლილება

315

ფულადი სახსრები და მისი ეკვივალენტი წლის დასაწყისში

197

ფულადი სახსრები და მისი ეკვივალენტი წლის დასასრულს

512.

საფინანსო ანგარიშის ლიმიტი. კარგ საფინანსო ანგარიშგებას შეუძლია ძალიან კარგად წარმართოს ორგანიზაციის საქმიანობა. მაგარამ რამდენადაც დაწვრილებითი არ უნდა გვეჩვენოს ის მაინც ვერ ასახავს ორგანიზაციის მთლიან შესაძლებლობებს. ამიტომ ორგანიზაციების მენეჯერები, როგორც წესი, ხელმძღვანელებს საფინანსო ანგარიშგებით როგორც გიდიტ, რომელიც შეიძლება გვიჩვენებს მიმართულებას, მაგარამ მოქმედების დაწვრილებითი გეგმა დამოკიდებულია მენეჯერების უნარზე, ცოდნაზე და გამოცდილებაზე. მიტომ ამბობენ, რომ საფინანსო ანგარიში ლიმიტირებულია.

საწარმოო დარგები. ორგანიზაციის საქმიანობაზე გავლენას ახდენს მოცემულ ტერიტორიაზე მოქმედი ბევრი ელემენტი : სპეციფიკური საანგარიშგებო პროცედურები, საწარმოო გარემო და ა.შ. ორგანიზაციების ურთიერთობაზე მსჯელობა ძნელია, თუ არ ვიცნობთ საწარმოო – სამრეწველო გარემოს. საწარმო გარემო განისაზღვრება მოთხოვნებით, რომელსაც განაპირობებს ადგილობრივი საწარმოო განვითარების ბაზა. სხვადასხვა ქვეყანაში განსხვავებული სავალდებულო საწესდებო კაპიტალია. შესაძლებელია საბრუნავ საშუალებებზე მეტი მოთხოვნა იყოს საჭირო. საბანკო დაწესებულებები განსაკუთრებულად შეისწავლიან სამრეწველო-საფინანსო გარემოს. მათი ინტერესი ეხება საბაზოებს, ქიმიურ, საბანკო, სადაზღვევო, სატრანსპორტო წარმოებას და საბაზრო უპირატესობებს მოცემულ ტერიტორიაზე.

ეკონომიკური გარემოს ცვლილება. მოცემული საწარმოო-სამრეწველო გარემოს შესწავლა იწვევს კომერციული ინტერესების ცვლილებას. საფინანსო ანგარიშგების შესწავლა წარმოადგენს მოცემულ ადგილას არსებულ ორგანიზაციებთან შესასწავლი ორგანიზაციის მომგებიანობას და ეკონომიკურ პოტენციალს. ახალი კომპანიების, პროდუქციის და ინვესტიციების გამოჩენა იწვევს საერთო ეკონომიკური გარემოს ცვლილებას.

XI. მმართველობითი ბუღალტერია

პროექტი და სამუშაოების ღირებულება ;

საწარმოო ორგანიზაციის პროდუქტი ;

სამშენებლო ორგანიზაციის ანგარიშის სპეციფიკურობა ;

მართვის ხარისხი და ეთიკა

სამუშაოების ღირებულება დამოკიდებულია დარგზე, რომელშიც საქმიანობს ორგანიზაცია. საწარმოო საქმიანობის პროცესში გამოყოფენ საწარმოო და

არსაწარმოო ხარჯებს. სამუშაოს ღირებულებაში შედის ორივე სახის ხარჯი. მასალა არის საწარმოსათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი შემადგენელი ელემენტი. მასალა შეიძლება იყოს ძირითადი – **ეს არის ნედლეული, რისგანაც მზადდება პროდუქცია**. ისეთი მასალა, როგორიცაა საწვავი გენერატორისათვის, მანქანების დეტალები მიეკუთვნება ზედნადებ ხარჯებს. საწარმოო – სამრეწველო სფეროში მასალების მოცულობა საერთო ხარჯებში ძალიან დიდია, ამიტომ აუცილებელია წარმოებაში მათი შემოსვლის და გასვლის კონტროლი. წიგნის ბოლოში მოყვანილია ასეთი რამდენიმე ფორმა.

დავუბრუნდეთ ღირებულებას. მნიშვნელოვანია წარმოებული პროდუქციის ერთეულის ღირებულების გაანგარიშება. თუ მმართველობას თავაზობენ ახალი პროდუქციის წარმოებას, პირველი შეკითხვა იქნება – რა მოგებას მოიტანს ეს პროდუქტი. შეუძლებელია ერთეული პროდუქციის ღირებულების დადგენა ზუსტად, ნებისმიერ წარმოებას თან ახლავს დანაკარგები. წარმოების მენეჯერმა შეიძლება თქვას, რომ მას მაგიდის წარმოება უჯდება 225 ლარი (900 : 4). თუ მას შეუკვეთეს 4 მაგიდა და მთლიანად დაიხარჯა 900 ლარი. ერთეულის ფასი გამოყვანილია საერთო ხარჯიდან.

არის შემთხვევები, როდესაც ინვენტარის გარკვეული რაოდენობა ჩაიწერება ხარჯებში, რომელიც შეადგენს შემდეგ პროდუქციის თვითღირებულებას. დანახარჯი არის ის აქტივი, რომელიც მონაწილეობს შემოსავლის მიღებაში. ფული, რომელსაც უხდიან მუშებს მიდის ინვენტარის შესყიდვაზე და არა შემოსავლის მიღებაზე. შემოსავალს მიიღებენ მხოლოდ ინვენტარის რეალიზაციის შემდეგ.

სამშენებლო ორგანიზაციის წარმოების პროდუქტს წარმოადგენს სამშენებლო ობიექტი, რომლის ღირებულების დადგენას აწარმოებს საპროექტო განყოფილება. სამშენებლო ორგანიზაციაში შესასრულებელი სამუშაოები ჩამოიწერება ხარჯთაღრიცხვაში. ეს არის შესასრულებელ სამუშაოებზე ხარჯების ჩამონათვალი. ამიტომაც ეწოდება ხარჯთაღრიცხვა. სამშენებლო სამუშაოებზე ანგარიშობენ პირდაპირ და ზედნადებ ხარჯებს, რომელიც წარმოადგენს თვითღირებულებას.

გასხვავება იმაში მდგომარეობს, რომ მშენებლობაზე გამოყოფენ სამუშაოთა შესრულების რამდენიმე სტადიას და ამის მიხედვით ადგენენ დანახარჯების კატეგორიებს. ასევე ცალკე ანგარიშობენ დანახარჯებს ბრიგადების მიხედვით. ბოლოს აჯამებენ ყველა დანახარჯს, რომელიც უნდა შეესაბამებოდეს მის ხარჯთაღრიცხვას.

მმართველობითი აღრიცხვის სპეციფიურობის გასარკვევად შევადაროთ ფინანსურ აღრიცხვას.

ფინანსური და მმართველობითი აღრიცხვის შედარება

შედარების სფეროები	ფინანსური აღრიცხვა	მმართველობითი აღრიცხვა
1. ინფორმაციის ძირითადი მომხმარებლები	სამეურნეო ერთეულის გარეშე პირები	შიდასაფირმო მმართველობის სხვადასხვა დონეები
2. ბუღალტრული აღრიცხვის სისტემის სახეობები	ორმაგი ჩაწერის სისტემა	არ არის შეზღუდული ორმაგი ჩაწერის სისტემით
3. არჩევანის თავისუფლება	ბუღალტრული აღრიცხვის საყოველთაო პრინციპები	არ არის ნორმები და შეზღუდვები ; ერთადერთი

4.გამოყენებული საზომი ერთეული	ციპების აუცილებელი დაცვა ფულადი ერთეული – სამეურნეო საქმიანობის ფაქტის წარმოშობის მომენტში მოქმედი კურსია	კრიტერიუმი სარგებლო- ანობაა შეფასების და ზომის ნებისმიერი შესაბამისი ფულადი თუ ნატურალური ერთეული : კაც-საათი, მანქანა-საათი და ა. შ. თუ შეფასება ხორციელდება ლარებში, მაშინ შეიძლება გამოყენებულ იქნას ლარის ფაქტიური ან მომავალი ღირებულება.
5. ანალიზის ძირითადი ობიექტი	მთლიანად სამეურნეო ერთეული	სამეურნეო ერთეულის სხვადასხვა სტრუქტურული ქვედანაყოფები
6. ანგარიშგების შედგე- ნის სიხშირე	პერიოდული, რეგულარ- ულ საფუძველზე	როდესაც საჭიროა, შეიძლე- ბა შედგენილ იქნას არარეგულარულადაც
7. საიმედოობის ხარისხი	მოითხოვს ობიექტურო- ბას ; ასახავს ისტორი- ულ ფაქტებს	ძლიერადაა დამოკიდებული დაგეგმვის მიზნებზე, მაგრამ როდესაც საჭიროა, გამოიყე- ნება ზუსტი მონაცემები ; ძი- რითადად მომავალზეა ორიენტირებული.

მმართველობითი პროცესი შედგება წესებისაგან, ბრძანებებისაგან, რომლებიც აკავშირებენ ადამიანებს სამუშაო პროცესში. ამის შედეგად იქმნება პროდუქტი ან იწარმოება მომსახურება. სამუშაო პროცესი დაყოფილია სხვა და სხვა ეტაპებად. ხოლო ადამიანებს ეკისრებათ სამუშაოზე გარკვეული ფუნქციების შესრულება. ამიტომ ძალზედ მნიშვნელოვანია გარკვეული ეთიკის ნორმების დაცვა. ეთიკის ნორმები არ ითვალისწინებს ადამიანების ემოციურ მხარეს და მათ მოქმედებას გადადლის ან ნერვიულობის შედეგად. ეთიკის ნორმების არის საზოგადოებაში ქცევის ნორმები – წესები, რომლის დაცვა უზრუნველყოფს სამუშაოს ხარისხიან შესრულებას.

XII. დაბროვება, აღდგენა და განაწილება

ლოკალიზება.

რეალური ღირებულება.

კლასიფიკაციების ღირებულება.

საბიუჯეტო გადაწყვეტის ლოკალიზაციის ღირებულების გამოყენება.

ლოკალიზება. ლოკალიზებაში იგულისხმება ხარჯების მიკუთვნება წარმოებულ პროდუქციაზე. საფინანსო ანგარიშგების მომზადება დამოკიდებულია ღირებულების დადგენაზე. ამიტომ ხარჯების სწორი ანგარიში განაპირობებს ყველა მომდევნო საბუღალტრო – საფინანსო დოკუმენტის მომზადებას. ძირითადი ხარჯების გარდა წარმოებას უწევს ადმინისტრაციის, მომსახურების, სამეურნეო საქმიანობის ხარჯების გაწვევა. ასევე არც თუ ისე უმნიშვნელო ხარჯია რეკლამაზე და წახალისებაზე დანახარჯი, რომელიც ამცირებს მოგებას.

იჯარის გადასახადის მიკუთვნება პროდუქციის დანახარჯებზე ხდება 2 მონაცემის ბაზაზე. ჯერ ანგარიშობენ მთლიანი საიჯარო გადასახადის მონაცემიდან და საიჯარო საგნის მოცულობიდან თითო კვადრატულ მეტრზე საიჯარო გადასახადს. წლიური საიჯარო გადასახადი შეადგენს 21 600 ლარს. საიჯარო საგანი იკავებს 300 კვადრატულ მეტრს :

$$21\ 600 : 300 = 72 \text{ (ლარი)}$$

საიდანაც 40 უკავია ადმინისტრაციას, დანარჩენზე განლაგებულია ცეხები. ადმინისტრაციაზე მოდის : $72 \times 40 = 2\ 880$ (ლარი)

საწარმოო უბანზე მოდის : $260 \times 72 = 15\ 600$ (ლარი)

ეს არის წლიური ანგარიში. ასევე ანგარიშობენ დამხმარე ფართობზე გადასახადს. ხშირ შემთხვევაში ჩვენი საწარმოები ანგარიშობენ საერთო საიჯარო გადასახადს და მთლიანად შეაქვთ საერთო ღირებულებაში. იჯარით აღებული ფართობი მონაწილეობას ღებულობს წარმოების პროცესში, მაგრამ არ წარმოადგენს პირდაპირ დანახარჯს. ის თავის ღირებულებას თანდათან გადაიტანს შესრულებულ სამუშაოებზე საიჯარო გადასახადის სახით. თუ იჯარით არის აღებული მანქანა-დანადგარები, მოწყობილობა, მათ ერიცხებათ ცვეთა წლიურად და ცვეთის ეს ღირებულება გადადის პროდუქციაზე საშუალო სიდიდით.

რეალური ღირებულება. რეალური ღირებულების დადგენა წარმოებს ყველა ანგარიშის დაწერილებით აღრიცხვის შედეგად. რეალური ღირებულება არის აქტივების, დამატებითი ღირებულების, საამორტიზაციო ანარიცხების და ა.შ. ჯამი.

კლასიფიკაციების ღირებულება. ხარჯების კლასიფიცირება მიმდინარეობს ყველა დანახარჯის კალკულაციის შედგენით. კალკულაცია არის დანახარჯების ჩამონათვალი კატეგორიების მიხედვით.

საბიუჯეტო გადაწყვეტის ლოკალიზაციის ღირებულების გამოყენება. როგორც ზემოთ აღინიშნა რომ ლოკალიზაცია გულისხმობს ხარჯების სწორ მიკუთვნებას. ბიუჯეტის შედგენა დამოკიდებულია ასეთ გადაწყვეტილებაზე. ჩვენ განვიხილეთ იჯარის გადახდის მაგალითი. აქ შესაძლებელია დამოუკიდებლად განხილულ იქნეს განსხვავებული შემთხვევებიც. მაგალითად იჯარის გადასახადის გაზრდა ან პირიქით შემცირება, რაც შეიძლება გამოწვეული იყოს იჯარის ობიექტის შეკეთებასთან. ეს ცვლილებები გამოიწვევენ ცვლილებას ბიუჯეტშიც.

ბიუჯეტის შედგენის დროს უნდა იყოს გათვალისწინებული არსებული თანხები, რასაც ფლობს ორგანიზაცია. მაგალითისათვის განვიხილოთ სასწავლო ორგანიზაცია. ინსტიტუტის მმართველობითი საბჭო განიხილავს ბიუჯეტის განაწილების საკითხებს. მათ გამოყოფილი აქვთ წლიური ბიუჯეტი 43 200 ლარის ოპდენობით. წინა წლის ბიუჯეტში მათ უკვე ქონდათ ბიუჯეტის განაწილების გამოცდილება. ამ შეხვედრაზე ერთ-ერთი დეპარტამენტის უფროსმა საყვედური

გამოხატა ვინაიდან მისი დეპარტამენტი გაცილებით უფრო მრავალრიცხოვანია და ამიტომ მათ წლის განმავლობაში მეტი ხარჯის გაწევა უწევთ. ამიტომ სხდომაზე გადაწყდა ახალი ბიუჯეტის შედგენა. მათ გაანაწილეს ბიუჯეტის თანხები რაოდენობის მიხედვით. ინსტიტუტში არის 36 ფაკულტეტი და 4 დეპარტამენტი (I დეპარტამენტის შემადგენლობაში არის 12 ფაკულტეტი, II-ის შემადგენლობაშია – 9, მე-III-შია – 7 და მე-IV-ში - 8). რაოდენობრივი დამოკიდებულებიდან განაწილება მიიღებს შემდეგ სახეს : $43\ 200 : 36 = 1\ 200$ (ლარი).

ბიუჯეტის განაწილება მიიღებს შემდეგ სახეს. :

I დეპარტამენტი	1 200	X	12	=	14 400	(ლარი),
II დეპარტამენტი	1 200	X	9	=	10 800	(ლარი),
III დეპარტამენტი	1 200	X	7	=	8 400	(ლარი),
IV დეპარტამენტი	1 200	X	8	=	9 600	(ლარი).
	36		43 200		ლარი.	

XIII. მოგების და ღირებულების კონტროლის დაგეგმვა

მოგების და ღირებულების დაგეგმვა
 ღირებულების განსაზღვრა
 ბიუჯეტის უპირატესობა
 დაგეგმვა
 გაყიდვების ბიუჯეტი
 გაყიდვების და ადმინისტრაციული ხარჯები

მოგება / ზარალის აღსარიცხავად გამოიყენებენ ანგარიშს 5330. მოცემული სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია საწარმოში მიღებული მოგების (ზარალის) აღსარიცხავად. აღნიშნულ ანგარიშში გროვდება მონაცემები, როგორც მიმდინარე წლის ფინანსურ შედეგზე, ასევე გასულ წლებში მიღებულ და გაუნაწილებელ მოგებაზე და მიღებულ და დაუფარავ ზარალზე. შესაბამისად მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

- 5310 – გაუნაწილებელი მოგება
- 5320 – დაუფარავი ზარალი
- 5330 – სანგარიშო პერიოდის მოგება/ზარალი

5310 – გაუნაწილებელი მოგება. ეს ანგარიში გამოიყენება საწარმოში მიღებული მოგების იმ ნაწილის აღსარიცხავად, რომელიც ბალანსის შეგენის თარიღისათვის გამოყენებული არ არის.

5320 – დაუფარავი ზარალი. ეს ანგარიში განკუთვნილია მიღებული ზარალისა და მისი მომდევნო პერიოდში დაფარვის აღსარიცხავად. საგადასახადო კოდექსით გათვალისწინებული ზარალის დაფარვის პრინციპებიდან გამომდინარე, მოცემულ ანგარიშში დაფიქსირებული დაუფარავი ზარალი ცალკე უნდა იქნას აღრიცხული იმ შემთხვევაშიც, თუ ზარალის მიღების მომდევნო წლებში მიღებული მოგება აღემატება დასაფარავ ზარალს. ე.ი. დაუფარავი ზარალის ჩამოწერა არ ხდება ერთბაშად და მისი დაფარვა მოხდება ყოველწლიურად კოდექსით დადგენილი ოდენობით 5 წლის განმავლობაში (20%).

5330 – საანგარიშო პერიოდის მოგება/ზარალი. ეს ანგარიში გამოიყენება საანგარიშო პერიოდის ფინანსური შედეგის (მოგება ან ზარალის) დასადგენად. ამ ანგარიშის კრედიტში თავს იყრის საანგარიშგებო პერიოდში მიღებული შემოსავლები, ხოლო დებეტში ხარჯები, რომლებიც ამ შემოსავლების მისაღებად იქნა გაწეული. იგი დროებითი ხასიათის ანგარიშია და იხურება 5310 – „გაუნაწილებელი მოგება“ ანგარიშით, როცა წელი მოგებით მთავრდება ან 5320 – „დაუფარავი ზარალი“ ანგარიშთან კორესპოდენციით, როცა წელი ზარალით მთავრდება.

თუ საანგარიშგებო წელი მთავრდება მოგებით, ადგილი აქვს ბუღალტრულ გატარებას

დ 5330 კ 5310

საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯებს ეხსნებათ ანგარიში **7400.** მოცემული ანგარიში განკუთვნილია იმ დანახარჯების აღსარიცხავად, რომელიც შესული არ არის მზა პროდუქციისა და რეალიზებული საქონლის თვითღირებულებაში. ასეთი დანახარჯებია ადმინისტრაციის ხელფასი დანარიცხებით, მივლინების ხარჯები, საერთო დანიშნულების ძირითადი საშუალებების ცვეთის და რემონტის დანახარჯები, არამატერიალური აქტივების ამორტიზაციის, ტელესაკომუნიკაციო მომსახურების დანახარჯები, იურიდიული, აუდიტორიული, საკონსულტაციო და სხვა მმსახურების ხარჯები, საექვო მოთხოვნების ჩამოწერის, საერთო დანიშნულების ტერიტორიის (ეზო) კეთილმოწყობის, დაცვის, კადრების მომზადების და სხვა ხარჯები. აღნიშნულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

7410 – შრომის ანაზღაურება

7415 – სოციალური დანარიცხები

7420 – საიჯარო ქირა

7425 – საოფისე ინვენტარი

7430 – კომუნიკაციის ხარჯი

7435 – დაზღვევა

7440 – რემონტი

7445 – კომპიუტერის ხარჯები

7450 – საკონსულტაციო ხარჯები

7455 – ცვეთა და ამორტიზაცია

7460 საექვო მოთხოვნებთან დაკავშირებული ხარჯები

7465 – სხვა საგადასახადო ხარჯი

7490 – სხვა საერთო ხარჯი

7435 – დაზღვევა. (საწარმო ბალანსის ჩაბარების პერიოდში უნდა იყოს დაზღვეული რომელიმე სადაზღვევო კომპანიაში, იგი შეადგენს საწარმოს ქონების 0,4%-ს).

7449 – რემონტი. საგადასახადო კოდექსის მიხედვით ძირითადი საშუალებები საბალანსო ღირებულებიდან გამომდინარე, დაყოფილია 5 ჯგუფად, თუ რემონტის დანახარჯი არ აღემატება მთლიანად თავისი ჯგუფის ღირებულების 5%-ს, მაშინ

ის გატარდება რემონტის ხარჯებში, ხოლო თუ რემონტის დანახარჯები აღემატება ძირითადი საშუალებების ღირებულების 5%-ს, განსხვავება ემატება ჯგუფის საბალანსო ღირებულებას. მაგალითად: ჯგუფის საბალანსო ღირებულებას. მაგალითად: ჯგუფის საბალანსო ღირებულებაა 1000 ლარი ჯგუფის ერთ-ერთი დასახელების ძირითადი საშუალების (ვთქვათ ჩარხის) რემონტზე დაიხარჯა 150 ლარი. დანარჩენი 100 ლარი ემატება ჯგუფის საბალანსო ღირებულებას 1000 ლარს, ცვეთის დარიცხვა მოხდება 1100 ლარზე.

მაგალითად: 1. დარიცხულია ადმინისტრაციის მუშაკთა ხელფასი 2000 ლარი
დ 7410 კ 3130 – 2000 ლარი

2. გადახდილია სატელეფონო ხარჯი
დ 7430 კ 1110 – 200 ლარი

3. დარიცხულია ადმინისტრაციული შენობის ცვეთა, 1000 ლარი, საოფისე აღჭურვილობის ცვეთა 800 ლარი.

დ 7455 კ 2230 – 1000 ლარი

დ 7455 კ 2260 – 800 ლარი

4. გადახდილია საკონსულტაციო მომსახურებისათვის 500 ლარი

დ 7450 კ 1110 – 500 ლარი

5. საექვო ცალი 1000 ლარი აღიარდება ხარჯად

დ 7460 კ 1415 – 1000 ლარი

საწარმო, ეკონომიკური საქმიანობიდან გამომდინარე, იხდის სხვადასხვა გადასახადებს, როგორც არის საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადები: ქონების, მიწის, ბუნებრივი რესურსების სარგებლობისათვის, საერთო სარგებლის საავტომობილო გზების სარგებლობისათვის (საგზაო ფონდი), ადგილობრივ გადასახდელებს ეკონომიკური საქმიანობისთვის, რეკლამის, სიმბოლიკის გამოყენებისათვის და სხვა. თითოეული მათგანი გაიანგარიშება საგადასახადო კდექსით დადგენილი განაკვეთის მიხედვით. ისინი საწარმოსთვის წარმოადგენს საგადასახადო ხარჯსა საანგარიშგებო პერიოდის ხარჯებში აისახებიან შემდეგი ბუღალტრული გატარებით:

დ 7465 კ 3390.

ამ გადასახადებისათვის გამოიყენება ანგარიშები გადასახადის სახეების მიხედვით 3391 3392 და ა.შ. მათ გადახდაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 3390 კ 1210.

განსაკუთრებულ ანგარიშებს განეკუთვნებათ ანგარიში არასაოპერაციო შემოსავლები და ხარჯები – 8000. აღნიშნული ანგარიში განეკუთვნილია საწარმოს არასაოპერაციო ეკონომიკური საქმიანობის მიღებული შემოსავლების აღსარიცხავად. მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

8110 – საპროცენტო შემოსავალი

8120 – დივიდენდი

8130 – არასაოპერაციო მოგება

8190 – სხვა არასაოპერაციო შემოსავალი

8110 – საპროცენტო შემოსავალი. ანგარიში გამოიყენება იმ არასაოპერაციო შემოსავლების აღსარიცხავად, რომელიც მიიღება საწარმოში თამასუქზე, ინვესტიციებზე გაცემულ სესხებზე დარიცხული პროცენტების სახით.

თამასუქზე, ინვესტიციებზე, სესხებზე მისაღები პროცენტის დარიცხვა ხდება ბუღალტრული გატარებით.

დ 1820 კ 8110

8120 – დივიდენდი. ეს ანგარიში გამოიყენება აქციონერი საწარმოს მიერ კუთვნილი დივიდენდის მიღების გამოცხადების დროს, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი
დ 1810 კ 8120.

8130 – არასაოპერაციო მოგება. ეს ანგარიში გამოიყენება მაგალითად, საწარმოს ძირითადი საშუალების ან არამატერიალური აქტივების გაყიდვიდან, უცხოური ვალუტით განხორციელებული სამეურნეო ოპერაციებიდან მიღებული მოგების აღსარიცხავად. ამ ანგარიშზე აღირიცხება აგრეთვე საიჯარო შემოსავლები, საიჯარო ქირა შეიძლება პირდაპირ მივაკუთვნოთ არასაოპერაციო მოგებას შემდეგი ბუღალტრული გატარებით:

დ 2320 კ 8130.

წლის ბოლოს არასაოპერაციო მოგება იხურება მიმდინაე საანგარიშგებო წლის მოგება-ზარალით.

8190 – სხვა არასაოპერაციო შემოსავალი. ამ ანგარიშზე აღირიცხება ის არასაოპერაციო შემოსავლები, რომლებიც ზემოთ მოცემულ ანგარიშებში არ არის გათვალისწინებული.

არასაოპერაციო ხარჯების ანგარიშია - **8200.** აღნიშნული ანგარიში განკუთვნილია არასამეწარმეო საქმიანობასთან დაკავშირებული ხარჯების აღსარიცხავად, მას ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

8210 – საპროცენტო ხარჯები

8220 – არასაოპერაციო ზარალი

8290 – სხვა არასაოპერაციო ხარჯები

8210 – საპროცენტო ხარჯები. ამ ანგარიშზე აღირიცხება სესხის შესაბამისი საპროცენტო განაკვეთის გადახდაზე დარიცხვა შემდეგი ბუღალტრული გატარებით:

დ 8210 კ 3410.

8220 – არასაოპერაციო ზარალი. ეს ანგარიში გამოიყენება არასაოპერაციო საქმიანობიდან მიღებული ზარალის აღსარიცხავად, რომელიც მიიღება, მაგალითად, საწარმოს ძირითადი საშუალებების ან არამატერიალური აქტივების გაყიდვიდან, უცხოური ვალუტით გამხორციელებული სამეურნეო ოპერაციიდან.

8290 – სხვა არასაოპერაციო ხარჯები. ეს ანგარიში გამოიყენება იმ არასაოპერაციო ხარჯების აღსარიცხავად, რომლებიც არ არის გათვალისწინებული ზემოთ განხილულ ანგარიშებში.

ანგარიში **9000** ეხსნება **განსაკუთრებულ შემოსავლებსა და ხარჯებს.** მოცემული ანგარიში განკუთვნილია იმ სამეურნეო მოვლენების ფინანსური შედეგების აღსარიცხავად, რომელიც უჩვეულოა თავისი ბუნებით და იშვიათად შეიძლება მოხდეს (მაგალითად: აქტივების კონფისკაცია, მიწისძვრა ან სხვა სტიქიური უბედურება).

მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

9110 – განსაკუთრებული შემოსავლები

9120 – განსაკუთრებული ხარჯები

მაგალითად: მიწისძვრის შედეგად დაინგრა საწარმოს მშენებარე შენობა, რომლის დანახარჯი შეადგენს 120 000 ლარს. ექსპერტის შეფასებით, შენობის ნანგრევებიდან შესაძლებელია გამოსაყენებლად ვარგისი იყოს 10 000 ლარის სამშენებლო მასალები, რისთვისაც საჭიროა 3000 ლარის დანახარჯები. ეს ოპერაცია ბუღალტრულად შემდეგნაირად აისახება:

დ 9120 კ 2120 – 113 000 ლარი

(ხარჯი 120 000 + 3 000 = 123 000 123 000 – 10 000 = 113 000)

მომდევნო წელს საწარმომ ზარალის კომპენსაციისათვის მიიღო სახელ-
მწიფო გრანტი 50 000 ლარი, რაზედაც გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1210 კ 9110 50 000 ლარი.

ცალკე ანგარიშად არის გამოყოფილი სხვა ხარჯები 9200. 9210 – მოგების გადასახადი – აღნიშნული ანგარიში განკუთვნილია მოგებიდან გადასახადის ხარჯის აღსარიცხავად მისი ოდენობა განისაზღვრება საწარმოს წმინდა შემოსავლიდან საგადასახადო კოდექსით დადგენილი მოგების გადასახადის ტარიფიდან (20%) გამომდინარე.

მოგების გადასახადის დარიცხვაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 9210 კ 3310.

დ 5330 კ 9210.

ხოლო ზარალის შემთხვევაში გატარდება ბუღალტრული მუხლი

დ 5320 კ 5330.

ცალკე საკითხად გვინდა გამოვეყოთ შემდეგი ანგარიშები.

შვებულების თანხის ანგარიში. შვებულება არის 18, 24, 36, 48 დღიანი, უფ-
რო ხშირად გვხვდება 24 დღიანი შვებულება:

მაგალითად: თანამშრომელი მიდის შვებულებაში (24 დღიანი) 20 ივლისიდან. მისი ხელფასი შეადგენს 180 ლარს (შვებულების დღეებში შედის შაბათიც). ვთქვათ 24 სამუშაო დღე არის 15 აგვისტოს ჩათვლით. ვიანგარიშოთ შვებულების თანხა:

ა) თანამშრომელს უნდა მიეცეს ხელფასი 1-დან 20 ივლისამდე. ვთქვათ, ივლისის თვეში არის 23 სამუშაო დღე, 20 ივლისამდე კი სამუშაო დღეებმა შეადგინა 13, მაშინ 20 ივლისამდე გასაცემი ხელფასი იქნება:

$$\frac{180}{23} * 13 = 101,74 \text{ ლარი;}$$

ბ) შვებულების თანხა შეადგენს:

$$\frac{180}{25,4} * 24 = 170,08 \text{ ლარს,}$$

სადაც 25,4 არის მუდმივი კოეფიციენტი, როელიც გამოიყენება შვებულების თანხის გაანგარიშების დროს.

365 დღე გაყოფით 12 უდრის 25,4

სულ გასაცემი თანხა შეადგენს დაკავების გარეშე:

$$101,74 + 170,08 = 271,82 \text{ ლარს.}$$

საშემოსავლო გადასახადი შეადგენს 271,82 ლარის 25 % = 67,95 ლარს

ხელზე გასაცემი თანხა შეადგენს 271,82 – 67,95 = 203,85 ლარი

დახმარება დროებით შრომისუნარობისთვის. აღნიშნული დახმარება მიეცემა მუშაკებს სოცდაზღვევის ფონდიდან. არსებობს დროებითი შრომისუნარობისთვის გასაცემი ხელფასის შემდეგი განაკვეთი:

სტაჟი 5 წლამდე – ეძლევათ ხელფასის 60%

სტაჟი 5-8 წლამდე – ეძლევა ხელფასის 80%

სტაჟი 8 წლის ზევით – ეძლევა ხელფასის 100%

100% ეძლევათ აგრეთვე 18 წლამდე მომზადებას, მრავალშვილიან დედებს, დეკრეტულ შვებულებაში მყოფს.

მაგალითად: ვთქვათ, თანამშრომელმა წარმოადგინა 5 დღის საავადმყოფო ფურცელი, მისი ხელფასი შეადგენს 100 კარს, ვიანგარიშით საავადმყოფო ფურცელით მუშაკის დახმარება. მისი სტაჟი შეადგენს 6 წელს.

ა) ბოლო 2 თვის მიხედვით ვიგებთ ერთი დღის სამუშაო ხელფასს, ვთქვათ 2 თვეში სამუშაო დღეებმა შეადგინა 45, მაშინ მუშაკის 1 დღის საშუალო ხელფასი იქნება

$$200 / 45 = 4,44 \text{ ლარი}$$

ბ) სტაჟის მიხედვით მუშაკს დახმარება ეძლევა ხელფასის 80%. 1 დღეში გასაცემი დახმარება შეადგენს:

$$4,44\text{-ის } 80\% = 3,55;$$

გ) საავადმყოფო ფურცლით მუშაკს 5 დღეზე მიეცემა დახმარება

$$3,55 \times 5 = 17,75 \text{ ლარი.}$$

XIV. კაპიტალური ინვესტიციების დაგეგმვა

ამ თავში განიხილება შემდეგი საკითხები :

კაპიტალური ინვესტიციების დაგეგმვა

კაპიტალის ანალიზის ტექნიკა ;საინვესტიციო გადასახადი

საღაროს მოძრაობა / ბრუნვა

კაპიტალური ინვესტიციების შესაძლებლობები

საგადასახადო ვალდებულებები

აუდიტი

გრძელვადიანი საოპერაციო აქტივებისათვის შესყიდვებს ეწოდება კაპიტალური ინვესტიცია. კაპიტალური ინვესტიცია განსხვავდება სააქციო კაპიტალისაგან. აქციები შეიძლება გაიყიდოს ბირჟაზე. აპიტალური ინვესტიცია კი ჩანს მხოლოდ მაშინ, როდესაც მათი გამოყენება ხდება. კაპიტალური ინვესტიციების გამოყენება ხდება, მაშინ როდესაც მიღებულია გადაწყვეტილება შეიცვალოს მიმდინარე საღაროში ფულის მოძრაობა მომავალში ფულის შემოდინების ზრდის მიზნით. მაგალითად, კომპანია წყვიტავს პროდუქციის შესყიდვას იმიტომ, რომ მომავალში მოვლის შემოსავალს 20 000 ლარის ოდენობით. კომპანია წყვიტავს ამ საკითხს, როდესაც იცის, რომ თუ ახლა გაიდებს 75 000 ლარს, მომდევნო 4 წლის მანძილზე მიიღებს ყოველწლიურად 20 000 ლარს

შემოსავალს. დღეს ის ხარჯავს 75 000 ლარს და 4 წელიწადში მიიღებს ჯამურად 80 000 ლარს (20 000 X 4). თუ 20 000 ლარის მაგივრად ის შეაგროვებს წლიურად მხოლოდ 18 750 ლარს. მაშინ კომპანია მიიღებს 75 000 ლარს (18 750 X 4). თუ კომპანია არაა დარწმუნებული, რომ ასეთ ხარჯს აქვს გამართლება, მაშინ შეიძლება გაიღოს მხოლოდ 50 000 ლარი. გადაწყვეტილების მიღებას წინ უსწრებს ბაზრის ყურადღებით შესწავლა.

ამ გადაწყვეტილებაზე ასევე იმოქმედებს ლარის შემსყვიდველობითი უნარი. თუ დღეს ლარი დოლართან მიმართებაში 145 – ია, 4 წლის შემდეგ შესაძლებელია მისი კურსი შეიცვალოს. აქტივებში განთავსებული ინვესტიცია სამომავლოდ შეიძლება იძლეოდეს გაცილებით დიდ შემოსავალს. თუ კურსი შეიცვლება მომავალში 10%-ით, მაშინ მისი ზრდის შემთხვევაში ყოველი 100 ლარი მოიტანს 10 ლარს. კაპიტალური ინვესტიციების დაგეგმვის დროს უნდა გაითვალისწინოს ამ ინვესტიციის მინიმალური და მაქსიმალური შესაძლებლობა.

ქვემოთ მოყვანილია კაპიტალური ინვესტიციების ანგარიშები და მაგალითები და ფულის მოძრაობა საღაროს ანგარიშზე.

გრძელვადიანი ინვესტიციებს ეხსნებათ სინთეზური ანგარიში 2400. აღნიშნული სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია სხვა მეურნე სუბიექტის კაპიტალში ხანგრძლივი ვადით (ერთი წელზე მეტი) დაბანდებული თანხების აღსარიცხავად. ინვესტიცია შეიძლება განხორციელდეს იყოს ობლიგაციების, აქციების ან სხვა ფასიანი ქაღალდების შეძენის გზით, შპს-ში წილობრივი მონაწილეობით ან სხვა ფორმით. მათი აღრიცხვა ხდება შეძენის ღირებულებით შეძენის დღიდან, ხოლო ბალანსში ასახვას შესაძლებელია თვითღირებულებით, გადაფასებული ღირებულებით ან თვითღირებულებასა და საბაზრო ღირებულებას შორის უმცირესი თანხით.

„გრძელვადიანი ინვესტიციების“ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

- 2410 – გრძელვადიანი ინვესტიციები საწარმოთა ფასიან ქაღალდებში
- 2420 – გრძელვადიანი ინვესტიციები სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებში
- 2430 – მონაწილეობა სხვა საზოგადოებაში
- 2490 – სხვა გრძელვადიანი ინვესტიციები

2430 – მონაწილეობა სხვა საზოგადოებაში – გრძელვადიანი ინვესტიცია შესაძლებელია არსებობდეს სხვა საწარმოში წილობრივი მონაწილეობის ისეთი სახით, რომელიც იშვიათად შეიძლება იყოს გაყიდვის ობიექტი, ასეთი გრძელვადიანი ინვესტიციის რეალური ღირებულების დადგენა ძნელია, ამიტომ ისინი უმთავრესად თვითღირებულებით აისახება როგორც ბუღალტრულ ანგარიშებში, ასევე ბალანსში.

2410 – გრძელვადიანი ინვესტიციები საწარმოთა ფასიან ქაღალდებში – აღირიცხება გრძელვადიანი ინვესტიციების შეძენა. ვთქვათ შევიძინეთ გრძელვადიანი ინვესტიცია აქციებში 50000 ლარად 4 წლის ვადით. გადავიხადეთ საბროკერო მომსახურებისათვის 3000 ლარი. ოპერაციას მივცეთ ბუღალტრული გატარება:

დ 2410 კ 1210 – 53000 ლარი.

მიმდინარე წელს გადასახდელია ინვესტიციის ღირებულების ნაწილი:

დ 1330 კ 2410 – 12500 ლარი,

თუ გადაგვიხდიან ინვესტიციის ღირებულებას:

დ 1210 კ 1330 – 12500 ლარი.

შესაბამისად ხდება მასზე პროცენტის დარიცხვა და პროცენტის შემოსავლის აღრიცხვა.

ბროკერის მომსახურების თანხა უნდა ჩამოიწეროს საპროცენტო შემოსავლიდან.

რაც შეეხება – 2420 – გრძელვადიანი ინვესტიციები სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებში აღირიცხება როგორც 2410 ანგარიში.

კაპიტალური ინვესტიციების დაგეგმვა.

ინვესტიცია არის აქტივი, რომელსაც ფლობს საწარმო საკუთარი სიმდიდრის გასაზრდელად შემოსავლების (პროცენტების, როიალტის, დივიდენდებისა და საიჯარო ქირის) განაწილების საშუალებით, კაპიტალის ან სხვა ახის სარგებლობის (როგორცაა სარგებელი კომერციული საქმიანობიდან) გასადიდებლად ინვესტიციების ჩამდები საწარმოსათვის.

ინვესტიცია სხვადასხვა სახით არსებობს: ინვესტიციების შემადგენლობაში უდიდესი ხვედრითი წილი უკავია ინვესტიციებს ფასიან ქაღალდებში. ფასიანი ქაღალდები გამოხატავენ გარკვეულ ქონებრივ დამოკიდებულებას ფასიანი ქაღალდების გამოშვებასა და მის მფლობელს შორის. ფასიან ქაღალდებს მიეკუთვნება აქციები, ობლიგაციები, სერთიფიკატები და სხვა. ინვესტორი საკუთარი სიმდიდრის გასაზრდელად შეიძლება იყენებდეს მატერიალური სახით არსებულ საკუთრებას, რომელიც საინვესტიციო ქონებად იწოდება. საინვესტიციო ქონება არის ინვესტიცია განხორციელებული მიწასა და შენობა-ნაგებობებში.

საწარმო ინვესტიციას სხვადასხვა მიზნით ახორციელებს. ზოგიერთი საწარმოსათვის საინვესტიციო საქმიანობა წარმოადგენს მისი ეკონომიკური საქმიანობის მნიშვნელოვან ელემენტს, ზოგიერთი საწარმო ინვესტიციებს დებს დამატებითი ფულად სახსრების მიღების მიზნით, კომერციული ურთიერთობების გასაძლიერებლად ან კომერციული უპირატესობებების მისაღებად.

თავისი მოქმედების ვადის მიხედვით ინვესტიცია არის მოკლევადიანი და გრძელვადიანი.

მოკლევადიანი (მიმდინარე) ინვესტიცია არის ისეთი ტიპის ინვესტიცია, რომელიც თავისი ბუნებით ადვილად რეალიზებადია და მისი შენარჩუნება არ არის გათვალისწინებული ერთ წელზე მეტი ხნით.

მოკლევადიანი ინვესტიციების აღსარიცხავად გამოიყენება სინთეზური ანგარიში 1300 „ მოკლევადიანი ინვესტიციები“. ეს ანგარიში ითვალისწინებს ბაზარზე მოქმედი ფასიანი ქაღალდების ცალკე აღრიცხვას მათი 2 ჯგუფად დაყოფით: ერთი ჯგუფი აერთიანებს საწარმოთა ფასიან ქაღალდებს, მეორე – სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებს. მოკლევადიანი ინვესტიციების ანგარიშში ცალკე ანგარიშია გამოყოფილი გრძელვადიანი ინვესტიციების იმ ნაწილის აღსარიცხავად, რომელთა განსხვავებაც გადაწყვეტილის საანგარიშგებო პერიოდის მომდევნო წელს. შესაბამისად მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

1310 – მოკლევადიანი ინვესტიციები საწარმოთა ფასიან ქაღალდებში

1320 – მოკლევადიანი ინვესტიციები სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებში

1330 – გრძელვადიანი ინვესტიციების მიმდინარე ნაწილი

1390 – სხვა მოკლევადიანი ინვესტიციები.

მოკლევადიანი ინვესტიციების ანალიზური აღრიცხვა ხდება სესხების მიხედვით არა ნომინალური ღირებულებით არამედ, შეძენის თვითღირებულებით (შეძენის მომენტში) ან საბაზრო ღირებულებით ან საბაზრო ღირებულებისა და ინვესტიციების თვითღირებულებას შორის ღირებულებით.

ინვესტიციების თვითღირებულება შეიძლება იყოს მისი ფასისა და შეძენასთან დაკავშირებული ისეთი დანახარჯებისაგან, როგორცაა: ბროკერის გასამრჯელო, ბაჟი, საკომისიო გადასახადები და საბანკო მომსახურების დანახარჯები.

ინვესტიცია შეიძლება შეძენილი იყოს ფულზე ან სხვა აქტივზე გაცვლით. ინვესტიციების თვითღირებულება მცირდება მისაღები პროცენტებისა და

ყოველთვიურად მისაღები საპროცენტო თანხა ტოლი იქნება:
 ანგარიში $31 \cdot 16.4 = 508.4$ ლარი,
 თებერვალი $28 \cdot 16.4 = 459.3$ ლარი,
 მარტი $31 \cdot 16.4 = 508.4$ ლარი და ა.შ.

კაპიტალის ანალიზის ტექნიკა. საკუთარი კაპიტალი საწარმოს აქტივების ნაწილია, რომელიც რჩება ყველა ვალდებულების დაფარვის შემდეგ. მას ეხსნება ანგარიში **5000**. საკუთარ კაპიტალის სტრუქტურა დამოკიდებულია საწარმოს ორგანიზაციულ-სამართლებრივ ფორმაზე და საქმიანობის სფეროზე. საკუთარი კაპიტალის ყველაზე რთული სტრუქტურა ახასიათებს სააქციო საზოგადოებას. მათი საკუთარი კაპიტალი ბალანსში შეიძლება დაიყოს შემდეგ ჯგუფებად: აქციონერთა შენატანები, გაუნაწილებელი მოგება, გაუნაწილებელი მოგებიდან შექმნილი რეზერვები და რეზერვები, რომლებიც უზრუნველყოფენ კაპიტალის შენარჩუნებას.

საქართველოს სამეწარმეო კანონმდებლობის თანახმად, სააქციო საზოგადოებისა და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების საწყის კაპიტალს უწოდებენ საწესდებო კაპიტალს.

საწესდებო კაპიტალი წარმოადგენს სააქციო საზოგადოების რეგისტრაციის მომენტიდან პარტნიორი დამფუძნებლების მიერ განსაზღვრული თანხის ოდენობას, რომელიც არ შეიძლება 15000 ლარზე ნაკლები იყოს. მას ეხსნება ანგარიში **5100**. იგი არსებობს აქციების სახით. აქცია წარმოადგენს საბუთს, რომელიც ადასტურებს სააქციო საზოგადოების ვალდებულებებს პარტნიორის (აქციონერის) მიმართ და აქციონერის საკუთრების უფლებას კაპიტალზე. სააქციო საზოგადოების დაფუძნებისას აუცილებელია, საწესდებო კაპიტალის ნახევარი, ე.ი. 50%-ის ღირებულება გადახდილი იყოს. დაუშვებელია აქციის პირველადი გაყიდვა ნომინალზე ნაკლები ღირებულებით.

სინთეზური ანგარიში 5100 – „საწესდებო კაპიტალი“ გამოიყენება შეზღუდული ქონებრივი პასუხისმგებლობის საზოგადოებების საწესდებო კაპიტალი აღსარიცხავად. განსხვავებული სახის აქციების არსებობის გამო მოცემულ სინთეზურ ანგარიშს ეხსნება შემდეგი ანგარიშები:

- 5110 – ჩვეულებრივი აქციები
- 51200 – პრივილეგიური აქციები
- 5130 – გამოსყიდული საკუთარი აქციები
- 5140 – საემისიო კაპიტალი
- 5150 – საწესდებო კაპიტალი შპს-ში

5110 – ჩვეულებრივი აქციები. ამ ანგარიშზე აღირიცხება საწარმოს მიერ გამოშვებული (აქციონერთა ხელთ არსებული) ჩვეულებრივი აქციები ნომინალური ღირებულებით.

ჩვეულებრივი აქციის მფლობელს გააჩნია ხმის უფლება, ე.ი. უფლება – მონაწილეობა მიიღოს საზოგადოების საქმიანობის მართვაში (1 ჩვეულებრივი აქცია მის მფლობელს აქციონერთა საერთო კრებაზე აძლევს 1 ხმის უფლებას).

ჩვეულებრივი აქციის გამოშვება ბუღალტრულად გატარდება შემდეგნაირად, მაგალითად: რეალიზებულია 5000 ჩვეულებრივი აქცია 10 ლარის ნომინალური ფასით.

დ 1210 კ 5110 – 5000 ლარი

5120 – პრივილეგიური აქციები. აღნიშნული ანგარიში განკუთვნილია გამოშვებული პრივილეგიური აქციების აღსარიცხავად ნომინალური ღირებულებით.

სააქციო საზოგადოების დამფუძნებლები აქციების გაყიდვით იზიდავენ კაპიტალს, მაგრამ მათ არ უნდათ ხმის ანუ უფლების გადაცემა სააქციო საზოგადოების განკარგულებაში, ამიტომ ისინი აქციონერებს ხმის სანაცვლოდ სთავაზობენ პრივილეგიურ აქციებს, რომელიც მის მფლობელს უფლებას აძლევს პირველ რიგში მიიღოს დივიდენდი წინასწარ განსაზღვრული სიდიდით. საზოგადოების ლიკვიდაციის ან გაკოტრების შემთხვევაში იგი იძლევა უფლებას ქონებრივ პრეტენზიებზე, აქციების კონვერტაციის მოთხოვნების უფლებას სხვა ფასიან ქაღალდებში, მაგალითად: ობლიგაციებში, ამავე დროს, ჩვეულებრივი აქციებისაგან განსხვავებით პრივილეგიური აქციები არ იძლევა ხმის უფლებას საერთო კრებაზე.

არსებობს კონვერტირებადი და არაკონვერტირებადი პრივილეგიური აქციები. კონვერტირებადი აქცია განსაზღვრულ ვადაში შეიძლება გაიცვალოს ჩვეულებრივ აქციაზე ან სხვა ფასიან ქაღალდზე.

არაკონვერტირებადი აქცია არ ითვალისწინებს მის გაცვლას სხვა ფასიან ქაღალდებში.

ჩვეულებრივი აქციის მსგავსად პრივილეგიური აქციის გამოშვება ბუღალტრულად აისახება შემდეგნაირად: მაგალითად, საწარმომ გამოუშვა 1 000 ცალი პრივილეგიური აქცია ნომინალური ღირებულებით 10 ლარი.

დ 1210 კ 5120 – 10 000 ლარი.

5130 – გამოსყიდული საკუთარი აქციები. ამ ანგარიშზე აღირიცხება საწარმოს მიერ გამოსყიდული საკუთარი აქციები შეძენის ღირებულებით.

ზოგიერთ შემთხვევაში შესაძლებელია ბრუნვაში მყოფი აქციების დაბრუნება, ასეთ აქციებს ეწოდება გამოსყიდული საკუთარი აქციები ან „პორტფელში მყოფი“ აქციები. საკუთარი აქციის გამოსყიდვა შესაძლებელია განხორციელდეს ნებაყოფლობით ან აქციონერის კანონზომიერი მოთხოვნით. საწარმო საკუთარ აქციას შეიძენს სხვადასხვა მოსაზრებით, ნებაყოფლობით როგორცაა:

1) საწარმოს აქციებისათვის ხელსაყრელი კორექტივის შენარჩუნება (ბაზარზე იგრძნობა საკუთარი აქციების ერთგვარი სიჭარბე, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს აქციებზე ფასის დაცემა. გამოსყიდვის შემთხვევაში ბაზარზე აქციების რაოდენობა მცირდება და ფასიც არაპროპორციულად გაიზრდება).

2) სხვა საწარმოს მიერ საკონტროლო პაკეტის ხელში ჩაგდების გამორიცხვა.

3) აქციების მარაგის შექმნა საწარმოს მუშეებზე ოფციონით გასავრცელებლად (ოფციონი არის შეთანხმება კორპორაციასა და თანამშრომლებს შორის აქციის შეღავათიანი პირობით შესყიდვის შესახებ), კონვერტაციის უზრუნველსაყოფად ან სხვა საწარმოს შესაძენად და სხვა.

მაგალითად: საწარმომ გამოსყიდა 500 ცალი საკუთარი აქცია 2 000 ლარად, რაც ბუღალტრულად ასე აისახება:

დ 5130 კ 1210 – 2 000 ლარი.

5140 – საემისიო კაპიტალი. აქციების პირველადი გაყიდვა ხდება ნომინალურზე მაღალ ფასში ან უკიდურეს შემთხვევაში ნომინალური ღირებულებით. თუ აქცია იყიდება ნომინალური ღირებულებით, ეს იმას ნიშნავს, რომ აქციით მოზიდულია იმ ოდენობის კაპიტალი, რაც წინასწარ იყო დადგენილი, ხოლო მონიშნულზე მაღალ ფასში გაყიდვისას აქციას მოაქვს დამატებითი კაპიტალი, რომელიც საემისო კაპიტალის სახით არის ცნობილი. საემისიო კაპიტალი საკუთარი კაპიტალია და მიეკუთვნება რეზერვების ჯგუფს.

პირველად ბაზარზე აქციების გაყიდვისას ნომინალურ ღირებულებასა და გასაყიდ ფასს შორის სხვაობა აღირიცხება 5140 ანგარიშზე – საემისიო კაპიტალი. საემისიო კაპიტალი არ ექვემდებარება აქციონერებს შორის განაწილებას და

გამოიყენება აქციების მეორად ბაზარზე გაყიდვის შემდეგ მიღებული ზარალის დასაფარავად.

მაგალითად: გამოშვებულია 500 ცალი ჩვეულებრივი აქცია ნომინალური ღირებულებით 2ლარი, ხოლო მისი საბაზრო ღირებულება შეადგენს 3 ლარს. ამ ოპერაციაზე გატარდება ბუღალტრული მუხლი:

დ 1210 კ 5110 – 10 000 ლარი;

დ 1210 კ 5140 – 5 000 ლარი,

ე.ი. სულ რეალიზებული 1 500 ლარის აქცია.

5150 – საწესდებო კაპიტალი შპს-ში. საკუთარი კაპიტალის აღრიცხვას შპს-ში ახასიათებს თავისებურებები, რომელსაც განაპირობებს სამეწარმეო კანონმდებლობით დადგენილი განსაკუთრებული დებულებები. ეს დებულებები კრძალავს პარტნიორის წილის თავისუფალ გაყიდვას, ასევე შპს-ში ადგილი არა აქვს საწარმოს მიერ პარტნიორისაგან წილის გამოსყიდვას და პარტნიორთა პრივილეგიურ მონაწილეობას მოგების განაწილებაში, შესაბამისად არ წარმოიშობა საემისიო კაპიტალი.

საქართველოს მეწარმეთა შესახებ კანონის თანახმად, საწესდებო კაპიტალის სიდიდე შპს-ში უნდა არანაკლებ 2000 ლარის.

სააქციო საზოგადოების მსგავსად, შპს-ში საწესდებო კაპიტალში შესატანის ნახევარი შეტანილი უნდა იქნას წესდების ხელისმოწერისთანავე თუ წესდება მეტის შეტანას არ ითვალისწინებს.

მაგალითად: 3 პარტნიორის მიერ დაფუძნებულია შპს „---“, რომლის საწესდებო კაპიტალი 6000 ლარს შეადგენს. ისინი თანაბრად ფლობენ წილს კაპიტალში (2000 ლარი). I დამფუძნებელმა თავის წილად შემოიტანა 2000 ლარი, II-მ შემოიტანა 1500 ლარად შეფასებული მანქანა-დანადგარები და 500 ლარი ნაღდი ფული. III დამფუძნებელი იღებს ვალდებულებას იმაზე, რომ 6 თვეში შემოიტანოს თავის წილს 2000 ლარს.

შპს-ს რეგისტრაციის დროს შექმნილი კაპიტალი და შპს-თან დაკავშირებული ოპერაციები აისახება შემდეგნაირად:

დ 1110 კ 5150 – 2000 ლარი – I დამფუძნებელი

დ 2150 კ 5150 1500 }
დ 1150 კ 5150 500 } II დამფუძნებელი

დ 1460 კ 5150 – 2000 ლარი – III დამფუძნებელი

6 თვის გასვლის შემდეგ III დამფუძნებელმა შემოიტანა თავისი წილი კაპიტალი საოფისე აღჭურვილობის სახით – შეფასებული 2000 ლარად.

დ 2160 კ 1460 – 2000 ლარი

დამფუძნებელი ვალდებულია, დათქმული ვადის ამოწურვაზე, შეავსოს კაპიტალი არანაკლებ დათქმული სიდიდისა. თუ პარტნიორს შემოაქვს შენატანი ვადის ამოწურვამდე, მას ეძლევა დამატებითი ვადა 1 თვე, ხოლო თუ დამატებით ვადაშიც ვერ მოხერხდება კაპიტალის შევსება, პარტნიორი გაირიცხება წევრობიდან. თუ შემონატანი აუცილებელი იყო საწესდებო კაპიტალის მინიმალური სიდიდის შესავსებათ (ჩვენი მაგალითის მიხედვით $6000/2=3000$), ის უნდა გადანაწილდეს არსებულ პარტნიორებს შორის.

მოცემულ მაგალითში

III პარტნიორს რომ არ შემოეტანა თავისი წილი, საწესდებო კაპიტალის მინიმალური სიდიდე, მაინც იქნებოდა უზრუნველყოფილი და შეადგენდა 4000 ლარს ($6000 - 2000$).

ამ შემთხვევაში წესდება ცვლილებების შეტანით უქმდება III პარტნიორის წილი 2000 ლარი. საწესდებო კაპიტალის ოდენობა განისაზღვრება შესრულებული

შემონატანის 4000 ლარის (20000 2000) ოდენობით. აღნიშნული გადაწყვეტილება ბუღალტრულად გატარდება შემდეგნაირად:

დ 5150 კ 1460 – 2000 ლარი

საწესდებო კაპიტალი არის იურიდიულად (ნოტარიულად) რეგისტრირებული კაპიტალი და ნებისმიერი მისი ცვლილება (პარტნიორების წილების გადანაწილება, შემცირება, ზრდა) აუცილებლად უნდა აისახოს საზოგადოების წესდებაში, თუ რომელიმე პარტნიორი განიზრახავს საკუთარი წილის შემცირებას, საჭიროა დანარჩენი პარტნიორების თანხმობა. ვთქვათ მოცემულ მაგალითში II პარტნიორმა გადაწყვიტა საკუთარ შენატაბიდან დაიბრუნოს 5 000 ლარი, მაშინ წესდებაში ცვლილების შეტანის შემდეგ I პარტნიორის წილი საწესდებო კაპიტალი იქნება 2 000 ლარი, ხოლო II პარტნიორის წილი 1 500 ლარი. ეს ოპერაცია ბუღალტრულად გატარდება შემდეგნაირად:

დ 5150 კ 1110 – 500 ლარი.

იგივე ბუღალტრული გატარება ხდება მაშინ, როდესაც საზოგადოებიდან გადის ერთ-ერთი პარტნიორი და მას მიეცემა თავისი წილი ფულის სახით.

ცალკე არის განსახილველი **პარტნიორთა კაპიტალი – 5200**. აღნიშნული სინთეზური ანგარიში განკუთვნილია იმ საწარმოთა პარტნიორების საკუთარი კაპიტალის მოძრაობის აღსარიცხავად, რომელთაც შეზღუდული ქონებრივი პასუხისმგებლობა არ გააჩნიათ (ინდივიდუალური საწარმო, სოლიდური პასუხისმგებლობის საზოგადოება, კომანდიტური საზოგადოება).

ინდივიდუალური მეწარმე არის ფიზიკური პირი, რომლის სამეწარმეო საქმიანობისათვის აუცილებელია სამეწარმეო წესით მოწყობილი ორგანიზაცია, მოწესრიგებული საღარო და ბუღალტრული აღრიცხვა. იგი პირადად აგებს პასუხს ვალდებულებებზე კრედიტორების წინაშე.

სოლიდური პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში – რამდენიმე ფიზიკური პირი ერთობლივად, ერთიანი საფირმო სახელწოდებით ეწევა არაერთჯერად და დამოუკიდებელ მეწარმეობას და პარტნიორები საზოგადოების ვალდებულებებისათვის კრედიტორების წინაშე პასუხს აგებენ, როგორც სოლიდარული მოვალეები – უშუალოდ, მთელი თავისი პირადი ქონებით.

კომანდიტურ საზოგადოებაში – რამდენიმე პირი ერთობლივად, ერთიანი საფინანსო სახელწოდებით ეწევა არაერთჯერად და დამოუკიდებელ მეწარმეობას და ერთი ან რამდენიმე პირის პასუხისმგებლობა საზოგადოების კრედიტორების წინაშე განსაზღვრული საგარანტო თანხის გადახდით შემოიფარგლება. საგარანტო თანხა განისაზღვრება წესდებით.

ზემოთ ჩამოთვლილი საწარმოების „მეწარმეთა შესახებ“ კანონის მოთხოვნათა შესაბამისად არ გააჩნიათ რეზერვებისა და გაუნაწილებელი მოგების ანგარიშები. ამდენად, მათი საკუთარი კაპიტალი წარმოდგენილი იქნება მხოლოდ ერთი ანგარიშით, რომელსაც ეხსნება ანალოგიური ანგარიშები პარტნიორთა პირადი ანგარიშების სახით (5211, 5212, 5213 და ასე შემდეგ).

საწარმოს ფინანსური ანგარიშგების **აუდიტის** ჩატარებისას ხელშეკრულების საგანს წარმოადგენს ფინანსური ანგარიშგების, ბუღალტრული აღრიცხვის შემოწმება, მისი შესაბამისობა კანონმდებლობის მოთხოვნებთან, ასევე მატერიალური და ფულადი საშუალებების დაცულობის ხარისხის შეფასება. ხელშეკრულების ამ საგნის შესასრულებლად აუდიტორი ვალდებულია შეისწავლოს და გაარკვიოს საწარმოს წესდებისა და სხვა საფინანსო მოთხოვნები, რომლებიც განსაზღვრავენ საწარმოში ორგანიზაციულ ურთიერთობებს, მისი საფინანსო საქმიანობის ნაწილში. ეტალურად შესწავლის და ანალიზის საგანია აგრეთვე:

- ❖ საწესდებო კაპიტალის საბალანსო მონაცემების რეალურობა, მისი ფორმირება და სისწორე;
- ❖ ბუღალტრული რეესტრების, ბრუნვათა უწყისის, ფულადი სახსრებისა და დოკუმენტების მკაცრი აღრიცხვის ანგარიშგების ბლანკების, საბანკო

ანგარიშსწორებების მდგომარეობა, საკრედიტო რესურსების არსებობა და გამოყენება;

- ❖ მასალების, ქონების ინვენტარიზაცია, მათ შორის მცირეფასიანი აქტივები, რემონტზე გაწეული კაპიტალური დაბანდებები და დანახარჯები;
- ❖ შიდა კონტროლის ორგანიზაცია, წინა პერიოდის საგადასახადო ინსპექციის, სხვა მაკონტროლებელი ორგანოების აქტები და აუდიტორული დასკვნები.

„აუდიტორული საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-16 მუხლის თანახმად, აუდიტორული საქმიანობა ხორციელდება აუდიტორისა (აუდიტორული ფირმისა) და დამკვეთს შორის დადებული ხელშეკრულებით. ამასთან ერთად, კანონი ადგენს, რომ აუდიტორსა (აუდიტორულ ფირმას) და დამკვეთს შორის დადებულ ხელშეკრულებას შორის გათვალისწინებული უნდა იყოს აუდიტორის საგანი და შესრულების ვადები, აუდიტორული მომსახურების მოცულობა, ანაზღაურების ოდენობა და პირობები. მხარეთა პასუხისმგებლობა და სხვა საკითხები, რომლებიც ხელს შეუწყობს აუდიტორული შემოწმების სრულად და ობიექტურად ჩატარებას, და ამავე დროს დაცული იქნება ამ აუდიტორული საქმიანობის მონაწილეთა უფლებები.

კანონში ასევე მითითებულია, რომ აუდიტორის (აუდიტორული ფირმის) მიერ ხელშეკრულების პირობების შესრულება ფორმდება აუდიტორული დასკვნის მიღება-ჩაბარების აქტით. ამასთან აუდიტორული დასკვნა დგება შესაბამისი ფორმით და მოწმდება აუდიტორის ხელმოწერით.

ხელშეკრულების საგანი და პირობები კონფიდენციალური ინფორმაციაა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ხელშეკრულებით უნდა განისაზღვროს მხარეთა ვალდებულება საიდუმლოდ შეინახონ ხელშეკრულების არსებობა და შინაარსი, არ გაუმხილონ ინფორმაცია მესამე მხარეს, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით დადგენილი საყოველთაოდ მისაწვდომი საჯარო ინფორმაციის გამოკლებით.

სემინარები:

1. საფინანსო ანგარიშგების მაგალითები და ორგანიზაციის წესდება.
2. ორმაგი ჩაწერა.
3. შესყიდვების და დაკვეთების გატარება.
4. საცდელი ბალანსის შედგენა.
5. საღაროს წიგნი, ორდერების შევსება.
6. ინვენტარიზაციის ფორმების შედგენა.
7. ღირებულების დადგენა.
8. ძირითადი ჟურნალის შევსება.
9. ფასეულობების ანფასება.
10. ვალდებულებების ნაგრიშები.
11. ანალიზის მეთოდები. : პორიზონტალური, ვერტიკალური და შედარებითი.
12. შემოსავლების კლასიფიკაცია.
13. ბიუჯეტის შედგენა.
14. მოგების და ინვესტიციების გაანგარიშება.

ამოცანები.

1. ფინანსური ანგარიშგების კომპონენტი – საქარმოს სამეურნეო საქმიანობის შედეგების შესახებ მოიცავს ფინანსური ანგარიშგების შემდეგ ელემენტებს : (შემოხაზეთ სწორი პასუხი)
 - ა) აქტივები ;
 - ბ) შემოსავლები ;
 - გ) კაპიტალი ;
 - დ) ვალდებულება ;
 - ე) ხარჯები.
2. ფინანსური ანგარიშგების კომპონენტი – საქარმოს ფინანსური მდგომარეობის შესახებ მოიცავს ფინანსური ანგარიშგების შემდეგ ელემენტებს : (შემოხაზეთ სწორი)
 - ა) კაპიტალი ;
 - ბ) ხარჯები ;
 - გ) შემოსავალი ;
 - დ) აქტივები ;
 - ე) ვალდებულებები.
3. მიუთითეთ რომელია ფინანსური ანგარიშგების მომზადების ძირითადი დაშვება :
 - ა) შესადარისობა ;
 - ბ) დარიცხვის მეთოდი ;
 - გ) არსებითობა ;
 - დ) შინაარსის ფორმაზე ადმატებულობა.

4. ბუღალტრული აღრიცხვის პრინციპები და ფინანსური ანგარიშგების მომზადების ხარისხობრივი მაჩასიათებლები.

- ა) შესადარისობა ;
- ბ) ინფორმაციის სრული გახსნა ;
- გ) შინაარსის ფორმაზე აღმატებულობა;
- დ) არსებითობა ;
- ე) საიმედოობა.

ყველა სიტუაციისათვის შეარჩიეთ შესაბამისი ბუღალტრული აღრიცხვის ხარისხობრივი მაჩასიათებელი და მიუთითეთ შესაბამისი პუნქტი.

1 _____ კომპანია იყენებდა მარაგების აღრიცხვის ერთი და იგივე მეთოდს 2006 და 2007 წლებში.

2 _____ მიუხედავად იმისა, რომ ბალანსის შედგენის დღეს არ არსებობს ფორმალური ვალდებულება, კომპანიის ფინანსურ ანგარიშგებაში ჩართულია შენიშვნა შესაძლებელი სასამართლო პროცესის შესახებ.

3 _____ საწარმოში მცირე თანხების სხვადასხვა დანიშნულების მიხედვით ხარჯვა – ფინანსურ ანგარიშგებაში ერთ ანგარიშზე ხარჯების მუხლში აისახება.

4 _____ მარაგის შეფასება ხდება თვითღირებულებას და ნეტო სარეალიზაციო ღირებულებას შორის უმცირესი თანხით.

5 _____ გრძელვადიანი ინვესტიციები პირვანდელი ღირებულებითაა შეფასებული.

6 _____ მსხვილი საწარმო მცირე ხელსაწყოებს შეძენისათანავე ხარჯად აღრიცხავს.

5. ქვემოთ ჩამოთვლილი ანგარიშგების ნაშთები სადებეტოა თუ საკრედიტო : (შემოხაზეთ სწორი)

ანგარიში №	დებეტი	კრედიტი
1390	დ	კ
3230	დ	კ
3410	დ	კ
3120	დ	კ
1410	დ	კ

1690	დ	კ
5490	დ	კ
9110	დ	კ
9210	დ	კ
1820	დ	კ
5130	დ	კ

6. ბუღალტრული გატარების ჩაწერა. საწარმო : ბიზნეს სერვისი
- 1 მაისი : კრედიტით შეიძინა 1 000 ლარის ღირებულების ოფისის აღჭურვილობა ;
 - 3 მაისი : საკანცელარიო ნივთების შესაძენად ანგარიშვალდებულ პირზე გასცა ფულადი სახსრები 50 ლარი ;
 - 12 ივნისი : საღაროში მიიღო 1 200 ლარი მომხმარებლისაგან ;
 - 15 ივნისი : საღაროდან გადაიხადა 150 ლარი ადგილობრივ გაზეთში რეკლამის განთავსებისათვის ;
 - 25 ივნისი : გადაუხადა ხელფასის სახით მომუშავეს 350 ლარი ;
 - 27 ივნისი : ტელეფონის მომსახურებისათვის მიიღო მაისის თვის ანგარიშ-ფაქტურა 80 ლარზე, რომელსაც გადაიხდის ივნისის თვის ბოლომდე ;
 - 30 ივნისი : გადახდილია დივიდენდები 1 200 ლარი.

7. საცდელი ბალანსი. გაუსვით ხაზი ანგარიშების დებეტს ან კრედიტს :

საცდელი ბალანსი
2007 წლის 31 დეკემბრის მდგომარეობით

		დებეტი	კრედიტი
1100	ფულადი სახსრები		
1410	მოთხოვნები მიწოდებიდან და მომსახურებიდან		
1790	სხვა წინასწარ გაწეული ხარჯები		
2160	ოფისის აღჭურვილობა		
3110	მიწოდებიდან და მომსახურებიდან წარმოშეგებული ვალდებულება		
5110	ჩვეულებრივი აქციები		
5310	გაუნაწილებელი მოგება		
6110	შემოსავალი რეალიზაციიდან		
7310	რეკლამის ხარჯი		
7410	შრომის ანაზღაურება		
7430	კომუნიკაციის ხარჯი		
	სულ		

8. გაატარეთ შემდეგი ოპერაციები :

1. 500 ლარის საკანცელარიო საქონლის რეალიზაცია, საქონელი კრედიტში იქნა რეალიზებული ;

2. ორგანიზაციამ გადაიხადა საბაჟო გადასახადი მასალების შესყიდვის დროს.

3. წინასწარ იყო გადახდილი სამიველინებო ხარჯები.

4. გაიცა ავანსი მუშა-მოსამსახურეებზე.

5. ორგანიზაციამ შეისყიდა მასალა 4 500 ლარის ოდენობით და მოწყობილობები 35 000 ლარის.

6. რეალიზებულია საკუთარი წარმოების პროდუქცია 4 200 ლარის, შეავსეთ შესაბამისი ორდერი.

7. მასალის შეძენაზე გადახდილია 3 150 ლარი შპს „გოლიათზე“ 12 აპრილს. შეავსეთ შესაბამისი ორდერი.

8. დანახარჯთა აღრიცხვის სისტემაში მანქანათმშენებელ კომპანიას დარეგისტრირებული აქვს შემდეგი დანახარჯები :

1. მანქანების საპოხი მასალის ღირებულება ;
2. მანქანების და აღჭურვილობის ამორტიზაციის ღირებულება ;
3. ლაბორატორიაში გამოყენებული ქიმიკატების ღირებულება ;
4. პროდუქციის გასაღებაზე დაკავებული პერსონალის მოსაკრებელი ;
5. საწოლის დაცვის ხელფასი ;
6. სარეკლამო სააგენტოს მომსახურების გადასახადი ;
7. საიჯარო გადასახადი მზა პროდუქციის საწყობისათვის ;
8. ქსეროქსის ხარჯი ;
9. დამლაგებლის ხელფასი.

მოთხოვნა : გაგანაწილოთ აღნიშნული დანახარჯები კატეგორიების მიხედვით

- ა) საწარმოო ზედნადები ხარჯები ;
- ბ) დანახარჯები პროდუქციის ღირებულებაზე ;
- გ) ადმინისტრაციული ზედნადები დანახარჯები ;
- დ) დანახარჯები სამეცნიერო გამოკვლევებზე.

9. კომპიუტერების მწარმოებელმა საწარმომ შეიძინა ახალი დანადგარი, რომელიც წარმოების პროცესში იქნება გამოყენებული. ქვემოთ ჩამოთვლილია დანადგარის შეძენასთან დაკავშირებული ხარჯები. მიუთითეთ იმ ანგარიშის დასახელება და ნომერი, რომელშიც ხარჯი უნდა აღინიშნოს.

	თანხა (ლარი)	ანგარიშის დასახელება	ანგარიშის №
დანადგარის შესაძენად გადახდილი თანხა	150 000		
ტრანსპორტირება	1 200		
დანადგარის დამონტაჟების ხარჯი	2 000		
დანადგარის ქსელში ჩართვისას საჭირო ელექტრო გაყვანილობის ხარჯი	800		
დანადგარის დამონტაჟების დროს დაზიანებული კედლის შეკეთების ღირებულება	500		
დანადგარის გამოცდისას გამოყენებული მასალის ხარჯი	300		

10. დანახარჯი :

	დანახარჯი	ანგარიშის დასახელება	ანგარიშის №
1	ფაქსის მანქანის შეძენა ადმინისტრაციული ოფისისათვის		
2	მთელი ოფისის შენობაში ხანძრის საწინააღმდეგო სისტემის დამონტაჟება		
3	ოფისის შენობის შიდა კედლების შეღებვა		
4	იჯარით აღებული საწყობის რეკონსტრუქცია		
5	საწარმოს დანადგარების შეკეთება		
6	ქსეროქსის მიმდინარე შეკეთება		
7	კომპიუტერული სისტემის ეფექტურობის გაუმჯობესება		

11. ფირმა შპს „_____“ -მ შეიძინა ავტომობილი, რომლის მეშვეობითაც მომხმარებლებს მიეწოდება კვების პროდუქტი. ავტომობილის ღირებულება 14 000 ლარია. ავტომობილის სასარგებლო მომსახურების ვადა 5 წელია. ხუთი წლის შემდეგ ავტომობილის სალიკვიდაციო ღირებულება 2 000 ლარს შეადგენს. ფირმა ვარაუდობს, რომ ავტომობილი ხუთი წლის განმავლობაში 80 000 კმ გაივლის.

- გამოითვალეთ ცვეთა ხუთივე წლისათვის. გამოიყენეთ ცვეთის წრფივი დარიცხვის მეთოდი.

12. 30 დეკემბერს საწარმომ გამოაცხადა, რომ მომავალი წლის 15 მარტს გადაიხდის 500 000 ლარის ოდენობის დივიდენდებს. აწარმოეთ შესაბამისი გატარება.

13. მოცემულია საცდელი ბალანსი 20 __ X წლის 31 დეკემბრისათვის

ანგარიში	ანგარიშის დასახელება	დებეტი	კრედიტი
1110	ნაღდი ფული საღაროში	17 000	
1410	მოთხოვნები მიწოდებიდან და მომსახურებიდან	15 800	
1610	საქონელი	23 400	
2160	ოფისის აღჭურვილობა	23 000	
2260	ოფისის მოწყობილობის ცვეთა		6 400
3110	ჩვეულებრივი აქციები		16 000
3130	გადასახადი ხელფასები		2 000
5110	ჩვეულებრივი აქციები		11 500
5310	გაუნაწილებელი მოგება		5 800
6110	შემოსავალი რეალიზაციიდან		189 300
6120	გაყიდული საქონლის დაბრუნება	1 700	
7200	რეალიზებული საქონლის თვითღირებულება	99 000	
7310	რეკლამის ხარჯები	7 800	
7320	რეალიზაციის მუშაკთა ხელფასის ხარჯები	17 000	
7410	ადმინისტრაციის ხელფასის ხარჯები	24 000	
7455	ცვეთა	2 300	
		23 100	23 100

2007 წლის 31 დეკემბერს მოახდინეთ საწარმოს „ _____ “ -ს დასკვნითი გატარება.

14. სავაჭრო ორგანიზაციამ ადმინისტრაციული ნაწილის თანამშრომლებს დაარიცხა ოქტომბრის თვის ხელფასები 6 200 ლარის ოდენობით, ხოლო რეალიზატორებს – 12 000 ლარის ოდენობით.

მოთხოვნა :

გაატარეთ ბუღალტრულად :

1. ხელფასების დარიცხვა ადმინისტრაციული ნაწილის თანამშრომლებისათვის და რეალიზატორებისათვის ;

2. ხელფასების დაქვითვა (საშემოსავლო) ;

3. ხელფასების გადახდა და საბიუჯეტო გადასახადების დაფარვა.

15. მოცემულია საცდელი ბალანსი 20 __ X წლის 31 დეკემბრისათვის

ანგარიში	ანგარიშის დასახელება	დებეტი	კრედიტი
1110	ნაღდი ფული საღაროში	700	
1210	ეროვნული ვალუტა რეზიდენტ ბანკში	18 000	
1620	ნედლეულის და მასალების მარაგი	48 000	
2140	მანქანა - დანადგარები	75 000	
2240	დანდგარებზე დარიცხული ცვეთა		25 000
2150	საოფისე აღჭურვილობა	10 000	
2250	საოფისე აღჭურვილობაზე დარიცხული ცვეთა		3 000
3130	გადასახადი ხელფასები		12 000
5110	ჩვეულებრივი აქციები		82 900
5320	გაუნაწილებელი მოგება		25 000
6110	შემოსავალი რეალიზაციიდან		18 000
7110	ხარჯები მასალის შესაძენად	5 500	
7120	ხელფასი	2 500	
7170	ცვეთა	4 00	
7430	კომუნიკაციის ხარჯები	500	
7435	დაზღვევა	800	
7490	კომუნალური მომსახურების ხარჯები	900	
		165 900	165 900

დავალება

გააკეთეთ საცდელ ბალანსზე დაყრდნობით დასკვნითი გატარებები.

მივლინების ბარათი CERTIFICATE OF MISSION

გაიცა _____ მერაბ ნინიძე Merab Ninidze
issued to _____
~გვარი, სახელი family name, first name~

შპს „პროექტირება“, დირექტორი Ltd. “Project” Manager

(rjvgfybnc lfcff[tkf.fg sfyfvlt.j.fg The name of Company, post)

მივლინებული mission to _____
თურქეთი, სტამბული Turkey, Istambul
~დანიშნულების ადგილი places of appointment)

ბ.ა.
S. P.

მივლინების ვადა “ 10 “ დღე 06.07 დან 15.07 მდე _____ 2008 წ.
duration of mission days from to

საფუძველი: ბრძანება
№ 02.07.08 2008 წ.

პასპორტი TR-J | _____
passport სერია, series

ფირმის გენ. დირექტორი შოთა ნიშნიანიძე Shota Nishnianidze
Gen. Director of the firm

დანიშნულ ადგილზე გამოცხადება marks of arrival in place of appointment and departure from them

გასვლა საქართველო Georgia ჩასვლა თურქეთი Turkey
arrival to departure from
“ 06 “ July 2008 წ. “ 07 “ July 2008 წ.

ბ.ა. ხელმოწერა _____ ბ.ა. ხელმოწერა _____
s. p. signature s. p. signature

გასვლა თურქეთი Turkey ჩასვლა საქართველო Georgia
arrival to departure from
“ 14 “ July 2008 წ. “ 15 “ July 2008 წ.

ბ.ა. ხელმოწერა _____ ბ.ა. ხელმოწერა _____
s. p. signature s. p. signature

გასვლა _____ ჩასვლა _____
arrival to departure from
“ “ 2008 წ. “ “ 2008 წ.

ბ.ა. ხელმოწერა _____ ბ.ა. ხელმოწერა _____
s. p. signature s. p. signature

აქტივები

1000 მიმდინარე აქტივები

1100 ნაღდი ფული საღაროში

- 1110 ნაღდი ფული ეროვნულ ვალუტაში
- 1120 ნაღდი ფული უცხოურ ვალუტაში

1200 ფული საბანკო ანგარიშებზე

- 1210 ეროვნული ვალუტა რეზიდენტ ბანკში
- 1220 უცხოური ვალუტა რეზიდენტ ბანკში
- 1230 უცხოური ვალუტა არარეზიდენტ ბანკში
- 1290 ფული სხვა საბანკო ანგარიშებზე

1300 მოკლევადიანი ინვესტიციები

- 1310 მოკლევადიანი ინვესტიციები საწარმოთა ფასიან ქაღალდებში
- 1320 მოკლევადიანი ინვესტიციები სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებში
- 1330 გრძელვადიანი ინვესტიციების მიმდინარე ნაწილი
- 1390 სხვა მოკლევადიანი ინვესტიციები

1400 მოკლევადიანი მოთხოვნები

- 1410 მოთხოვნები მიწოდებიდან და მომსახურებიდან
- 1415 საეჭვო მოთხოვნების კორექტირება
- 1420 მოთხოვნები მეკავშირე საწარმოს მიმართ
- 1440 მოთხოვნები ხელმძღვანელებისა და სამეთვალყურეო ორგანოების წევრების მიმართ
- 1450 მოთხოვნები პარტნიორებზე გაცემული სესხებიდან
- 1460 კაპიტალის შევსებაზე პარტნიორების გრძელვადიანი მოთხოვნების მიმდინარე ნაწილი
- 1470 გრძელვადიანი მოთხოვნების მიმდინარე ნაწილი
- 1480 მომწოდებელზე გადახდილი ავანსები
- 1490 სხვა მოკლევადიანი მოთხოვნები

1500 მოკლევადიანი თამასუქო მოთხოვნები

- 1510 მიღებული მოკლევადიანი თამასუქები
- 1520 მიღებული გრძელვადიანი თამასუქების მიმდინარე ნაწილი

1600 სასაქონლო-მატერიალური მარაგი

- 1610 საქონელი
- 1620 ნედლეული და მასალები
- 1630 დაუმთავრებელი წარმოება
- 1640 მზა პროდუქცია
- 1690 სხვა სასაქონლო-მატერიალური მარაგი

1700 წინასწარ გაწეული ხარჯები

- 1710 წინასწარ ანაზღაურებული მომსახურება
- 1720 წინასწარ გადახდილი საიჯარო ქირა
- 1790 სხვა წინასწარ გაწეული ხარჯები

1800 დარიცხული მოთხოვნები

- 1810 მისაღები დივიდენდები
- 1820 მისაღები პროცენტები
- 1890 სხვა დარიცხული მოთხოვნები

1900 სხვა მიმდინარე აქტივები

- 1910 სხვა მიმდინარე აქტივები

2000 გრძელვადიანი აქტივები

2100 ძირითადი საშუალებები

- 2110 მიწის ნაკვეთები
- 2120 დაუმთავრებელი მშენებლობა
- 2130 შენობები
- 2140 ნაგებობები
- 2150 მანქანა-დანადგარები
- 2160 ოფისის აღჭურვილობა
- 2170 ავეჯი და სხვა ინვენტარი
- 2180 სატრანსპორტო საშუალებები
- 2190 იჯარით აღებული ქონების კეთილმოწყობა

2200 ძირითადი საშუალებების ცვეთა

- 2210 მიწის ნაკვეთის ცვეთა
- 2230 შენობების ცვეთა
- 2240 ნაგებობის ცვეთა
- 2250 მანქანა-დანადგარების ცვეთა
- 2260 ოფისის აღჭურვილობის ცვეთა
- 2270 ავეჯისა და სხვა ინვენტარის ცვეთა
- 2280 სატრანსპორტო საშუალებების ცვეთა
- 2290 იჯარით აღებული ქონების კეთილმოწყობის ცვეთა

2300 გრძელვადიანი მოთხოვნები

- 2310 მიღებული გრძელვადიანი თამასუქები
- 2320 ფინანსურ იჯარასთან დაკავშირებული მოთხოვნები
- 2330 მოთხოვნები საწესდებო კაპიტალის შევსებაზე
- 2340 გადავადებული საგადასახადო აქტივი
- 2390 სხვა გრძელვადიანი მოთხოვნები

2400 გრძელვადიანი ინვესტიციები

- 2410 გრძელვადიანი ინვესტიციები საწარმოთა ფასიან ქაღალდებში
- 2420 გრძელვადიანი ინვესტიციები სახელმწიფო ფასიან ქაღალდებში
- 2430 მონაწილეობა სხვა საზოგადოებაში
- 2490 სხვა გრძელვადიანი ინვესტიციები

2500 არამატერიალური აქტივები

- 2510 ლიცენზიები
- 2520 კონცესიები
- 2530 პატენტები

2540 გუდვილი
2590 სხვა არამატერიალური აქტივები

2600 არამატერიალური აქტივების ამორტიზაცია

2610 ლიცენზიების ამორტიზაცია
2620 კონცესიების ამორტიზაცია
2630 პატენტების ამორტიზაცია
2640 გუდვილის ამორტიზაცია
2690 სხვა არამატერიალური აქტივების ამორტიზაცია
ვალდებულებები

ვალდებულებები

3000 მიმდინარე ვალდებულებები

3100 მოკლევადიანი ვალდებულებები

3110 მოწოდებიდან და მომსახურებიდან წარმოქმნილი ვალდებულებები
3120 მიღებული ავანსები
3130 გადასახდელი ხელფასები
3140 როიალტი
3150 საკომისიო გადასახდელები
3160 ვალდებულებები საწარმოს პერსონალის წინაშე
3170 ვალდებულებები მეკავშირე საწარმოების წინაშე
3190 სხვა მოკლევადიანი ვალდებულებები

3200 მოკლევადიანი სესხები

3210 მოკლევადიანი სესხები
3220 სესხები პარტნიორებისაგან
3230 გრძელვადიანი სესხების მიმდენარე ნაწილი
3300 საგადასახადო ვალდებულებები
3310 მოკლევადიანი მოგების გადასახადი
3320 გადასახდელი საშემოსავლო გადასახადი
3330 გადასახდელი დღგ
3340 გადახდილი დღგ
3350 გადასახდელი აქციზი
3360 გადახდილი აქციზი
3370 სოციალური გადასახადი
3390 სხვა საგადასახადო ვალდებულებები

3400 დარიცხული ვალდებულებები

3410 გადასახდელი პროცენტები
3420 გადასახდელი დივიდენდები
3430 ვალდებულება საგარანტიო მომსახურებაზე
3400 დარიცხული ვალდებულებები
3410 გადასახდელი პროცენტები
3420 გადასახდელი დივიდენდები
3430 ვალდებულება საგარანტიო მომსახურებაზე
3490 სხვა დარიცხული ვალდებულებები

4000 გრძელვადიანი ვალდებულებები

4100 გრძელვადიანი სასესხო ვალდებულებები

- 4110 გასანაღდებელი ობლიგაციები
- 4120 გასანაღდებელი თამასუქები
- 4130 ვალდებულებები ფინანსურ იჯარაზე
- 4140 გრძელვადიანი სესხები
- 4190 სხვა გრძელვადიანი სასესხო ვალდებულებები

4200 გადავადებული გადასახადები და სხვა გრძელვადიანი ვალდებულებები

- 4210 გადავადებული მოგების გადასახადი
- 4220 სხვა გრძელვადიანი ვალდებულებები

4300 ანარიცხები

- 4310 საპენსიო უზრუნველყოფის ანარიცხები
- 4320 სხვა ანარიცხები

4400 გადავადებული შემოსავალი

- 4410 გადავადებული შემოსავალი

5000 საკუთარი კაპიტალი

5100 საწესდებო კაპიტალი

- 5110 ჩვეულებრივი აქციები
- 5120 პრივილიგირებული აქციები
- 5130 გამოსყიდული საკუთარი აქციები
- 5140 საემისიო კაპიტალი
- 5150 საწესდებო კაპიტალი შპს-ში

5200 პარტნიორთა კაპიტალი (შეზღუდული ძონებრივი პასუხისმგებლობის არმქონე საზოგადოებებში)

5210 პარტნიორთა კაპიტალი

5300 მოგება/ზარალი

- 5310 გაუნაწილებელი მოგება
- 5320 დაუფარავი ზარალი
- 5330 საანგარიშგებო პერიოდის მოგება/ზარალი

5400 რეზერვები და დაფინანსება

- 5410 სარეზერვო კაპიტალი
- 5420 ძირითადი საშუალებების გადაფასების რეზერვი
- 5430 ინვესტიციების გადაფასების რეზერვი
- 5490 სხვა რეზერვები და დაფინანსება

6000 საოპერაციო შემოსავლები

6100 საოპერაციო შემოსავლები

- 6110 შემოსავლები რეალიზაციიდან
- 6120 გაყიდული საქონლის დაბრუნება და ფასდათმობა
- 6190 სხვა საოპერაციო შემოსავლები

7000 საოპერაციო ხარჯები

7100 რეალიზებული პროდუქციის თვითღირებულება (პროდუქციის მწარმოებელ და მომსახურების სფერო საწარმოებისათვის)

- 7110 ძირითადი მასალების დანახარჯები/შეძენა
- 7120 პირდაპირი ხელფასი
- 7130 სოციალური დანარიცხები პირდაპირ ხელფასზე
- 7140 დამხმარე მასალების დანახარჯები/შეძენა
- 7150 არაპირდაპირი ხელფასი
- 7160 სოციალური დანარიცხები არაპირდაპირ ხელფასზე
- 7170 ცვეთა და ამორტიზაცია
- 7180 რემონტის ხარჯები
- 7185 სასაქონლო-მატერიალური მარაგის კორექტირება
- 7190 სხვა საოპერაციო ხარჯები

7200 რეალიზებული საქონლის თვითღირებულება (სავაჭრო საწარმოებისათვის)

- 7210 გაყიდული/შეძენილი საქონელი
- 7220 შეძენილი საქონლის უკან დაბრუნება და ფასდათმობა
- 7290 სასაქონლო-მატერიალური მარაგის კორექტირება

7300 მიწოდების ხარჯები

- 7310 რეკლამის ხარჯები
- 7320 შრომის ანაზღაურება და საკომისიო გასამრჯელო
- 7330 შრომის ანაზღაურებაზე დანარიცხები
- 7340 ტრანსპორტირებისა და შენახვის ხარჯები
- 7390 მიწოდების სხვა ხარჯები

7400 საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯები

- 7410 შრომის ანაზღაურება
- 7415 სოციალური ანარიცხები
- 7420 საიჯარო ქირა
- 7425 საოფისე ინვენტარი
- 7430 კომუნიკაციის ხარჯები
- 7435 დაზღვევა
- 7440 რემონტი
- 7445 კომპიუტერის ხარჯები
- 7450 საკონსულტაციო ხარჯები
- 7455 ცვეთა და ამორტიზაცია
- 7460 საექვო მოთხოვნებთან დაკავშირებული ხარჯები
- 7465 სხვა საგადასახადო ხარჯი
- 7490 სხვა საერთო ხარჯი

8000 არასაოპერაციო შემოსავლები და ხარჯები

8100 არასაოპერაციო შემოსავლები

- 8110 საპროცენტო შემოსავლები
- 8120 დივიდენდები
- 8130 არასაოპერაციო მოგება
- 8190 სხვა საოპერაციო შემოსავალი

8200 არასაოპერაციო ხარჯები

- 8210 საპროცენტო ხარჯები
- 8220 არასაოპერაციო ზარალი
- 8290 სხვა არასაოპერაციო ხარჯები

9000 განსაკუთრებული და სხვა შემოსავლები და ხარჯები

9100 განსაკუთრებული და სხვა შემოსავლები და ხარჯები

- 9110 განსაკუთრებული შემოსავლები
- 9120 განსაკუთრებული ხარჯები

- 9200 სხვა ხარჯები

9210 სხვა ხარჯები

- 9210 მოგების გადასახადი

დებულება

საქართველოში ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშების შესახებ

თავი I

მუხლი 1

1. ეს დებულება განსაზღვრავს ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშების ერთიან მეთოდოლოგიურ საფუძვლებს საქართველოს ტერიტორიაზე ყველა საწარმოსა და ორგანიზაციისათვის, რომლებიც საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად ითვლებიან იურიდიულ პირებად, აგრეთვე ინდივიდუალური საწარმოებისათვის.
2. ბანკებში ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშების წარმოების წესებს განსაზღვრავს საქართველოს ეროვნული ბანკი.

მუხლი 2

1. საქართველოს ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშების საერთო მეთოდოლოგიურ ხელმძღვანელობას ახორციელებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო. იგი შეიმუშავებს და ამტკიცებს ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშების შესახებ ნორმატიულ აქტებს და მეთოდურ მითითებებს, რომლებიც სავალდებულოა შესასრულებლად ყველა საწარმოსა და ორგანიზაციისათვის.
2. ეროვნული მეურნეობის ცალკეულ დარგებში ბუღალტრულ აღრიცხვასთან დაკავშირებულ სპეციფიკურ მეთოდურ მითითებს, დარგის თავისებურებებიდან გამომდინარე, მოქმედ კანონმდებლობასთან შესაბამისობაში შეიმუშავებენ და ამტკიცებენ დარგობრივი სამინისტროები საქართველოს ფინანსთა სამინისტროსთან შეთანხმებით. თუკი ორგანიზაცია წარმოადგენს საფინანსო კორპ., რომელიც ემსახურება გადარიცხვების წარმოებას.

მუხლი 3

საწარმო, ორგანიზაცია თავისი ქონებისა და სამეურნეო საქმიანობის ბუღალტრულ აღრიცხვას აწარმოებს ნატურალურ საზომ ერთეულებზე დაყრდნობით, განზოგადებულად ფულად გამოსახულებაში, მათი განუწყვეტელი, დოკუმენტური და ურთიერთდაკავშირებული ასახვის გზით.

მუხლი 4

ბუღალტრული აღრიცხვის მთავარი ამოცანებია:

1. საწარმოს, ორგანიზაციის სამეურნეო პროცესებისა და საქმიანობის შედეგების შესახებ სრული და უტყუარი ინფორმაციის ჩამოყალიბება, რომელიც აუცილებელია ოპერატიული ხელმძღვანელობისა და მმართველობისათვის, აგრეთვე ამ ინფორმაციის გამოსაყენებლად ინვესტორების, მიმწოდებლების, მყიდველების, კრედიტორების, საფინანსო, ბანკებისა და სხვა დაინტერესებული საწარმოებისა და პირების მიერ;
2. საწარმოს, დაწესებულების ქონებისა და მისი მოძრაობის, მატერიალური, შრომითი და ფინანსური რესურსების გამოყენების შიდა კონტროლის უზრუნველყოფა;
3. საფინანსო-სამეურნეო საქმიანობაში ნეგატიური მოვლენების დროული აღკვეთა, საბუღალტრო ინფორმაციის საფუძველზე რეზერვების გამოვლენა და მობილიზება.

მუხლი 5

საწარმო, ორგანიზაცია აღრიცხვისას დამოუკიდებლად განსაზღვრავს სააღრიცხვო პოლიტიკას, ბუღალტრული აღრიცხვის ორგანიზაციულ ფორმას,

აგრეთვე ანგარიშწარმოების ფორმასა და სააღრიცხვო ინფორმაციის დამუშავების ტექნოლოგიას, საწარმოს (დაწესებულების) სახისა და მეთოდოლოგიური პრინციპების დაცვით შეიმუშავებს შიდა საწარმო აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და კონტროლის სისტემას.

მუხლი 6

საწარმო (ორგანიზაცია) სამეურნეო ოპერაციების ბუღალტრულ აღრიცხვას აწარმოებს ორმაგი ჩაწერის ხერხით, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ დამტკიცებული ბუღალტრული აღრიცხვის ანგარიშთა გეგმის შესაბამისად. უზრუნველყოფს ბუღალტრული ანგარიშების ბრუნვებისა და ნაშთების ყოველთვიურად გამოყვანას და სინთეზური და ანალიზური აღრიცხვის მონაცემების შესაბამისობას ყოველი თვის პირველი რიცხვისათვის, შემოსავლებისა და ხარჯების საანგარიშო პერიოდისათვის მიკუთვნების სისწორეს, კაპიტალური დაბანდებებისა და წარმოების მიმდინარე ხარჯების აღრიცხვის გამიჯვნას.

თავი 2

სამეურნეო ოპერაციების დოკუმენტური გაფორმება და მათი ასახვა საბუღალტრო რეესტრებში

მუხლი 7

1. საბუღალტრო აღრიცხვის რეესტრებში ჩანაწერის შეტანის საფუძველია პირველადი აღრიცხვის დოკუმენტები, რომლებიც აღნუსხავენ სამეურნეო ოპერაციის მოხდენის ფაქტს;
2. პირველად საბუთებში უნდა აღინიშნოს შემდეგი რეკვიზიტები: დოკუმენტის (ფორმის) დასახელება, მისი შედგენის თარიღი, სამეურნეო ოპერაციის შინაარსი, განზომილება (რაოდენობრივ და ღირებულებით გამოსახულებაში), სამეურნეო ოპერაციაში მონაწილე მხარეთა დასახელება, ოპერაციის ჩატარებისა და სწორად გაფორმებისათვის პასუხისმგებელ პირთა ხელმოწერები, აგრეთვე სხვა მონაცემები, რომლებიც გამომდინარეობს ოპერაციის შინაარსიდან და მონაცემების ტექნოლოგიური დამუშავების თავისებურებიდან;
3. პირველადი დოკუმენტები შედგენილ უნდა იქნეს სამეურნეო ოპერაციის მოხდენის მომენტში, ხოლო თუ ეს შეუძლებელია, – უშუალოდ ოპერაციის დაბთავრებისთანავე. პირველადი დოკუმენტების დროული შედგენა და მათი ბუღალტრულ აღრიცხვაში ასახვისათვის გადაცემა უნდა განხორციელდეს საწარმოს მიერ განსაზღვრულ ვადებში.

მუხლი 8

პირველად დოკუმენტებში მოცემული ინფორმაცია გროვდება და სისტემაში მოდის სააღრიცხვო რეგისტრებში (ამ ინფორმაციის მანქანურ მატარებლებში), რომლებიც შედგენილია ბუღალტრული აღრიცხვის საერთო მეთოდოლოგიური პრინციპების დაცვით და ბუღალტრული ანგარიშების შედგენის საფუძველია.

მუხლი 9

საწარმოს, ორგანიზაციის ხალმძღვანელები ვალდებული არიან ბუღალტრული დოკუმენტები ათი წლის განმავლობაში შეინახონ.

თავი 3 ქონების და სამეურნეო ოპერაციების შესახებ

მუხლი 10

ქონება და სამეურნეო ოპერაციები ბუღალტრულ აღრიცხვასა და ანგარიშგებაში ასახვისას ექვემდებარება შეფასებას. საწყისი შეფასება ხორციელდება ფაქტობრივი დანახარჯების გზით ფულად გამოსახულებაში.

მუხლი 11

ქონებისა და სამეურნეო ოპერაციების შეფასება ხორციელდება ეროვნულ ვალუტაში.

მუხლი 12

ჩანაწერები ბუღალტრულ აღრიცხვაში საწარმოს სავალუტო ანგარიშებისა და უცხოურ ვალუტაში ოპერაციების მიხედვით წარმოებს ეროვნულ ვალუტაში. თანხებში, რომლებიც განსაზღვრულია უცხოური ვალუტის გადაანგარიშების გზით ოპერაციის მოხდენის თარიღისათვის, მოქმედი საქართველოს ეროვნული ბანკის კურსის შესაბამისად.

თავი 4 ინვენტარიზაცია

მუხლი 13

ბუღალტრული აღრიცხვისა და ანგარიშგების მონაცემების უტყუარობის უზრუნველყოფის მიზნით საწარმო, ორგანიზაცია ახდენს ქონების, მოთხოვნებისა და ვალდებულებების ინვენტარიზაციას.

მუხლი 14

სამეურნეო წელს ინვენტარიზაციის ჩატარების პერიოდულობა, თარიღი, ქონებისა და ვალდებულების ნუსხა თითოეული ინვენტარიზაციის დროს დგინდება საწარმოს, ორგანიზაციის ხალმძღვანელის მიერ, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ინვენტარიზაციის ჩატარება სავალდებულოა.

მუხლი 15

ინვენტარიზაციის ჩატარება სავალდებულოა:

1. საწარმოს, ორგანიზაციის ქონების იჯარით გადაცემის, გამოსყიდვის, გაყიდვისა და, აგრეთვე პრივატიზაციისას;
2. სამეურნეო წლის ბოლოს, გარდა იმ ქონებისა და ვალდებულებებისა, რომელთა სრული ან ნაწილობრივი ინვენტარიზაცია ჩატარებულია სამეურნეო წლის დასრულებამდე სამი თვის განმავლობაში;
3. მატერიალური პასუხისმგებელი პირების შეცვლისას;
4. ფასეულობის გატაცების, ბოროტად გამოყენებისა და დაზუსტების ფაქტების დადგენისას;
5. ხანძრის ან სტიქიური უბედურების შემთხვევაში.

მუხლი 16

ინვენტარიზაციის შედეგად გამოვლენილი სხვაობა მატერიალურ ფასეულობათა ფაქტობრივ ნაშთებსა და ბუღალტრული აღრიცხვის მონაცემებს შორის რეგულირდება შემდეგნაირად;

1. მატერიალური ფასეულობათა, ფულადი საშუალებებისა და სხვა ქონების დანაკლისი, ასევე ფასეულობათა დაზიანება დაეწერებათ დამნაშავე პირებს;

2. მატერიალურ ფასეულობათა დანაკლისი და დანაკარგები, როდესაც კონკრეტული დამნაშავეს დადგენა არ ხერხდება ან დამნაშავე პირებისაგან მათ ამოღებაზე სასამართლომ უარი განაცხადა, ჩამოიწერება საწარმოში ფინანსურ შედეგებზე, ხოლო ორგანიზაციაში – ფონდების შემცირებაზე;
3. ძირითადი საშუალებების, სხვა მატერიალური ფასეულობის, ფულადი საშუალებების ზედმეტობა აიღება შემოსავალში და მიიძღვრება საწარმოში ფინანსურ შედეგებზე, ხოლო ორგანიზაციაში ფონდების გაზრდაზე.

თავი 5 ბუღალტრული აღრიცხვის ორგანიზაცია

მუხლი 17

1. ბუღალტრული აღრიცხვის ორგანიზაციისათვის პასუხისმგებლობა ეკისრება საწარმოს, დაწესებულების ხელმძღვანელს;
2. ხელმძღვანელი ვალდებულია შექმნას სათანადო პირობები ბუღალტრული აღრიცხვის წარმოებისათვის, უზრუნველყოს საწარმოს, დაწესებულების მუშაკთა ქვედანაყოფილებისა და სამსახურების მიერ მთავარი ბუღალტრის მოთხოვნების შესრულება დოკუმენტებისა და მონაცემების გაფორმებისა და სააღრიცხვო სამსახურებისათვის წარდგენის ნაწილი;
3. ბუღალტრულ აღრიცხვას საწარმოში, დაწესებულებაში ახორციელებს ბუღალტრის (ცენტრალიზებული ბუღალტერია), რომელიც დამოუკიდებელი სტრუქტურული ქვედანაყოფია (სამსახური) და არ შედის სხვა რომელიმე ქვედანაყოფის შემადგენლობაში;
4. ბუღალტერიას ხელმძღვანელობს მთავარი ბუღალტერი (ან ბუღალტერი თუ საწარმოს, ორგანიზაციას საკუთარი საბუღალტრო ქვედანაყოფი, სამსახური არ გააჩნია).

მუხლი 18

საწარმოს ორგანიზაციის მთავარ ბუღალტერს (ბუღალტერს) თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს ხელმძღვანელი, თუ სხვა არ არის წესდებით გათვალისწინებული.

მუხლი 19

1. მთავარი ბუღალტერი (ბუღალტერი) უშუალოდ ემორჩილება ხელმძღვანელს. იგი თავის საქმიანობას წარმართავს არსებული კანონმდებლობით, ან დებულებით, აგრეთვე სხვა ნორმატიული დოკუმენტებით, რომლებიც დამტკიცებულია დადგენილი წესით და პასუხისმგებელია საბუღალტრო აღრიცხვის საერთო მეთოდოლოგიური პრინციპების დაცვისათვის;
2. მთავარი ბუღალტერი (ბუღალტერი) უზრუნველყოფს საწარმოს, ორგანიზაციის მიერ განხორციელებული ყველა სამეურნეო ოპერაციის საბუღალტრო ანგარიშების ასახვის სისრულეს და კონტროლს, ოპერატიული ინფორმაციისა და ბუღალტრული ანგარიშების დროულ შედგენას და წარმოდგენას.

მუხლი 20

საწარმოს, ორგანიზაციის მთავარ ბუღალტერს (ბუღალტერს) ეკრძალება მიიღოს შესასრულებლად და გასაფორმებლად დოკუმენტები ისეთ ოპერაციებზე, რომლებიც ეწინააღმდეგება კანონმდებლობას და აგრეთვე სახელშეკრულებო და საფინანსო დისციპლინას. ასეთი დოკუმენტების შესახებ მთავარი ბუღალტერი წერილობით აცნობებს ხელმძღვანელს. ხელმძღვანელისაგან აღნიშნული დოკუმენტების შესრულების შესახებ

წერილობითი განკარგულების მიღების შემდეგ მთავარი ბუღალტერი (ბუღალტერი) ასრულებს მას, ამავე დროს მთელი პასუხისმგებლობა უკანონო ოპერაციების შესრულებისათვის ეკისრება ხელმძღვანელს.

მუხლი 21

მთავარი ბუღალტერთან (ბუღალტერთან) მიზანშეწონილია შეთანხმდეს მატერიალურად პასუხისმგებელი პირების (მოლარეების, საწარმოს გამგეების და სხვა) დანიშვნა, გათავისუფლება და გადაადგილება.

მუხლი 22

საწარმოში, ორგანიზაციაში, სადაც მუშაკთა მცირე რიცხოვნობაა და შტატში მოლარე არ ჰყავთ, მისი მოვალეობა ხელმძღვანელის განკარგულებით შეიძლება მთავარ ბუღალტერს (ბუღალტერს) ან სხვა მუშაკს დაეკისროს.

მუხლი 23

მთავარი ბუღალტრის არ ყოფნისას (მივლინება, შვებულება, ავადმყოფობა და ა.შ.) მთავარი ბუღალტრის უფლება-მოვალეობანი გადაეცემა მის მოადგილეს, ხოლო ამ უკანასკნელის არყოფნისას – სხვა თანამდებობის პირს, რაც ფორმდება საწარმოს, ორგანიზაციის ხელმძღვანელის ბრძანებით.

მუხლი 24

მთავარი ბუღალტრის (ბუღალტრის) გათავისუფლებისას საქმეები გადაბარდება ახლადდანიშნულ მთავარ ბუღალტერს (ბუღალტერს); უკანასკნელის არყოფნისას – მუშაკს, რომელიც ხელმძღვანელის ბრძანებით არის დანიშნული.

თავი 6 ბუღალტრული ანგარიშგება

მუხლი 25

საწარმოს, ორგანიზაციის ბუღალტრული ანგარიშგება არის სააღრიცხვო პროცესის დამამთავრებელი ეტაპი. მასში მზარდი ჯამით აისახება საწარმოს, ორგანიზაციის ქონებრივი და ფინანსური მდგომარეობა და სამეურნეო წლის საქმიანობის შედეგები. საანგარიშგებო პერიოდი განისაზღვრება მოქმედი ნორმატიული აქტებით.

მუხლი 26

ბუღალტრული ანგარიშგების მომხმარებლები არიან არსებული და პოტენციური ინვესტორები, კრედიტორები, მომწოდებლები, მყიდველები, სამინისტროები, უწყებები და სხვა დაინტერესებული იურიდიული და ფიზიკური პირები.

მუხლი 27

საწარმოს ბუღალტრული ანგარიშგების მოცულობა, სტრუქტურა და შედეგის პერიოდულობა განსაზღვრულია „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით.

მუხლი 28

საწარმოს, ორგანიზაციის ბუღალტრული ანგარიშგების ტიპურ ფორმებს და მათი შევსების ინსტრუქციებს შეიმუშავენ და ამტკიცებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო.

მუხლი 29

საწარმო, ორგანიზაცია თავისი ქონების შემადგენლობას და წარმოქმნის წყაროებს ასახავს ბუღალტრულ ანგარიშგებაში, რომლის შედგენისას დაცული უნდა იქნეს შემდეგი პრინციპები:

1. უტყუარობა (სისწორე) – ანგარიშგება უნდა გამომდინარეობდეს ქვეყანაში დადგენილი აღრიცხვა-ანგარიშგების წესებიდან და ასახავდეს ჭეშმარიტ ინფორმაციას;
2. სისრულე – იგი გამომდინარეობს საანგარიშო პერიოდში მომხდარი ყველა სამეურნეო ფაქტიდან;
3. უწყვეტობა – საწარმო, დაწესებულება მოქმედებს და გააგრძელებს თავის საქმიანობას მომავალში. იგულისხმება, რომ სამეურნეო სუბიექტს განზრახული არა აქვს ლიკვიდაცია ან საქმიანობის მასშტაბების მნიშვნელოვნად შემცირება;
4. არსებითობა – ანგარიშგებაში მოცემული ინფორმაცია არსებითია და მისმა არასახვამ ან არასწორად წარმოდგენამ შეიძლება გავლენა მოახდინოს ინფორმაციის მომხმარებელთა ეკონომიკურ გადაწყვეტილებებზე;
5. საიმედოობა – ინფორმაცია საიმედოა და მომხმარებელს შეუძლია მასზე დაყრდნობა, ანუ ანგარიშგება რეალურ სიტუაციას ასახავს;
6. ნეიტრალურობა – ბუღალტრულ ანგარიშგებაში ასახული ინფორმაცია უნდა ნეიტრალური და სუბიექტური და სუბიექტურობისაგან თავისუფალი;
7. შესადარისობა – ერთი საანგარიშო პერიოდის ინფორმაცია შესადარისი უნდა იყოს მეორე პერიოდთან. მომხმარებლები ინფორმირებული უნდა იყვნენ საწარმოს მიერ გამოყენებული სააღრიცხვო პოლიტიკისა და შეფასების მეთოდების შესახებ. ანგარიშგებაში უნდა აისახოს ის განსხვავებები, რომლებიც ხელს უშლის წინა წლის ანგარიშგების შედარებას ბოლო წლიურ ანგარიშგებასთან;
8. სიფრთხილის (წინდახედული მეწარმის) პრინციპი – საწარმოს ბუღალტრული ანგარიშგების შედგენისას სიფრთხილე უნდა იქნეს გამოჩენილი მატერიალური ფასეულობებისა და ვალდებულებების შეფასების საკითხებში;
9. იმპარიტეტის (უთანაბრობის) პრინციპი – საწარმოს წლიურ ანგარიშგებაში განსხვავებულად უნდა იქნეს შეფასებული მოსალოდნელი (განუხორციელებელი) მოგება და ზარალი.

მუხლი 30

საწარმო სამეურნეო ოპერაციების ბუღალტრულ აღრიცხვაში ასახვისას იყენებს საკასო ან დარიცხვის მეთოდს. ორგანიზაციები იყენებენ საკასო მეთოდს.

თავის 7

კაპიტალური და ფინანსური დაბანდებანი

მუხლი 31

კაპიტალური დაბანდების შემადგენლობაში შეიტანება დანახარჯები სამშენებლო-სამონტაჟო სამუშაოების, მოწყობილობების, ინსტრუმენტების, ინვენტარის შეძენისა და სხვა კაპიტალური (საპროექტო-საძიებო, გეოლოგიურ-სადაზღვევო, ბურღვითი და სხვა) სამუშაოებისათვის.

კაპიტალური დაბანდებანი აისახება ბალანსში მენაშენის (ინვესტორის) ფაქტობრივი დანახარჯების მიხედვით.

მუხლი 32

კაპიტალური მშენებლობის ობიექტები, რომლებიც იმყოფებიან დროებით ექსპლუატაციაში, მათი ექსპლუატაციაში საბოლოო შეყვანამდე არ აღირიცხება ძირითადი ფონდების შემადგენლობაში. ბუღალტრულ აღრიცხვასა და

ანგარიშგებაში ამ ობიექტებზე გაწეული ხარჯები აისახება როგორც დაუმთავრებელი კაპიტალური დაბანდებანი.

მუხლი 33

1. ფინანსურ დაბანდებებს მიეკუთვნება საწარმოს, ორგანიზაციის ინვესტიციები სხვა საწარმოთა და ორგანიზაციათა ფასიან ქაღალდებში (აქციები, ობლიგაციები და სხვა), საწესდებო კაპიტალში, გაცემული სესხები საქართველოს ტერიტორიაზე, მის ფარგლებს გარეთ და სხვა.
2. ფინანსური დაბანდებანი აღრიცხვაში აისახება ინვესტორის ფაქტობრივი დანახარჯების თანხით. დაბანდებანი სხვა საწარმოთა და დაწესებულებათა აქციებსა და სხვა ფასიან ქაღალდებში, რომლებიც კოტირებას განიცდიან ორგანიზებულ საბირჟო და არა საბირჟო ბაზარზე და რომელთა კოტირებაც რეგულარულად ქვეყნდება; წლის ბოლოს ბუღალტრული ანგარიშების შედგენისას აისახება საბაზრო ფასით, თუ ეს უკანასკნელი ნაკლებია მათ საბალანსო ღირებულებაზე. აღნიშნული კორექტირება მიიმართება საწარმოში ფინანსური შედეგების, საბიუჯეტო დაწესებულებაში – დაფინანსების (ფონდების) შემცირებისათვის.

თავი 8

ძირითადი საშუალებები და არამატერიალური აქტივები

მუხლი 34

საწარმოს, ორგანიზაციის ძირითად საშუალებებს მიეკუთვნება მატერიალურ-ნივთობრივი ფასეულობანი, რომლებიც მოქმედებენ ერთ წელზე მეტი ხნის მანძილზე, როგორც მატერიალური წარმოების, ისე არასაწარმოო სფეროში.

მუხლი 35

1. ძირითადი საშუალებებს მიეკუთვნება მიწის ნაკვეთები, ბუნებათსარგებლობის ობიექტები, ნაგებობანი, გადამცემი მოწყობილობანი, მუშა და ძალური მანქანები და მოწყობილობა, საზომი, მარეგულირებელი ხელსაწყოები და მოწყობილობანი, გამოთვლითი ტექნიკა, სატრანსპორტო საშუალებანი, ინსტრუმენტები, საწარმო-სამეურნეო ინვენტარი და მოწყობილობა, მუშა და პროდუქტიული პირუტყვი, მრავალწლიანი ნარგავები, შიდასამეურნეო გზები და სხვა.
2. ძირითად საშუალებებს მიეკუთვნებათ, აგრეთვე კაპიტალური დაბანდებანი მიწების გაუმჯობესების (მელიორაციული და საირიგაციო სამუშაოები და სხვა) და იჯარით აღებული ძირითადი საშუალებები (შენობები, ნაგებობანი, მოწყობილობა და ა.შ.).
3. კაპიტალური დაბანდებანი მრავალწლიანი ნარგავების გაშენებისა და მიწების გაუმჯობესებისათვის ძირითადი საშუალებების შემადგენლობაში ჩაირთვება ყოველწლიურად იმ დანახარჯების თანხით, რომლებიც გაწეულ იქნა ექსპლუატაციაში მიღებულ ფართობზე, მიუხედავად სამუშაოების მთელი კომპლექსის დამთავრებისა.

მუხლი 36

იჯარით აღებული შენობების, ნაგებობების, მოწყობილობების და სხვა ძირითადი საშუალებებისათვის გაწეული კაპიტალური დაბანდებანი მოიჯარის მიერ შეიტანება საკუთარი ძირითადი საშუალებების შემადგენლობაში, თუ საიჯარო ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული.

მუხლი 37

საწარმოს, ორგანიზაციის ძირითადი ბუღალტრულ აღრიცხვაში აისახება პირვანდელი ღირებულებით, ე.ი. მათი შეძენის, აგების, დამზადებისათვის გაწეული ფაქტობრივი ხარჯების თანხის. პირვანდელი ღირებულებების შეცვლა შესაძლებელია გადაფასების ან შესაბამის ობიექტებზე მიშენების, დაშენების, რეკონსტრუქციის და ნაწილობრივი ჩამოწერის შემთხვევაში.

მუხლი 38

საწარმოს ძირითადი საშუალებების პირვანდელი ღირებულება იფარება ამორტიზაციის (ცვეთის) დარიცხვის გზით და მიეკუთვნება წარმოების ან მიმოქცევის ხარჯებს, მათი სასარგებლო გამოყენების ვადის განმავლობაში. ძირითადი საშუალებების ცვეთა აღირიცხება ცალკე.

მუხლი 39

ორგანიზაციები ძირითად საშუალებებს დაარიცხავენ ცვეთას და ასახავენ მას ანგარიშებში.

მუხლი 40

ამორტიზაცია (ცვეთა) არ ერიცხება შემდეგ ძირითად საშუალებებს:

1. მიწის ნაკვეთებსა და ბუნებასარგებლობის ობიექტებს;
2. მუშა და პროდუქტიურ პირუტყვს (ხარები, კამეჩები, ფურები).
4. საბიბლიოთეკო ფონდებს;
5. დადგენილი წესის შესაბამისად კონსერვაციაზე გადაყვანილ ძირითად საშუალებებს;
6. სრულად ამორტიზებულ ძირითად საშუალებებს;
7. სხვა ძირითად საშუალებებს, რომლებიც განსაზღვრულია საკანონმდებლო ნორმატიული აქტებით.

მუხლი 41

საწარმოს მიერ არასრულად ამორტიზირებული ძირითადი საშუალებების ჩამოწერისას გამოვლენილი ზარალი, აგრეთვე ლიკვიდაციისათვის გაწეული ხარჯები მიეკუთვნება ფინანსურ შედეგებს.

მუხლი 42

საწარმოს ძირითად საშუალებებს არ მიეკუთვნება და აღირიცხება საბრუნავ საშუალებებში, ხოლო ორგანიზაციებში – მცირეფასიან საგნებში:

1. ერთ წელზე ნაკლებ ხანს გამოსადეგი შრომის საშუალებები, მიუხედავად მათი ღირებულებისა;
2. შრომის საშუალებები, რომელთა ღირებულება ერთეულზე შეძენის თარიღისათვის 150 ლარამდეა, მიუხედავად მათი მომსახურების ვადისა;
3. თევზსაჭერი იარაღები (ქსელები, ბადეები და სხვა), მიუხედავად მათი ღირებულებისა და მომსახურების ვადისა;
4. ბენზინისძრავიანი ხერხები, საჭრელი, სეზონური გზები, ტყესაზიდარი გზების განშტოებანი, დროებითი ნაგებობანი ტყეში (პატარა მოძრავი სახლები, საქვაბე პუნქტები, ხერხის საღესი სახელოსნოები, ბენზინგასამართი და სხვა);
5. სპეციალური ინსტრუმენტები და სპეციალური სამარჯვები (მიზნობრივი დანიშნულების ინსტრუმენტები და სამარჯვები, რომლებიც განკუთვნილია ცალკეული ნაკეთობების მასიური და სერიული წარმოებისათვის ან ინდივიდუალური შეკეთების დასამზადებლად), მიუხედავად ღირებულებისა; ცვლადი მოწყობილობა (წარმოებაში მრავალჯერადი გამოყენების სამარჯვები

- და სხვა მოწყობილობანი, რომელთა გამოყენებაც განპირობებულია პროდუქციის დამზადების სპეციფიკით), მიუხედავად მათი ღირებულებისა;
6. სპეციალური ტანსაცმელი, სპეციალური ფეხსაცმელი, ქვესაგები, მიუხედავად მათი ღირებულებისა და მომსახურების ვადისა;
 7. ტანსაცმელი, რომელიც განკუთვნილია მუშაკებისათვის გასაცემად, ტანსაცმელი და ფეხსაცმელი ჯანმრთელობის დაცვის, განათლების, სოციალური უზრუნველყოფისა და ბიუჯეტზე მყოფი სხვა დაწესებულებებისათვის.
 8. დროებითი (არასატიტულო) ნაგებობები, სამარჯვები და მოწყობილობები, რომელთა აგების ხარჯები სამშენებლო-სამონტაჟო სამუშაოების თვითღირებულებას ზედნადები ხარჯების შემადგენლობაში;
 9. ტარა, რომელიც განკუთვნილია სასაქონლო – მატერიალური ფასეულობის საწყობებში შესანახად ან ტექნოლოგიური პროცესების განსახორციელებლად ერთეულზე შეძენის ან დამზადების ხარჯების მიხედვით, მე-2 პუნქტში დადგენილი ღირებულების ფარგლებში;
 10. მოზარდი ან დასასუქებელი პირუტყვი, ფრინველი, ბოცვერი, ბეწვიანი ნადირი, ფუტკრის ოჯახები, აგრეთვე საცდელი ცხოველები;
 11. მრავალწლიანი ნარგავები, რომლებიც გამოყვანილია სანერგეებში სარგავი მასალების სახით;
 12. საგნები, რომლებიც გათვალისწინებულია გასაქირავებლად ღირებულების მიუხედავად.

მუხლი 43

1. ექსპლუატაციაში მყოფი შრომის საშუალებებისა და საგნების ღირებულება, რომლებიც მოცემულია 42-ე მუხლში (გარდა მე-5, მე-9, მე-10 და მე-11 პუნქტებისა, რომელთაც ცვეთა არ ერიცხებათ) იფარება ცვეთის დარიცხვის გზით. ზემოთ ჩამოთვლილი საგნებს შეიძლება დაერიცხოთ ცვეთა 100 პროცენტამდე ოდენობით მათი ექსპლუატაციაში გადაცემისას;
2. ერთეულზე 15 ლარამდე ღირებულების საგნები მთლიანად შეიძლება ჩამოიწეროს ხარჯებში მათი ექსპლუატაციაში გადაცემისას. ამ საგნების დაცვის უზრუნველყოფის მიზნით საწარმოებში, დაწესებულებებში საჭიროა სათანადო კონტროლის ორგანიზაცია;
3. სპეციალური ინსტრუმენტებისა და სპეციალური სამარჯვების ღირებულება დაიფარება დაწესებული ნორმების ან სახარჯთაღირებვო განაკვეთების შესაბამისად, რომლებიც გაანგარიშებულია მათი დამზადების (შეძენის), ხარჯთაღირებვის და პროდუქციის გამოშვების გათვალისწინებით. ინდივიდუალური შეკვეთებისათვის განკუთვნილი სპეციალური ინსტრუმენტებისა და სპეციალური სამარჯვების ღირებულება მთლიანად დაიფარება წარმოებაში გადაცემისას;
4. გასაქირავებელი საგნების ღირებულება იფარება ცვეთის დარიცხვის გზით, მათი მომსახურების ვადიდან გამომდინარე;
5. საბრუნავი საშუალებები და საგნები, რომლებიც მოცემულია 42-ე მუხლში, შ მოსავალში აიღება მათი პირვანდელი ღირებულებით ანუ მათი შეძენისა ან დამზადებისათვის გაწეულის ხარჯების თანხით. ამ საშუალებებისა და საგნების ცვეთის თანხა აღრიცხვაში აისახება ცალკე.

მუხლი 44

საწარმოს, ორგანიზაციის, არამატერიალური აქტივების შემადგენლობაში აისახება ობიექტები, რომლებიც სამეურნეო საქმიანობაში გამოიყენება ხანგრძლივად ან მოაქვთ შემოსავლები: კონცესიები, ინტელექტუალური საკუთრება, ლიცენზიები, ფირმის ღირებულება, მიწით, წყლით და სხვა ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის უფლება, უფლებები ელექტრონულ-

გამომთვლელი მანქანების პროგრამების, სასაქონლო ნიშნების, მეცნიერების, ლიტერატურის, ხელოვნების ნაწარმოებთა გამოყენებისათვის და სხვა.

მუხლი 45

არამატერიალური აქტივები ბალანსში აისახება შეძენის დანახარჯების თანხით, მათი იმ მდგომარეობამდე დაყვანის ხარჯების ჩათვლით, რომლებშიც ისინი ვარგისია გათვალისწინებული მიზნებისათვის გამოსაყენებლად. ისინი თავიანთ პირვანდელ ღირებულებას გადაიტანენ წარმოების და მიმოქცევის ხარჯებში იმ ნორმებით, რომლებიც განსაზღვრულია მათი გამოყენების ვადებიდან გამომდინარე. არამატერიალური აქტივების ცვეთა აღრიცხვაში აისახება ცალკე.

თავი 9

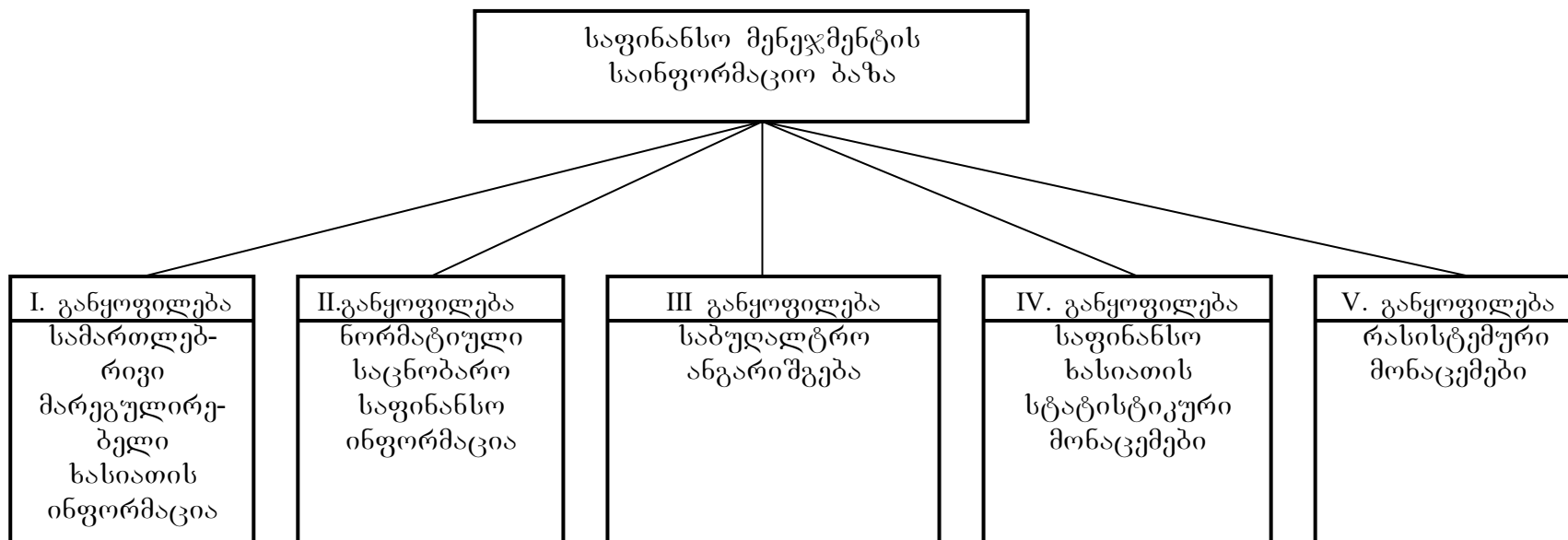
ნედლეული, მასალა, მზა პროდუქცია, საქონელი

მუხლი 46

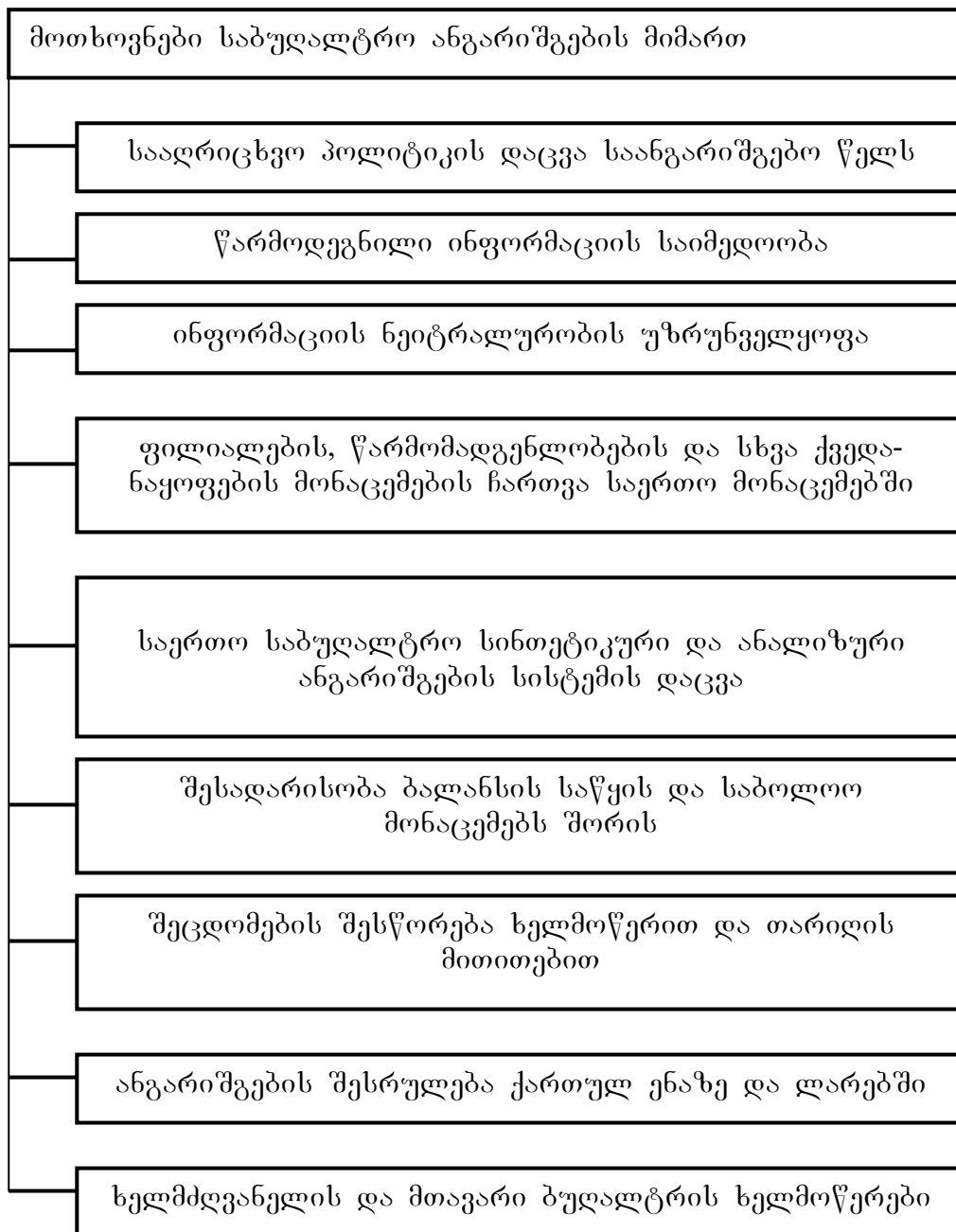
ნედლეული, ძირითადი და დამხმარე მასალები, სათბობი, ნაყიდი ნახევარფაბრიკატები და მაკომპლექტებელი ნაკეთობანი, სათადარიგო ნაწილები, ტარა, რომელიც გამოიყენება პროდუქციის (საქონლის) შესაფუთად და ტრანსპორტირებისათვის და სხვა მატერიალური რესურსები ბუღალტრულ აღრიცხვაში აისახება მათი ფაქტობრივი თვითღირებულებით.

მუხლი 47

1. მატერიალური რესურსების ფაქტობრივი თვითღირებულება განისაზღვრება მათი შეძენის ფასებიდან გამომდინარე, მიმწოდებელთა მიერ კრედიტით მიწოდებულ საქონელზე პროცენტების, მომმარაგებელი და საგარეო-ეკონომიკური ორგანიზაციებისათვის გადახდილი საკომისიო გასამრჯელოს, საბაჟო გადასახდელების, გარეშე ორგანიზაციების ძალებით განხორციელებული ტრანსპორტირებისა და შენახვის ხარჯების ჩათვლით.

სქემა I – ფინანსებით მართვის პროცესის საინფორმაციო ბაზის სტრუქტურა

სქემა 2 - მოთხოვნები საბუღალტრო ანგარიშგების მიმართ.

**შპს „_____“ -ს
გადიანი შრომითი ხელშეკრულება №
„...“ „...“ 200 წ.**

შპს „_____“-ს წარმომადგენელი _____
(თანამდებობა,)

ბატონი _____ ერთის მხრივ და
(სახელი, გვარი)
ბატონი (ქალბატონი) _____ მეორეს მხრივ, დებენ ხელშეკრულებას შემდეგ ზე:
(სახელი გვარი)

1. მიღებულ იქნეს სამუშაოდ ბატონი (ქალბატონი) _____
(სახელი გვარი)
შპს „_____“
(თანამდებობის დასახელება)
_____ თანამდებობაზე

გადით _____ დან _____ მდე.
2. ბატონი (ქალბატონი) _____ ახორციელებს _____
_____ მოვალეობას
(თანამდებობის დასახელება)

ამ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული შემდეგი პირობებით:

- 2.1. _____
(შპს-ს დასახელება)
დებულებით გათვალისწინებული მოვალეობების მაღალხარისხოვნად შესრულებას;
2.2. სამსახურებრივი საიდუმლოების დაცვას;
2.3. მოქმედი კანონმდებლობისა და საშემსრულებლო დისციპლინის დაცვას;
2.4. შრომის შინაგანაწესის დაცვას
3. ბატონ (ქალბატონ) _____ ენიშნება თანამდებობრივი
ხელფასი თვეში _____ ლარის ოდენობით
4. ბატონ (ქალბატონ) _____ ეძლევა ყოველწლიური შევსება კანონმდებლობის
(სახელი, გვარი)

შესაბამისად.

5. ხელშეკრულება შეიძლება მოიშალოს ხელმძღვანელის გადაწყვეტილების საფუძველზე.
ხელშეკრულების ვადაზე ადრე მოშლის საფუძველს წარმოადგენს: ამ ხელშეკრულებით
გათვალისწინებული ვალდებულებების შეუსრულებლობა, ფინანსური კრიზისი, სამუშაოს
ვადაზე ადრე დამთავრება, ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ სამუშაოზე
მოთხოვნების ვადაზე ადრე შეწყვეტა.
6. ხელშეკრულების პირობები შეიძლება შეიცვალოს შპს „ბარი ყაზბეგი ქოლგები“-ს
დირექტორის გადაწყვეტილების საფუძველზე.
7. ხელშეკრულება მხარეთა ურთიერთშეთანხმებით ძალაში შედის სამუშაოზე მიღების
შესახებ ბრძანებაზე ხელის მოწერიდან, თუ სხვა ვადა არ არის აღნიშნული
ხელშეკრულებაში.
8. ხელშეკრულება ფორმდება ორ ეგზემპლიარად. ერთი ინახება შპს „ბარი ყაზბეგი
ქოლგები“, მეორე მუშაკთან.

შპს „_____“

ბატონი (ქალბატონი)

(სახელი, გვარი)

(სახელი, გვარი)

დირექტორი

(თანამდებობა)

(ხელმოწერა)

(ხელმოწერა)

(მისამართი, ტელეფონი)

ხელმოწერის თარიღი _____

ხელმოწერის თარიღი _____

გაუგრძელდა ვადა: 1.

2.

3.

ბ რ ძ ა ნ ე ბ ა №

„ . . . “ „ “ 200 წ.

ბატონ (ქალბატონ)
(სახელი, გვარი)

დანიშვნის შესახებ

. დაინიშნოს შპს „_____“ში .
(სახელი, გვარი)

. თანამდებობაზე მ/წლის „ . . . “ „ “
200 წ.

. სარგო განისაზღვროს თანახმად 2006 წლის
(სახელი, გვარი)

„ . . . “ „ “ № ხელშეკრულებისა.

შპს „_____“-ს

დირექტორი

/ა.ახალბედა შვილი/

ევ ზავნება: მოქ.

შპს „_____“-ს

1	გადამხდელი: შპს “გოლიათი“
---	---------------------------

2	შსნ	2	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
---	-----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

3	ბპნ	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
---	-----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

გადახდის წყაროსთან დაკავშირებული გადასახადების
დეკლარაცია

ბანაჟოფი I.

4	დეკლარაციის სახე: პირველადი	V	დაზუსტებული		5	თვე/წელი	0	1	2	0	0	8
6	მისამართი: ქ. თბილისი, ლეო ქიაჩელის ქ. 12											
7	საქართველოს საწარმო	V	8	უცხოური საწარმო		9	მეწარმე ფიზიკური პირი					
(საჭირო აღნიშნეთ V ნიშნით)												
10	წარედგინება: ქ. თბილისის საგადასახადო ინსპექციას საგადასახადო ორგანოს დასახელება											

ბანაჟოფი II

(ივსება საგადასახადო ორგანოს მიერ)

11	დეკლარაციის მიღების თარიღი											
12	თანდართული დოკუმენტი		ფურცელზე									
13	რეგისტრაციის ნომერი											
14	დეკლარაციის მიმღების გვარი, სახელი											
საგადასახადო ორგანოს დასახელება												
15	დეკლარაციის მიმღების ხელმოწერა											

შენიშვნა:

- დეკლარაციის საანგარიშო თვის მომდევნო თვის 15 რიცხვისათვის წარადგენენ საგადასახადო აგენტები, რომლებსაც წარმოეშობათ საგადასახადო კოდექსის 218-ე მუხლის პირველი ნაწილით განსაზღვრულ პირებზე გაცემული თანხებიდან გადახდის წყაროსთან გადასახადების დაკავების და გადახდის ვალდებულება.
- თუ გადასახადის გადამხდელის (აგენტს) საგადასახადო პერიოდში არ გააჩნია დეკლარაციაში შეტანას დაქვემდებარებული განაცემები მას უფლება აქვს შესაბამისი პერიოდის მიხედვით არ წარადგინოს აღნიშნული დეკლარაცია.

ბანაჟოზი III

დაქირავებით მომუშავე ფიზიკურ პირებზე ხელფასის (სარგებლის) სახით ფულადი და ნატურალური ფორმით გაცემული ანაზღაურება სსკ-ით დაწესებული შეღავათების გარეშე	16	12 000
დაქირავებით მომუშავე ფიზიკურ პირებზე ხელფასის (სარგებლის) სახით ფულადი და ნატურალური ფორმით გაცემული ანაზღაურება სსკ-ით დაწესებული შეღავათების გათვალისწინებით	17	
ფიზიკურ პირთა რიცხოვნება, რომლებზეც გაცემულია მე-16 უჯრაში ასახული ანაზღაურება (სარგებელი)	18	25
გადასახადის გადამხდელის მოწმობის არმქონე რეზიდენტ ფიზიკურ პირებზე გაწეული მომსახურებისათვის გაცემული ანაზღაურება (სარგებელი) გარდა პროცენტებისა	19	
არადაქირავებულ ფიზიკურ პირებზე გაცემული თანხები, რომელიც არ უკავშირდება მომსახურების ანაზღაურებას და ამასთან, ექვემდებარება გადახდის წყაროსთან დაბეგვრას (გარდა დივიდენდებისა და ანაზღაურებზე გაცემული პროცენტებისა). მათ შორის: სათამაშო ბიზნესის მომწოდებთა მიერ ფიზიკურ პირებზე გაცემული მოგებები	20	
ფიზიკურ პირებზე გაცემული დივიდენდები და პროცენტები	21	
მუდმივი დაწესებულების არმქონე არარეზიდენტ ფიზიკურ პირებზე გაწეული მომსახურებისათვის გაცემული ანაზღაურება, რომელიც ექვემდებარება გადახდის წყაროსთან დაბეგვრას გარდა პროცენტებისა. მათ შორის:	22	
10%-იანი განაკვეთით	23	
4%-იანი განაკვეთით	24	
გადახდის წყაროსთან დასაკავებელი საშემოსავლო გადასახადი	25	
საწარმოებზე (ორგანიზაციებზე) გადახდის წყაროსთან დაბეგვრას დაქვემდებარებული განაცემები შეღავათების გაუთვალისწინებლად	26	3 000
განაცემები საწარმოებზე (ორგანიზაციებზე) რომლებიც იბეგრება გადახდის წყაროსთან შეღავათების გათვალისწინებით	27	
10%-იანი განაკვეთით	28	
4%-იანი განაკვეთით	29	
გადახდის წყაროსთან საწარმოებისათვის (ორგანიზაციებისათვის) დასაკავებელი გადასახადი	30	
გამოშვებული პროდუქციის (მომსახურების, შესრულებული სამუშაოს) ღირებულება	31	
არადაქირავებულ ფიზიკურ პირებზე გაცემული თანხები, რომელიც არ უკავშირდება მომსახურების ანაზღაურებას და ამასთან, არ ექვემდებარება გადახდის წყაროსთან დაბეგვრას	32	35711.56
ნაღდი ანგარიშსწორებით განხორციელებული ბრუნვა. მათ შორის;	33	
საკონტროლო-საღარიბო აპარატების საშუალებით	34	
მაქსიმალური ხელფასი	35	
მინიმალური ხელფასი	36	750
	37	150

დეკლარაციაში მოცემული მონაცემების სისრულეს და უტყუარობას ვადასტურებ:

38	საწარმოს ხელმძღვანელის გვარი, სახელი	
39	საწარმოს ხელმძღვანელის ხელმოწერა	
40	ხელმოწერის თარიღი	1 5 0 2 2 0 0 8

საანგარიშო თვეში განხორციელებული განაცემები

გაცემის თარიღი	განაცემის სახე (ხელფასი, დივიდენდი, პროცენტი, ნივთმოგება, სტიპენდია და სხვა)	თანხა (ლარი)	კუთვნილი გადასახადები (ლარი)	
			საშემოსავლო გადასახადი	საწარმოებისათვის (ორგანიზაციებისათვის) დასაკავებელი გადასახადი
1	2	3	4	5
25.01.2008	ხელფასი	12 000	3 000	
სულ:		12 000	3 000	

დანართში მოცემული მონაცემების სისრულეს და უტყუარობას ვადასტურებ

საწარმოს ხელმძღვანელის ხელმოწერა	
-------------------------------------	--

გსნ

2 0 1 1 1 1 1 1 1

გვერდი

0 0 1

დღგ-ის სერთიფიკატის №

4 0 0 0 0

ეკონომიკური საქმიანობის კოდი
(NACE)

დამატებული ღირებულების გადასახადის ყოველთვიური დეკლარაცია

განაყოფი I

დეკლარაციის
სახე

1 / 2

იანვარი

წელი

2 0 0 8

თვე სიტყვიერად

წარედგინება ქ. თბილისის საგადასახადო ინსპექციას

(საგადასახადო ინსპექციის დასახელება)

საქართველოს საწარმო

V

ინდივიდუალური მეწარმე

უცხოური საწარმოს მუდმივი დაწესებულება

სხვა საწარმო

(საჭირო აღნიშნეთ V ნიშნით)

შპს „გოლიათი“

(საწარმოს სრული დასახელება / ინდ.მეწარმის გვარი, სახელი)

ლეო ქიაჩელის 12

მისამართი: ბინა, კორპუსი, ქუჩა, ქალაქი / რაიონი, ტელეფონი

მოცემული დეკლარაცია
შედგენია

0 0 4

ფურცელზე თანდართული დამადასტურებელი
დოკუმენტები

0 2 0

დეკლარაციაში მოცემული მონაცემების უტყუარობასა და სისრულეს ვადასტურებ:

საწარმოს ხელმძღვანელი

(ინდ. მეწარმე

(წარმომადგენელი)

1 5

0 2

2 0 0 8

(სახელი, გვარი) (ხელმოწერა)

(თარიღი)

განაყოფი II ივსება საგადასახადო ორგანოს მიერ

აღნიშვნა გაანგარიშების წარმოდგენის შესახებ:

დეკლარაცია წარმოდგენილია
ფოსტით

ინტერნეტით

პირადად

მოცემული დეკლარაცია
შედგენილიაფურცელზე თანდართული დამადასტურებელი
დოკუმენტები

წარმოდგენის თარიღი

რეგისტრაციის ნომერი

(სახელი, გვარი)

(ხელმოწერა)

გსნ	<table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px; text-align: center;">2</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">0</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">1</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">1</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">1</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">1</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">1</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">1</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">1</td> </tr> </table>	2	0	1	1	1	1	1	1	1	გვერდი	<table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px; text-align: center;">0</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">0</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">2</td> </tr> </table>	0	0	2
2	0	1	1	1	1	1	1	1							
0	0	2													
განყოფი III დ გ-ის საერთო თანხის გაანგარიშება															
დასაბეგრი ოპერაციები		დღგ-ის გა- დასახდე- ლი თანხა	დღგ-ის შესამცი- რებელი თანხა												
1		2	3												
დღგ დარიცხული ბრუნვაზე საგადასახდო პერიოდის განმავლობაში		1	6 428												
18%-იანი განაკვეთით დასაბეგრი ბრუნვა	2	35 711													
0-ანი განაკვეთით დასაბეგრი ბრუნვა	3														
ბრუნვა, რომელიც არ განიხილება დღგ-ით დასაბეგრად ან/და საქართველოში განხორციელებულად	4														
დღგ-საგან განთავისუფლებული ბრუნვა	5														
დღგ ბრუნვის კორექტირებაზე			7												
დღგ ჩასათვლედი (შესამცირებელი ბრუნვა)			8 2 507												
დღგ გადახდილი ადგილობრივი მომწოდებლისათვის	9	2 507													
დღგ გადახდილი საბაჟო მომსახურებაზე	10														
უკუდაბეგრის წესით გადახდილი დღგ	11														
დღგ-ის თანხა, რომელიც ადრე გადახდილ იქნა საქონელზე, რომელზეც ნულოვანი განაკვეთის გამოყენების უფლება არ დასტურდება დოკუმენტებით	12														
დღგ ჩასათვლედი თანხის კორექტირებით		13	14												
დღგ-ის თანხა საქონელზე/მომსახურებაზე, რომელიც ჩათვლილი იყო ადრე და ექვემდებარება აღდგენას, რადგან საქონელი/მომსახურება არ იქნა გამოყენებული დასაბეგრ ოპერაციაზე		15													
ჯამი		16	6 428 17 2 507												
სულ გამოანგარიშებულია ბიუჯეტში გადასახდელად (სტ.16-სტ.17, როცა სტ.16>სტ.17)		18	3 920												
სულ გამოანგარიშებულია შესამცირებლად (სტ.17-სტ.16, როცა სტ.17>სტ.16)			19												
ივსება დეკემბრის თვის დეკლარაციაში:															
დღგ საერთო ბრუნვის თანხაში დასაბეგრი ბრუნვის ხვედრითი წონის მიხედვით განსაზღვრული დღგ-ის ჩასათვლედი თანხის დაზუსტებით		20	21												
დეკლარაციაში მოცემული მონაცემების უტყუარობასა და სისრულეს ვადასტურებ: საწარმოს ხელმძღვანელი /ინდ. მეწარმე (წარმომადგენელი) (სახელი, გვარი) (ხელმოწერა) <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px; text-align: center;">1</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">5</td> </tr> </table> <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px; text-align: center;">0</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">2</td> </tr> </table> <table border="1" style="display: inline-table; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px; text-align: center;">2</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">0</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">0</td> <td style="width: 20px; text-align: center;">8</td> </tr> </table> (თარიღი)				1	5	0	2	2	0	0	8				
1	5														
0	2														
2	0	0	8												

გსნ

2	0	1	1	1	1	1	1	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---

გვერდი

0	0	3
---	---	---

დანართი „ა“ დღგ-ით დასაბეგრი ოპერაციები

№	ოპერაციის შინაარსი	დასაბეგრი ბრუნვა	დღგ-ის განაკვეთი	დღგ-ის თანხა
1	2	3	4	5
1.	საქონლის/მომსახურების მიწოდება კომპენსაციით		20/18	
2.	საქონლის/მომსახურების მიწოდება კომპენსაციის გარეშე	35 711.56	20/18	6 428.08
3.	არაეკონომიკური საქმიანობისათვის გამოყენებული საქონელი/მომსახურება, რომელზეც ადრე განხორციელდა ჩეთვლა		20/18	
4.	საქონლის დანაკლისი		20/18	
5.	საქონლის ექსპორტი, რომელზეც ნულოვანი განაკვეთის გამოყენების უფლება დასტურდება დოკუმენტურად		20/18	
6.	სხვა დასაბეგრი ოპერაციები		20/18	
7.	ექსპორტის საბაჟო რეჟიმში გატანილი საქონელი, რომელზეც ნულოვანი განაკვეთის გამოყენების უფლება დასტურდება დოკუმენტურად		20/18	
8.	საქონლის/მომსახურების მიწოდება, საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 232-ე მუხლის გათვალისწინებულ პირთათვის		20/18	
9.	საერთაშორისო გადაზიდვა/გადაყვანა		20/18	
10.	ელექტროენერგიის მიწოდება, გადაცემა, დისპეჩერიზაცია		20/18	
11.	ცალკეული საერთაშორისო ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული პროექტის ფარგლებში მიწოდებული საქონელი/მომსახურება		0	0
12.	ნულოვანი განაკვეთით დასაბეგრი სხვა ოპერაციები		0	0
13.	სულ:	35 711.56		6 428.08

დეკლარაციაში მოცემული მონაცემების უტყუარობასა და სისრულეს ვადასტურებ:

საწარმოს ხელმძღვანელი /ინდ.

მეწარმე (წარმომადგენელი)

(სახელი, გვარი)

(ხელმოწერა)

1	5
---	---

0	2
---	---

2	0	0	8
---	---	---	---

(თარიღი)

გსნ

2	0	1	1	1	1	1	1	1
---	---	---	---	---	---	---	---	---

გპერდი

0	0	1
---	---	---

დანართი „ბ“. დასაბუთო ოპერაციებზე და ჩათვლებში გამოყენებული საბაღისასადო ანბარიშ-შაქტუისა და საბაშო დეკლარაციების რეესტრი ნაწილი I

№	დასაბუთო ოპერაციებზე (მ.შ. 0-ვანი განაკვეთით) გამოწერილი ანგარიშ-შაქტურები (მ.შ. კორექტირების)							
	სერია	ნომერი	გამოწერის თარიღი	ვიდეგელის/მომდების ს/კ	დღგ-ის თანხა		წყფხბი - აფმნეფნ ხჟკბც რჟტმნბტ.ფვ offvjტ.c	
					გადასახდელი მათ შორის კორექტირების შედეგად დამატებით გადასახდელი	კორექტირების შედეგად შესამცირებელი	სერია	ნომერი
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1								
2.								
3.								

ნაწილი II

№	it'tybk cfmjyტკტ ~v7i7)-dfyb ufyrდტსბს` vjvojტ.kbc vbth ufvjothbkb წყფხბი-აფმნეჲ.ბ ~v7i7 რჟტმნბტ.ბც`							
	სერია	ნომერი	გამოწერის თარიღი	მომწოდებლის ს/კ	დღგ-ის თანხა		წყფხბი - აფმნეფნ ხჟკბც რჟტმნბტ.ფვ offvjტ.c	
					ჩასათვლელი მათ შორის კორექტირების შედეგად დამატებით გადასახდელი	კორექტირების შედეგად შესამცირებელი	სერია	ნომერი
1	2	3		4	5	6	7	8
1								
2								

ნაწილი III.

№	საქონლის იმპორტზე გამოწერილი სატვირთო-საბაშო დეკლარაციები		
	შეფასების ნომერი	შეფასების თარიღი	დღგ-ის თანხა
1	2	3	4
1	-----	-----	-----

დეკლარაციაში მოცემული მონაცემების უზქუარობასა და სისრულეს ვადასტურებ:

საწარმოს ხელმძღვანელი /ინდ. მეწარმე
(წარმომადგენელი)

(სახელი, გვარი)

(ხელმოწერა)

1	5
---	---

0	2
---	---

2	0	0	8
---	---	---	---

(თარიღი)

დამტკიცებულია
საქართველოს საგადასახადო შემოსავლების
სამინისტროს 2000 წლის 9 ოქტომბრის
№ 362 ბრძანებით
დანართი № 3

სასაქონლო ზედნადების დანართი

		2004 წ.
--	--	---------

№	საქონლის (ტვირთის), კონტეინერის დასახელება	ზომის ერთეუ ლი	რაოდ- ბა	ერთეულის ფასი ლგ-ს და აქციზის ჩაველით		თანხა		მასა ბრუტო ტონა
				ლარი	თეთრი	ლარი	თეთრი	
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25								

ჩააბარა

მიიღო _____.

ხელის მოწერა, ბეჭედი

ხელის მოწერა, ბეჭედი

საწყობის ბარათი

სახეობა _____ დაკვეთის ჩვეულებრივი ზომა _____			სექცია № _____ კოდი _____ მაქსიმუმი _____ მინიმუმი _____ დაკვეთის წერტილი _____					
მიღებულია				გაცემულია			ბალანსი	შენიშვნა
თარი- ლი	შეტყობინე- ბა მიღება- ზე №	რაოდ-ბა	თარი- ლი	მოთხოვნა №	რაოდ-ბა	რაოდ-ბა		

მთავარი დავითის მარაგის ანგარიში

მასალა _____ კოდი _____
 მაქსიმალური რაოდენობა _____
 მინიმალური რაოდენობა _____

მიღებულია					გაცემულია				მარაგი		
თარიღი	შეტყობინებ ა საქონლის მიღებაზე №	რაოდ-ბა	ერთეულის ფასი	თანხა	მოთხოვნა №	რა-ბა	ერთეულის ფასი	თანხა	რა-ბა	ერთეულის ფასი	თანხა

მოთხოვნა საწყობიდან მასალების გაცემაზე №

მოთხოვნილი მასალა _____ თვის
 (შეკვეთა ან ზედნადები დანახარჯების უწყისი)
 საამქრო:

თარიღი:

რაოდენობა	სახეობა	კოდის №	წონა	ტარიფი	ფასი	შენიშვნა
საამქროს ოსტატი:						